

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΤ' Τάξεως

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΙΔΕΡΗ
ΣΤΑΔΙΟΥ 44 - ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αρ. εω. 45L08

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Καὶ τὸ β' ἔτος συνδιδασκαλίας τῶν Ε΄ καὶ ΣΤ' τάξεων.

Έγκεκριμένη ύπό τοῦ "Υπουργείου Παιδείας
διὰ τῆς ύπ'" ἀριθ. 124006/20 10 55 πράξεως του.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΙΔΕΡΗ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 44
ΑΘΗΝΑΙ

Ferdinand

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Η ΓΗ

1. Σχῆμα καὶ μέγεθος τῆς γῆς

Σχῆμα. Οι δραχαιοί "Ελληνες ἐπίστευον, δτι ή γῇ ἡτο μία ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, ἢ ὅποια ἐτελείωνε κάπου. Τὴν γνώμην αὐτήν ἐσχημάτισαν, διότι τοὺς ἡτο τελείως ἀδύνατον μὲ τὰ μικρὰ καροβάκια των νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν παραλίαν καὶ νὰ διασχίσουν τοὺς μεγάλους ὁπεανοὺς ἢ νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰς ἔρημους καὶ τὰ ἄγνωστα ἐδάφη τῶν ἡπείρων καὶ νὰ ἀντιληφθοῦν δτι ή γνώμη των ἡτο ἐσφαλμένη. Είχον λοιπὸν δίκαιον νὰ πιστεύουν, δτι ή γῇ ἡτο ἔνα μεγάλο ἐπίπεδον, ποὺ εἶχε τὰ ἄκρα του κάπου μακριὰ ἀπὸ αὐτούς.

Σήμερον δύνως δύο γνωρίζομεν, δτι ή γῇ ἔχει σχῆμα σφαιρικόν. Καὶ μάλιστα δτι εἰναι μία δγκώδης σφαῖρα, ποὺ εἰναι δλέγον πεπλατυσμένη εἰς τὸν Ἰσηρόλους καὶ ἔξωγκωμένη εἰς τὸν Ισηροειρινόν.

Τὸ δτι ή γῇ ἔχει σχῆμα σφαιρικὸν ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἔξης : α'. Παρακολουθοῦμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν τὴν ἀναχώρησιν ἐνὸς πλοίου. Παρατηροῦμεν δτι, ἐφόσον τὸ πλοῖον ἀπομακρύνεται, παύομεν νὰ βλέψωμεν πρῶτον τὸ

Σχῆμα τῆς γῆς

κατώ μέρος τοῦ σκάφους, ἔπειτα διόλκηρον τὸ σκάφος καὶ τέλος σιγὰ σιγὰ χάνονται ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ τὰ κατάρτια του.

β'. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει, ὅταν τὸ πλοῖον πλησιάζῃ ἀπὸ τὸ πέλαγος πρὸς τὴν Ἑράν. Κατ' ἀρχὰς βλέπομεν τὰ ἐπάνω ἄκρα τῶν καταρτιῶν του, ἔπειτα σιγὰ σιγὰ διόλκηρα τὰ κατάρτια του, κατόπιν τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σκάφους καὶ τέλος διόλκηρον τὸ πλοῖον.

Αὐτὸν συμβαίνει, διότι ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, ἐξ αἰτίας τῆς σφαιρικότητος τῆς γῆς, εἶναι καὶ νόος της. [“]Αν ἡτο ἐπίπεδος, θὰ ἐπαύωμεν νὰ βλέπωμεν διὰ μας διόλκηρον τὸ πλοῖον, ὅταν θὰ ἀπεμακρύνετο ἀρκετά.

γ'. Εὑρισκόμεθα εἰς μίαν πεδιάδα. [“]Ενας ἀνθρώπος ἔρχεται ἀπὸ μακριά. Βλέπομεν πρῶτον τὸ κεφάλι του, ἔπειτα σιγὰ - σιγὰ τὸ σῶμα του καὶ τέλος δύο τὸν ἄνθρωπον. Καὶ αὐτὸν συμβαίνει, διότι ἡ ἐπιφάνεια τῆς πεδιάδος, ἐξ αἰτίας τῆς σφαιρικότητος τῆς γῆς, εἶναι κυρτή.

δ'. Μὲ ἔνα οἰονδήποτε μέσον ἀναχωροῦμεν ἀπὸ ἔνα σημεῖον τῆς γῆς καὶ προχωροῦμεν πάντοτε πρὸς τὴν ἴδιαν κατεύθυνσιν (πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς δυσμάς), χωρίς δηλ. νὰ ἀλλάξωμεν κατεύθυνσιν.

“Υστεορα ἀπὸ ὁρισμένον χρονικὸν διάστημα θὰ ενθεύδημεν πάλιν εἰς τὸ σημεῖον, ἀπὸ τὸ δόποιον ἀνεχωρήσαμεν. Αὐτὸν εἶναι διότι ἡ γῆ εἶναι στρογγύλη. [“]Αν ἡ ἐπιφάνεια τῆς ήτο ἐπίπεδος, δχ. μόνον δὲν θὰ ἐφθάνωμεν ποτὲ εἰς τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ δόποιον ἀνεχωρήσαμεν, ἀλλ' ἀντιθέτως προχωροῦντες πάντοτε πρὸς τὴν ἴδιαν διεύθυνσιν, θὰ ἀπεμακρύνωμεθα διαρκῶς ἀπὸ αὐτό. Συχνὰ

δὲ σήμερον ἀκούομεν, δτι πολλοὶ ἀνθρώποι κάμνουν τὸν γῦρον τῆς γῆς μὲν ἀεροπλάνον.

ε'. Ἡ γῆ κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον. Γύρω πάλιν ἀπὸ τῆς γῆς κινεῖται ἡ σελήνη. [“]Οταν ἡ γῆ τύχῃ νὰ ενθεύδῃ μεταξὺ τοῦ ἥλιου καὶ τῆς σελήνης, ἡ σκιὰ τῆς θὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς σελήνης. Βλέπομεν τότε δτι ἡ σκιὰ τῆς γῆς εἶναι κυκλική.

‘Αλλὰ κυκλικὴν σκιὰν φίχνουν μόνον τὰ σφαιρικὰ σώματα. Δοκιμάσατε μὲ τὸ τόπιο σας καὶ θὰ τὸ ἴδητε.

‘Απὸ τὰ παραπάνω ἀποδεικνύεται, δτι ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικόν.

Μέγεθος τῆς γῆς. [“]Η γῆ εἶναι ἔνα οὐρανίον σῶμα, ὅπως δλα τὰ οὐράνια σώματα ποὺ βλέπομεν νὰ λάμπουν εἰς τὸν οὐρανόν. [“]Υπάρχουν πάμπολλα οὐράνια σώματα, ποὺ εἶναι πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἄλλα πάλιν μικρότερα ἀπὸ

Παραστασις ἀναχωροῦντος ἡ πλησιάζοντος εἰς τὴν Ἑράν πλοίου.

αὐτήν. Καὶ ἐν τούτοις ἡ γῆ δὲν εἶναι μικρά. Μὲ διαφέρους ὑπολογισμούς, ποὺ
ἔκαμπον οἱ ἐπιστήμονες, ἔξηκρίβωσαν ὅτι :

α'. "Ολη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι 510.000.000 τ. χλμ. περίπου.

β'. Τὸ μῆκος τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι 40.000.000 μέτρα περίπου.

γ'. Ό μισὸς ἀξων τῆς ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς ὡς ἔνα ἀπὸ τοὺς πόλους, δηλ. ἡ
ἀκτίς τῆς, εἶναι 6.356.912 μ.

δ'. Καὶ τέλος ἡ διάμετρός της εἶναι 12.713.824 μ.

*Απὸ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς ἡμποροῦμεν νὰ σχηματίσωμεν μίαν ιδέαν τοῦ
τεραστίου ὄγκου τῆς γηῖνης σφαίρας.

2. Ἡ λιθόσφαιρα.

α'. Τί εἶναι ἡ λιθόσφαιρα.

"Η γῆ δὲν ἡτο ἔξι ἀρχῆς, δπως τὴν βλέπομεν σήμερον. Διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν
σημερινὴν της μορφὴν ἐπέρασαν πολλὰ ἐκαποντάδες αἰώνων.

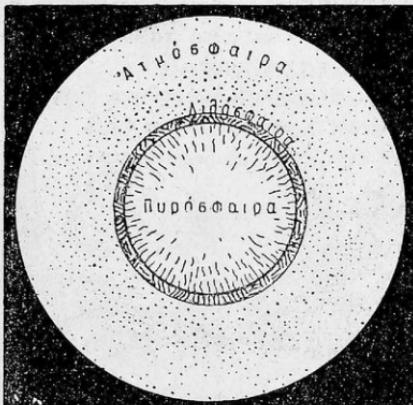
Κάποτε ἀπεστάθη ἀπὸ τὸν
ἡλιον. "Ητο τότε μία ἀερώδης καὶ
διάπυρος σφαίρα. Μὲ τὴν πάροδον
τοῦ χρόνου ἡ σφαίρα αὐτὴ ἔχανε
θερμότητα καὶ τελικῶς μετεβλήθη
εἰς τευτήν. "Ολα τὰ ὑλικά, τὰ
ὅποια ἀποτελοῦν σήμερον τὴν γῆν,
ἥσαν τότε λυωμένα καὶ διάπυρα.

"Αλλὰ ἡ ψῆξις ἔξηκολούθει
καὶ ἡ τευτή μᾶζα ἥχισε νὰ πήζη
εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της. Τοιουτο-
τρόπως μὲ τὸν καιρὸν ἐσχηματίσθη
ἐνας λεπτὸς ἔξωτερικὸς φλοιός.

Τὸ πάχος τοῦ φλοιοῦ αὐτοῦ
καὶ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων καὶ ἔξ
ειτίας τῆς ψῆξεως πήξηθη καὶ ἔξα-
κολούθει νὰ αὐξάνη πρὸς τὸ κέν-
τρον τῆς γῆς, ὅπου καὶ τώρα δλα ὑλικά της ἔξακολουθοῦν νὰ εἶναι λυωμένα
καὶ διάπυρα.

"Ο στερεὸς αὐτὸς φλοιὸς τῆς γῆς δνομάζεται λιθόσφαιρα. "Η λιθό-
σφαιρα συνεχίζεται καὶ κάτω ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἀποτελεῖ τὸν βυθόν της. "Αν
ἥτο δυνατὸν μίαν στιγμὴν νὰ χαθῇ τὸ νερὸ τῶν θαλασσῶν, ἡ γῆ θὰ ἀπετελεῖτο
ἄκρου εἰς ἄκρον ἀπὸ ἔηράν.

"Η διάπυρος τευτή μᾶζα, ἡ δποία εὑρίσκεται εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς γηῖ-
νης σφαίρας, ἀποτελεῖ τὴν πυρόσφαιραν καὶ ὁ ἄηρ, δ ὅποιος περιβάλλει
τὴν γῆν, τὴν ἀτμόσφαιραν.

Συγχριτικὴ παράτασις πυροσφαιρίας καὶ
λιθοσφαιρίας

§. Τὸ πάχος τῆς λιθοσφαίρας.

Τὸ πάχος τῆς λιθοσφαίρας δὲν εἶναι σχετικῶς μεγάλο. "Υπολογίζουν δια φθάνει τὰ 70—100 χλμ. "Οὐ πολογισμὸς αὐτὸς στηρίζεται εἰς τὴν ἔξης παρατήρησιν." Οταν σκάπτωμεν εἰς τὴν γῆν, παρατηροῦμεν διτὶ ἡ θερμοκρασία αὐτῇ εἰς σταθερώς, ἐφόσον προχωροῦμεν εἰς βάθος. "Η αὔξησις αὐτὴ ὑπελογίσθη εἰς 1 βαθμὸν ἀνὰ 33 μέτρα βάθος. "Αν τώρα δεκχθῶμεν, διτὶ ἡ αὔξησις τῆς θερμότητος αὐτῆς παραμένει σταθερά, τότε εἰς βάθος 70—100 χλμ. ἡ θερμοκρασία θάνατον ἔχει τὴν στρεψαν κατάστασίν των. "Επομένως πέραν τοῦ βάθους τῶν 100 χλμ. κατ' ἀνώτατον διριον, ἀναγκαστικῶς ὅλα τὰ ὄλικά τῆς γῆς εὑρίσκονται εἰς διάπυρον κατάστασιν, δηλ. πέραν αὐτοῦ ἀρχίζει ἡ πυρόσφαίρα.

3. Πετρώματα

"Η λιθόσφαιρα ἀποτελεῖται ἀπὸ σκληροὺς βράχους, μαλακὸν χῶμα, χαλίκια, ἄμμον κ.λ.π. "Ολα αὐτὰ τὰ ὄλικά, ἀπὸ τὰ δύοια ἀποτελεῖται διφλοιός τῆς γῆς λέγονται πετρόματα.

Τὰ πετρώματα διαιροῦνται ἀναλόγως τῆς αἰτίας τοῦ σχηματισμοῦ των, εἰς πυριγενῆ καὶ ὑδατογενῆ.

Πετρώματα

"Αν ἐσχηματίσθησαν μὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς θερμότητος (πυρός), λέγονται πυριγενῆ· ἀν ἐσχηματίσθησαν μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὕδατος λέγονται ὑδατογενῆ.

a'. Πυριγενῆ πετρώματα. Τὰ πετρώματα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν διάπυρον μᾶξαν τῆς γῆς, ποὺ ἐστερεοποιήθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἐντὸς αὐτοῦ. Τὰ πυριγενῆ πετρώματα εἶναι σκληρὰ δύγκωδη καὶ ἀκανόνιστα. Κατὰ κανόνα εὑρίσκονται εἰς τὰ βαθύτερα στρώματα τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Πυριγενῆ πετρώματα εἶναι διγόραντης, διορφωτικῆς κ.ά. Τὰ πυριγενῆ πετρώματα λέγονται καὶ πλούτων νεία, διότι προέρχονται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς ὅπου

**Ἄρι τὰ βασίλειά του δὲ θεὸς Πλούτων, δπως ἐπίστενον οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνοί
β'. Ὑδατογενῆ πετρώματα.** Τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα ἔγιναν μὲ τὴν ἐνεργείαν τοῦ ὑδατος, ὡς ἔξης:

Τὸ ὑδωρ ἐπιδρᾶ ἐπάνω εἰς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς μηχανικῶς, διατάξιαι καὶ φυσικῶς. Λέγομεν δτι ἐπιδρᾶ μηχανικῶς, διατάξιαι κατὰ τὴν ροήν του ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σπάζει καὶ παρασύνει πρὸς τὰ χαμηλὰ μέρη διάφορα ὄλικά. Ἐκεῖ τὰ ἐναποθέτει εἰς κανονικὰ στρώματα, ἐπάνω εἰς τὰ δποῖα ἀργότερον θὰ μεταφέρῃ καὶ θὰ τοποθετήσῃ καὶ ἄλλα στρώματα καὶ οὕτω καθ' ἔξης. Τοιουτοτρόπως σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς δριζόντια καὶ κανονικὰ στρώματα πετρώματων μὲ τεκτονικήν, δπως λέγομεν, τάξιν.

Λέγομεν δτι ἐπιδρᾶ φυσικῶς, διατάξιαι διαλημένα εἰς χαμηλότερα μέρη καὶ ἔκει τὰ ἐναποθέτει, διατίμασθη.

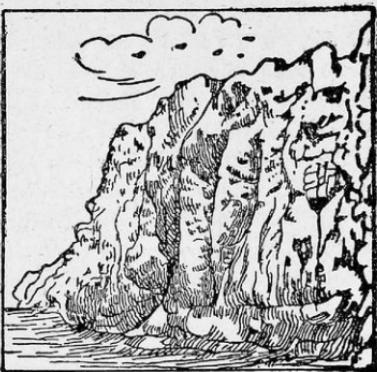
Καὶ πάλιν τότε σχηματίζονται δριζόντια καὶ κανονικὰ στρώματα πετρώματων.

Διὰ τοῦτο τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα είναι δριζόντια, κανονικά, διατάξιαι εἰς διάφορα στρώματα καὶ εὐρίσκονται κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἐπιφανείαν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Πολλάκις περικλείουν διάφορα ἀπολιθώματα ζώων καὶ φυτῶν, καθὼς καὶ τεμάχια λίθων.

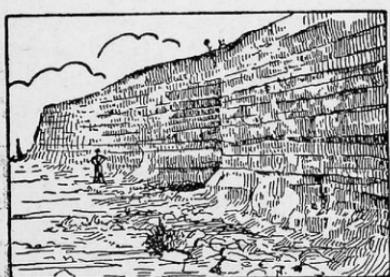
Ὑδατογενῆ πετρώματα είναι οἱ σχιστόλιθοι, οἱ ἀσβεστόλιθοι, οἱ φαμέλιθοι, τὸ δρυκτὸν ἀλάτι, ἡ γύψος κ.α.

4. Μεταβολαὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν ἔμεινε, δπως ήτο, διατερεοποιήθη δ φλοιός της. Είναι γεγονός δτι ἡ μορφή της μετεβλήθη καὶ ἔξακολουθεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον νὰ μεταβάλλεται. Αἱ μεταβολαὶ αὗται γίνονται ἀπὸ διαφόρους δυνάμεις. "Αλλαὶ ἀπὸ τὰς δυνάμεις αὗτὰς εὑρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν γῆν καὶ λέγονται ἔξωγενεις καὶ καὶ ἄλλαι μέσα εἰς αὐτὴν καὶ λέγονται ἐνδογενεῖς.

Περιγενῆ πετρώματα

Ὑδατογενῆ πετρώματα.

α'. Ἐξωγενεῖς δυνάμεις.

Αἱ ἔξωγενεῖς δυνάμεις, αἱ δόποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς γῆς εἶναι τὸ νερό, ὁ ἄνεμος καὶ τέλος τὰ ζῶα καὶ ὁ ἀνθρώπος.

Τὸ νερό τῶν βροχῶν καὶ τῶν ποταμῶν μὲ τὴν μηχανικὴν καὶ φυσικὴν ἐνέργειάν τους συντρίβει, διαλύει, παρασύρει καὶ μεταφέρει εἰς χαμηλότερα στρώματα τὰ ὑλικὰ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

Τοιουτορόπως ἀλλοῦ γεμίζει καὶ ἀλλοῦ ἀπογυμνώνει τὸ ἔδαφος καὶ ἀφήνει γυμνοὺς τοὺς βράχους, ποὺ καὶ αὐτὸὺς τοὺς κατατρώγει σιγὰ σιγά. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὅδατα τῆς θαλάσσης συντελοῦν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Μὲ τὰ κύματά των κατατρώγουν τὴν ξηράν, εἰσχωροῦν βαθειά εἰς αὐτὴν καὶ σχηματίζουν κόλπους, καταχεμνίζουν βράχους καὶ γενικῶς καθημερινῶς μεταβάλλουν τὴν μορφὴν τῆς παραλίας.

Καὶ ὁ πάγος ἐπίσης προξενεῖ μεταβολὰς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Ὄταν τὸ νερὸν παγωνῇ μέσα εἰς τὰ κοιλώματα τῶν βράχων, ἐξ αἰτίας τῆς διαταραχῆς τους τοὺς καταθυματίζει καὶ τοὺς μεταβάλλει εἰς θρύψαλα. Καὶ αὐτὸν εἶναι μία ἄλλη αἰτία μεταβολῆς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

*
Ο **ἄνεμος** συντελεῖ ἐπίσης εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Σηκώνει σύννεφα σκόνης, μετακινεῖ μεγάλας ποσότητας ἄμμου εἰς ἐρήμους καὶ δημιουρ-

Θῖνες

γεῖ ἄμμώδεις λόφους, τὰς ὃν αἱς, διπλαὶς δονομάζονται, μεταφέρει εἰς μεγάλας ἀποστάσεις τὴν σκόνην τῶν ἡφαιστίων κλπ.

Τέλος τὰ ζῶα καὶ οἱ ἄνθρωποι συντελοῦν εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς μορφῆς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τὰ κοράλλια π. χ., ποὺ εἶναι ζωντανοὶ δργανισμοί, σχηματίζουν μὲ τὰ δστρακά των ὀλόκληρα νησιά. Τέτοια κοραλλιογενῆ νησιά εἶναι πάρα πολλά εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τοῦ Ειρηνικοῦ ὥκεανοῦ. Ἀλλα πάλιν δστρακα ηζῶα χώνονται μέσα εἰς τοὺς βράχους, τοὺς τρυποῦν, τοὺς κάνουν πορώδεις καὶ σιγὰ - σιγὰ τοὺς ἀποσαρθρώνουν καὶ τοὺς διαλύουν. Καὶ τέλος δ ἀνθρώπος τρυπᾶ τὰ βιονά, ἀνοίγει δρόμους, διώρυγας, ἀλλάσσει τὴν κοίτην τῶν ποταμῶν, ίσοπεδώνει ὅρη, ἀποξηραίνει λίμνας καὶ γενικῶς ἐπιφέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς μεγάλας μεταβολάς.

β'. Ένδογενεῖς δυνάμεις.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς, δπως εἰδομεν, ἔξακολουθεῖ μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων νὰ ψύχεται. Αὐτὸ ἔχει ὡς συνέπειαν νὰ συστέλλεται ἡ γῆ διαρκῶς καὶ δ ὅγκος της νὰ μικραίνῃ. Καὶ σον μικρότερος γίνεται ὁ ὅγκος της, τόσον καὶ ὁ φλοιός της ζαρώνει καὶ σχηματίζει π τ υ χ ἄς, κ α θ ι ζ ἡ σ ε ι ζ, ἔξαρσεις κλπ.

“Ἄλλοτε πάλιν ἔξι αἰτίας τῆς συστολῆς «σπάζει» ὁ φλοιός τῆς γῆς καὶ σχηματίζονται φωγμαί. Ἀπὸ τὰς φωγμὰς αὐτάς, ἐπειδὴ ἡ διάπυρος μᾶζα πιέζεται πολὺ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ξεχύνεται, φυλάνει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἔκει παγώνει καὶ σχηματίζει διαφόρους ὅγκους, οἱ δποῖοι δημιουργοῦν νέας ἀνωμαλίας εἰς αὐτήν.

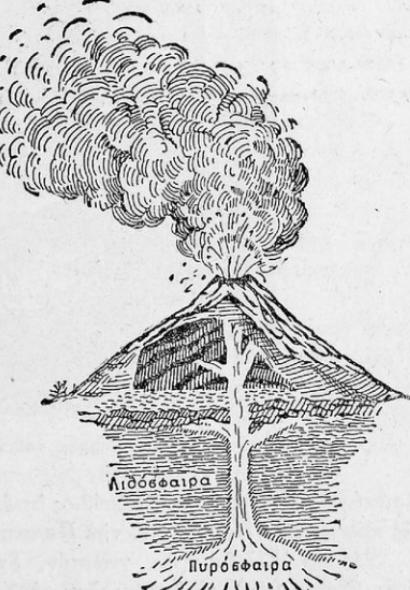
5. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς

Κάτω ἀπὸ τὴν λιθόσφαιραν, δπως εἰπομεν, εὑρίσκεται ἡ πυρόσφαιρα α. Αὐτή, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν διάπυρον καὶ ρευστὴν μᾶζαν ἀπὸ λυώμενα συστατικὰ τῆς γῆς. “Οτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς εὑρίσκεται εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, εἰδομεν πῶς ἀποδεικνύεται. “Υπάρχουν δικινοὶ καὶ μερικὰ φυσικὰ φαινόμενα, τὰ δποῖα μᾶς ἀποδεικνύονταν ὅτι πράγματι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς ὑπάρχει ἡ πυρόσφαιρα α. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἡ φαίστεια, οἱ σεισμοὶ καὶ αἱ θερμαὶ πηγαὶ.

α'. Τὰ ηφαίστεια.

Τὰ ηφαίστεια συνήθως είναι μικρὰ ἢ μεγάλα βουνὰ εἰς σχῆμα κώνου. Εἰς τὴν κορυφήν των ὑπάρχει μία δπή, ποὺ λέγεται καὶ ατήρ τοῦ ηφαίστείου. Ο κρατήρε προσχωρεῖ εἰς βάθος καὶ συγκοινωνεῖ δι' ἐνδός πόρον μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς.

“Ἀπὸ τὸν κρατήρα συνήθως βγαίνει καπνός. Κάποτε δμως γίνονται φοβεροὶ ἔκρηξεις. Τότε ἀκούονται δυνατοὶ κρότοι καὶ ἔξερχονται ἀπὸ τὸν κρατήρα μὲ δύναμιν ἀτμοὶ καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς διάπυρα καὶ λυώμενα ὑλικά, ἡ λάβα, δπως λέγεται. Οἱ ἀτμοὶ αὐτοὶ καὶ ἡ λάβα προέρχονται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς. Σχηματίζονται ἐκεῖ ἔξι αἰτίας τῆς μεγάλης θερμότητος.

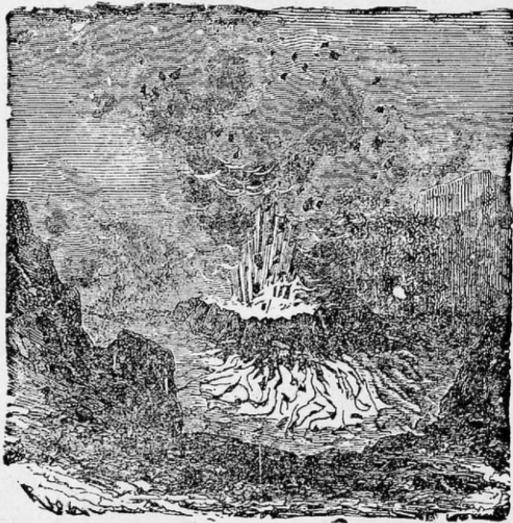

•Ηφαίστειον ἐν ἐνεργείᾳ

“Οταν μαζευθούν πολλά, πιέζουν τὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα τοῦ φλοιοῦ καὶ μόλις εῦρουν ἀδύνατον μέρος, τὸ σπάζουν καὶ βγαίνουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀπὸ τὰ ἀνοίγματα αὐτὰ (κρατήρας) βγαίνουν μαζὶ μὲ τοὺς ἀτμούς καὶ διάφορα λυωμένα ὄλικά, καθὼς καὶ πυκνός καπνὸς καὶ στάκτη. Τὰ ἡφαίστεια λοιπὸν εἶναι ἀπόδειξις τῆς ὑπάρχεως τῆς πυροσφαίρας.

“Οταν ἔνα ἡφαίστειον ἔξακολουθεῖ κατὰ διαστήματα νὰ βγάζῃ λάβαν, λέγομεν ὅτι εἶναι ἐν τῷ γὸν τῷ ἡφαίστειον. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἡφαίστεια παλαιά, τὰ δυοῖα ἐπὶ πολλὰ χρόνια δὲν ἔδειξαν σημεῖα δράσεως. Αὗτα λέγονται ἐσβεστοί μὲν ἐν α.

“Ἡφαίστεια ὑπάρχουν περισσότερα ἀπὸ 500 ἑπάνω εἰς τὴν γῆν. Εἰς τὴν Ἐνδόπειρην τὰ σπουδαιότερα ἐνεργὰ ἡφαίστεια εἶναι ή “Εὐλα” εἰς τὴν Ἰσλανδίαν, η Άλινα εἰς τὴν Σικελίαν καὶ δὲ Βεζούβιος εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς

•Ἐκρηκτής τοῦ Βεζούβιου

παλαιοτέρας ἐκρηκτῶν του δὲ Βεζούβιος ἐσκέπασε μὲ τὴν λάβαν του καὶ κατέστρεψε τρεῖς πόλεις, τὴν Ἡράκλειαν, τὴν Πομπηΐαν καὶ τὰς Στραβίας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι γνωστόν, ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐνεργὸν ἡφαίστειον τῆς Θήρας (Σαντορίνης), τὸ διόποιον ἔχει τὸν κρατήρα του μέσα εἰς τὴν θάλασσαν. Εσβεσμένα ὅμως ἡφαίστεια ὑπάρχουν πάρα πολλά.

β'. Οἱ σεισμοὶ. Εἶδη σεισμῶν.

Συμβαίνει κάποτε νὰ σείεται τὸ ἔδαφος. Τότε λέγομεν ὅτι γίνεται σεισμός. Οἱ σεισμοὶ ἀνάλογα μὲ τὰς αἰτίας, ποὺ τοὺς προκαλοῦν, εἶναι τριῶν εἰδῶν: ἡ φαιστειογένεια, ἐγκατακρημνίσεως καὶ τεκτονικοί.

*Ηφαιστειογενεῖς λέγονται οἱ σεισμοί, ποὺ γίνονται ἀπὸ τὰς ἐκρήξεις τῶν Ηφαιστείων. Τὰ ἀέρια, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς. πιέζουν τὰ τοιχώματά της διὰ νὰ ἔξελθουν καὶ τοιουτορόπως προκαλοῦν σεισμόν.

*Ἐγκατακρημνίσεως λέγονται οἱ σεισμοί, οἱ δποῖοι γίνονται ἀπὸ τὴν καταχρήματιν μεγάλων τμημάτων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ σπήλαια τῆς γῆς. Συμβαίνει δηλ. πολλάκις μέσα εἰς τὰ μεγάλα ἐσωτερικὰ σπήλαια τῆς γῆς νὰ κρύψωνται ἀπὸ ἐπάνω μεγάλοι δγκοι χώματος—βουνὰ δλόκηρα—καὶ νὰ πίπτουν κάτω. *Ἀπὸ τὴν πτώσιν αὐτὴν κλονίζεται τὸ ἔδαφος καὶ γίνεται σεισμός.

Τεκτονικοί. Οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ εἶναι φοβερώτατοι καὶ καταστρεπτικώτατοι. Δημηουργοῦνται ἀπὸ τὴν μετακίνησιν ἢ τὴν πτώσιν τῶν πετρωμάτων. Συμβαίνει δηλ. τὸ ἔξης. Τὰ πετρώματα, δπως εἴδομεν, εὑρίσκονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς τοποθετημένα τὸ ἔνο ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο. Μὲ τὴν συνεχῇ ψῆξιν καὶ συστολὴν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς συμβαίνει πολλάκις νὰ σχηματίζωνται μεγάλα κενά μεταξὺ τῶν πετρωμάτων. Εἰς τὰ κενά αὐτὰ πίπτουν ἢ μετακινοῦνται ἄλλα πετρώματα διὰ νὰ τὰ συμπληρώσουν. *Ἀπὸ τὰς πτώσεις καὶ μετακινήσεις αὐτὰς τῶν πετρωμάτων κλονίζεται φοβερὰ τὸ ἔδαφος καὶ γίνεται σεισμός.

*Οἱ σεισμὸς ἀρχίζει ἀπὸ κάπου καὶ μεταδίδεται, δπως τὰ κύματα, καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Τὸ μέρος δπου ἀρχίζει δ σεισμός, λέγεται ἐπίκεντρον.

*Υπάρχει εἰς τὰ ἀστεροσκοπεῖα ἔνα ὅργανον, δ σεισμογράφος, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ δποίου εὑρίσκομεν τὸ ἐπίκεντρον τοῦ σεισμοῦ καὶ τὴν διάρκειάν του. *Ο τόπος, εἰς τὸν δποῖον εἶναι τὸ ἐπίκεντρον τοῦ σεισμοῦ, λέγεται αὐτόσειστος. *Ἐκεῖνος εἰς τὸν δποῖον μεταδίδεται, λέγεται ἐπερόσειστος.

Αὐτόσειστοι τόποι εἰς τὴν πατρίδα μας εἶναι ἡ Κόρινθος, ἡ Λευκάδα, ἡ Κεφαληνία, ἡ Ζάκυνθος, ἡ Ἰθάκη, ἡ Μεσσηνία, ἡ Ἡλεία, ἡ Λοκρίς, ἡ Μαγνησία, ἡ Χαλκιδικὴ καὶ τὸ Ἡράκλειον τῆς Κορήτης.

Οἱ σεισμοὶ διαφορούν δλίγα δευτερόλεπτα. Οἱ τεκτονικοὶ δμως εἶναι ἀλληπάλληλοι. Παύουν μόνον, δταν ἰσορροπήσουν τελείως τὰ πετρώματα. *Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ καταστροφαί, ποὺ προξενοῦν, εἶναι τρομακτικά. *Ἀπὸ τεκτονικοὺς σεισμοὺς κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια κατεστράφησαν τὰ χωρία τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἡ Κόρινθος. Οἱ τελευταῖοι δμως τεκτονικοὶ σεισμοὶ εἰς τὰ Ἐπτάνησα μετέβαλον τὰ δμορφα καὶ εντυχισμένα νησιά μας εἰς δγκους ἐρειπίων.

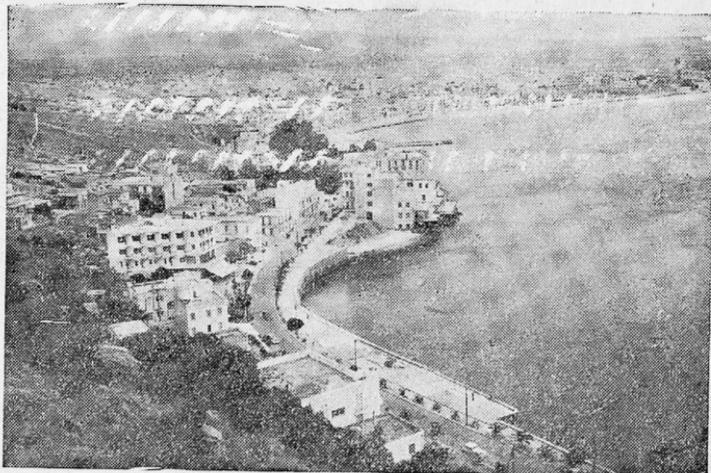
*Α σκήσεις

Φέρετε πληροφορίες διὰ τὰ ἡφαίστεια. Διαβάσατε εἰς τὸ λεξικὸν διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας Πομπηίας. Σητήσατε πληροφορίας διὰ τὸ ἡφαίστειον τῆς Θήρας ἀπὸ τὸ σχολείον Σαντορίνης. Τι εἶναι δ τεκτονικὸς σεισμός; Ποῖοι τόποι τῆς πατρίδος μας εἶναι σεισμοπλήκτοι; Σητήσατε πληροφορίας καὶ εἰκόνας ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν σεισμοπλήκτων περιοχῶν. Πληροφορία, ἀνακοινώσεις.

γ. Θερμαὶ πηγαὶ.

Τὰ νεοτέρων βροχῶν συγκεντρώνονται εἰς μεγάλας θερμαὶ πηγαὶ πολλάκις αἱ ωμαὶ αὐταὶ εἶναι εἰς μεγάλο βάθος. Τότε ἐξ αἰτίας τῆς θερμοκρασίας, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸ βάθος αὐτό, τὸ νερὸν θερμαίνεται. Ἔτσι θερμὸν δπως εἶναι, διαλύει εὔκολα διαφόρους οὐδίας, δπως θεῖον, σιδηρον, διάφορα ἀλατο-κ. κ. καὶ τὰ κρατεῖ διαλυμένα μέσα του. Ὅταν δὲ τύχῃ νὰ εῦρῃ διεξοδον, ἔξερχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ σχηματίζει τὰς θερμαὶ πηγαὶ, δπως λέγομεν.

Αἱ θερμαὶ πηγαὶ λέγονται καὶ μεταλλικαὶ, διότι, δπως εἴπομεν, τὰ

Ἡ λουτρόπολις Λουτράκι

νερὸν των περιέχει διαλυμένα διάφορα ἀλατα καὶ μέταλλα. Αἱ θερμαὶ πηγαὶ εἶναι συνήθως ἡ αματικαὶ, διότι θεραπεύουν τοὺς θευματισμούς, τὰ ἐκζέματα, τὰς ἀσθενείας τοῦ ἡπατος κ.α. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάγονταν πολλαὶ θερμαὶ καὶ ἱαματικαὶ πηγαὶ, δπως εἰς τὴν Χαλκιδικήν, τὸν Λαγκαδάν, τὴν Αίδηψόν, τὴν Ὑπάτην, τὸ Λουτράκι, τὰ Μέθανα κλπ. Πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐθεραπεύθησαν μὲ τὰ λουτρά εἰς τὰς θερμαὶς αὐτὰς πηγάς. Ἔτσι τὸ καλοκαῖρι συγκεντρώνονται εἰς τὰς λουτροπόλεις, δπως λέγονται, πολλοὶ ἀσθενεῖς διὰ λουτρά.

Ἄσκησις

Πολας λουτροπόλεις γυνωρίζετε; Ἐπεσκέψθη κανεὶς ἰδικὸς σας λουτρόπολιν; Ζητήσατε πληροφορίας ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν διαφόρων λουτροπόλεων. Φέρετε σχετικάς εἰκόνας.

6. Κινήσεις τῆς γῆς

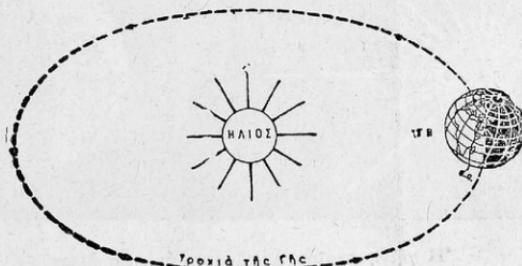
Ἡ γῆ ἔχει δύο κινήσεις. Μίαν γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της καὶ ἄλλην γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον.

α'. Κινήσις τῆς γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της.

Ἄξονα τῆς γῆς εἶναι μία φανταστικὴ εὐθεῖα γραμμή, ἡ δποία περνᾶ ἀπὸ τὸ κέντρον καὶ βγαίνει εἰς τοὺς πόλους τῆς. Γύρω ἀπὸ τὸν φανταστικὸν αὐτὸν ἄξονα περιστρέφεται ἀδιακόπως ἡ γῆ μὲ κίνησιν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Διὰ νὰ κάμῃ μίαν διλόκηρον στροφὴν χρειάζεται 24 ὥρας. Τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα λέγεται ἥλιακη ἡ μέρη.

β'. Κινήσις τῆς γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον.

Ἡ ἄλλη κίνησις τῆς γῆς εἶναι γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἡ γῆ περιφέρε-

Ἡ τροχιά τῆς γῆς

ταῖς γύρῳ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἡ κίνησις αὐτὴ λέγεται περιφορὰ τῆς γῆς γύρῳ ἀπὸ τὸν ἥλιον γίνεται εἰς 365 ἡμέρας, 5 ὥρας, 48 πρῶτα λεπτὰ καὶ 47 δευτέρα. Τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα λέγεται ἥλιακον ἔτος.

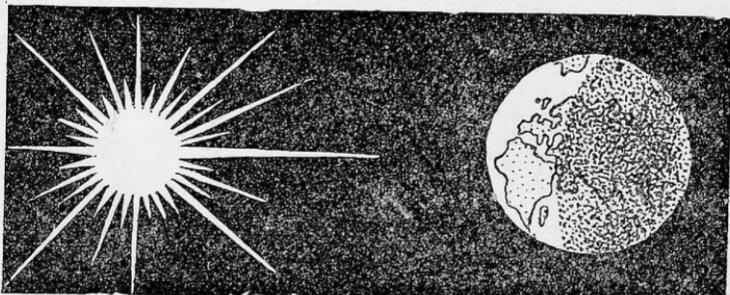
Ο δρόμος, ποὺ ἀκολουθεῖ ἡ γῆ κατὰ τὴν περιφοράν της, λέγεται περιφορά της γῆς. Ἡ τροχιά δὲν εἶναι κανονικὸς κύκλος, ἀλλὰ ἔνα κυκλικὸν σχῆμα, ποὺ λέγεται ἔλλειψις. Τέτοιο σχῆμα ἔχει περίπου τὸ αὐγό, διταν τὸ σχεδιάσωμεν εἰς τὸ χαρτί.

γ'. Ήμέρα καὶ νύκτα. Ἡ γῆ, καθὼς περιστρέφεται γύρῳ ἀπὸ τὸν ἄξονά της, παρουσιάζει εἰς τὸν ἥλιον τὸ ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ διάφορα μέρη της. Τὸ μέρος, ποὺ εἶναι κάθε φορὰν γυρισμένον πρὸς τὸν ἥλιον, φωτίζεται ἀπὸ τὸν καὶ ἔχει ἡ μέρη αὐτοῦ. Τὸ ὑπόλοιπον, ποὺ δὲν φωτίζεται, ἔχει νύκτα. Μὲ τὴν περιφορὴν δύος τὸν ἥλιον καὶ φωτίζονται διαδέχεται τὴν νύκτα καὶ τὸ ἀντίθετον. Εάν ἡ γῆ ἦτο ἀκίνητος, θὰ ἦτο παντοτινὴ ἡμέρα ἡ παντοτινὴ νύκτα, ἀναλόγως τῆς θέσεώς της ἀπέναντι τοῦ ἥλιου.

δ'. Ἀνισότης ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. Αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες δὲν εἰναι Ἰσαι. Ἀλλοτε εἶναι μεγαλύτεραι αἱ ἡμέραι καὶ ἄλλοτε αἱ νύκτες.

Ἡ ἀνισότης αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔξης γεγονός. Ὅπως βλέπομεν καὶ εἰς τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν, δᾶξων τῆς γῆς δὲν εἰναι καὶ θετος, ἀλλὰ διάγον πλάγιος. Τοιουτοτρόπως ἡ γῆ παίρνει ἀπέναντι τοῦ ἥλιου μίαν πλάγιαν θέσιν. Ἀν δᾶξων ἡτο κάθετος, οἱ διάφοροι τόποι θὰ είχον ἵσην ἡμέραν καὶ νύκτα. Διότι ὁ ἥλιος θὰ ἐφώτιζε ταυτοχρόνως διάκληηρον τὸ ἕνα ἡμισφαίριον, ἐνῶ τὸ ἄλλο θὰ ἡτο βυθισμένον εἰς τὸ σκότος. Ἔτσι δύως, ποὺ εἶναι δᾶξων, ἄλλοι τόποι βλέποντες περισσότερον τὸν ἥλιον καὶ ἔχον μεγαλυτέρας τὰς ἡμέρας καὶ ἄλλοι τὸν βλέποντες διλιγώτερον καὶ ἔχον μεγαλυτέρας τὰς νύκτας.

Τὸ καλοκαίρι π. χ. εἰς ἡμᾶς αἱ ἡμέραι εἶναι μεγαλύτεραι, ἐνῶ τὸν χειμῶνα

Ἡ γήινη σφαῖρα φωτιζομένη ἀπὸ τὸν ἥλιον

αἱ νύκτες εἶναι μεγαλύτεραι. Αὐτὸς συμβαίνει διότι τὸ Βόρ. ἡμισφαίριον εἰς τὸ δόποιν κατοικοῦμεν, φωτίζεται περισσότερον χρόνον ἀπὸ τὸν ἥλιον (ἡμέραι μεγάλαι), ἐνῶ ἀντιθέτως τὸν χειμῶνα φωτίζεται διλιγώτερον (νύκτες μεγάλαι, ἡμέραι μικραί).

Οἱ ἐπὶ τοῦ Ἱσημερινοῦ τόποι ἔχον τὴν ἡμέραν ἵσην μὲ τὴν νύκτα. Ὅσοι δύως προχωροῦμεν πρὸς τὸν πόλους, τόσον αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες γίνονται ἄνισοι.

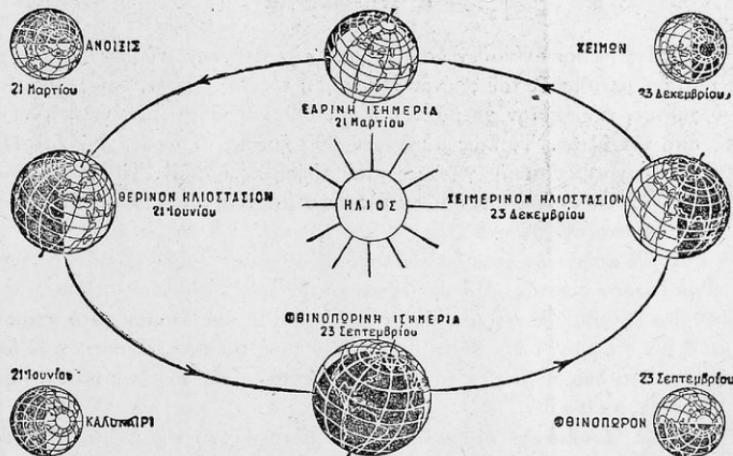
ε'. Ἐποκαὶ ἡ ὥραι τοῦ ἔτους. Ἡ τροχιὰ τῆς γῆς ἔχει, δπως εἴπομεν, σχῆμα ἔλλειψεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ θέσις τῆς γῆς ἀπέναντι τοῦ ἥλιου κατὰ τὴν περιφοράν της δὲν εἶναι πάντοτε ἡ ίδια. Ἀλλοτε πλησιάζει πρὸς αὐτὴν καὶ ἄλλοτε ἀπομακρύνεται. Ἀλλοτε λαμβάνει τοιαύτην θέσιν ἀπέναντι τού, ὥστε αἱ ἀκτῖνες του νὰ πίπτουν ἐπάνω εἰς αὐτὴν κατακορύφως καὶ ἄλλοτε τοιαύτην, ὥστε νὰ πίπτουν πλαγίως. Ἡ θέσις τῆς γῆς ἀπέναντι τοῦ ἥλιου καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν ἀκτίνων του πρὸς αὐτὴν ἔχουν μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν θερμοκρασίαν της. Ὁταν αἱ ἀκτῖνες πίπτουν κατακορύφως εἰς ἔνα μέρος τῆς γῆς, δ τόπος αὐτὸς θερμαίνεται πολύ. Ὁταν πίπτουν πλαγίως, θερμαίνεται διλιγώτερον. Οἱ τόποι τοῦ Ἱση-

μερινοῦ, ἐπειδὴ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου πίπτουν ἐπ' αὐτῶν πάντοτε κατακορύφωσε· ἔχουν διαρκῶς μεγάλην θερμότητα (διακεκαυμένη ζώνη).

Συνεπῶς ἡ περιφορὰ τῆς γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον συντελεῖ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς θεομορφασίας τῆς καὶ δημιουργεῖ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Αἱ ἐποχαὶ εἰναι 4: Τὸ ἐποχαῖον (ἀνοιξις), τὸ θερικόν (καλοκαῖρι), τὸ φθινόπωρον καὶ διάβολον (μέρος τοῦ ἔτους).

Δύο φοράς τὸ ἔτος, τὴν 21 Μαρτίου καὶ τὴν 23 Σεπτεμβρίου, ἔχομεν ἵσημα τοῦ ἡμέραν 12 ὥρας καὶ νύκτα 12 ὥρας. Διότι τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἡ γῆ παίρνει τοιαύτην θέσιν κατὰ τὴν περιφοράν της, ώστε ὁ ἥλιος νὰ ενδίσκεται ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸν Ἱσημερινόν. Τοιούτοις δύο τάξεις διαφέρουν τὰς ἡμέρας της γῆς: τὰς δύο αὐτὰς ἡμέρας φωτίζονται ἕξ 12 ημέρας καὶ οἱ δύο πόλοι τῆς γῆς καὶ ὅλοι οἱ τόποι ἔχουν λίσην ἡμέραν (12 ὥρας) καὶ λίσην νύκτα (12 ὥρας). Η ἡσημερία τῆς 21 Μαρτίου λέγεται ἐποχαῖον (ἐποχή) καὶ τῆς 23 Σεπτεμβρίου φθινόπωρον (φθινόπωρον).

Ἡ γῆ περιφερομένη πέρι τοῦ ἥλιου Αἱ 4 ἐποχαὶ τοῦ ἔτους

Κάθε ἐποχὴ διαρκεῖ τρεῖς μῆνας. Αἱ ἐποχαὶ ἀρχίζουν ὡς ἐξῆς: Τὸ ἐποχαῖον (ἀνοιξις) ἀρχίζει εἰς τὰς 21 Μαρτίου, τὸ θερικόν (καλοκαῖρι) εἰς τὰς 21 Ιουνίου, τὸ φθινόπωρον εἰς τὰς 23 Σεπτεμβρίου καὶ διάβολον εἰς τὰς 22 Δεκεμβρίου. Οἱ μῆνες τοῦ ἔτους εἰναι οἱ ἐξῆς: Ἰανουάριος (ἡμέραι 31), Φεβρουάριος (ἡμ. 28 καὶ κάθε 4 χρόνια 29), Μάρτιος (ἡμ. 31), Ἀπρίλιος (ἡμ. 30), Μάϊος (ἡμ. 31), Ιουνίος (ἡμ. 30), Ιουλίος (ἡμ. 31), Αύγουστος (ἡμ. 31), Σεπτέμβριος (ἡμ. 30), Οκτώβριος (ἡμ. 31), Νοέμβριος (ἡμ. 30), Δεκέμβριος (ἡμ. 31).

Οἱ πόλοι ἔχουν 6 μῆνας ἡμέραν καὶ 6 μῆνας νύκτα. Αὐτὸς συμβαίνει, διότι ἡ θέσις τῆς γῆς ἀπέναντι τοῦ ἥλιου εἶναι τοιαύτη, ώστε ἐπὶ ἕξ μῆνας νὰ φωτίζε-

ταὶ δ Βόρ. πόλος καὶ ἐπὶ ἐξ μῆνας δ ὁ Νότ. πόλος (παρατηρήσατε τὴν εἰκόνα κίνησις γῆς πέριξ τοῦ ἥλιου). Αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες τῶν πόλων λέγονται πολικαὶ. Κατὰ τὰς πολικὰς νύκτας φωτίζει τοὺς πόλους τὸ πολικὸν σέλας.

*Ασκήσεις

**Αποδεῖξατε μὲ τὴν ὑδρογείου σφράγαν καὶ ἔνα ἀναμμένον κηρίον τὴν δημιουργίαν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας. Διατί εἰς τὸν πόλον ἡ θερμοκρασία εἶναι πολὺ καυπηλή; Οἱ ἥλιος δὲν θερμαίνει τὸν πόλον; Διατί εἰς τὸν Ἰσημερινὸν ἥπαρχει ὑψηλὴ θερμοκρασία; Βάλετε τὸ χέρι σας κοντά εἰς ἀγαμμένον κηρίον, οὗτας ὥστε αἱ ἀκτίνες του νὰ πίπτουν κατακορύφως εἰς τὸ χέρι σας. Ἀλλάξατε καρόπιν ὑέσιν καὶ βάλετε τὸ χέρι σας πλαγίως καὶ εἰς τὴν ίδιαν ἀπόστασιν. Πότε γῆσθάνθητε περισσοτέραν ζέστην; Διατί; *Απὸ πότε ἀρχίζουν εἰς τὸ ἡμισφαίριον μας (Βόρειον) νὰ μεγαλώνουν αἱ ἡμέραι; *Οταν τὸ Β. ἡμισφαίριον ἔχει χειμῶνα, ποταν ἐποχὴν ἔχει τὸ Νότιον; Διατί; Πότε ἀρχίζουν νὰ μικράνουν αἱ νύκτες;*

7. Ημερολόγια

Οἱ ἀνθρώποι ἀνέκαθεν ἡσθιάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ μετροῦν τὸν χρόνον. *Ως μονάδα μετρήσεως τοῦ χρόνου ἔθεωρήθη τὸ ἔτος. *Ετοι, διποτέ εἰδομεν, λέγεται διχρόνος, τὸν διποτὸν χρειάζεται ἡ γῆ, διὰ νὰ κάμῃ μίαν πλήρη περιφορὰν γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον. Τὸ ἔτος αὐτὸν ἔχει 365 ἡμέρας, 5 ὥρας, 48' καὶ 47''. Τόσον ἀκριβῶς χρειάζεται ἡ γῆ διὰ μίαν πλήρη περιφοράν. Τὸ ἔτος αὐτὸν λέγεται ἡ λιανόν. Οἱ ἀνθρώποι δύμας πρόδης εὐκολίαν των παρέλευψαν τὰς 5 ὥρας, 48'' καὶ 47'' καὶ ὑπολογίζουν τὸ ἔτος εἰς 365 ἡμέρας. Τὸ ἔτος αὐτὸν λέγεται πολιτικόν. Τὸ πολιτικὸν ἔτος διευκολύνει τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲν εἶναι μέτρον σωστόν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ ἀνθρώποι προσεπάθησαν νὰ εῦρουν ἔνα ἀκριβῆ τρόπον μετρήσεως τοῦ χρόνου καὶ ἔκαμον κατὰ καιροὺς διαφοραὶ ἡ μεριά, διποτέ δινομάζομεν τοὺς τρόπους αὐτούς. *Απὸ διλατήτα τὰ ἡμερολόγια δύο εἶναι τὰ σπουδαιότερα. Αὐτὰ εἶναι τὸ Ιουλιανὸν καὶ τὸ Γρηγοριανόν.

**α'. Τὸ Ιουλιανὸν ἡμερολόγιον. Οἱ αὐτοκράτωρες τῆς Ρώμης Ι ούλιος Καῖσαρ, ἐπειδὴ τὸ τότε ἐν κρούσει ἡμερολόγιον τοῦ Νοούμα, ἀπεδείχθη λανθασμένον, ἀνέθεσεν εἰς ἐπιτροπὴν ἀστρονόμων νὰ κάμῃ νέον ἡμερολόγιον. *Επὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς ἦτο δ Ἐλλην ἀστρονόμος Σωστήγενης. Οἱ Σωστήγενης ἔκαμε πράγματι τὸ νέον ἡμερολόγιον, τὸ διποτὸν ὄνομασθη Ιουλιανόν.*

Κατὰ τὸ ἡμερολόγιον αὐτὸν τὸ ἔτος ἔθεωρήθη διτεῖ 365 ἡμέρας καὶ 6 ὥρας (1/4 τῆς ἡμέρας). Αἱ ἔξι αὐταὶ ὥραι εἰς 4 ἔτη συμπληρώνουν μίαν ἡμέραν (24 ὥρας). Τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὴν προσέθεσαν εἰς τὸν Φεβρουάριον, διποτὸς κάθε τέταρτον ἔτος ἔχει 29 ἡμέρας, ἀντὶ 28. Τοιουτούρπως τρία χρόνια ἔχουν 365 καὶ τὸ τέταρτον 366. Τὸ ἔτος αὐτό, ποὺ ἔχει 366 ἡμέρας, λέγεται δισεκτα (1956 : 4 = 489, ἀφαὶ τὸ ἔτος 1956 εἶναι δισεκτον).

**β'. Τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον. Άλλα καὶ τὸ Ιουλιανὸν ἡμερολόγιον*

είναι λανθασμένον. Διότι ἐνώ τὸ ἡλιακὸν ἔτος ἔχει 365 ἡμέρας, 5 ὥρας, 48' καὶ 47'', τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον τὸ ὑπολογίζει εἰς 365 ἡμέρας καὶ 6 ὥρας. Δηλ. προσθέτει εἰς τὸ ἡλιακὸν ἔτος 11' καὶ 13''. Αὐτὰ δύμας τὰ διάγα λεπτὰ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἔγιναν ἀρκετά ἡμέραι. Τοιουτοτρόπως τὸ 1582 μ. Χ. αἱ ἡμέραι αὐταὶ είλον γίνει 10 περίπου. Τότε δὲ Πάπας Γερμός εισῆρε ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον καὶ διέταξε ὅπως ἡ μετὰ τὴν 4ην Ὁκτωβρίου 1582 ἡμέρα, ἀντὶ νὰ δνομασθῇ 5η Ὁκτωβρίου νὰ κληθῇ 1η Ὁκτωβρίου.

Παρ' ὅλην δύμας αὐτὴν τὴν ἀφάρεσιν θὰ προέκυψε πάλιν εἰς κάθε 130 χρόνια διαφορὰ μιᾶς ἡμέρας. Ή διαφορὰ αὐτὴν ὑπελογίσθη, διτὶ θὰ ἔγίνετο κατὰ τὸ 1972 ἡμέραι 3. Οἱ ἀστρονόμοι λοιπὸν ἀφήρεσαν τὰς τρεῖς αὐτὰς ἡμέρας ὡς ἔξης: Τὴν μίαν ἀπὸ τὸ ἔτος 1700, τὴν ἄλλην ἀπὸ τὸ 1800 καὶ τὴν τρίτην ἀπὸ τὸ 1900. Τὸ ἡμερολόγιον αὐτὸν ὀνομάσθη Γεργοριανὸν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Γεργορίου. Τὸ Γεργοριανὸν ἡμερολόγιον παρεδέχθη καὶ ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸ ἔτος 1923. Τότε μὲ νόμον τοῦ Κράτους ἡ 16 Φεβρουαρίου ὀνομάσθη 1 Μαρτίου, δηλ. προσετέθησαν 13 ἡμέραι εἰς τὸ ἵσχυον μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον.

Τὸ Γεργοριανὸν ἡμερολόγιον εἶναι τὸ ὁρθότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἡμερολόγια, ποὺ ἐφηρμόσθησαν κατὰ καιρούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΕΝΑΣΤΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

1. Ουράνια σώματα

Ο δημος, ή σελήνη και τὰ ἄστρα, ποὺ βλέπουμεν νὰ λάμπουν εἰς τὸν οὐρανόν, λέγονται ο ὁράνια σώματα. Ουράνιον σῶμα εἶναι καὶ ἡ γῆ. Όλα εἴντα τὰ ουράνια σώματα καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὅποια δὲν βλέπουμεν ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης ἀποστάσεως, καινοῦνται εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀποτελοῦν τὸ Σύμπαν, θνως τὸ ὄντομάζομεν. Ο οὐρανὸς πάλιν δὲν εἶναι κανένας θόλος στρεψός, δικαῖος φαίνεται. Εἶναι ἔνα ἀπειρονικόν διάστημα, ἔνας ἀχαντής χῶρος, ποὺ τὸ μέγεθός του εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς.

Τὰ ουράνια σώματα εἶναι ἄλλα μεγαλύτερα καὶ ἄλλα μικρότερα ἀπὸ τὴν γῆν, βασικούς ἐμάθουμεν. Επίσης ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν ίδικόν των φῶς καὶ λέγονται αὐτόφωτα καὶ ἄλλα δὲν ἔχουν ίδικόν των φῶς καὶ λέγονται ἐτερόφωτα. Αὐτόφωτον ουράνιον σῶμα εἶναι ὁ ἥλιος. Ετερόφωτα ἡ γῆ, ἡ σελήνη κ.α.

Τὰ ουράνια σώματα εἶναι ἀπειρα. Φαίνονται μικρά, διότι εἶναι πολὺ μερικά ἀπὸ ἡμᾶς.

2. Αστερισμοί

Οι ἀστρονόμοι διὰ τὴν εὐκολωτέραν μελέτην τῶν ουρανίων σωμάτων τὰ κείταξαν εἰς διαφόρους διμάδες. Αἱ διμάδες αὐταὶ ὄντομάσθησαν ἀστερισμοὶ. Οἱ ἀστερισμοὶ εἶναι πολλοί. Οἱ σπουδαιότεροι διμῶς ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι: ἡ Μεγάλη Ἀρκτος, ἡ Μικρὰ Ἀρκτος, ἡ Πλειάδης, ἡ Ζῳδιακή, ὁ Γαλαξίας κ.α. Ολούς αὐτοὺς τοὺς ἀστερισμοὺς τοὺς διακρίνουν καθαρὰ τὴν νύκτα, διαν διάφανὸς εἶναι ἀνέφελος.

Ο ἀστερισμὸς τῆς Μεγάλης Ἀρκτού ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρα φωτεινά ἀστέρα, ποὺ σχηματίζουν ἔνα ἀκανόνιστον τετράπλευρον καὶ τρία ἄλλα, τὰ ὅποια σχηματίζουν τὴν οὐράνιαν του.

Η μικρὸς Ἀρκτος ἀποτελεῖται καὶ αὐτὴ ἀπὸ 7 ἀστέρα. Η διαφορά της ἀπὸ τὴν μεγάλην εἶναι ὅτι τὸ σχῆμα της εἶναι μικρότερον. Τὸ τελευταῖον ἀστέρον τῆς οὐράνης τῆς φαίνεται πάντοτε ἐπάνω ἀπὸ τὸν Β. Πόλον. Δι. αὐτὸν λέγεται Πολικός ἀστέρος. Μὲ τὸν Πολικὸν ἀστέρα εὑρίσκομεν εὐχερῶς τὸν Βορρᾶν καὶ συνεπῶς καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ δρίζοντος. Τοιουτορόπως προσανατολίζονται.

Αἱ Πλειάδες εἶναι ἡ γνωστή μας Πολικός.

Τὰ Ζώδια είναι 12. Λέγονται Ζώδια, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσταν φέρουν δνόματα ζώων. Ταῦρος, Κριός, Σκορπίος, Αἰγάλεως, Λέων, Καρκίνος, Ἰχθύες, Ζυγός, Τοξότης, Δίδυμοι, Παρθένος, Ὑδροχόος είναι τὰ δνόματά των.

“Αλλοι ἀστερισμοὶ είναι ἡ Ἀνδρομέδα, ὁ Ωρίων, ἡ Καστιόπη ἡ κλπ.

Ο Γαλαξίας. Ὄταν τὴν νύκταν ὁ οὐρανὸς είναι ἀνέφελος, βλέπομεν νὰ τὸν διασχίζῃ ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον ἔνα φωτεινὸν νεφέλωμα. Τὸ νεφέλωμα αὐτὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑκατομμύρια ἀστρα, τὰ δποῖα ἔχουν τὸ μέγεθος σγεδὸν τοῦ Ιδικοῦ μας ἥλιου. Τὰ ἀστρα αὐτὰ ἀπέχουν πάρα πολὺ ἀπὸ ἡμᾶς. Είναι τόσον μα-

Οἱ ἀστερισμοὶ Μεγ. καὶ Μικρὰ Ἄρκτος

χριδ, ὥστε, διὰ νὰ φθάσῃ τὸ φῶς των εἰς τὴν γῆν, χρειάζεται 2 χιλ. χορδία. Ο ἀστερισμὸς αὐτὸς λέγεται Γαλαξίας. Ο λαός μας τὸν δονομάζει «Ιορδάνης ποταμὸς» ἢ «Ἄχυρόδρομος».

3. Ἀπλανεῖς καὶ πλανῆται

α. Ἀπλανεῖς.

Μερικοὶ ἀστέρες φαίνονται εἰς ἡμᾶς, διὰ τοῦτον πάντοτε τὴν ίδιαν θέσιν, δηλ. δὲν κινοῦνται. Οἱ ἀστέρες αὐτοὶ λέγονται ἀπλανεῖς. Εἰς τὴν πραγματικότητα κινοῦνται καὶ αὐτοὶ γύρω ἀπὸ μεγαλύτερα οὐράνια σώματα, δὲν διακρίνομεν ὅμως τὴν κίνησίν των λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως. Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες εἰναι αὐτὸφωτοι καὶ ἔχουν πολὺ ὑψηλὴν θερμοκρασίαν, διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ μίαν διάπτυχον μᾶζαν. Πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας δὲν τοὺς βλέπομεν μὲν γυμνὸν δρυμαλόν. Αὐτούς, ποὺ βλέπομεν, είναι οἱ διλιγάτεροι. Μὲ εἰδικὰ δύμας τηλεσκόπια ἡμποροῦμεν νὰ διακρίνωμεν πολλὰ ἑκατομμύρια ἔξι αὐτῶν.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας είναι καὶ ὁ ἥλιος. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς πελωρίας αὐτῆς σφαίρας ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικὰ λυωμένα καὶ διάπυρα. Καλύπτεται δὲ ἀπὸ στρῶμα ἀναμμένων καὶ φωτεινῶν ἀερίων. Δὲν είναι μικρὸς ὁ ἥλιος, δπως

μᾶς φαίνεται. Είναι 1.300.000 φοράς μεγαλύτερος από τὴν γῆν. *Αν δηλ.

Σχετικά μεγεθή τῶν πλανητῶν

Φοι, οἱ ἀστέρες, οἱ δρόποι κινοῦνται γύρῳ ἀπὸ ἔνα πλανήτην. *Ο Κρόνος ἔχει

ἡ γῆ θεωρηθῆ ὡς ἔνας κόκκος σταριοῦ, δὲ ἥλιος θὰ είναι 1.300.000 κόκκοι, δηλ. 130 διάδες περίπου σταριοῦ. Φαίνεται δμως μικρὸς ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης ἀποστάσεως. Απέχει ἀπὸ τὴν γῆν 150 εκ. χλμ. περίπου.

*Ο ἥλιος φωτίζει καὶ θερμαίνει τὴν γῆν. Κινεῖται γύρῳ ἀπὸ τὸν ἔξονά του εἰς τὸ ἀπειρον, ἐνῷ γύρῳ του κινεῖται ἡ γῆ καὶ μερικοὶ ἄλλοι, ἀστέρες, ὅπως θὰ θωματεν.

β'. Πλανῆται.

Λέγονται πλανῆται οἱ ἀστέρες, οἱ δρόποι στρέφονται πέριξ τοῦ ἥλιου. Οἱ ἀστέρες αὐτοὶ είναι ἑτερόφωτα σώματα, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι περιβάλλονται ἀπὸ λιθόσφαιραν. *Αν λάμπουν, αὐτὸς γίνεται διότι φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

Οἱ πλανῆται είναι σχετικῶς πλησίον μας. Δι' αὐτὸν διακρίνομεν τὴν ἀλλαγὴν τῆς θέσεώς των εἰς τὸν οὐρανόν, ἐξ αἰτίας τῆς περιστροφικῆς κινήσεώς των πέριξ τοῦ ἥλιου. *Η γῆ είναι πλανήτης. Οἱ πλανῆται, οἱ δρόποι περιστρέφονται γύρῳ ἀπὸ τὸν ἥλιον μαζὶ μὲ τὴν γῆν, είναι δικτώ. Κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἀπὸ τὸν ἥλιον είναι οἱ ἔτης: *Ἐριάς, *Ἄφροδίτη, Γῆ, *Ἄρης, Ζεύς, Κρόνος, Οὐρανὸς καὶ Ποσειδῶν. *Ο Κρόνος ἔχει γύρῳ του καὶ δακτυλίους.

4. Διορυφόροι

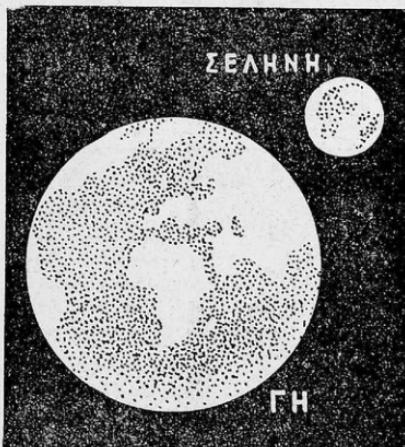
α'. Σελήνη. Λέγονται δορυφόροι

10 δορυφόρους, δ Ζεύς 9 καὶ ἡ γῆ ἔνα, τὴν σελήνην 49 φοράς μικροτέρα τῆς γῆς καὶ ἀπέχει ἀπὸ αὐτῆς 382.000 χλμ., δέχεται δὲ τὸ φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιον. Μὲ τὰ ἀστρονομικὰ τηλεσκόπια διακρίνομεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς δρηγήν ψηλά, ὅπως τὰ δρηγή τῆς γῆς.

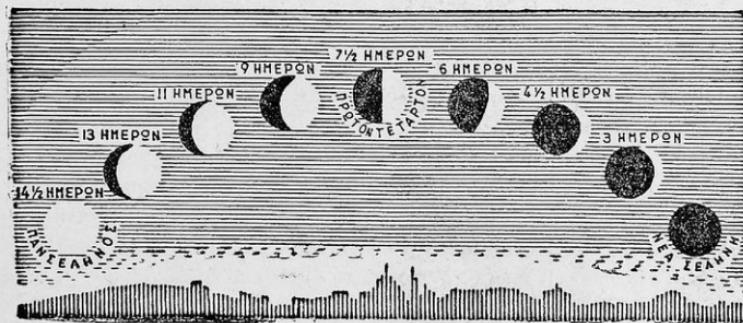
*Έχει δημιουργηθῆ ἀπὸ τὴν γῆν. *Ἀπεσπάσμη ἀπὸ αὐτῆν, ὅταν ἀκόμη ἡ γῆ ἦτο εἰς ζευστὴν κατάστασιν. Δι’ αὐτὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἔδια ὄντια. *Η σελήνη, ἐπειδὴ εἶχε μικρότερον δργον ἀπὸ τὴν γῆν, ἐκρύωσε γρηγορώτερα.

β'. **Φάσεις τῆς σελήνης.** *Η σελήνη κάμνει μίαν πλήρη πεοιστοοφὴν γύνων ἀπὸ τὴν γῆν εἰς 27 ἡμέρας, 7 ὥρας, 43' καὶ 11''. Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸν διάστημα παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς διαφόρους μορφάς. Τοιουτορόπως ἀλλοτε βλέπομεν μίαν στενήν λωρίδα φωτισμένην, ἀλλοτε ἔνα τέταρτον, ἀλλοτε τὸν μισὸν δίσκου τῆς καὶ ἀλλοτε πάλιν διόκληδον. Αἱ διάφοροι αὐταὶ μορφαὶ τῆς σελήνης λέγονται φάσεις τῆς σελήνης.

Αἱ φάσεις τῆς σελήνης είναι αἱ ἔξης: "Οταν ἀρχίζῃ ἡ νέα σελήνη, φαίνεται ἔνυ μικρὸν μέρος τοῦ δίσκου τῆς φωτεινόν. Αὐτὸν μεγαλώνει συνεχῶς καὶ μετὰ ἐπτὰ γύντας, φαίνεται φωτισμένον τὸ ἡμισυν ἡμισφαίριον τῆς. *Η φάσης αὐτὴ λέγεται πρῶτον τέταρτον. Σιγὰ σιγὰ διώνει τὸ τέταρτον μεγαλώνει καὶ

Σχετικά μεγέθη γῆς καὶ σελήνης

μετὰ ἐπτὰ γύντας φαίνεται φωτισμένον διόκληδον τὸ ἡμισφαίριον τῆς. Τότε λέγομεν διτε ἔχομεν παν σέληνον. *Ἐπειτα πάλιν ἀρχίζει νὺν μικροτέρην ἡ πάνε-

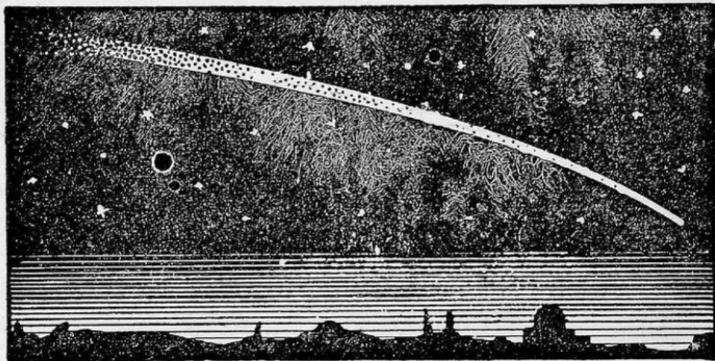
ληνος καὶ μὲ ἄλλας ἐπτὰ νύκτας βλέπομεν φωτισμένον μόνον τὸ ἐν τέταρτον αὐτῆς. Αὐτὸς λέγεται τελευταῖον τέταρτον. Καὶ τὸ τέταρτον αὐτὸς μετὰ ἐπτὰ ἡμέρας χάνεται, διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ νέα σελήνη κ.ο.κ.

*Ἐκτὸς ὅμως τῆς κινήσεως αὐτῆς ἡ σελήνη ἔχει καὶ ἄλλην κίνησιν. Στρέφεται καὶ περὶ τὸν ἀξονά της ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον μὲ τὴν περιστροφήν της γύρω ἀπὸ τὴν γῆν. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς κινήσεως εἶναι τὸ διαφέρει διαρκῶς πρὸς τὴν γῆν τὸ ἵδιον πάντοτε ἡμισφαίριον της.

5. Κομῆται καὶ διάττοντες

α'. Κομῆται.

Οἱ κομῆται εἶναι φωτεινὰ καὶ περίεργα οὐράνια σώματα. Ἡ κεφαλὴ τῶν εἶναι μεγάλη καὶ ὑπάρχει γύρω των φωτεινὴ μᾶξα, ἡ δούλια πολλάκις λαμβάνει τὸ

Κομῆτης

σχῆμα οὐρᾶς. Ἡ φωτεινὴ αὐτὴ μᾶξα λέγεται καὶ διακρίνεται ἡ διακρίνεται καὶ τὸ δύνομα κομήτης. Οἱ κομῆται εἶναι πλανῆται καὶ κινοῦνται μὲ μεγαλυτέραν ταχύτητα, ἀπὸ ἐκείνην, ποὺ κινεῖται ἡ γῆ.

Κομῆται ὑπάρχουν πολλοί, ὅλλα δὲν διακρίνονται μὲ γυμνὸν ὅφθαλμόν. Πότε-πότε δύμως πλησιάζουν εἰς τὴν γῆν καὶ τότε τοὺς διακρίνομεν καθαρά.

*Ἀπὸ αὐτοὺς ὅλοι ἐμφανίζονται συχνότερον καὶ ὅλοι εἰς μεγαλύτερα χρονικὰ διαστήματα. Ὁ κομῆτης τοῦ Χ ἀλλεὶ σ (Χάλεψ, ἀπὸ τὸ δύνομα τοῦ ἀστρονόμου ποὺ τὸν ἀνεκάλυψε, ἐνεφανίσθη π.κ. τὸ 1910 καὶ ὑπολογίζουν διὰ ἡμεροσιῆς καὶ πάλιν μετὰ 76 ἔτη (τὸ 1986).

β'. Διάττοντες.

Οἱ διάττοντες ἀστέρες εἶναι μικρὰ σώματα, ποὺ κινοῦνται μέσα εἰς τὸ διάττοντα. Ὅταν τὰ σωμάτια αὐτὰ τύχῃ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἀναφλέ-

πονται ἐξ αἰτίας τῆς τριβῆς των ἐπὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἄέρος. Ἐπιφανίζεται τόσα
μικρὰ λάμψις, ή δύοια διασχίζει αἰφνικής τὸν οὐρανὸν καὶ διαρχεῖ, ἔως ὅτοι
Ἑλληνικὴ πάλιν τὸ κυνούμενον σῶμα ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαιριαν.

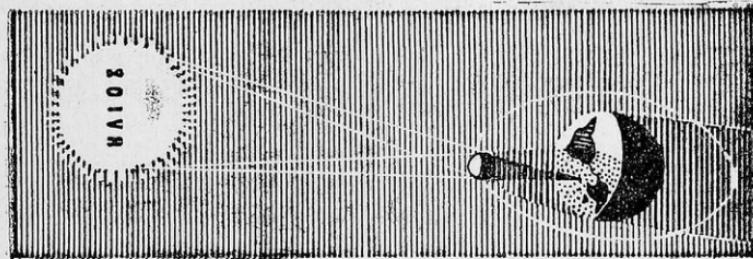
Πάρα πολλοὺς διάτοντας βλέπομεν τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου, Αθ-
γαιῶντων καὶ Νοεμβρίουν. Κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς συμβαίνει νὰ διασχίζῃ ἡ γῆ δα-
κτύλιον ἀπὸ τέτοια σωμάτια, τὰ δύοια κινοῦνται πέριξ τοῦ ἥλιου. Τότε ἔχουμεν
θεοχὴν διατόντων ἀστέρων.

Πολλάκις συμβαίνει ἔνας διάτονος ἀστὴρ νὰ σπάσῃ καὶ ἔνα κομμάτι του νὲ
πάση εἰς τὴν γῆν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν λέγομεν, ὅτε ἔπεσεν μετεωρός
λιθος ἢ ἀστροφίλος ἢ θορός. Ἀερόλιθος εἶναι ὁ ἵερος λίθος Καστραπᾶ τῶν Μωα-
μεθινῶν, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν Μέκκαν. Εἰς τὸ Μεξικὸν ἔπεσε ἔνας ἄλλος ἀστερ-
λιθος βάρους ὅθε τόνων.

6. Ἐκλειψις

Α'. Ἐκλειψις ἥλιον.

Συμβαίνει κάποτε ἡ σελήνη κατὰ τὴν κίνησίν της νὰ εὔρει ἡ μεταξὺ τοῦ
ἥλιον καὶ τῆς γῆς. Ρίπτει τότε τὴν σκιάν της ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μᾶς ἐμποδίζει νὲ
τίσματαν τὸν ἥλιον, ἀν εὐρισκώμεθα εἰς τὸ μέρος, δην πίπτει ἡ σκιά της. Λέγο-
μεν τότε, διτι ἔχομεν ἐκλειψις ἥλιος ψευτικής. Οἱ ἥλιοις θὰ ἀναφανῇ πάλιν, δην προ-
χωθῆσῃ ἡ σελήνη καὶ ἀφήσῃ ἐλευθέρων τὴν θέσιν.

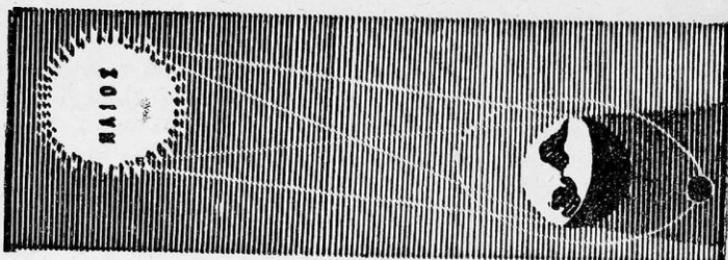
Ἐκλειψις ἥλιον

Ἡ Ἐκλειψις τοῦ ἥλιον εἶναι μετεωρός καὶ ὅλικη ἡ. Μερικὴ λέγεται, διτι
χάνεται ἔνα μέρος τοῦ δίσκου τοῦ ἥλιον καὶ ὅλική, δην δὲν βλέπωμεν ὅλόκληπτον
τὸν δίσκον.

Β'. Ἐκλειψις σελήνης.

Συμβαίνει ἐπίσης κάποτε νὰ εὔρει ἡ γῆ μεταξὺ τοῦ ἥλιον καὶ τῆς σελήνης.
Ἔτσι τὸ φῶς τοῦ ἥλιον δὲν πίπτει ἐπὶ τῆς σελήνης, διότι τὸ ἐμποδίζει ἡ γῆ

Δέν φαίνεται τότε δι' ένα μικρὸν διάστημα ἡ σελήνη. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆς λέγομεν ὅτι ἔχομεν ἐκ λειψίνης σελήνης.

*Εκλειψίς σελήνης

Όταν ἡ σελήνη χαθῇ διλήκηδος ἀπὸ τὰ μάτια μᾶς ἔχομεν δὲ τι καὶ νῦν ἔκλειψιν καὶ ὅταν χαῦθῃ μόνον ἔνα μέρος της, λέγομεν ὅτι ἔχομεν μερικὴν ἔκλειψιν

*Α σημεῖος

Παρατηρήσατε μίαν ἀνέφελον νύκτα τὸν οὐρανόν. Ποίους ἀστερίσμους βλέπετε; Σχεδίασατε τὴν Μεγάλην καὶ Μικρὰν Ἀρκτού. Εἰς τί μᾶς χρησιμεύει ὁ Πολικὸς ἀστήρ; Ξέρετε κανένα μῦθον τοῦ λαοῦ μᾶς διὰ τὰς Πλειάδας (Πούλια). Σχεδίασατε τὸν ἥλιον καὶ γύρω του τοποθετήσατε τοὺς πλανήτας μὲ τὴν τροχιάν των. "Υπάρχει λιθόσφαιρα εἰς τοὺς ἀπλανῆς ἀστέρας; Διατί; Εἰς τὸν πλανήτα καὶ δορυφόρους; Διατί; "Αν στείλωμεν σήμερον μίαν φυσικὴν μὲ ταχύτητα 500 χλμ. τὴν ὥραν, μετὰ πόσον χρόνον θὰ φθάσῃ εἰς τὴν σελήνην; "Όταν γίνη ἔκλειψις τῆς σελήνης, εἰς ποῖον μέρος τῆς γῆς πρέπει νὰ εὑρισκώμεθα διὰ τὰ τὴν ἰδωμεν; Διατί; Η μία φάσις τῆς σελήνης ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἄλλην 7 ἡμέρες;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΕΥΡΩΠΗ

1. Γενική ἔξετασις

Α'. Θέσις—Ἐκτασις.

Ἡ Εὐρώπη εὑρίσκεται εἰς τὸ Βόρειον ἥμισφαίριον. Ἐπίσης, ἀν ἔξαιρέσω μεν ἔνα ἐλάχιστον τμῆμα της, ἡ ὑπόλοιπος καταλαμβάνει τὸ ΒΑ μέρος τοῦ Ἀνατολ. ἥμισφαιρίου. Ἐχει σχῆμα μεγάλου τριγώνου, τὸ δυοῖον ἔχει τὴν βάσιν εἰς τὴν μεγάλην ὁροσειρὰν τῶν Οὐραλίων καὶ τὴν κορυφήν του εἰς τὸ δυτικὸν ἀκρον τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου. Ἡ Εὐρώπη δὲν ἀποτελεῖ χωριστὴν ἥπειρον, ὅπως ἡ Ἀμερική, ἡ Ἀφρική καὶ ἡ Αնδραλία. Εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι ἀπλῆ προέκτασις τῆς Ἀσίας. Ἀποτελεῖ μὲν αὐτὴν ἔνα μεγάλο τμῆμα ἔηοᾶς, ποὺ ἔκτείνεται ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὥκεανοῦ. Ὡς δρια μεταξὺ τῶν δύο ἥπειρων θεωροῦνται ἡ ὁροσειρὰ τῶν Οὐραλίων ὁρέων, δ Ὁ ν ὁ ἄ λης ποταμός, ἡ Καστία λίμνη (θάλασσα), δ Καύκασος, δ Εὔξεινος Πόντος, ἡ Προποντὶς καὶ τὸ Αἴγαϊον πέλαγος.

Ἀπὸ τὰς τρεῖς πλευρὰς ἡ Εὐρώπη περιβάλλεται ἀπὸ θάλασσαν· πρὸς Β. ἔκτείνεται δ Βόρειος Παγωμένος ὥκεανός, πρὸς Δ. δ Ἀτλαντικὸς καὶ πρὸς Ν. ἡ Μεσογειος θάλασσα. Τοιουτορόπως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀσίας, ποὺ ἔκτείνεται μεταξὺ τοῦ Βορ. Παγ. ὥκεανοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἡ Εὐρώπη εἶναι τετάρτη κατὰ σειρὰν μεγέθους ἥπειρος τῆς γῆς. Ἐχει ἔκτασιν 11.000.000 τ. χλμ. περίπου.

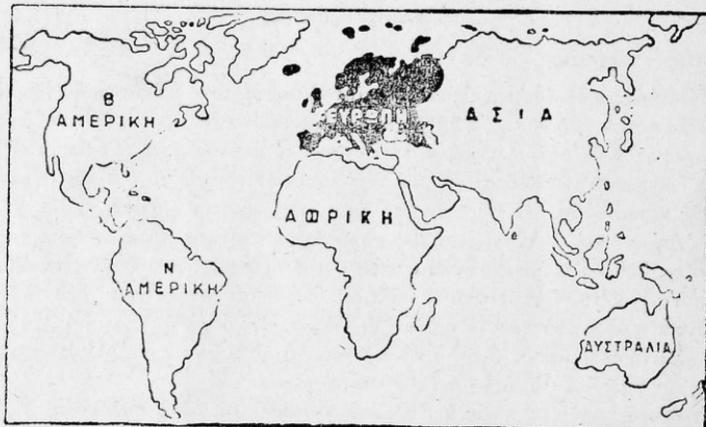
β'. Παραλία.

Ἡ Εὐρώπη διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας ἥπειρους διὰ τὸν μεγάλον διαμελισμὸν τῶν παραλίων της. Ἡ θάλασσα ποὺ τὴν περιβάλλει ἀπὸ τὰς τρεῖς πλευράς, τεμαχίζει τὰ παραλιά της, εἰσέρχεται βαθειά εἰς τὴν ἔηράν καὶ σχηματίζει πλῆθος μικρῶν καὶ μεγάλων κόλπων, χερσονήσων, ἀκρωτηρίων, πράγμα ποὺ δὲν συμβαίνει εἰς τὰς ἄλλας ἥπειρους. Τὴν διαφορὰν αὐτὴν θὰ τὴν ἀντιληφθῶμεν καλῶς, ἀν συγκρίνωμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰ παραλια τῆς Εὐρώπης, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὴν

Μεσόγειον θάλασσαν, μὲ τὰ ἀπέναντι αὐτῶν εὑρισκόμενα παράλια τῆς Ἀφρικῆς. Θὰ θύμωμεν τότε ὅτι, ἐνῶ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς εἰναι σχεδὸν δύμαλά καὶ ἔλαχίστοι ἢ νοικτοὶ κόλποι σχηματίζονται εἰς αὐτά, τὰ ἀντίστοιχα παράλια τῆς Εὐρώπης κατατεμαχίζονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ βαθεῖς κόλποι καὶ μεγάλαι χερσόνησοι σχηματίζονται εἰς αὐτά.

* Η τοιαύτη διαμόρφωσις τῶν παραλίων τῆς Εὐρώπης φέρει ὅλας σχεδὸν τὰς περιοχάς της εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν θάλασσαν. Τοιουτούπως ἀνεπτύχθη ἀνέκαθεν εἰς αὐτὴν μεγάλη ναυτιλία, η δούλα ἐβοήθησε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν ἐπικοινωνίαν τῆς μὲ δόλον τὸν κόσμον. * Η εὔκολος αὐτὴ ἐπικοινωνία ὑπῆρξεν ἔνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους λόγους τῆς μεγάλης ἡ ναπτικῆς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην ἥπειρον.

Αἱ θάλασσαι, ποὺ τὴν περιβάλλουν, εἰναι : Οἱ δύο θάκεανοί, δέ Βόρ. Παγα-

Τι ευρωπαϊκή εἰ, συγκεκριν γ με τις αλλιας ημερησιους,

μένος καὶ δέ Ατλαντικὸς καὶ αἱ μεγάλαι θάλασσαι, δέ Εζεινος πόντος, η Μεσόγειος θάλασσα, η θάλασσα τῆς Μάγχης, η Βαλτική, η Βόρειος καὶ η Λευκὴ θάλασσα.

Αἱ θάλασσαι αὐταὶ σχηματίζουν, δύποις εῖδομεν, πολλοὺς κόλπους, σπουδαιότεροι τῶν δόποιων εἰναι : Εἰς τὸν Εζεινον πόντον, δέ κόλπος τοῦ Κέρτσης η Ἀζοφική θάλασσα, εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν δέ Θερμαϊκός, δέ Παγασητικός, δέ Σαρωνικός, δέ Πατραϊκός, δέ Αμβρακικός, δέ Γασκωνικός, εἰς τὴν Βαλτικὴν δέ Βορνικός καὶ δέ Φλυνικός.

* Απὸ τὸν διαμελισμὸν τῶν παραλίων τῆς σχηματίζονται πολλαὶ χερσόνησοι, σπουδαιότεραι τῶν δόποιων εἰναι : * Η χερσόνησος τῆς Κοιματας, η Βαλκανική ή Ἑλληνική χερσόνησος, η Ἰταλική, η Ἰθηρική, η Σκανδινανική καὶ ἄλλαι μικρό-

τεραι. Ἐπίσης πολλαὶ νῆσοι, σπουδαιότεραι τῶν διποίων εἰναι : 'Η Κοίητη, ἡ Σικελία, ἡ Σαρδηνία, ἡ Κορσική, αἱ νῆσοι τῆς Μεγ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας κ.ά. γ'. Διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους.

Οροσειραί. Ἀν φέρωμεν μίαν φανταστικὴν εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ κέντρον τῶν Οὐρανών μέχρι τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, ἡ γραμμὴ αὐτὴ θὰ συναντήσῃ τρεῖς μεγάλας δροσειράς, τῶν Καρπαθίων, τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Πυρηναίων. Αἱ δροσειραὶ αὗται σχηματίζουν εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς Εύρωπαϊκῆς χερσονήσου μίαν ἔξαρσιν τοῦ ἔδαφους, ἡ δούια διασχίζει θλόκυληρον σχεδὸν τὴν ἥπειρον καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Γιβραλτάρ. 'Η ἔδαφικὴ αὗτὴ ἔξαρσις ἀποτελεῖ ἔνα εἶδος σπονδυλικῆς στήλης τῆς Εύρωπαϊκῆς ἥπειρου.

Αἱ Ἀλπεις, αἱ δούιαι εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων δροσειρῶν, εἰναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ὑψηλοτέρα δροσειρά τῆς Εύρωπης. 'Η ὑψηλοτέρα κορυφὴ των, τὸ Λευκόν ὅρος ἔχει ὕψος 4.810 μ. Προέκτασις καὶ διακλάδωσις τῶν Ἀλπεων εἰναι τὰ Ἀπέννινα, τὰ δούια διασχίζουν τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον καὶ αἱ Δειναίκαι· Ἀλπεις μὲ τὰς διακλαδώσεις των (^{τοῦ} Αλβανικαὶ Ἀλπεις, Πίνδος), ποὺ ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Τὴν Σκανδινανίκην ἐπίσης χερσόνησον διασχίζουν κατὰ μῆκος αἱ Σκανδινανίκαι· Ἀλπεις.

Αἱ δροσειραὶ αὗται ἀποτελοῦν τὸν σκελετὸν τούτου τινὰ τῆς Εύρωπαϊκῆς χερσονήσου. ^{τοῦ} Αντιλαμβανόμεθα δὲ εὐκόλως τὸν σπουδαιότατον ρόλον των διὰ τὴν ὑπαρξίην τῶν χερσονήσων. ^{τοῦ} Ανευ αὐτῶν πιθανῶς τὰ ὄντα νὰ είχον κατακλύσει τὰς χερσονήσους αὐτάς.

Αἱ δροσειραὶ τῆς Εύρωπης δὲν ἔχουν τὰ ὑψη τῶν ὁρέων τῆς Ἀσίας καὶ τῶν ἄλλων ἥπειρων. Σχετικῶς εἰναι καμηλότεροι ἀπὸ τὰς δροσειράς ἐκείνων, καὶ εὐκολοδιάβατοι. ^{τοῦ} Ετού δὲν ἔμποδίζουν καθόλου τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων της, δπως συμβαίνει μὲ τὰς ἀπροσίτους δροσειράς ἄλλων ἥπειρων.

Πεδιάδες. Βορείως τῶν κεντρικῶν δροσειρῶν τῆς Εύρωπης (Καρπάθια, Ἀλπεις, Πυρηναία) καὶ ἀνατολικῶς μέχρι τοῦ Καυκάσου, ἐκτείνονται μεγάλαι καὶ εὔφοροι πεδιάδες. ^{τοῦ} Άλλα καὶ νοτίως ὑπάρχουν πεδιναὶ περιοχαὶ, κυριαρχοῦντας ὅμως ἐδῶ αἱ δρειναί. Τοιουτούρρως ἡ κεντρικὴ καὶ νότιος Εύρωπη εἰναι μᾶλλον δρεινή, ἐνῶ ἡ βόρειος καὶ ἡ ἀνατολικὴ πεδινή.

δ'. "Υδατα.

Ποταμοί. 'Η ἔδαφικὴ διαμόρφωσις τῆς Εύρωπης, ἀναγκάζει τοὺς ποταμούς της ἄλλοι μὲν νὰ διευθύνωνται πρὸς Βορρᾶν καὶ νὰ χύνωνται εἰς τὸν Β. Παγ. ^{τοῦ} Ωκεανόν, τὴν Βόρειον καὶ Βαλτικὴν θάλασσαν καὶ τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν καὶ ἄλλοι νὰ διευθύνωνται πρὸς Νότον καὶ νὰ χύνωνται εἰς τὴν Κασπίαν, τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν.

Διευθύνονται πρὸς Βορρᾶν οἱ ποταμοί : Πετσχόρας, Δυσνίας (^{τοῦ} ουσία), Δύνας, Νιέμεν (Βαλτικὰ χῶρα), Βιστούλας (^{τοῦ} Πολωνία), ^{τοῦ} Οδερος, Ρήνος, Λίγηρος (^{τοῦ} Γαλλία), Γουαδιάνας, Δούρος, Τάγος (^{τοῦ} Ιβηρικὴ χερσόνησος).

Διευθύνονται πρὸς Νότον οἱ ποταμοί : Ροδανὸς (^{τοῦ} Γαλλία), Τίβερις, Πάδος,

(Ιταλία), Αξιός, Στρυμών, Νέστος, Εβρος (Ελλάς), Δούναβις (Κεντρική Ευρώπη), Δνείστερος, Νίτον, Βόλγας και Ουράλης (Ρωσία).

Διμναί. Η βόρειος περιοχή της Ευρώπης και πρό πάντων ή Φιλλανδία, ή ΒΔ περιοχή της Ρωσίας και ή Σουηδία καλύπτονται από μεγάλο πλῆθος λι-

Ο Νέστος ποταμός

μνῶν. Πολλαὶ καὶ γραφικαὶ λίμναι υπάρχουν ἐπίσης εἰς τὰς νοιλάδας, ποὺ σχηματίζονται μεταξὺ τῶν δροσειδῶν της καὶ ίδιως τῶν Ἀλπεων. Αἱ λίμναι αἱτιαθροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τοὺς παγετῶνας τῶν γύρω δροσειδῶν.

Σπουδαιότεραι λίμναι εἰναι : Η Λαντόγκα ή μεγαλυτέρα λίμνη τῆς Ευρώπης. Ενδισκεται εἰς τὰ σύνορα Ρωσίας—Φιλλανδίας. Η Ὄνεγκα (Ρωσία), ή Βένερη, ή Βέττερη, ή Ἰλλιμεν (Σουηδία), Μπάλατον (Ουγγαρία), Λέμαν, Κωνσταντία (Ελβετία), Σκόδρας (Αλβανία), Γκάρντα (Ιταλία) κ. α.

2. Κλῖμα

Διὰ νὰ καθορίσωμεν τὸ κλῖμα τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Ευρώπης, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπὸ δῆψει μας τὰ ἔξης. Οἰλόκληπος ή Εὐρώπη ενδισκεται εἰς τὴν Βόρ. εὔχρατον ξώνην καὶ μόνον ἔνα μικρὸν τμῆμα της εἰσέρχεται εἰς τὴν κατεψυγμένην ζώνην. Περιβάλλεται ἀπὸ τὰς τρεῖς πλευράς της ἀπὸ θαλασσαν, ή δοπία εἰσχωρεῖ βαθειὰ εἰς τὴν ἔηράν. Τὰ δυτικὰ παράλια της δέχονται τὸ ρεῦμα τοῦ Κόλπου (Γκόλφστορημ).

Εἰς τὸ ἔσωτερικόν της ὑψώνονται ὑψηλαὶ δροσειδαί. Τοιουτοτρόπως εἰς τὰ βόρεια μερόη της τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρόν, μὲ πολλὰ χιόνια καὶ πάγους.

Εἰς τὰ δυτικὰ καὶ μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀγγλίας, ἔξι αἴτιας τῆς θερμοτήτος τοῦ θαλασσίου ρεύματος τοῦ Κόλπου, τὸ δοπίον ἔχεται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν, τὸ κλῖμα εἶναι ὡς εἰς ἄνεισιν. Η ἀτμόσφαιρα ἔκει ἔχει πολλὴν ὑγρασίαν, πίπτονταν πολλαὶ βροχαί, διοναρὸς εἶναι διαρούς συννεφιασμένος καὶ δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρος (μέτριον καλοκαίρι καὶ μέτριος χειμών).

Εἰς τὸ κέντρον καὶ τὰ ἀνατολικὰ εἶναι ἡ πειραιώτικόν πολὺ ψυχρὸν χειμῶνα καὶ πολὺ θερμὸν θέρος.

Καὶ τέλος εἰς τὰ νότια τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν^ν χειμῶν ἥπιος, θέρος δροσερόν, βροχαὶ πανονικαί. Γενικῶς αἱ περιοχαὶ τῆς Νοτ. Εὐδρόπης, ποὺ φρέχονται ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἔχουν τὸ ὑγιεινότερον καὶ γλυκύτερον κλῖμα ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐδρόπης. Είναι τὸ κλίμα, ποὺ ἔχει καὶ ἡ πατρίς μας.

3. Φυτὰ—Ζῶα

α'. Φυτά. Ἡ βλάστησις εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς τῆς Εὐδρόπης εἶναι ἀνάλογος μὲ τὸ κλίμα. Εἰς τὰ βουνά της ὑπάρχουν πολλὰ καὶ μεγάλα δάση ἀπὸ δρῦς, καστανέας, δέξινές, ἔλατα καὶ ἄλλα δασικὰ δένδρα. Εἰς τὰς νοτίους περιοχὰς της εὐδοκιμεῖ ἡ ἄμπελος, δικανός, ἡ ἐλαία, τὰ ἐσπεριδοειδῆ. Εἰς τὰς στέπας τῆς ἀνατολικῆς Εὐδρόπης αἱ τοῦ δραὶ καὶ καμηλὸν χόρτον.

β'. Ζῶα. Εἰς τὴν Εὐδρόπην δὲν ὑπάρχουν τὰ μεγάλα ζῶα τῶν τροπικῶν χωρῶν. Διότι ἡ βλάστησις της εἶναι μετρία καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θρέψῃ μεγαλόσωμα ζῶα. Ἀλλὰ καὶ ἄγρια ζῶα δὲν ὑπάρχουν πολλὰ εἰς αὐτήν. Ἡ μεγάλη πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της εἶναι ἐμπόδιον διὰ τὴν ὑπαρξίαν ἀγριών ζώων. Ἐτσι ἀπὸ τὰ ἄγρια ζῶα μόνον ἀρκτοί καὶ λύκοι ζοῦν εἰς τὰ δάση τῶν δρεινῶν περιοχῶν της. Ἐπίσης καὶ ἀλώπεκες, τσακάλια καὶ λαγοί. Ἡμερα ζῶα εὐδοκιμοῦν τὰ βοοειδῆ, τὰ αἴγοπορθόβατα, οἱ χοίροι καὶ ἀπὸ πτηνὰ καὶ ἐρπετὰ ὅ,τι συναντῶμεν εἰς τὴν πατρίδα μας.

Προϊόντα

α'. Γεωργινά. Εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας τῶν βορείων καὶ ἀνατολικῶν περιοχῶν παραγόνται δημητριακά, καπνός, ζαχαρότευτλα, γεώμητλα εἰς δὲ τὰς νοτίους ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐλαίαι, σταφυλαί, ἐσπεριδοειδῆ κ.ἄ.

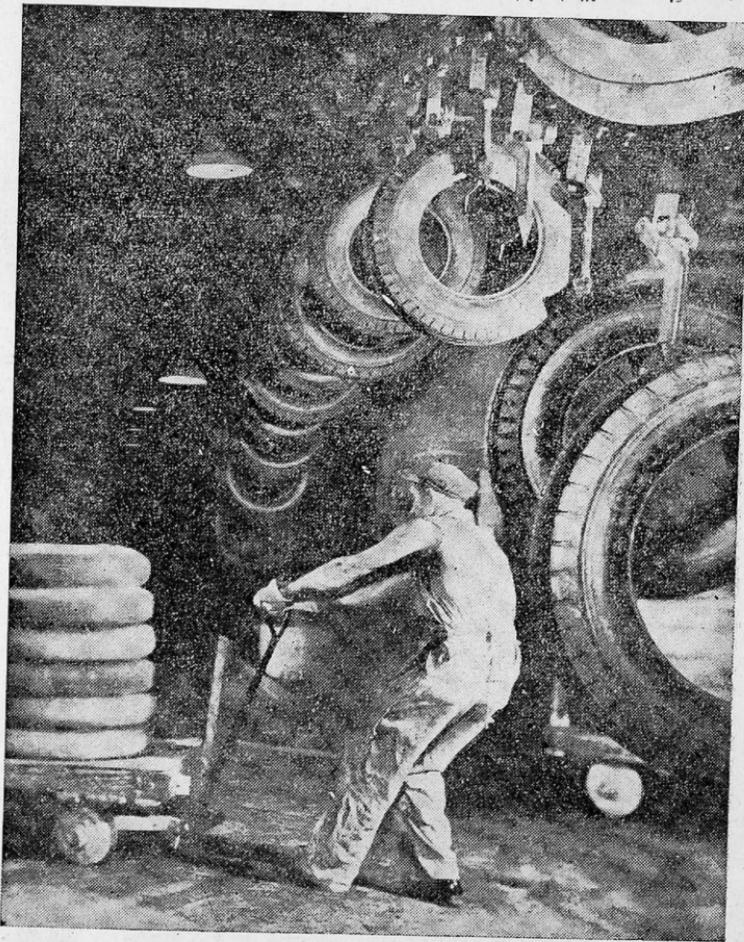
β'. Κτηνοτροφικά. Ἡ Εὐδρόπη ἔχει πολλοὺς βισκοτόπους εἰς δρεινάς καὶ πεδινάς περιοχάς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔχει ἀξιόλογον κτηνοτροφίαν. Ἀγελάδες, γιδοπορθόβατα, ἀλογαὶ καὶ χοίροι ἀφθονοῦν εἰς τὴν Εὐδρόπην. Τὰ γαλακτοκομικὰ προϊόντα της καὶ κυρίως τὸ βούτυρον καὶ τὸ τυρί, καθὼς καὶ τὰ μαλλιά καὶ τὰ δέρματα δίδουν εἰς αὐτὴν σημαντικὸν πλοῦτον.

γ'. Δασικὸς πλοῦτος. Τὰ δάση καλύπτουν εἰς τὴν Εὐδρόπην 3 δισεκατομ. στρέμματα περίπου. Ἀπὸ τὰ δάση αὐτὰ παράγεται ἀφθονος οἰκοδομικὴ ξυλεία, ξυλοκάρφουνα, καυσόξυλα, ὢρτίνη κ.ἄ.

δ'. Άλιεια. Ἡ ἀλιεία ἀποσχολεῖ ἔνα ἀρκετὰ μεγάλο ποσοστὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐδρόπης. Εἰς τὰ ἐκτεταμένα παραλία της, τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς της ἀλιεύονται κατὰ τόννους τὰ ψάρια, τὰ δύοια δίδονται εἰς τὴν κατανάλωσιν νωπά, παστά ἡ κονσερβοποιημένα.

ε'. Ορυκτά. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Εὐδρόπης εἶναι ἀρκετὰ πλούσιον εἰς δρυκτὸν πλοῦτον. Σημαντικαὶ ποσότητες γαιανθράκων, πετρελαίου, σιδήρου, ἀλουμινίου, χαλκοῦ, μολύβδου κ.ἄ. ἔξαγονται ἀπὸ τὸ ὑπέδαφός της.

στ'. Βιομηχανία. 'Η βιομηχανία της Εύρωπης είναι πολὺ ἀνεπιγυμένη.
Αν καὶ ὁ τελευταῖος πόλεμος κατέστρεψε πολλὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια της, ἐν
τούτοις τελευταίως ἤρισε πάλιν νὰ ἔνα πτίνσε τ. i. ἡ βιομηχανία της. Χιλιάδες

Ἐργοστάσιον κατασκευῆς ἑλαστικῶν αὐτοκινήτων.

ἔργοστάσια κατεργάζονται τὰς πρώτας ὅλας καὶ κατασκευάζουν μηχανάς, αὐτο-
κίνητα, ἐργαλεῖα, ὑφάσματα, φάρμακα καὶ ἄλλα χοήσιμα πράγματα.

ζ. Έμποριον. Πολλὰ ἀπὸ τὰ προϊόντα της ἔξαγει ἡ Εύρωπη εἰς ἄλλας:
ἴηπείρους, διότι περισσεύουν. 'Εχει δύναμις ἀνάγκην νὰ κάμῃ εἰσαγωγὰς προϊόντων

ποὺ δὲν παράγει ἡ ποὺ παράγει εἰς μικρὰς ποσότητας, δπως λ. χ. καφέ, καουτσούκ, ουζιοῦ, ζαχάρεως, βαμβακιοῦ, κρέατος, σιτηρῶν κ. ἄ. Τοιουτοτρόπως τὸ ἔξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόδιον τῆς Εὐρώπης είναι ἀρκετὰ σημαντικόν.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμεν διτὶ ἡ Εὐρώπη δὲν ἔχει οὔτε τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα τῆς Ἀμερικῆς, οὔτε τὴν βιομηχανίαν της. Ὁ λόγος εἶναι πάπλοῦς. Οὔτε τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας ἔχει, οὔτε τὸν δρυκτὸν πλοῦτον της, οὔτε τὰς πρώτας ὄλας, μὲ τὰς δύοις τροφοδοτεῖ τὴν βιομηχανίαν της. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ γεωργοκτηνοτροφικὴ καὶ βιομηχανικὴ παραγωγὴ τῆς Εὐρώπης είναι ἐφάμιλλος τῆς Ἀμερικανικῆς.

5. "Ανθρωποι

Ο πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης ἀνέρχεται εἰς 528.000.000 κατοίκους περίπου.

Ολαὶ αἱ περιοχαὶ τῆς Εὐρώπης κατοικοῦνται. Αἱ κεντρικαὶ, δυτικαὶ καὶ νότιαι ὅμις περιοχαὶ τῆς κατοικοῦνται πυκνότερον.

Εἰς κάθε τετρ. χλμ. τῆς Εὐρώπης ἀναλογοῦν 48 κάτοικοι (εἰς τὴν Ἀσίαν 27, εἰς τὴν Ἀμερικὴν 7, τὴν Ἀφρικὴν 5 καὶ τὴν Ὡκεανίαν 1). Εἶναι ἡ πλέον πυκνοκατφημένη ἥπειρος. Οἱ λόγοι είναι εὐνόητοι. Τοὺς ἀναφέρομεν ἐδῶ διὰ νὰ οὐκ ἔχωμεν ὑπὸ δψιν μας, δταν ἔξετάζωμεν μίαν χώραν.

α'. Τὸ κλῖμα δῆλης τῆς Εὐρώπης σχεδὸν καὶ κυρίως τῶν νοτίων περιοχῶν είναι εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν. Τὸ κλῖμα αὐτὸν είναι, ὡς γνωστόν, τὸ καταλλήλοτερον κλῖμα διὰ τὸν ἀνθρωπον. Συντελεῖ εἰς τὴν διατήρησιν καλῆς ὑγείας καὶ συνεπῶς εἰς τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν του. Δι' αὐτὸν δοιοὶ οἱ ἀνθρωποι ἐπιδιώκουν νὰ μένουν εἰς εὔκρατα κλίματα. Ἐτοι αἱ περιοχαὶ, ποὺ ἔχουν εὔκρατα καὶ ὑγιεινὰ κλίματα, είναι πάντοτε περισσότερον πυκνοκατφημένα ἀπὸ τὰς περιοχὰς ψυχρῶν ἢ πολὺ θερμῶν κλιμάτων.

β'. Ο τεμαχισμὸς τῶν παραλίων της ἀπὸ τὴν θάλασσαν είναι ἐπίσης ἔνας ἄλλος σπουδαῖος λόγος τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ της. Ο διαμελισμὸς αὗτὸς, τῶν παραλίων της, δπως εἴδομεν, φέρει δῆλας σχεδὸν τὰς περιοχάς της εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν θάλασσαν. Η θάλασσα κάμνει εὔκολον τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ τόποι ὅμως ποὺ ἔχουν καλήγ, εὐθηγήν καὶ εὔκολον συγκοινωνίαν προτιμῶνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν διαμονήν των. Διὰ τοῦτο τὰ παράλια μέρη είναι πάντοτε πυκνοκατφημένα.

γ'. Ὁπως εἴδομεν, ἡ διαμελισμὸς της Εὐρώπης είναι τοιαῦτη, ὥστε νὰ μὴ γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων της. Τὰ τρία τέταρτα τῆς χώρας είναι πεδιάδα καὶ μόνον τὸ ἐν τέταρτον καταλαμβάνουν ἀλλοσειρά της. Αὐταὶ πάλιν δὲν ἔχουν τὰ ὑψη τῶν ὁροσειρῶν ἄλλων ἥπειρων, οὔτε είναι ἀδιάβατοι. Τὸ ἀντίθετον μάλιστα καὶ μικρὸν σχετικῶς ὑψος ἔχουν καὶ εὔκολοι διάβατοι είναι. Δὲν ὑπάρχουν ἐπίσης εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ ἀκατοίκητοι καὶ ἔξενοι ἐκτάσεις τῶν ἐρήμων τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, οὔτε καὶ τὰ ἐκτεταμένα καὶ ἀδιαπέραστα παρθένα δάση τῶν ἄλλων ἥπειρων.

Αἱ κεδιάδες τῆς Εὐρώπης είναι πολὺ καταλληλοι διὰ τὴν γεωργίαν. Εγει-

δὲ ἀναπτυχθῆ εἰς αὐτὰς καλὴ γεωργία. Εἰς τὰ χαμηλά βουνά της πάλιν ἀνεπτύχθη ἀξιόλογος κτηνοτροφία.

Καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους λοιπὸν μᾶς χώρας εἶναι ἔνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους παράγοντας τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς εὐημερίας καὶ προόδου του.

δ'. Ἔνας δῆλος σπουδαιὸς ἐπίσης καὶ αὐτὸς λόγιος διὰ τὴν αὔξησιν τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ὁ ὅρος πλούτος τῆς χώρας. "Οταν τὸ ὑπέδαφος μᾶς χώρας εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεύματα, γαιάνθρακας καὶ πετρέλαια, ἡ χώρα ἔκεινη ἔχει μεγάλην βιομηχανίαν. Τὰ βιομηχανικὰ ἔργοστάσια ὅμως διὰ νὰ κινηθοῦν χρειάζονται ἀνθρώπους καὶ οἱ ἀνθρώποι πάλιν διὰ νὰ ζοῦν καλὰ πρέπει νὰ εὑρίσκουν ἔργασιν καὶ νὰ ἔργαζωνται. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ ἀνθρώποι συγκεντρώνονται εἰς τὰς περιοχάς, διότι ὑπάρχουν ἔργοστάσια (βιομηχανία). Αὐτὸς εἶναι δὲ λόγιος, ποὺ αἱ βιομηχανικαὶ πόλεις ἔχουν περισσοτέρους κατοίκους ἀπὸ τὰς γεωργιακάς.

Τὸ ὑπέδαφος τῆς Εὐρώπης εἶναι ἀρκετὰ πλούσιον εἰς μεταλλεύματα, γαιάνθρακας καὶ π. καὶ συνεπῶς ἡ βιομηχανία της εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Ἡ βιομηχανία της ἀνεπτύχθη ἀκόμη περισσότερον ἀπὸ τότε, ποὺ ἥρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν ὡς κινητήριον δύναμιν τὰ ὄντα τῶν ποταμῶν της (λευκὸς ἀνθρακεῖ).

Δι᾽ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ Εὐρώπη ἔχεται πρώτη ἀπὸ ὅλας τὰς ἡπείρους εἰς τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ. Πρέπει ὅμως νὰ προσέξωμεν τοῦτο. Δὲν ἀργεῖ νὰ ἐκπληρώνεται ἔνας ἀπὸ τοὺς παραπάνω ὅρους διὰ νὰ ὑπάρξῃ εὐημερία καὶ αὐξηση σεις πληθυσμοῦ. Πρέπει νὰ συνυπάρχει συγκατατάξει τοῦτον τοὺς ὅρους ἢ τουλάχιστον οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴ λείπῃ ἀπὸ αὐτοὺς τὸ ὑγιεῖν ὃ κλίμα.

Φυλαί. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν διοι εἰς τὴν λευκήν φυλήν. Ἡ λευκὴ φύλη περιλαμβάνει τὰς ἔξης ἐπὶ μέρους φυλάς:

Τὴν Ἑλληνικήν. Εἶναι ἡ ἀρχαιότερα φυλὴ τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει ἀναπτύξει τὸν μεγαλύτερον πολιτισμὸν τοῦ κόσμου. Τὴν ἀποτελοῦν οἱ Ἑλληνες, ποὺ κατοικοῦν εἰς τὸ νότιον ἀκροντικῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

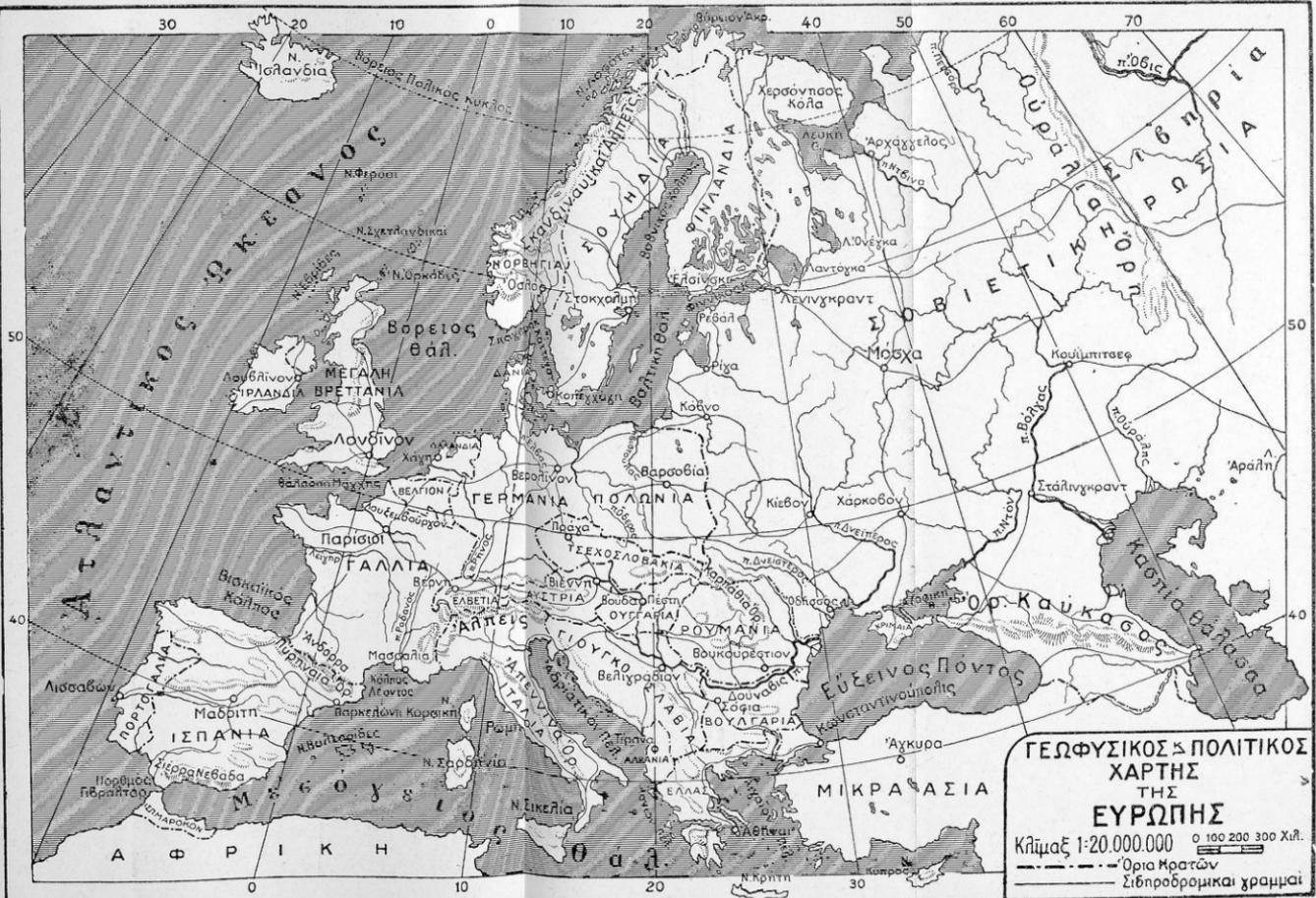
Τὴν Ρωμαιολατινικήν. Εἶναι ἡ δευτέρα εἰς ἀρχαιότητα μετά τὴν Ἑλληνικήν. Τὴν ἀποτελοῦν οἱ Ἰταλοί, οἱ Νότιοι Γάλλοι, οἱ Ισπανοί καὶ οἱ Πορτογάλοι.

Τὴν Γερμανικήν. Τὴν ἀποτελοῦν οἱ Γερμανοί, οἱ λαοὶ τῆς Σκανδινανικῆς χερσονήσου, οἱ Όλλανδοί, οἱ Δανοί, οἱ Βόρειοι Γάλλοι καὶ οἱ Ἀγγλοί.

Τὴν Σλοβικήν. Τὴν ἀποτελοῦν οἱ Ρώσοι, οἱ Πολωνοί, οἱ Ρουμάνοι, οἱ Βούλγαροι, οἱ Σέρβοι, οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι.

Ἐπιτὸς ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω φυλὰς ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, οἱ δοποί οἱ ἀνήκουν εἰς τὴν **Μογγολικήν** φυλήν, αὐτοὶ εἶναι οἱ Τούρκοι, οἱ Ούγγροι καὶ οἱ Λάπανες.

Γλώσσαι. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης διμιοῦν πολλὰς γλώσσας. Κυριωτεραι εἶναι ἡ Ἐλληνική, εἰς τὴν διόπταν ἔχει γραφῆ τὸ Εναγγέλιον καὶ ἔνα πλήθος ἀπὸ σοφὰ βιβλία, ἡ Λατινική νεκρὴ τώρα γλῶσσα, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὴν

Ξεγινε ἡ Ἰταλική, ἡ Ἰσπανική, ἡ Γαλλική, ἡ Ρουμανική καὶ ἔνα μέρος τῆς Γερμανικῆς. Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἡ Ἀγγλική.

Θρησκεῖα. Ἐκτὸς ἀπὸ διλίγας ἔξαιρέσεις οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἰναι· Χριστιανοί. Ἀνήκουν δὲ εἰς διάφορα δόγματα. Εἶναι δρθόδοξοι (Ἑλληνες, Σλάβοι), καθολικοί (Ιταλοί, Ισπανοί, Γάλλοι), διαμαρτυρόμενοι (Γερμανοί κλπ.) καὶ ἀγγλικανοί (Ἀγγλοί κ. ἄλλοι).

Ασχολίαι κατοίκων. Εἶναι ἀνάλογοι μὲ τὰ προϊόντα τῆς χώρας. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἀλιείαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἔχουσι τοῦ ὑγιεινοῦ κλίματάς των εἰναι ἐργατικοί, δραστήριοι καὶ ἀποδοτικῶστα.

Συγκοινωνία. Τὸ συγκοινωνιακὸν δίκτυον τῆς Εὐρώπης, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἔξαιρέσεων, εἰναι ἀριστον. Οἱ αὐτοκινητόδρομοι καὶ οἱ σιδηρόδρομοι, οἱ θαλάσσιοι δρόμοι καὶ τὰ πολλὰ καὶ ἀριστα λιμάνια της, αἱ πυκνόταται ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ τῆς τὴν φέρουν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνίας. Τὰ ταξίδια εἰς διλόκληρον τὴν Εὐρώπην εἰναι ἀνετέτατα καὶ αἱ μεταφοραὶ εὐκολώταται.

6. Ἰστορία τῆς Εὐρώπης

Πὶ ιστορία τῆς Εὐρώπης εἰναι ἡ ιστορία τῶν λαῶν της. Κάθε λαός της ἔχει τὴν ιστορίαν του καὶ ὅλαι μαζὶ αἱ ἐπὶ μέρους ιστορίαι τῶν λαῶν της ἀποτελοῦν τὴν Εὐρωπαϊκὴν ιστορίαν.

Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἔζησαν δπως εἴδομεν, ὑπὸ πολὺ εὐνοϊκωτέρους δρους, παρὰ οἱ λαοὶ τῶν ἄλλων ἡπείρων. Φυσικὸν λοιπὸν ἡτο νὰ ἀναπτύξουν καὶ ἀξιολογώτερον πολιτισμόν. Εἰς μίαν μικρὰν Εὐρωπαϊκὴν γωνίαν, τὴν Ἐλλάδα, ἀνεπτύχθη ὁ μέγιστος καὶ ἐνδιξώτερος πολιτισμὸς τῶν αἰώνων. Ἀθάνατα ἔργα πολέμου, εἰρήνης καὶ πολιτισμοῦ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ιστορία τῆς μικρᾶς αὐτῆς γωνίας.

Ο σημερινὸς πολιτισμὸς τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης ἔρχεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν πολιτισμῶν τοῦ κόσμου. Τὰ γράμματα, αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ ἐφευρέσεις καὶ γενικὰ ὁ πολιτισμὸς εἰναι εἰς πλήρη ἀνθησιν, παρ' ὅλον ποὺ οἱ δύο μεγάλοι τῶν τελευταίων ἐτῶν πόλεμοι ἀνέκοψαν κάπως τὴν πρόοδον της. Πὶ δη μετὰ τὴν αἰκονομικὴν τῆς ἀνασυγκρότησιν ἥρχισε καὶ πάλιν νὰ προοδεύῃ.

·Α σκήνεις

Κάμετε τὸν χάροτην τῆς Εὐρώπης καὶ σημειώσατε τὰς θαλάσσας, ἀκρωτήρια, κόλπους, πορθμούς, νησιά (θαλάσσιος διαμερισμός) Σημειώσατε κατόπιν τὰ βουνά, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας καὶ τὰς οιδηροδρομικὰς γραμμάς. Κάμετε τὸν χάροτην τῆς Εὐρώπης μὲ ἀμμον καὶ προσπαθήσατε νὰ παραστήσετε τὰς δροσερὰς της. Συγχρίνατε τὴν Εὐρώπην μὲ τὰς ἄλλας ἡπείρους καὶ ἀναφέρατε τὰς διαφορὰς της ἀπὸ αὐτάς. Εκθέσατε τοὺς λόγους, ποὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης.

7. Διαίρεσις τῆς Εὐρώπης

Διὰ τὴν εὐκολωτέραν καὶ καλυτέραν ἔξετασιν ἡμιποδοῦμεν νὰ διαχρίνωμεν πὴν Εὐρώπην εἰς Νότιον, Κεντρικήν, Ἀνατολικήν καὶ Βόρειον Εὐρώπην.

Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης ΣΤ'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΝΟΤΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Χάροις. Ἡ Νότιος Εύρωπη περιλαμβάνει :

Α'. Τὴν *Βαλκανικὴν* ἢ *Ἐλληνικὴν* χερσόνησον, μὲ χώρας τὴν *Ἐλλάδαν*, *Ἀλβανίαν*, *Γιουγκοσλαβίαν*, *Βουλγαρίαν* καὶ *Εύρωπαικὴν Τουρκίαν*.

Β'. Τὴν *Ιταλικὴν* χερσόνησον μὲ χώρας τὴν *Ιταλίαν*, τὸν *Ἄγιον Μαρίνον* καὶ τὸ *Βατικανόν*.

Γ'. Τὴν *Ιβηρικὴν* χερσόνησον μὲ χώρας τὴν *Ισπανίαν* καὶ *Πορτογαλίαν*.

Α'. ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ι. Η ΕΛΛΑΣ

α'. Φυσικὴ ἔξέτασις.

Θέσις—Ἐπιτασις. Ἡ Ελλάς, ἡ πατρίδα μας, κατέχει τὸ νοιτώτερον τμῆμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου καὶ ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἴδια μίαν μικροτέραν χερσόνησον.

Βρέχεται ἀνατολικῶς, νοτίως καὶ δυτικῶς ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, βανατολικῶς *Αἰγαῖον* πέλαγος, δυτικῶς *Ιόνιον* πέλαγος). Συνορεύει δὲ βορείως μὲ τὴν *Ἀλβανίαν*, *Γιουγκοσλαβίαν* καὶ *Βουλγαρίαν* καὶ ἀνατολικῶς μὲ τὴν *Εύρωπαικὴν Τουρκίαν*.

Ἐχει ἔκτασιν 135.000 τ. χλμ. μαζὶ μὲ τὰ νησιά της.

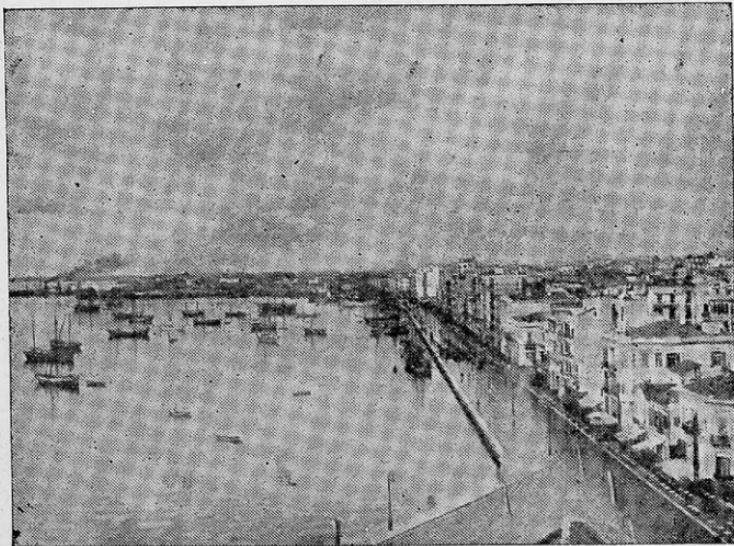
Παράλια—Κόλποι. Ἡ θάλασσα, ποὺ βρέχει τὴν Ελλάδα ἀπὸ τὰς τρεῖς πλευράς, εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν ἔηράν καὶ σχηματίζει πλῆθος ἀπὸ κόλπους, κολπίσκους, ὅρμους, μεγάλας καὶ μικράς χερσονήσους, ἀκρωτήρια, ἐνῶ μέσα ἀπὸ τὰ νερά της ἐπηδοῦν πλῆθος ἀπὸ δραϊότατα μεγάλα καὶ μικρὰ νησιά. Είναι πράγματι φραφικώτατα τὰ Ελληνικὰ ἀκρογιάλια. Καί, δύποτε γνωρίζομεν, πραγματική εὐλογία Θεοῦ καὶ μέγιστον ἀγαθὸν διὰ τὸν τόπον μας τὸ πλῆθος αὐτὸῦ τῶν εἰσχωρήσεων τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ἔηράν. Τὸ μῆκος τῶν παραλίων τῆς Ελλάδος, ἀναλόγως τῆς ἔκτασεώς της, είναι μέγιστον. Ἀνέρχεται εἰς 13.580 χλμ.

Τοιουτορόπως δυτικῶς ἡ θάλασσα (*Ιόνιον* πέλαγος), ἔκτος τῶν ἄλλων περιστέρων κόλπων, εἰσχωρεῖ εἰς τεία σημεῖα βαθειά εἰς τὴν ἔηράν καὶ σχηματίζει τρεῖς μεγάλους κόλπους τὸν *Αμβρακικὸν*, τὸν *Κορινθιακὸν* καὶ τὸν *Κυπαρισσιακὸν*. Ἀπὸ αὐτούς οἱ δύο πρῶτοι είναι βαθύτατοι.

Εἰς τὰ νότια τῆς χώρας σχηματίζονται δύο βαθεῖς κόλποι, ὁ *Μεσογειακός* καὶ ὁ *Δακωνικός*.

*Έκει δμως, δπου σχηματίζονται οι περισσότεροι καὶ βαθύτεροι κόλποι, είναι τὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς χώρας (Α ἵ γ αῖ ον πέλαγος). Αἱ εἰσχωρήσεις τῆς θαλάσσης εἰς αὐτὰ σχηματίζουν πλείστους κόλπους, σπουδαιότεροι καὶ βαθύτεροι τῶν ὅποιών εἰναι : ‘Ο Στρυμωνικὸς εἰς τὰ ΝΑ τῆς Μακεδονίας, δὲ Στρυμωνικὸς καὶ δέκατος τῆς Κασσάνδρας εἰς τὴν Χαλκιδικήν, δὲ Θεσσαλίαν, δὲ Μαλιακὸς εἰς τὴν Στερεάν ‘Ελλάδα, δὲ Εύβοϊκὸς εἰς τὴν Εύβοιαν, δὲ Σαρωνικὸς εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ δέ Αργολικὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Διμένες. Εἰς τὸ βάθος τῶν κόλπων καὶ εἰς τὴν ἀπότομον καὶ βραχώδη ἀκτήν της σχηματίζονται φυσικοὶ λιμένες, ποὺ χρησιμοποιοῦνται ἡ ὡς ἐμπορικὰ λιμάνια ἢ ὃς ἀσφαλῆ δόμητήρια τῶν πλοίων ἐν καιῷ τρικυμίᾳς. Τέτοιους φυσικοὺς λιμένας ἔχει ἡ πατρίδα μας πάρα πολλοὺς καὶ εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν ‘Ελλάδα. Εἰς τὰς νήσους σπουδαιότερα λιμάνια είναι τῆς Σούδας εἰς

Τὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης

τὴν Κρήτην, τοῦ Μούδρου εἰς τὴν Λῆμνον, τῆς νήσου Μήλου, τῆς Σύρου, τῆς Κερκύρας καὶ τοῦ Βαθέας Σάμου. Εἰς δὲ τὴν ἡπειρωτικὴν ‘Ελλάδα τὰ σπουδαιότατα λιμάνια τοῦ Πειραιῶς, τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Πατρών, τοῦ Βόλου, τῶν Καλαμῶν, τῆς Χαλκίδος κ.ά.

Χερσόνησοι. Άλλὰ καὶ ἡ ξηρὰ εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζει πολλὰς χερσονήσους. Μεγαλύτεραι ἔξι αὐτῶν είναι ἡ χερσόνησος τῆς

Χαλκιδικῆς μὲ τὰς τρεῖς ἄλλας μικροτέρας χερσονήσους της, τοῦ Ἀγριού συνιστούσης, τῆς Σιθωνίας (Συνιάς) καὶ τῆς Παλλήνης (Κασσάνδρας), τῆς χερσόνησος τῆς Μαγνησίας, τῆς Αττικῆς, τῆς Αργαλίδος, αἱ δύο Λακωνικαί, ἡ Μεσσηνιακή, ἡ χερσόνησος τῆς Βονίτσης κ.ἄ.

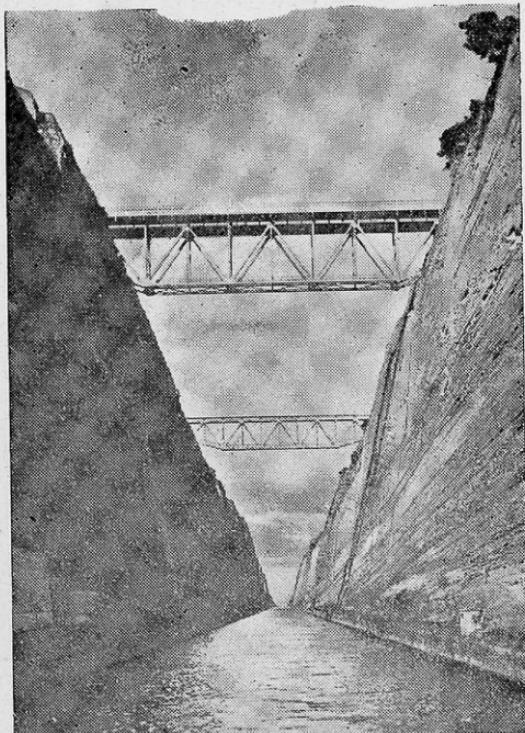
Λιμὴν Βαθέος—Σέρμυ

Διχροτήρια σπουδαιά τερατεῖνη τὰ ἔξης: Δρέπανον, Ποσείδιον, Σηπιάς, Τοίκερι, Σουνίον, Σκύλαιον, Μαλέας, Ταίναρον, Ἀραξός, Κήναιον, Ἀρτεμίσιον, Κιφησίος, Ψώκον, Σαμώνιον, Λίθινον καὶ Πρασονήσι. (Καθορίσατε τὴν θέσιν παντὸς τοῦ κάρτου).

Γροθιαί. Σπουδαιότεροι εἰναι δι πορθμὸς τοῦ Εὐρώπου, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ στενώτερον μέρος, ποὺ σχηματίζεται μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Ἀνατολ.

Στερεᾶς Έλλάδος. Εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐθίπου σχηματίζεται τὸ γνωστὸν φαινόμενον τῆς παλιρροίας. Ἡ θάλασσα τρέχει ὥσταν δρμητικὸν ποτάμιον. ἔξι ὥρας πρὸς μίαν κατεύθυνσιν καὶ ἔξι πρὸς τὴν ἀντίθετον.

Διώρυγες. Εἶναι ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου. Ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου κατεσκευάσθη διὰ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ Ισθμοῦ, διόποιος ἥγινοντας τὴν Στερεάν Έλ-

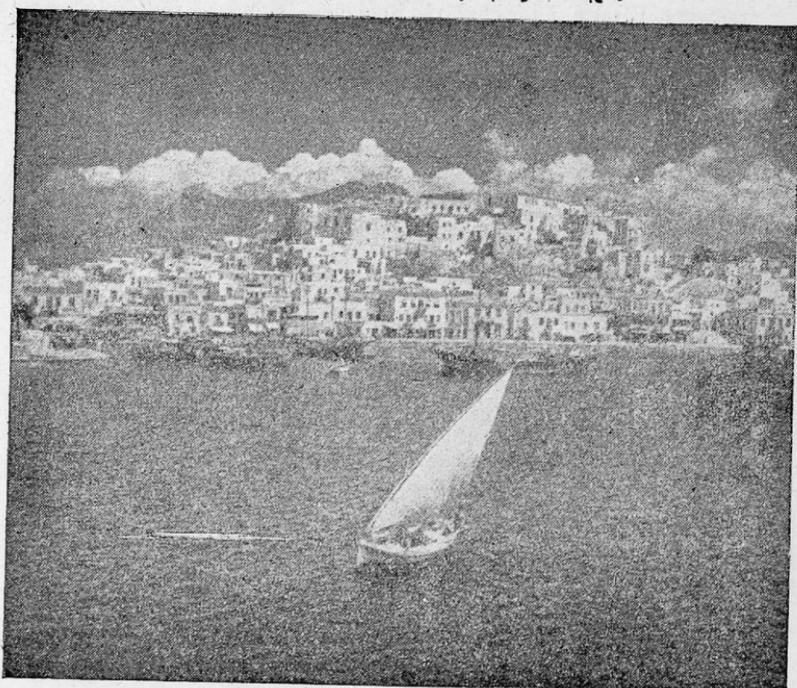
Διώρυξ τῆς Κορίνθου

λάδα μὲ τὴν Πελοπόννησον. Ἡ κατασκευή τῆς ἐτελείωσε τὸ 1893 καὶ εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τεχνικὰ ἔργα τῆς πατρίδος μας. Ἐχει μῆκος 6.300 μ., πλάτος 22 μ. κατὰ μέσον ὅρον καὶ βάθος ὅδατος 8 μ. περίπου. Ἔπι τῆς διώρυγος ὑπάρχουν δύο γέφυραι, σιδηροδρομικὴ καὶ δόδικη, αἱ δόποιαι ἐνώνουν τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Στερεάν Έλλάδα.

Ἡ σημασία τῆς διώρυγος διὰ τὴν ναυσιπλοῖαν εἶναι τεραστία, διότι ἐσυντόμευσε κατὰ πολὺ τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν μεταξὺ Αἰγαίου καὶ Ιονίου πελάγους.

Νῆσοι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν νησιῶν τῆς Έλλάδος εἶναι πολὺ μεγάλος. Τὰ νησιά, ποὺ περιβάλλουν καὶ στολίζουν τὰ ἀκρογιάλια τῆς, χωρίζονται εἰς διμάδας. Αὗται εἶναι :

Τό Ἐπτάνησα εἰς τὸ Ιόνιον πέλαγος, ποὺ περιλαμβάνουν τὰς νῆσους Κέρκυραν, Παξούς, Ἀντιπαξούς, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην, Ζάκυνθον καὶ Λευκάδα. Εἰς τὰ Ἐπτάνησα περιλαμβάνεται καὶ ἡ νῆσος Κύθηρος.

Ἡ νῆσος Νάξος

Αἱ Κυκλαδεῖς εἰς τὸ Αἰγαῖον, ποὺ περιλαμβάνουν τὴν Ἀνδρον, Κύθνον, Σέριφον, Σίφνον, Μῆλον, Σῦρον, Τῆνον, Μύκονον, Νάξον, Πάρον, Ίον, Αμοργὸν καὶ ὄλλας μικροτέρας.

Αἱ Σποράδες εἰς τὸ Βόρ. Αἰγαῖον ποὺ περιλαμβάνουν τὴν Σκίαθον, Σκόπελον, Σκύρον, Αλόνησον.

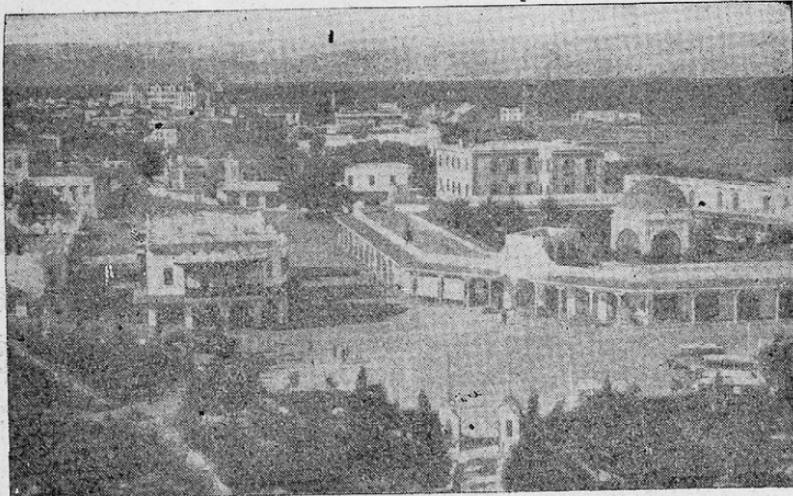
Αἱ νῆσοι, ποὺ εὑδίσκονται πλησίον τῶν ἀκτῶν τῆς Μ. Ἀσίας, Αἴγαιος, Αἶγινος, Ἀγ. Εὐστράτιος, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ἰκαρία.

Αἱ Ν. Σποράδες ἢ Δωδεκανῆσα, ποὺ περιλαμβάνουν τὰς νῆσους Ρόδον, Λέρον, Πάτμον, Κάλυμνον, Κῶ, Ἀστυπάλαιον, Νίσυρον, Τήλον, Σύμην, Χάλκην, Κάρφαν.

Καὶ τέλος αἱ δύο μεγάλαι νῆσοι Εὔβοια καὶ Κρήτη.

Ἐδαφος.

Ορη. Η Ἑλλὰς εἶναι χώρα ὁρεινή. Τὰ 4/5 τοῦ ἐδάφους τῆς καλύπτονται ἀπὸ δον. Κορμὸς τῶν ὁρέων τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ ὅγκωδης ὁροσειρὰ τῆς Πίνδου πού, ὅπως εἴδομεν, εἶναι προέκτασις τῶν Δειναρικῶν Ἀλπεων. Η Πίνδος διασχίζει τὴν Ἑλλάδα μὲν κατεύθυνσιν ἀπὸ τὰ ΒΔ πρὸς τὰ ΝΑ, προχωρεῖ καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν διασχίζει καὶ καταλήγει εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριον. Υποστηρίζεται μάλιστα, διτὶ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἡ δροσειρὰ τῆς Πίνδου ἔφθανε μέχρι τῶν ὁρέων τῆς Κορήτης καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπροχώρει

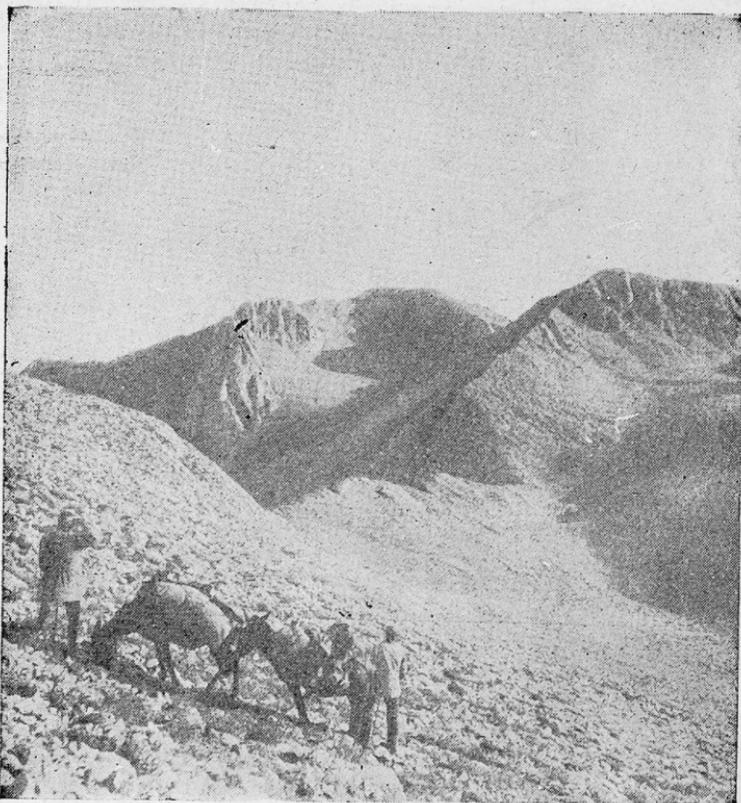
Μερικὴ ἀποψίς τῆς Ρόδου

πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἐσχημάτιζε τὰ δον τοῦ Ταύρου. Η μεγάλῃ αὐτῇ ὁροσειρᾷ, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῆς Ἑλλάδος, λαμβάνει κατὰ διαστήματα διάφορα δνόματα. Τοιουτορόπως μέρος τῆς Πίνδου εἶναι δ Γράμμος (ψύφος 2520 μ.) καὶ προεκτάσεις τῆς ἡ Βέρνη (Βίτσι), δ Βόρας (Καϊμακτσαλάν 2524 μ.), τὸ Πάκιον καὶ ἀνατολικώτερον τὸ Μπέλες καὶ τὰ βουνά τῆς Χαλκιδικῆς (Χολομών).

Όλα τὰ παραπάνω δνόματα εἶναι γνωστότατα εἰς δλους μας ἀπὸ τοὺς ἑθνικοὺς ἀγῶνας τῶν τελευταίων ἐτῶν. Η Πίνδος μὲ τὴν ἡρωΐκὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἑλλ. Στρατοῦ ἐπ' αὐτῆς κατὰ τὸν δεύτερον μεγάλον πόλεμον ἔγινε παγκόσμιον σύμβολον τῆς ἐλευθερίας.

Η ὁροσειρὰ τῆς Πίνδου προχωροῦσα πρὸς νότον σχηματίζει μὲ προέκτασίν της τὸν ὑπερήφανον "Ολυμπον", τὸ ὑψηλότερον ὁρος τῆς Ἑλλάδος (ψύφος 2.910 μ.) καὶ κατοικίαν τῶν 12 Ολυμπίων Θεῶν, δπως ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες, ἀλλὰν "Οσσαν" (Κίσαβος) καὶ τὰ Καμβούνια καὶ ἀκόμη νοτιώτερον τὸν

Τυμφρηστόν, τὴν Ὀρθούν, τὴν Γκιώναν, τὴν Οἴτην, τὸ Καλλίδρομον, τὸν Παρνασσὸν μὲ τὸν Κιθαιρῶνα, τὸν Ἐλιώνα τὸ βουνὸ τῶν μουσῶν καὶ τὰ Γεράνεια.

Πορεία ποδὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Ὄλύμπου

Καὶ ἡ ἀλυσος αὗτὴ τῶν βιουνῶν συνεχίζεται νοτιώτερον μὲ δύο διακλαδώσεις. Ἡ μία σχηματίζει τὴν Κυλλήνην καὶ τὰ Ἀροάνεια καὶ ἡ ἄλλη τὸ Μαινάλον, τὸν Πάρνωνα καὶ τὸν Ταῦγετον, ποὺ φθάνει εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Πελοποννήσου.

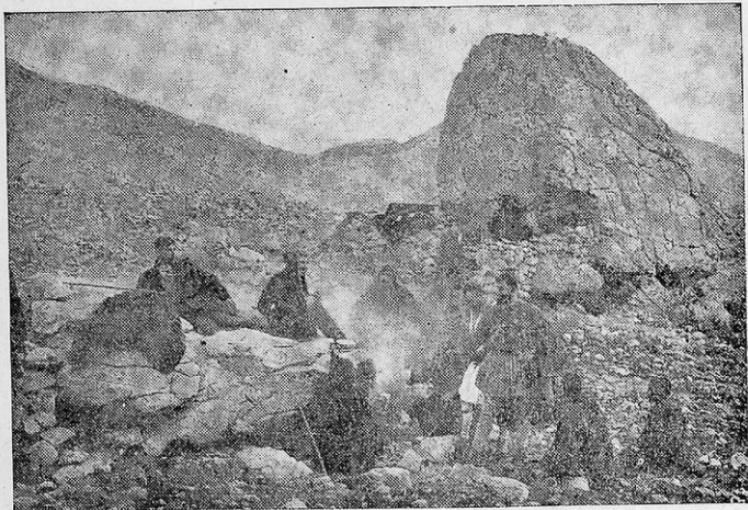
Μία διακλάδωσις τῆς δροσειρᾶς τοῦ Αἰγαίου δημιουργεῖ εἰς τὴν Θρακήν τὴν Ρόδην. Εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αθωνος ὑπάρχει τὸ δρός Ἀρως.

Πεδιάδες. Ἡ διάταξις τῶν δροσειρῶν τῆς Ἐλλάδος διαμελίζει τὸ ἔδαφός της καὶ σχηματίζει μεταξὺ τῶν δρέπων μικρὰς σχετικῶς πεδιάδας καὶ μεμονωμέν·

νας κοιλάδας, αἱ περιπούτεραι τῶν ὅποιων ἔχουν διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἄν δημως αἱ ὁροσειραὶ διαμελίζουν καὶ χωρίζουν τοιουτορόπως τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, ἡ θάλασσά της φέρει εἰς εὔκολον ἐπικοινωνίαν μεταξύ των δλας τὰς περιοχάς της καὶ τὰς ἑνώνει, ὡσὰν μία ἀπέραντος πεδιάς, τὴν ὅποιαν διασχίζουν τὰ πλοῖα πρὸς δλας τὰς διευθύνσεις, ὅπως οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ αὐτοκίνητα διασχίζουν μίαν πραγματικήν πεδιάδα.

Ἡ διαμόρφωσις αὐτὴ τοῦ ἔδαφους τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἐνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους λόγους τῆς δημιουργίας κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς κάθε μεμονωμένην; οιλάδα καὶ ἑνὸς ἀνεξαρτήτου κράτους (¹Αθῆναι, Θῆβαι, Κόρινθος, ²Αργος, Σπάρτη). ³Οταν δὲ μία πόλις ἐμεγάλωνε πολὺ, ἔσπευδον οἱ κάτοικοι της, διὰ τῆς θαλασσίας διεξόδου των, πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ὅπου ἔκτιζον νέαν

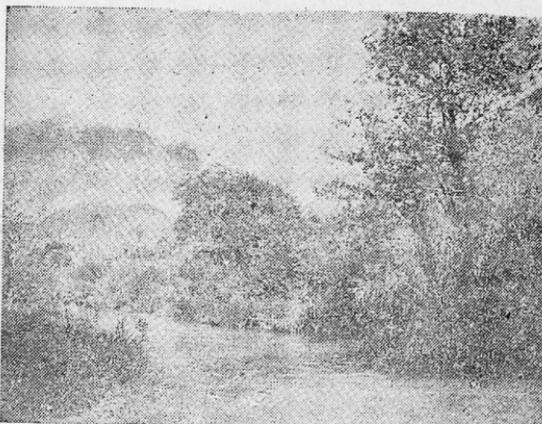
Τοπίον τοῦ Παρνασσοῦ

πόλιν (ἀποικίαν). Τοιουτορόπως τὰ παρόλια τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἐγέμισαν ἀπὸ Ἑλληνικὰς ἀποικίας καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς διεδόθη καὶ ἀνεπτύχθη πάρα πολὺ εἰς ὅλα τὰ Μεσογειακὰ παρόλια.

Σπουδαιότεραι ἀπὸ τὰς πεδιάδας τῆς Ἑλλάδος είναι ἡ σιτοπαραγωγικὴ πεδιάς τῆς Θεσσαλίας, αἱ εὐφορδώταται πεδιάδες τῆς Θεσσαλονίκης, Βεροΐας, Γεννιτσῶν, Σερρῶν, Δράμας, Ξάνθης, Κομοτινῆς, ἡ βαμβακοπαραγωγικὴ πεδιάς τῆς Βοιωτίας (Λεβαδείας—Θηβῶν), ἡ εὐφορδώτατη Ἀργολικὴ πεδιάς, ἡ πεδιάς τῆς Ἡλείας κ. ἄ.

***Τύπατα.**

Ποταμοί. Οι ποταμοί τῆς Ἑλλάδος είναι, συγκρινόμενοι μὲ τοὺς ποταμοὺς ἄλλων περιοχῶν, μικροί. Οἱ μεγαλύτεροι ἀπὸ αὐτοὺς εἰναι οἱ ἔξης: Ὁ Ἐρέας εἰς τὰ σύνορα Ἑλλάδος καὶ Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, δὲ στὸ ουρανὸν, οἱ δύοισι πηγαζοῦντις ἀπὸ τὰ βουνά τῆς Βουλγαρίας καὶ χύνονται εἰς τὸ Αιγαίον πέλαγος. Ὁ Ἄξιός (Βαρδάρης), ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ βουνά τῆς Σερβίας, διασχίζει τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλίας καὶ χύνεται εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Ὁ Ἀλιάκμων καὶ ἄλλοι, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν Πίνδον καὶ χύνεται ἐπίσης εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον πεδιάδα, δὲ στὸ

*Αλιάκμων

πον. Ὁ Πηνειός, ποὺ διασχίζει τὴν Θεσσαλίαν ποτάμι τοῦ Ἀθανασίου Διέκονος) δὲ Ἅχελώος (Ἀσπροπόταμος) τῆς Αιτωλοακαρνανίας, δὲ Ἐυρώτας τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἄλλοι μικροτέροι.

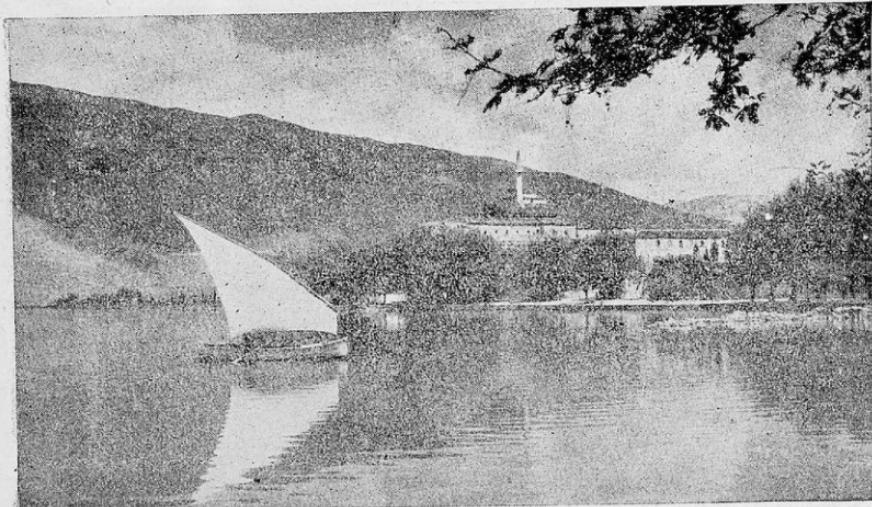
Τὰ μεγάλα ποτάμια τῆς Μακεδονίας ἀλλοτε ἐπλημμύριζον καὶ ἐπέφερον μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὴν γεωργίαν. Τώρα δύμως ἔχουν γίνει πολλὰ ἀντιπλημμυρικά ἔργα, μὲ τὰ ὅποια ὅχι μόνον ἐξέλιπον αἱ πλημμύραι, ἀλλὰ καὶ χρησιμοποιοῦνται τὰ νερά των διὰ τὴν ἀρδευσιν τῶν χωραφιῶν.

Ο Πηνειός, εἰς τὸ βάθος δὲ Ὁλυμπός

Ἐπίσης εύρισκονται περὶ τὸ τέλος τὰ ἔργα ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὑδατοπτώσεων τοῦ ποταμοῦ Βόδα διὰ τὴν παραγωγὴν ἡλεκτρικοῦ ρεύματος πρὸς ἡλεκτροφωτισμόν καὶ ἡλεκτροκίνησιν τῶν ἔργοστασίων.

Δίμυτι. Καὶ λίμνας μεγάλας δὲν ἔχει ἡ Ἑλλάς. Σημαντικώτεραι ἔξι αὐτῶν εἰναι, ἡ Τριχωνὶς εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ἡ Βοιβηὶς εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἡ Βόλβη, τοῦ Ὀστρόβου, τῆς Καστορίας, τῆς Δοϊράνης.

•Η λίμνη τῶν Ιωαννίνων

ἡ Μικρὰ Πρέσπα, καθὼς καὶ ἡ Μεγάλη Πρέσπα, ἡ δύοια ἀποτελεῖ τὸ τριεθνὲς σημεῖον μεταξὺ Ἑλλάδος, Ἀλβανίας καὶ Γιουγκοσλαβίας εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἡ λίμνη τῶν Ιωαννίνων εἰς τὴν Ἡπειρον κ.ἄ.

Ηφαίστεια. Μοναδικὸν ἥφαιστειον εἰς τὴν Ἑλλάδα είναι τὸ ἥφαιστειον τῆς Θήρας (Σαντορίνης). Είναι ἐνεργὸν καὶ ὁ κρατήρος του εύρισκεται μέσα εἰς τὴν θάλασσαν.

Σεισμοί. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει πολλὰς σεισμοπλήκτους περιοχάς. Αὗται είναι: Ἡ Κρήτη, ἡ Χαλκιδική, ἡ Χίος, ἡ Μυτιλήνη, ἡ Λοκρίς, ἡ Μεσσηνία, ἡ Μαγνησία καὶ τὰ Ἐπτάνησα. Οἱ σεισμοί της είναι τεκτονικοί. Ἐχει ὑποστῆ πολλὰς καταστροφάς μέχρι σήμερον ἡ χώρα μας ἀπὸ τοὺς σεισμούς. Αἱ τελευταῖαι δύμως καταστροφαὶ τῶν Ἐπτανήσων (Ζάκυνθος, Κεφαλληνία, Ἰθάκη) καὶ τοῦ Βάρουν ὑπῆρξαν ἄνευ προηγουμένου.

Κλῖμα. Ἡ Ἑλλὰς εύρισκεται εἰς τὴν εὔκρατεν ζώνην. Ἀν δὲ ὑπολογίσωμεν τὸ γεγονός διτὶ ἡ θάλασσα ὅχι μόνον τὴν περιβάλλει ἀπὸ τὰς τρεῖς πλευράς, ἀλλὰ καὶ εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν ἔηραν καὶ δὲν ὑπάρχει σχεδὸν καμμία περιοχὴ της, ποὺ νὰ ἀπέχῃ περισσότερον τῶν 100—140 χιλιομέτρων ἀκά-

τὴν θάλασσαν, τότε ἐννοοῦμεν, διατὶ τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι εἰνρωπατον καὶ πάλιστα μεσογειακόν.

Πράγματι δὲ Ἐλλὰς ἔχει ὑπέροχον κλῖμα. Ἡ θερμοκρασία δὲν εἶναι μεγάλη τὸ πέριοδος. Μετειάζεται δὲ πολὺ ἀπὸ τοὺς πνέοντας περιοδικοὺς ἀνέμους (μελτέμα). Τὸν χειμῶνα ἔξι ἄλλον πίπτουν χιόνια μόνον εἰς τὰ δρεινὰ μέρη καὶ κυρίως εἰς τὰ βόρεια (Μακεδονία—Θράκη). Αἰλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν διαρκοῦν πολύ. Εἰς τὴν

Ἡφαίστειον Σαντορίνης (Θήρας)

νότιον Ἑλλάδα τὸ κλῖμα εἶναι ἥπιον καὶ γλυκύν, διότι εἰς αὐτὴν ἐπιδρᾷ περισσότερον δὲ Μεσόγειος.

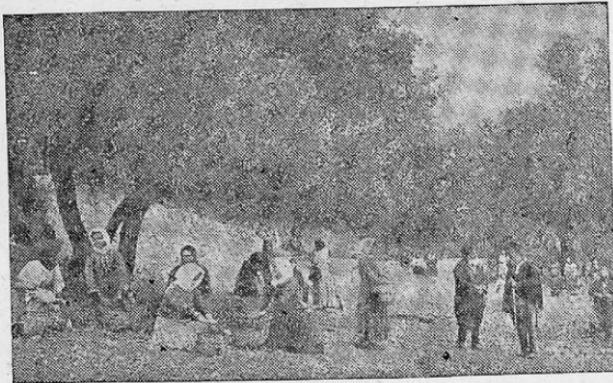
Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι σχεδὸν ἄγνωστοι αἱ καταιγίδες, αἱ θύελλαι, δὲ διαίχθη καὶ δὲ οὐδανός της δὲν ἀργεῖ ποτὲ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ γαλάζιο χρῶμα του. Ἡ πατρίδα μας ἔχει ἔνα ἀπὸ τὰ καλύτερα κλίματα τοῦ κόσμου.

8'. Οἰκονομικὴ ἔξέτασις.

Πεοϊόντα: Ἡ Ἑλλάς παρ^α δὲν εἶναι χώρα δρεινή, ἐν τούτοις εἶναι γεωργίαν. Αὐτὸν δοφείται εἰς τὸ κλῖμα της, τὸ δποῖον εἶναι εὐνοϊκὸν διὰ τὴν γεωργίαν. Οἱ λαμπρὸς ἥλιος καὶ τὸ γλυκὺ κλῖμα της συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλης ποικιλίας φυτῶν. Εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι γλυκύτερον, ἐπικρατεῖ δὲ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου, τῆς ἐλαίας, τῶν ἐσπεριδοειδῶν καὶ πολλῶν δπωροφόρων δένδρων. Εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα κυριαρχοῦν τὰ σιτηρά, δὲ καπνός, τὸ βαμβάνι καὶ τὰ δπωροφόρα δένδρα. Εἰς ὑγρὰ ἐδάφη καλλιεργεῖται δρυνζα καὶ λαγανικά.

Τοιουτορόπως τὰ γεωργικά προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἶναι, τὰ σταφύλια, ἡ σταφίς, δούλιος, τὸ ἔλαιον, τὰ σῦκα, δοκανός, τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τὰ φρούτα, τὸ βαμβάκι, τὰ λαχανικά, τὰ δσπρια, οἱ Ἕηροι καρποί κ.ἄ.

Ἡ γεωργικὴ ὅμως παραγωγὴ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἐπαρκής. Δι' αὐτὸν ἀναγκάζεται τὸ κράτος καὶ εἰσάγει σιτάρι καὶ ἄλλα γεωργικὰ εἰδη ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν. Οἱ λόγοι εἶναι πολλοί. Μερικοί ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι οἱ ἔξης: Τὸ καλλιεργήσιμον ἔδαφος εἶναι δλίγον (μόλις τὸ 1/5 τῆς ὅλης ἑκτάσεως τῆς χώρας). Οἱ γεωργοὶ μας δὲν καλλιεργοῦν ἐπιστημονικῶς τὰ χωράφια των. Δυστυχῶς δὲν ἔδόθη καιρὸς νὰ διδαχθοῦν καὶ νὰ καθοδηγηθοῦν οἱ γεωργοὶ μας. Αἱ διαρκεῖς πολεμικαὶ ἀναστατώσεις εἰς τὸν τόπον μας καὶ μεγάλαις καταστροφὰς ἐπεσώρευσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἐμπόδιον ἐστάθησαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν παραγωγικῶν ἔργων

Συγκομιδὴ ἔλαιων

καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Ἐν τούτοις εἰς μερικὰ γεωργικὰ προϊόντα ἡ πατρίδα μας ἔχει ἀρκετὴν παραγωγήν, ὥστε νὰ κάμνῃ καὶ ἔξαγωγήν. Αὐτὰ εἶναι δοκανός, τὸ λάδι, τὸ κρασί, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ ἡ σταφίς.

Δασικὴ προϊόντα. Καὶ τὰ δασικὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἶναι δλίγα, διότι καὶ τὰ δάση τῆς εἶναι μικρὰ καὶ μεγάλαι καταστροφαὶ ἔγιναν εἰς αὐτὰ μὲ τὰ τελευταῖα πολεμικὰ γεγονότα.

Κτηνοτροφικά. Πρὸς ἀπὸ τὸν πόλεμον ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀρκετὰ καλὴν κτηνοτροφίαν. Τὰ αγνοπόρβατά της ἦσαν περισσότερα τῶν 12.000.000. Ἀρκετοὶ ἔπισης ἥσαν οἱ χοίροι, τὰ βοοειδῆ καὶ τὰ ἄλογα. Ἐξ αἰτίας ὅμως τοῦ τελευταίου πολέμου ἡ κτηνοτροφία τῆς χώρας ἔχει σημαντικῶς περιορισθῆ.

Σηροτροφία. Προπολεμικῶς ἡ σηροτροφία ἤκμαζεν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὴν Θράκην (Σουφλί, Διδυμότειχον κ.ἄ.). Καὶ αὐτὴ ὅμως μετὰ τὸν πόλεμον ἔχει σχεδὸν ἔγκαταλειφθῆ.

Ἀλιεία. Ἡ ἀλιεία εἰς τὸν τόπον μας ἦτο παρημελημένη. Ἐγίνετο μὲ πρω-

τόγονα σχεδὸν μέσα. Μέταπολεμικῶς ὅμως οἱ ἀλιεῖς μας ἐπρομηθεύμησαν μὲ τὴν ἔνισχυσιν τοῦ κράτους νέα μηχανήματα καὶ τοιουτορόπως ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται κάπως. Ἐπίσης καὶ ἡ σπογγαλιεία ἐσημείωσε μικρὰν πρόοδον. Μὲ τὴν σπογγαλιείαν ἀσχολοῦνται πρὸ πάντων οἱ κάτοικοι τῆς Δωδεκανήσου.

*Αλιεία μὲ τράταν

Ορευκτό. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶναι πλουσιώτατον εἰς δρυκτὰ χωρὶς ὅμως συστηματικὴν ἔκμετάλλευσιν. Ἐξάγεται σὶ δηρός εἰς τὰ μεταλλεῖα Λασρίου, Κύθνου, Σίφνου καὶ Χαλκιδικῆς, λιγνίτης εἰς τὰ λιγνιτωρυχεῖα Ωρωποῦ, Ἀλιβερίου, Καλογρέζης, Βεύης, Πτολεμαΐδος, Παγγαίου κ.ἄ., ψευδάργυρος εἰς τὴν Θάσον, θεῖον εἰς τὴν Μῆλον, βοξείτης εἰς τὸ Δίστομον, λευκόλιθος εἰς τὴν Χαλκιδικήν.

Υπάρχουν ἐπίσης πολλὰ λατομεῖα λευκοῦ καὶ χρωματιστοῦ μαρμάρου. Περίφημον εἶναι τὸ λευκὸν μάρμαρον τῆς Πεντέλης. Ἀπὸ πεντελικὸν μάρμαρον ἔκτισθησαν τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος. Λατομεῖα χρωματιστοῦ μαρμάρου ὑπάρχουν εἰς τὴν Σκύρον, τὴν Ύδραν, τὴν Μάνην καὶ τὰ Φάρσαλα.

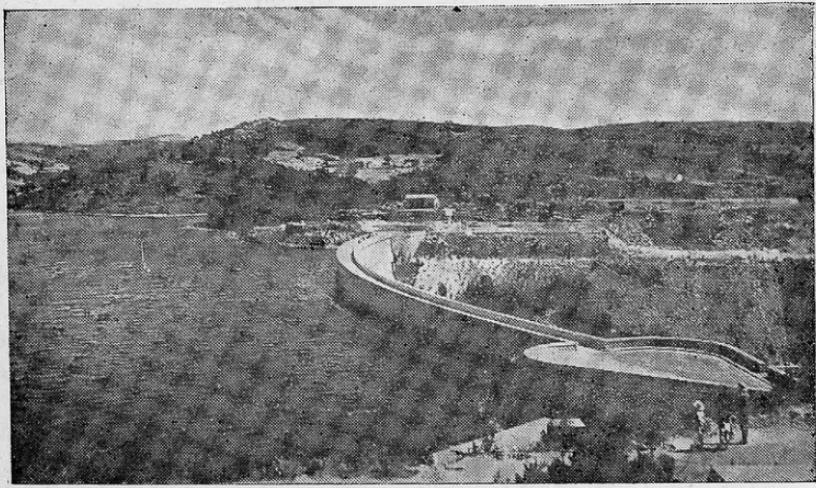
Αλυκαὶ ὑπάρχουν εἰς πλεῖστα παραλία μέρη. Σπουδαιότεραι εἶναι τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Λέσβου, τῆς Αναβύσσου, τοῦ Βόλου, τῆς Θεσσαλίης κ.ἄ.

Ιαματικαὶ πηγαί. Η χώρα μας εἶναι πλουσιωτάτη εἰς ιαματικὰς πηγάς. Σπουδαιότεραι ἀπὸ αὐτὰς εἶναι εἰς τὴν Αίδηψόν, τὸ Λουτράκι, τὰ Μέθανα, τὴν Υπάτην, τὸν Λαγκαδάν, τὸ Πλατύστομον, τὰ Καμένα Βούρλα καὶ πολλαὶ ἄλλαι.

Εις τὰς Ιαματικὰς αὐτὰς πηγὰς πηγαίνουν χιλιάδες ἀρρώστων κατ' ἔτος
βιά νῦν θεραπευθοῦν.

Κατεργασία σπόγγων

Τὸ φεάγμα τοῦ Μαραθῶνος Σχηματίζει τεχνητὴν λίμνην ὅπο δὴν δύοιαν ὑδρεύονται
αἱ Ἀθῆναι καὶ τὰ προάστεια τῆς. Είναι ἀξιόλογον τεχνικὸν ἔργον.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία ἔχει μικρὰν ἀνάπτυξιν εἰς τὸν τόπον μας.
Διότι ἡ χώρα μας δὲν ἔχει παραγωγὴν καυσίμων (γαιάνθρακες, πετρέλαιον) διὲ

τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων τῆς. Μεταπολεμικῶς γίνεται μία μεγάλη προσπάθεια ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λιγνίτου καὶ τῶν ὑδατοπτώσεων πόδις παραγωγὴν ἥλεκτρικοῦ ορεύματος διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων. Τὰ ἔργα δμως αὐτὰ δὲν ἐτελείωσαν ἀκόμη καὶ τὰ ὑπάρχοντα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια κινοῦνται τὰ περισσότερα μὲ καύσιμα, ποὺ εἰσάγονται ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν. Τοιουτοτρόπως τὰ παραγόμενα βιομηχανικά προϊόντα εἶναι πολὺ ἀριθμός. Βιομηχανικὰ ἐργοστάσια ὑπάρ-

χουν χημικῶν λιπασμάτων, μηχανουργεῖα, ἐργοστάσια παραγωγῆς σιγαρέττων, χαρτοποιίας, βυρσοδεψεία, ξυλουργικά, ὑφαντουργεῖα, νηματουργεία, οἰνοπνευματοποιίας, σαπωνοποιίας κ. ά.

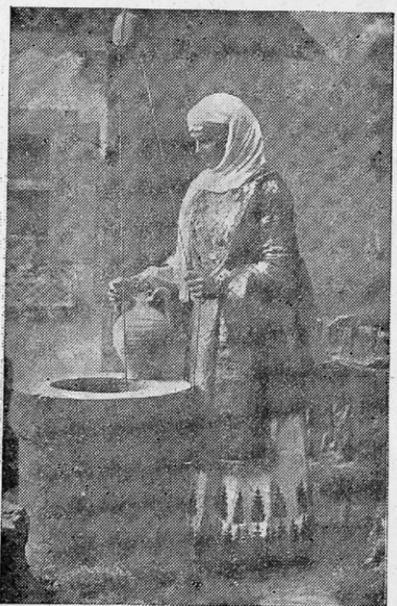
Ἐμπόριον. "Οπως εἴδομεν, οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς παραγωγῆς τῆς χώρας δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένοι. Δι' αὐτὸν τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον εἶναι πολὺ μικρότερον τοῦ εἰσαγωγικοῦ. Η 'Ελλάς εἰσάγει καύσιμα, μηχανήματα, αὐτοκίνητα, ἐργαλεῖα, ἐπεξεργασμένα μέταλλα, φάρμακα, γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα κ.ἄ. Ἐξάγει καπνόν, σταφίδας, ἔλαιον, κρασί, ἐσπεριδοειδῆ κ.ἄ. Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριόν της εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον καὶ ἔξυπηρτεῖται μὲ δλα τὰ συγκοινωνιακά μέσα καὶ ίδιως μὲ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα.

Ναυτιλία Προπολεμικῶς ἡ

χώρα μας ἦτο μία ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας ναυτικὰς χώρας τοῦ κόσμου. Άλλα καὶ τώρα δὲ ἐμπορικὸς στόλος τῆς τείνει νὰ φύσῃ τὸν προπολεμικὸν ἀριθμὸν πλοίων.

Συγκοινωνία. "Η συγκοινωνία εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν πατρίδα μας. Υπάρχει ἄρτιον δίκτυον αὐτοκινητοδρόμων, δλίγιαι, ἀλλὰ ἀρκετά σιδηροδρομικά γραμμαί, πλουσιώτατον δίκτυον θαλασσίων συγκοινωνιῶν, καθὼς καὶ ἀεροπορικῶν τοιούτων. Αερολιμένες ὑπάρχουν εἰς Αθήνας, Θεσσαλίην, Βόλον, Λάρισαν, Κοζάνην, Καβάλαν, Ιωάννινα, Μυτιλήνην, Ηράκλειον καὶ Ρόδον.

Τουρισμός. "Η 'Ελλάς δύναται νὰ ἀποβῇ μία ἀπὸ τὰς πρώτας τουριστικὰς χώρας τοῦ κόσμου. Διότι καὶ θαυμασίας φυσικάς καὶ λονάς ἔχει καὶ ἔξαιρετον κλίμα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς πλῆθος ἀρχαίων μνημείων. Ο τουρισμός της δμως δὲν ἔχει ἀναπτυχθῆ ἀρκετά, ἔξι αἵτιας των ἀγωματιῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν. "Οταν

Ἐθνικαὶ ἐνδυμασίαι (Αττική)

ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σύμως ἀποκατασταθοῦν αἱ συγκοινωνίαι πλήρως καὶ ήσυχάση ὁ κόσμος, τότε δὲ τοι-
·ρισμὸς θὰ ἀποτελέσῃ μίαν σημαντικὴν πλουτοπαραγωγικὴν πηγὴν τῆς χώρας.

γ'. Κάτοικοι.

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 7.800.000 **κατ.**
 Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς εἰναι **Ἐλληνες** καὶ μόνον ἐλάχιστοι Τοῦρκοι, **Ἐβραῖοι,**
Αρμένιοι κλπ. κατοικοῦν εἰς αὐτήν.
 Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους
 εἶναι ἡ Ἑλληνική, ποὺ τὴν διμούρων
 τὰ 95% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς καὶ
 θρησκεία ἡ δραδόδοξος χριστιαν-
 κή. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος
 εἶναι συνταγματικὴ βασιλεία.

Ἄσχολίαι τῶν κατοίκων.

Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι
 ἀνάγογοι μὲ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ
 ἔδαφους, τὸ κλῖμα καὶ τὰ προϊόντα
 τῆς χώρας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλ-
 λάδος λοιπὸν ἀσχολεῖται μὲ τὴν
 γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἀλιείαν,
 ἔμπορον, βιομηχανίαν καὶ διάφορα
 ἄλλα ἐπαγγέλματα ἵδιωτικὰ ἡ δη-
 μόσια.

δ'. Γεωγραφικὰ τμήματα τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν Ἑλλάδα ἀποτελοῦν τὰ
 ἔξης γεωγραφικά τμήματα :

1. **Ἡ Πελοπόννησος**, ποὺ
 περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Κοριν-
 θίας, Ἀργολίδος, Ἀχαΐας, Ἡλείας,
 Μεσσηνίας, Λακωνίας, Ἀρκαδίας.

2. **Ἡ Στερεά Ἑλλάς καὶ ἡ
 Εὐβοία**, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Φθιώτιδος, Φωκ-
 ίδος, Αιτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, Εύρυτανίας, Εύβοίας.

3. **Ἡ Θεσσαλία**, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Λαρίσης, Μαγνησίας,
 Καρδίτσης, Τρικάλων.

4. **Ἡ Ἡπειρος**, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας,
 Πρεβέζης, Ἀρτης.

5. **Ἡ Μακεδονία**, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Θεσσαλονίκης, Κιλκίς,
 Πιερίας, Ἡμαθίας, Πέλλης, Κοζάνης, Καστορίας, Φλωρίνης, Χαλκιδικῆς, Σερ-
 ρῶν, Δράμας, Καβάλας καὶ τὴν Διοίκησιν τοῦ Ἀγίου Όρους.

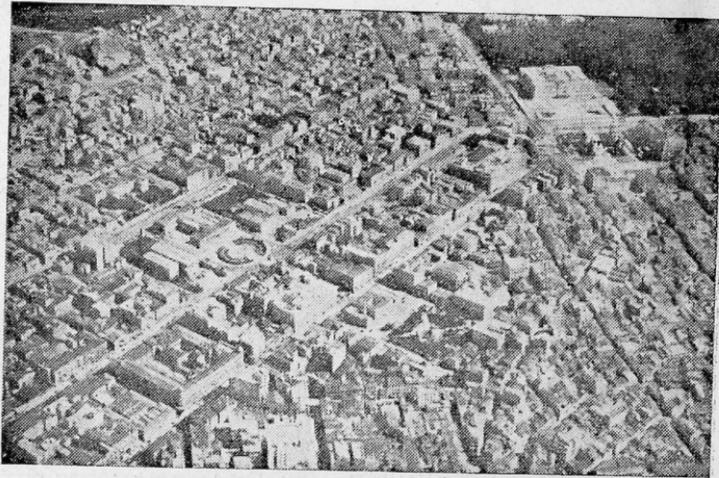
Ἐθνικαὶ ἐνδυμασίαι (Μακεδονία)

Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης ΣΤ'

6. *Η Θράκη*, μὲ τοὺς νομοὺς Ροδόπης, Ξάνθης, Ἐβρου.
7. *Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου*, ποὺ ἀποτελοῦν τοὺς νομοὺς Κυκλαδῶν, Αἴθρου, Χίου, Σάμου.
8. *Η Δωδεκανήσος* ἀποτελεῖ Γεν. Διοίκησιν μὲ ἐπαρχίας τῆς Ρόδου, Καρπάθου, Κῶ καὶ Καλύμνου.
9. *Η Κρήτη*, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου, Λασηθίου.
10. *Η Ἐπτάνησος*, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Κερκύρας, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου.

τ'. Σπουδαιότεραι πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος εἶναι αἱ Ἀθῆναι, ἡ Ἰστορικωτέρα πόλις τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὴν ἔλαμψε καὶ ἐμεγαλούργησεν ὁ ἀρχαῖος Ἕλλ. πολιτισμός. Σήμερον εἶναι μία συγχρονισμένη πόλις μὲ δωριστατὰ ἴδιωτικὰ καὶ δημόσια κτίσια, μὲ

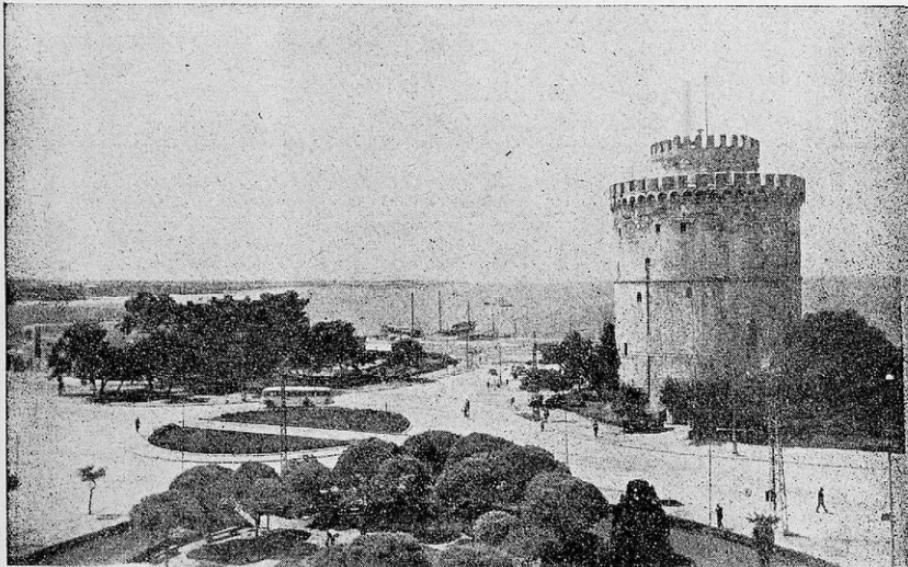

Γενικὴ ἀποψίς τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ ἀεροπλάνου

μεγάλους δρόμους καὶ πλατείας, μὲ πολλοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους καὶ ἀρχαῖα μνημεῖα. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι κέντρον βιομηχανικόν, ἐμπορικόν, τουριστικὸν καὶ πόμβος συγκοινωνιῶν. Εἶναι ὁ ἐγκέφαλος τῆς Ἑλλάδος. Ἐχει σήμερον 900.000 κατοίκων περίπου.

“Αλλαὶ πόλεις εἶναι δὲ εἰρατεῦσαι (330.000 κατ.) τὸ μεγαλύτερον ἐμπορεύον λιμάνι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς Μεσογείου. Η Θεσσαλονίκη, ἡ δωρίσια νύμφη τοῦ Θεομαϊκοῦ, ἡ πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας μὲ τὰ ὑπέροχα Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς εἶναι κέντρον ἐμπορικόν, βιομηχανικὸν καὶ ἔξοχος λιμήν. Αἱ Πάτραι, ἡ μεγαλυτέρα καὶ δραιστέρα πόλις τῆς Πελο-

ποννήσου μὲ θαυμασίαν ρυμοτομίαν καὶ ὑπέροχον λιμένα. Ὁ Βόλος, ἡ ὁδαιοῦ
τέρα πόλις τῆς Θεσσαλίας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηγίου καὶ μοναδικὸν λιμάνι τῆς
Θεσσαλίας. Ἡ Καβάλα καπνεμπορικὸν κέντρον, τὸ Ἡράκλειον τὸ με-

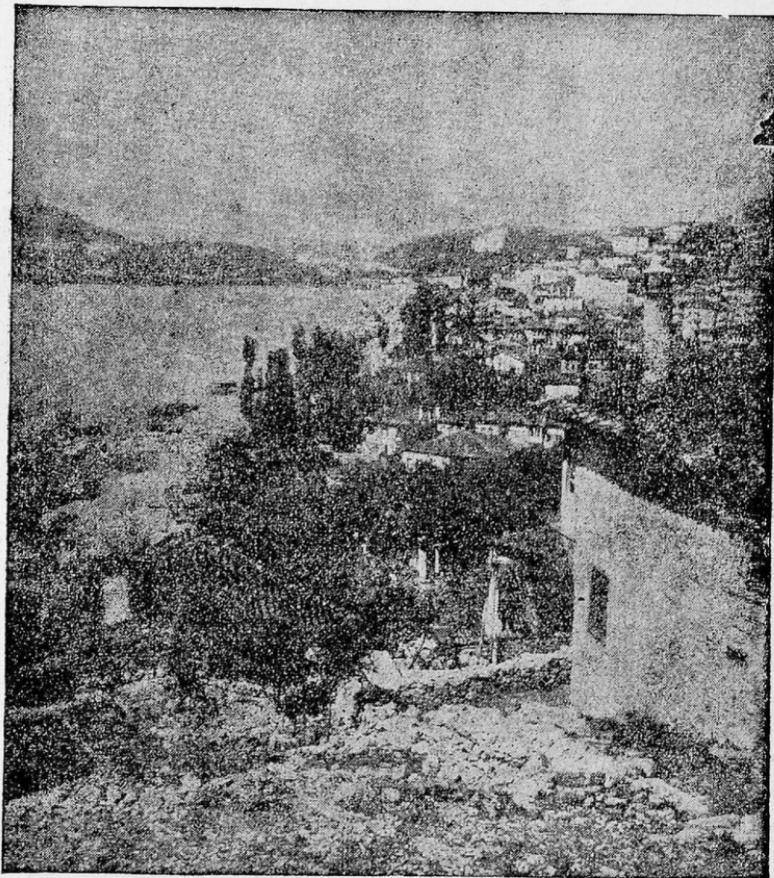
Ο Λευκός Πύργος τῆς Θεσσαλονίκης (Βυζαντινὸν μνημεῖον)

Ο Πειραιεὺς ἀπὸ ἀεροπλάνου

γιλύτερον λιμάνι τῆς Κρήτης, αἱ Καλάμιαι κέντρον ἔξαγωγῆς σταφίδος καὶ
σύκων μὲ καλὸν λιμένα, ἡ Κέρυνος, ἡ Ρόδος ἄριστον λιμάνι, ἡ Ερ-
μούπολις (Σύρος) πρωτείουσα τῶν Κυκλαδῶν καὶ καλὸ λιμάνι.

*Αλλαι σπουδαῖαι ἐπίσης πόλεις εἶναι ἡ Λεβάδεια, ἡ Λαμία, τὸ Μεσολόγγιον, ἡ Ἱερὰ πόλις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ Αἴγιον, τὸ Ναύπλιον, ἡ Τρίπολις, τὸ Ἀργος, ἡ Λάρισα, τὰ Ἰωάννινα, τὸ Κιλκίς, ἡ Βέροια, ἡ Νάουσα, ἡ Καστορία, ἡ Φλώρινα, ἡ Ἀλεξανδρούπολις, αἱ Σέρραι, ἡ Δράμα, τὸ Διδυμότειχον κ.σ.

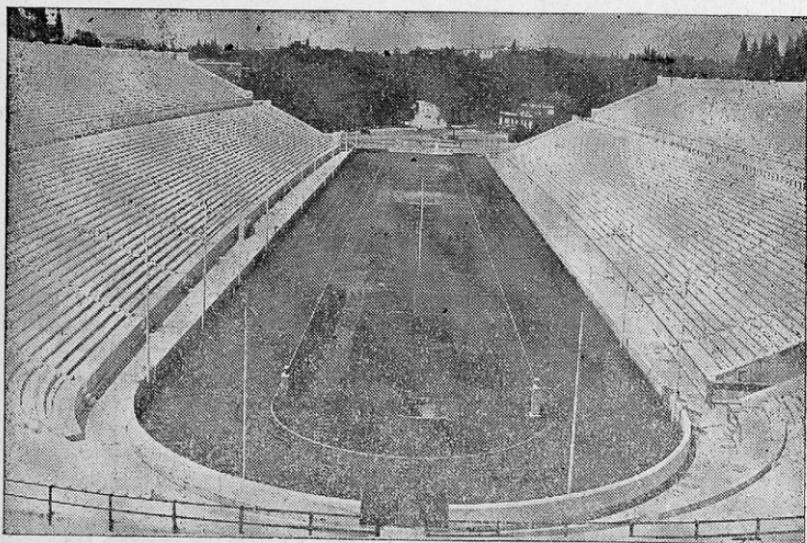
*Η Καστορία μὲ τὴν λίμνην της.

ζ'. Ἐλληνες ἐκτὸς τῆς πατρίδος.

α'. Ἀλυτρωταὶ Ἐλληνικὰ ἔδαφη ἔξακολουθοῦν νὰ εἶναι ἡ Βορ. *Η πειραιός καὶ ἡ Κύπρος. Ἀμφότεραι κατοικοῦνται ἀπὸ γνήσιον Ἐλληνικὸν πληθυ-

σμόν, δ ὅποιος ἔχει βαθύτατα οἰζωμένον τὸν φλογερὸν πόθον διὰ τὴν ἐνωσίν των μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

β'. **"Ἐλλῆνες εἰς τὸ ἑξωτερικόν.** Οἱ Ἑλλῆνες ἀνέκαθεν ἐταξίδευον μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα των πρὸς εὔρεσιν καλυτέρας τύχης. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐγκατεστάθησαν εἰς ἔνας χώρας, δπου ηύδοκίμησαν πάρα πολύ. Ἐκεῖ συνέστησαν Ἑλληνικὰς παροικίας καὶ ἴδρυσαν Ἑλληνικὰς κοινότητας μὲ Ἑλληνας διδασκάλους καὶ ιερεῖς. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας αὐτοὺς ἐξώδευσαν τὰ γεήματα, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησαν εἰς τὴν ἑνικειάν, διὰ τὴν ἀνέγερσιν σχολείων, νοσοκομείων καὶ ἄλλων εὐαγῶν ἴδρυμάτων εἰς τὴν πατρίδα, δπως δ Ἀβέρωφ, δ ὅποιος μεταξὺ τῶν ἀλλιών ἴδρυμάτων ἔκτισε εἰς Ἀθήνας δι' ἑξόδων του καὶ τὸ περίφημον Στάδιον ἀπὸ πεντελικὸν μάρμαρον, δ Ζάππας, δ Βαρβάκης, δ Τοσίτσας, δ Συγγρόδης κ. ἄ.

Τὸ Στάδιον

Σήμερον Ἑλληνικαὶ κοινότητες ὑπάρχουν εἰς τὴν Αὐστραλίαν, εἰς τὰς-πόλεις Σίδνευ καὶ Μελβούρνην. Ἐκεῖ διαμένουν περὶ τὸν 60.000 Ἑλληνες μὲ Ἑλληνα Μητροπολίτην. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπίσης ὑπάρχουν πολλαὶ Ἑλλ. κοινότητες. Αἱ Ἑλλ. κοινότητες τῆς Αἴγυπτον εἶναι ἀπὸ τὰς ἀκμαιοτάτας κοινότητας τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἑξωτερικοῦ. Ὅπο τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας διατηροῦν θαυμάσια σχολεῖα μὲ Ἑλληνας διδασκάλους καὶ ἐκκλησίας μὲ δριθοδόξους ιερεῖς. Οἱ Ἑλλῆνες τῆς Αἴγυπτον ἀνέρχονται εἰς 150.000 περίπου.

Ἐκεῖ ὅμως, δπου ὑπάρχουν αἱ πλέον ἀνθηραὶ Ἑλλην. παροικίαι, εἰναι διαμερική. Οἱ Ἑλλῆνες τῆς Ἀμερικῆς ἀνέρχονται εἰς 600.000 περίπου. Διατη-

ροῦν ἀκμαιότατον τὸ επινικὸν φρόνημα καὶ δὲν παραλείπουν νὰ ἔνισχύουν ἡμικῶς καὶ ὑλικῶς τὴν πατρίδα, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη.

'Α σκήσεις

Κάμετε τὸν χάριτην τῆς Ἑλλάδος καὶ σημειώσατε τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἐμάθατε. Σημειώσατε τὰς οιδηροδομικὰς γραμμάς. Κόμετε πώ ακα μὲ τὰ κυρώτερα δρη καὶ ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος. Κάμετε ἵνα νοερὸν ταξίδιον μὲ αὐτοκίνητον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Βέροιαν. Ἐπιδρᾶ εἰς τὸ κλῖμα διαμελουμένος τῆς Ἑλλάδος; Διατί; Ὑπῆρχεν ὠφέλιμος διαλάσσος αὐτὸς διαμελισμός; Διατί; Φέρατε περιοστέρας πληροφορίας διὰ τοὺς Ἑλληνας τοῦ ἑξατερικοῦ.

2. ΑΛΒΑΝΙ

α'. Θέσης—Ἐκτασις. Βορείως τῆς Ἡπείρου ἐκτείνεται ἡ Ἀλβανία. Συνορεύει βορείως μὲ τὴν Γιουγκοσλαβίαν, ἀνατολικῶς μὲ τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ νοτίως μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τὰ δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ἐχει ἐκτασιν 27.500 τετρ. χλμ.

β'. Διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους. Διὰ μέσου τῆς Ἀλβανίας διέρχεται ἡ μεγάλη δροσειρὰ τῶν Δειναρικῶν Ἀλπεων. Τὸ ἐντὸς αὐτῆς τμῆμα των ὁνομάζεται Ἰλλυριανή (Ἀλβανική) Ἀλπεις. Αἱ Ἰλλυρικαὶ Ἀλπεις σχηματίζουν πολλὰ δρη, δπως τὸ δρός Τομόρι (2480 μ.) γνωστότατον ἀπὸ τὸν ἐλληνοϊταλικὸν πόλεμον, Κορδάπ (2764 μ.), Κάμια, Τρεμπεσίνα, Κεραύνεια, δπου ἡ Ἑλληνικωτάτη πόλις Χειμάρρα (2764 μ.).

Ἐτσι τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας εἶναι δρεινόν. Μικραὶ μόνον πεδιάδες ὑπάρχουν εἰς τὰ παραλιά της καὶ ἴδιως εἰς τὰς περιοχὰς τῆς Αὐλῶνος καὶ τοῦ Δυναχίου.

γ'. Υδάτα. Κυριώτεροι ποταμοί της εἶναι δ. Δρῦνος εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας, δ. Ἀψος ἡ Σεμένης καὶ δ. Ἄως. Δίμναι ἡ Μεγάλη Πρέσπα, ἡ λίμνη τῆς Οχείδος καὶ ἡ λίμνη τῆς Σκόδρας.

δ'. Κλῖμα. Αἱ δροσειραὶ τῆς Ἀλβανίας σχηματίζουν μεγάλας καὶ βαθείας χαράδρας μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ τὰ ΒΔ πρὸς ΝΑ. Ἀπὸ τὰς χαράδρας αὐτὰς εἰσχωροῦν βαθύτατα κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ ψυχρὰ βόρεια θεύματα, τὰ δποτὰ ἐπιδροῦν πολὺ εἰς τὴν θερμοκρασίαν της. Ἐτσι δ. χειμῶνα εἰς τὴν Ἀλβανίαν εἶναι πολὺ ψυχρός καὶ καθ' διλην τὴν διάρκειάν του τὸ ἔδαφός της σκεπάζεται ἀπὸ χιόνια. Μόνον τὰ παραλιά της, ποὺ δέχονται τὰ θαλάσσια θεύματα τῆς Ἀδριατικῆς, ἔχουν ἥπιον θαλάσσιον κλῖμα (εὔκαρπον).

ε'. Προϊόντα. Ἡ Ἀλβανία λόγῳ τοῦ δρεινοῦ ἔδαφους της ἔχει καλὴν πτηνοτροφίαν. Τὰ γεωργικά της προϊόντα ὅμως εἶναι ἐλάχιστα. Ἐξ αὐτῶν μόνον ἀραιόστιον παράγει εἰς ἀρκετὰς ποσότητας, τὸν δποτὸν χρησιμοποιοῦν οἱ κάτοικοι της διὰ τὴν παρασκευὴν ἄρτου. Ο δρυκτὸς πλοῦτος τῆς Ἀλβανίας εἶναι ἀρκετά καλός. Τὸ ὑπέδαφός της περιέχει πολλὰ δρυκτὰ καὶ κυρίως γαιάνθρωπας καὶ πετρέλαιον. Γενικῶς ὅμως δυνάμενθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ παρουσιάζονται

πολὺ καθυστερημένοι καὶ δι' αὐτὸ οὔτε γεωργίαν, οὔτε κτηνοτροφίαν, οὔτε ἀλιείαν ἀνεπιτυγμένην ἔχουν, οὔτε ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὅρυκτοῦ πλούτου των συστηματικῶν κάμνονταν. Περὶ ἐμπορίου δὲ καὶ βιομηχανίας οὔτε λόγος ἡμπορεῖ νὰ γίνεται. Ἡ συγκοινωνία ἐπίσης τῆς χώρας δὲν εἶναι ἀνεπιτυγμένη. Ὑπάρχει μικρὸς μόνον σιδηρόδρομος μεταξὺ Δυραζίου καὶ Τιράνων. Ἐπίσης ὑπάρχουν μερικὲς αὐτοκινητόδρομοι.

στ'. **Κάτοικοι.** Ο πληθυσμὸς τῆς Ἀλβανίας φθάνει τὸν 1.120.000 κατοίκους, ποὺ ὅμιλοῦν τὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν, ἀνήκουν δὲ εἰς τὰς ἔξης φυλαῖς. Τοὺς γκέκη δε εἰς, οἱ δόποιοι κατοικοῦν εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας καὶ τοὺς πόσκη δε εἰς (τσάμηδες), ποὺ κατοικοῦν εἰς τὰ νότια. Εἰς τὰ νότια τῆς χώρας πλεονάζει τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

Θρησκεία τῶν Ἀλβανῶν εἶναι κυρίως ἡ μωαμεθανική. Ὑπάρχουν δμως καὶ ἀρκετοὶ χριστιανοὶ δρόσιδοξοι καὶ καθολικοί. Οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι καθυστερημένοι καὶ ἀμόρφωτος λαός. Εἰς δλην τὴν χώραν ὑπάρχουν μόνον 600 περίπου δημοτικὰ σχολεῖα καὶ 2 γυμνάσια. Πανεπιστήμιον καὶ ἄλλα ἀνώτερα σχολεῖα δὲν ἔχει ἡ Ἀλβανία. Εἶναι λαὸς δρεσίβιος καὶ κυριώτεραι ἀσχολίαι του εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ δλίγη γεωργία.

ζ'. **Πολίτευμα.** Η Ἀλβανία ἔχει «λαϊκὴν δημοκρατίαν» (Κομμουνιστὴν πολίτευμα).

η'. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας εἶναι τὰ Τίρανα (30.000 κατ.) καὶ σπουδαιότεραι πόλεις τὸ Δυράχιον, ἡ Σκόδρα, ἡ Αύλων καὶ τὸ Βεράτιον καὶ αἱ Ἑλληνικώταται πόλεις τῆς Βορ. Ἡπείρου Κορυτσά, Ἄργος καὶ Σαράντα, Χειμάρρα κ.ἄ.

θ'. **Ιστορία.** Οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλληριῶν, οἱ δόποιοι κατέψουν εἰς τὴν χώραν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Κατὰ καιροὺς ἔγιναν κύριοι τῆς Ἀλβανίας οἱ Μακεδόνες, οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Βυζαντινοὶ καὶ τέλος οἱ Τούρκοι. Κατὰ τὸ 1913 ἡ Ἀλβανία μὲ τὴν ἐγγύησιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἔγινεν ἀνεξάρτητον κράτος, ἀλλὰ τὸ 1939 κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Ἰταλούς. Οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι λαὸς σχεδὸν πρωτόγονος καὶ ἀπολίτιστος. Διατηρεῖ τὸ βαρβαρὸν ἔθιμον τῆς ἀντεκδικήσεως (βεντέτας), ἀπὸ τὸ δροῦσιν πολὺ αἷμα κύνεται εἰς τὴν χώραν.

Η Ἀλβανία κατέχει, κατόπιν ἀδίκου ἀποφάσεως τῶν Μεγ. Δυνάμεων, τὴν Ἑλληνικωτάτην Βόρ. Ἡπειρον, ποὺ ἔχει καθαρώτατον Ἑλληνικὸν πληθυσμόν. Οἱ Ἑλληνες δμως οὐδέποτε ἐλησμόνταν τοὺς ἀλυτρώτους ἀδελφούς των. Ἀκούμητος καὶ ζωηρὸς παραμιένει δ πόθος δλων τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Βορ. Ἡπείρου μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

*Α σκήσεις

Κάμετε τὸν χάρτην τῆς Ἀλβανίας καὶ χωρατίσατε μὲ ίδιαίτερον χρῶμα τὴν περιοχὴν τῆς Βορ. Ἡπείρου. Πληροφορίας διὰ τὸν Ἑλλ. πληθ. τῆς Βορ. Ἡπείρου. Εως ποὺ ἐφθασεν δ. Ἑλληρικὸς σιρατὸς κατὰ τὸ 1940 :

3. ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ)

α'. Θέσης—Εκτασις. Η Γιουγκοσλαβία κατέχει τὸ ΒΔ τμῆμα τῆς Βασιλικής χερσονήσου. Συνορεύει βορείως μὲ τὴν Αὐστρίαν, Ούγγαριαν καὶ Ρουμανίαν, ἀνατόλικῶς μὲ τὴν Ρουμανίαν καὶ Βουλγαρίαν, νοτίως μὲ τὴν Ἑλλάδαν καὶ Ἀλβανίαν. Τὰ δυτικά παραλία τῆς βρέχονται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, συνορεύει δὲ δυτικῶς μὲ τὴν Ἰταλίαν.

Έχει ἔκτασιν 250.000 τ. χλμ. καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφόρους χώρας, αἱ δόποιαι ἦνθησαν μετὰ τοὺς παγκοσμίους πολέμους καὶ ἀπετέλεσαν τὴν ὁ μο-

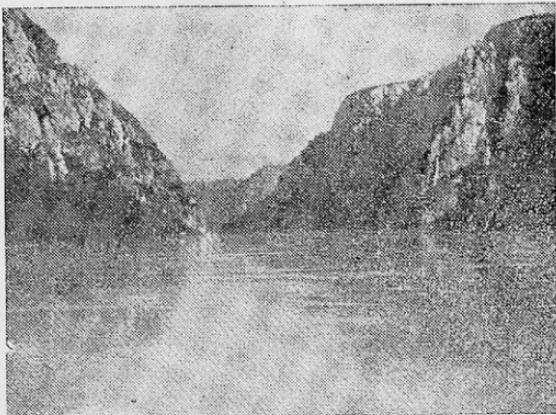
σπονδίαν τῆς Γιουγκοσλαβίας (Γιουγκοσλαβία σημαίνει εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Νοτιοσλαβία). Αἱ χῶραι αὗται εἰναι ἡ Σλοβενία, ἡ Βοϊβοδίνα, ἡ Κροατία, ἡ Παλαιὰ Σεοβία, ἡ Δαλματία, ἡ Βοσνία, ἡ Εοζεγοβίνη καὶ τὸ Μαυροβούνιον.

β'. Διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους. Εἰς ὅλον τὸ μῆκος τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς χώρας καὶ ἀπὸ Β πρὸς Ν ἔκτείνεται ἡ ὁροσειρὰ τῶν Δειναρικῶν Ἄλπεων, διακλάδωσις τῆς ὁποίας σχηματίζει εἰς τὸ κέντρον περίπου τῆς χώρας.

ρας τὸν δρεινὸν δγκον τοῦ δρους Σ κάρδον (2740 μ.). Τοιουτόρδπως αἱ δυτικαὶ, κεντρικαὶ καὶ νότιοι περιοχαὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας εἰναι δρειναί. Υπάρχουν δμιως εἰς τὰς δρεινὰς αὐτὰς περιοχάς πολλὰ εὑφορα καὶ ἐνίστεται μένα δροπέδια.

Αἱ ὑπόλοιποι περιοχαὶ τῆς χώρας, ήτοι αἱ βόρειαι καὶ ἀνατολικαὶ εἰναι πεδιναί. Υπάρχουν εἰς αὐτὰς μεγάλαι πεδιάδες, σπουδαιότεραι τῶν δροίων εἰναι ἡ πεδιάς τοῦ Δούναβης πλησίον τοῦ Βελιγραδίου, ἡ πεδιάς τοῦ Ζάγκρεμπ εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας καὶ ἡ κοιλάς τοῦ Αξιοῦ εἰς τὰ νοτιοανατολικά.

γ'. Θαλάσσιος διαμελισμός καὶ ἐσωτερικὰ ὕδατα. Τὰ παράλια τῆς Γιουγκοσλαβίας εἰναι ἀπότομα καὶ γεμάτα βράχους. Αἱ σχεδόν παράλληλοι πρόδος τὴν θάλασσαν δροσειραὶ τῆς χώρας ἔμποδίζουν τὴν θάλασσαν νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ διαμελίσῃ τὰ παραλιά της. Τοιουτόρδπως εἰς τὰ παράλια τῆς Γιουγκοσλαβίας δὲν ὑπάρχουν κόλποι, χερσόνησοι κλπ.

Σιδηροί πύλαι τοῦ Δουνάβεως

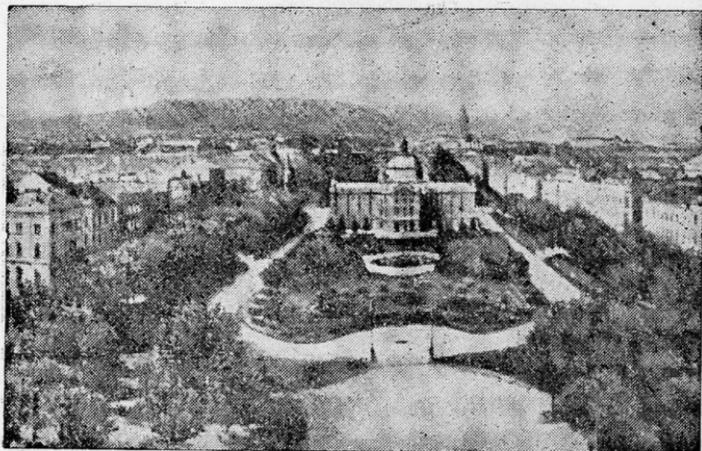
***Ἐσωτερικὰ ὕδατα.** Πάρα πολλοὶ ποταμοί, μικροὶ καὶ μεγάλοι, διαρρέονται πεδιάδας τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τὰς κάμνοντας γονίμους. Σπουδαιότεροι ἔξι αὐτῶν εἰναι: 'Ο Δούναβης, ποὺ περνᾷ ἀπὸ τὰς σιδηρίας πύλας (στενὸν εἰς τὰ σύνορα τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ Ρουμανίας) καὶ διὰ τῆς Ρουμανίας χύνεται εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον. Παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως εἰναι οἱ ποταμοὶ Δραῦς, Σαῦρος καὶ Μοράβας. Μεγάλοι ἐπίσης ποταμοὶ εἰναι ὁ Δραῦς καὶ ὁ Αξιός.

Αἱ κυριώτεραι λίμναι τῆς χώρας εἰναι ἡ Αχρίς, ἡ Πρέσπα, ἡ Σκόδρα καὶ ἡ λίμνη τῆς Δοϊράνης.

δ'. **Κλῖμα.** Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἰναι ἡ πειρωτικὸν εἰς τὰ μεσόγεια καὶ εὖκρατον εἰς τὰ δυτικὰ παραλία. Ἐπίσης εἰς τὰς νοτιόν περιοχάς τῆς χώρας τὸ κλῖμα εἰναι ἡ πιώτερον, διότι διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Αξιοῦ εἰσχωροῦν μέχρις

ἔχει οἱ θαλάσσιοι ὄνεμοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Οἱ ἄνεμοι αὐτοί, καθὼς καὶ οἱ πνέοντες ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν εἰς τὰ παράλιά της (Δαλματία), φέρουν πολλοὺς ὑδρατμούς, ποὺ προκαλοῦν συχνὰς βροχάς.

ε'. **Προϊόντα.** Τὰ προϊόντα τῆς χώρας εἶναι ἀνάλογα μὲ τὸ κλῖμα τῆς καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἔδαφους τῆς. Τοιουτορόπτως ἡ Γιουγκοσλαβία ἔχει πλούσια γεωργίαν ἀπὸ τὴν ἐπιφύλλια, δηλ. δημητριακά, ὅσπειρα, γεώμηλα, καπνόν, τεῦτλα (κοκκινογόνια), τοιφύλλια καὶ σταφύλια, δασικά, ἀφθονον ἔντειαν ἀπὸ τὰ δάση της (δρῦς, ἔλατα, καστανέαι κ.ἄ.), καὶ η νοτροφικά καὶ πτηνοφικά. Τὸ ὑπέδαφός της ἔχει πλούσια δρυκτά, ἥτοι γαιάνθρακας, χρώμιον, αύδηρον, χαλκόν, μάλιψθδον. Ἐχει ἐπίσης ἡ Γιουγκοσλαβία καλὴν βιομηχανίαν. Τὰ βιομηχανικά ἔργοστάσιά της εἶναι κρατικά καὶ ἐργάζονται διὰ λογαριασμὸν τοῦ κράτους.

Τὸ κεντρικὸν τμῆμα τοῦ Ζάγκρεμπ

* Η συγκοινωνία τῆς χώρας εἶναι ἀρκετὰ καλή. * Υπάρχουν εἰς τὴν χώραν ἀρκεταὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ πυκνὸν δίκτυον αὐτοκινητοδρόμων καὶ ἀεροπορικῶν γραμμῶν. * Εχει ἐπίσης πλωτοὺς ποταμούς, οἱ ὅποιοι ἔξηπηρετοῦν ἀρκετὰ τὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας. * Επίσης καὶ αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι τῆς εἶναι καλαί.

στ'. **Κάτοικοι.** Οἱ κάτοικοι δὲ τῶν χωρῶν τῆς Γιουγκοσλαβίας ἀνέρχονται εἰς 15.000.000 περίπου. * Ομιλοῦν διαφόρους γλώσσας, αἱ σπουδαιότεραι τῶν δημοίων εἶναι ἡ Σερβοκροατική, ἡ Σλοβενική καὶ ἡ Σλαβομακεδονική. * Επικρατεστέρα θηροκεία εἶναι ἡ ὁρθόδοξος χριστιανική, ὑπάρχουν ἐπίσης ἀρκετοὶ καθολικοί, μωαμεθανοὶ καὶ ίουδαιοί.

Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ δασικὴ ἐκ-

μετάλλευσις τῆς χώρας καὶ ἡ βιομηχανία. Τὸ ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀρχετὰ ἀνεπτυγμένον εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Ἡ χώρα ἔχει πολλὰ ἀνώτερα καὶ κατώτερα σχολεῖα.

ζ'. **Πολίτευμα.** Μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἡ χώρα ἔγινε «λαϊκὴ δημοκρατία» (κομμουνιστικὸν πολίτευμα).

η'. **Πόλεις.** Πρωτεύοντα τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι τὸ Βελιγράδιον (390.000) μὲ πολὺ δραῖα πτίσια καὶ πλατείας. "Αλλοι πόλεις εἶναι τὸ Ζάγρος μὲ περισσότερον εἰς τὴν Κροατίαν (300.000), ἡ Λούμπιανα, τὸ Σεράγεβον, τὰ Σκόπια καὶ τὸ Ἑλληνικόν τατον Μοναστήριον.

θ'. **Ιστορία.** Οἱ Γιουγκοσλάβοι ἡ Νοτιοσλάβοι εἶναι σλαβικῆς καταγωγῆς. "Εμφανίζονται καὶ ἔγκαθίστανται εἰς τὴν χώραν κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα μ. Χ. ἐπὶ Βυζαντινῶν. Κατὰ τὸ 1389 ἐνικήθησαν εἰς τὴν μάχην τοῦ Κοσυφοπεδίου καὶ ὑπεδουλώθησαν εἰς τοὺς Τούρκους. Εἰς τὰ 1878 ἡ Σερβία ἔγινεν ἀνεξάρτητον κράτος. Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἔγινε τὸ βασίλειον τῆς Νοτιοσλαβίας. Καὶ τέλος μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον οἱ Σέρβοι, Κροάται καὶ Σλοβένοι, μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους λαούς, ποὺ εἴπομεν, ἀπετέλεσαν τὴν «λαϊκὴν δημοκρατίαν» τῆς Γιουγκοσλαβίας.

Α σκήσεις

Κάμετε τὸν χάροτην τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τοποθετήσατε τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἔπομεν. Ἐξηγήσατε διατὶ διαμελισμὸς τῆς χώρας εἶναι Ἑλάσιος. Ἐξηγήσατε διατὶ τὸ κλῖμα τῆς εἶναι ἡπειρωτικὸν καὶ εὐκρατον εἰς τὰ νότια καὶ τὰ δυτικά.

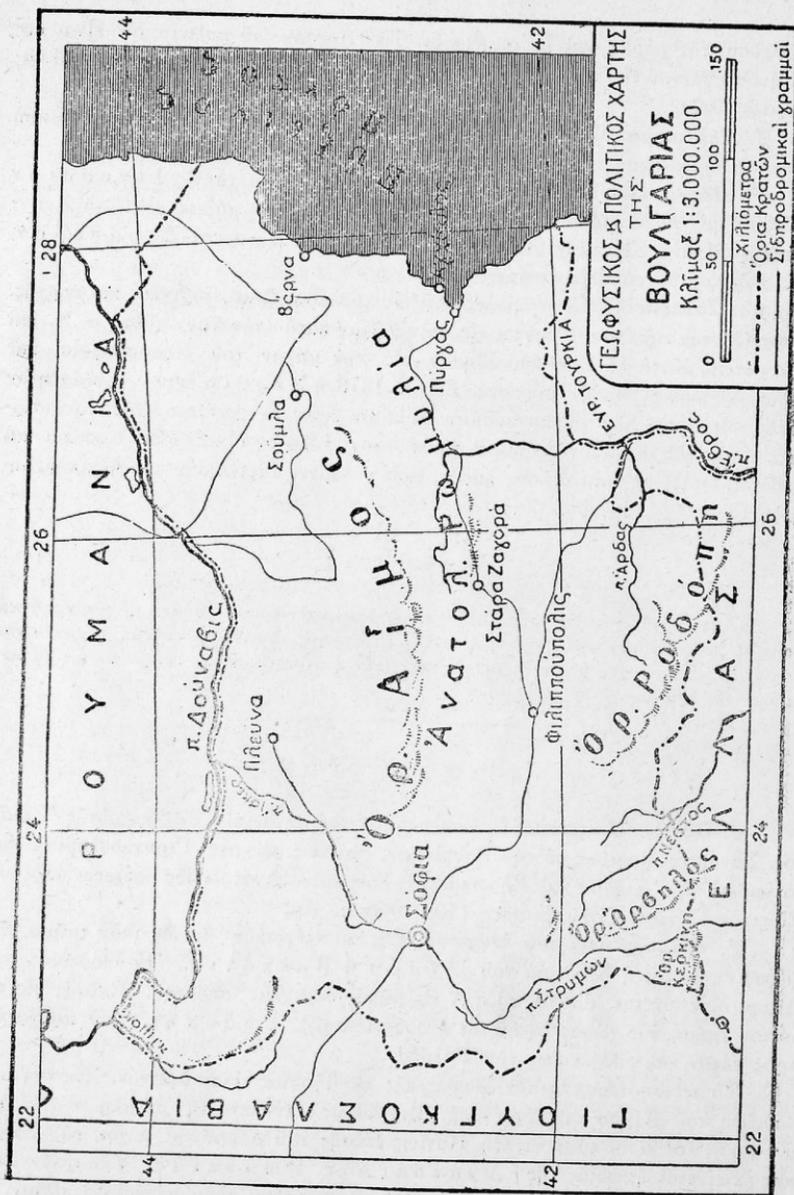
4. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

α'. **Θέσης.** — "Ἐκτασις. "Η Βουλγαρία εὑρίσκεται εἰς τὰ βόρεια τῆς "Ελλάδος. Συνορεύει βορείως μὲ τὴν Ρουμανίαν, δυτικῶς μὲ τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ νοτίως μὲ τὴν Ελλάδα καὶ Εύρωπαϊκὴν Τουρκίαν. Ανατολικῶς βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὗξενον Πόντον. "Έχει ἔκτασιν 110.000 τετρ. χλμ.

β'. **Διαμόρφωσις τοῦ ἁδάφου.** Εἰς τὸ κεντρικὸν καὶ δυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας ὑψώνεται ἡ δροσειρὰ τοῦ Αΐμον ή Βαλκάνια. "Η δροσειρὰ τοῦ Αΐμου διευθύνεται ἀπὸ Δ πρὸς Α εἰς μῆκος 600 χλμ. περίπου. Ἐπίσης εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς χώρας ὑψώνεται ἡ δροσειρὰ τῆς Ροδόπης, ποὺ προχωρεῖ πρὸς νότον καὶ φθάνει ἔως τὴν Ελλάδα.

Τὸ περισσότερον λοιπὸν ἁδάφος τῆς Βουλγαρίας εἶναι δρεινόν. "Ἐν τούτοις βορείως τοῦ Αΐμου καὶ μέχρι τοῦ Δουναβέως ἔκτείνεται ἡ μεγάλη κοιλάς αὐτοῦ, ποὺ εἶναι εὐφοροβατάτη. Νοτιώς ἐπίσης τοῦ Αΐμου καὶ μέχρι τῆς Ροδόπης ἔκτείνεται ἡ πεδιάς τῆς Ανατολικής Ρωμανίας. "Υπάρχουν ἐπίσης καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς χώρας μεμονωμέναι πεδιάδες καὶ δροπέδια.

γ'. **Υδατα.** Ο ποταμὸς Δούναβης ποτίζει τὴν μεγαλυτέραν πεδιάδα τῆς

Βουλγαρίας καὶ τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν. Εἶναι πλωτὸς καὶ διευκολύνει τὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας. Παραπόταμοί του εἶναι δὲ [“]Ισκερός καὶ δὲ Τίμοκ. Ἀπὸ τὰς νοτίους πλευρὰς τοῦ Αἴμου πηγάζουν οἱ ποταμοὶ Στρυμών, Εβρος καὶ Τόντζος καὶ ἀπὸ τὴν Ροδόπην δὲ Νέστος καὶ δὲ [“]Αρδας, οἱ δύοιοι διαρρέουν τὴν νότιον Βουλγαρίαν καὶ κύνονται εἰς τὸ Αίγαον πέλαγος. Οἱ Τόντζος καὶ δὲ [“]Αρδας εἶναι παραπόταμοι τοῦ [“]Εβρου.

δ' Κλῖμα. Αἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἵμου περιοχαὶ τῆς χώρας ἔχουν κλῖμα πολὺ ψυχρόν, διότι εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν βροείων οευμάτων. Εἰς αὐτὰς ή θερμοκρασία φθάνει τὸν κειμένων κάτω τοῦ μηδενός. Ἀντιθέτως αἱ πρὸς νότον τῆς δροσεροῦς τοῦ Αἵμου περιοχαὶ ἔχουν κλῖμα ἥπιώτερον, διότι τὰ βόρεια ψυχρὰ ρεύματα ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸν Αἴμον νά φθάσουν μέχρις αὐτῶν. Τοιουτοῦ πότερος ή χώρα ἔχει γενικῶς ἥπειρωτικὸν κλῖμα, ἀλλὰ ψυχρότερον εἰς τὰ βόρεια καὶ ἥπιώτερον εἰς τὸ κέντρον καὶ τὰ νότια τιμῆματά της.

ε'. Προϊόντα. Η Βουλγαρία εἶναι, ὅπως εἴδομεν, χώρα ὀρεινὴ καὶ πεδινὴ καὶ τοιουτοῦ πότερος τὰ προϊόντα τῆς εἶναι γεωγραφικά προϊόντα τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὰ δημητριακά, δὲ ἀραβόσιτος, τὰ γεωμήλα, δὲ καπνός, τὰ τεῦτλα, τὸ βαμβάκι καὶ ίδιως τὸ οδέλαιον, τὸ δόποιον ἔξαγεται ἀπὸ τὴν ἀπόσταξην τῶν ρόδων (τριαντάφυλλα). Ολόκληροι ἔκτασεις τῆς εἶναι καλλιεργημέναι μὲ τριανταφυλλέας καὶ πολλοὶ Βουλγαροὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν.

Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἐπίσης ἀρκετά, ὅπως καὶ τὰ πτηνοτροφικὰ καὶ τὰ δασικά. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας εἶναι πλούσιον εἰς ἄνθρακας, σίδηρον καὶ ἄλλα μεταλλεύματα.

Η βιομηχανία τῆς δὲν παρουσιάζει ἀνάπτυξιν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔργοστάσια ροδελαίου, κατεργασίας καπνοῦ καὶ τοὺς ἀλευρομύλους τῆς δὲν ἔχει ἄλλην ἀξιόλογον βιομηχανίαν. Τὸ ἐμπόριόν της εἶναι ἀνάλογον μὲ τὰ προϊόντα τῆς. Ἔξαγει εἰς τὸ ἔξωτερικὸν γεωργικά καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα (ροδέλαιον, καπνόν, πουλερικά κ. ἄ.) καὶ εἰσάγει μηχανάς, αὐτοκίνητα, ὑφάσματα, διάφορα ἔργαλεῖα κ. ἄ.

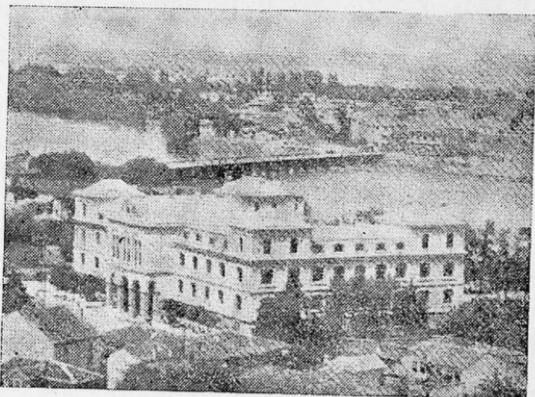
Η συγκοινωνία τῆς εἶναι καλή. Ἐσωτερικῶς ἔχει καλὸν σιδηροδρομικὸν καὶ διειδὸν δίκτυον. Ἔξυπηρετεῖται ἐπίσης μὲ τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν (Εὔξεινος πόντος) καὶ μὲ τὰ ποταμόπλοια εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Δουνάβεως. Η Βουλγαρία συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ δύλας τὰς γύρω χώρας.

στ'. Κάτοικοι. Οἱ πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας ἀνέρχεται εἰς 7.000.000 περίπου. Οἱοι διμιοῦν τὴν Βουλγαρικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι (σχισματικοί). Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, καθὼς καὶ τὴν πτηνοτροφίαν. Τὸ ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ των εἶναι χαμηλόν, ἀν καὶ ἔχουν πολλὰ σχολεῖα. Τὸ πολίτευμά των εἶναι «λαϊκὴ δημοκρατία» (κομμουνιστικὸν πολίτευμα).

ζ'. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἡ Σόφια (235.000). Άλλαι πόλεις εἶναι ἡ Φιλιππούπολις ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας, καθὼς καὶ τὰ δυὸ λιμάνια τοῦ Εὔξείνου Πόντου ἡ Βάρνα καὶ Ὡρίας, διόπου ἀλλοτε ἡκμαζον ἐλληνικαὶ παροικίαι.

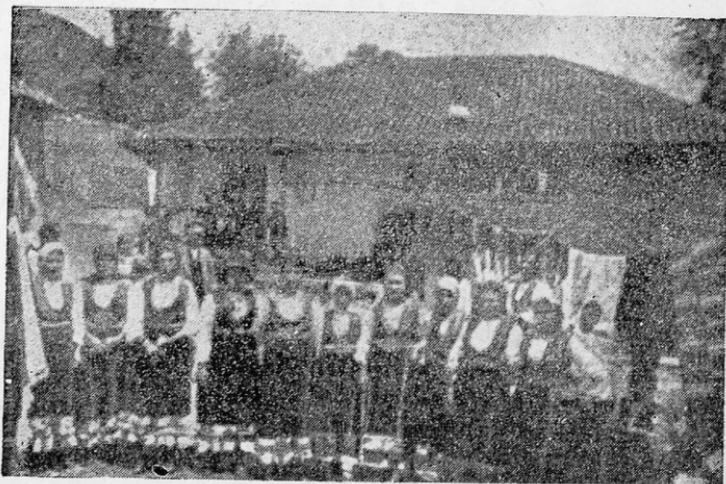
η'. Ιστορία. Οἱ Βουλγαροὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν σημερινὴν Βορ-

γιοίαν κατὰ τὸ 679 μ. Χ. Ἡλθον ἀπὸ τὰς περὶ τὸν Βόλγαν ποταμὸν περιοχὰς καὶ ἡγώθησαν μὲ τοὺς εἰς αὐτὴν κατοικούντας Σλάβους. Ἐκαμαν πάρα πολλὰς ἐπι-

Ἡ Φιλιππούπολις

Ἐθομάς εἰς τὰ ἔδαφη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅλλα τέλος ἐνικήθησαν καὶ ἐμειναν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν καὶ κατόπιν τῶν Τούρκων μέχρι τοῦ

Χωρικαὶ τῆς Βοελγαρίας

1878, ὁπότε ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἔγιναν ἡγεμονία, τὸ δὲ 1908 ἀνεκηρύχθη ἡ χώρα των ἀνεξάρτητον κράτος.

Τὸ 1912 - 13 ἐπολέμησαν μαζὶ μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ Σέρβους ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Ἐπηροιούθησε κατόπιν δὲ ἔλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος, προκληθεὶς ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν τῶν Βουλγάρων. Τέλος ἡ Βουλγαρία ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους μὲ τὸ μέρος τῆς Γερμανίας.

Α σκήνη σεις

Χαρογραφήσατε τὴν Βουλγαρίαν καὶ τοποθετήσατε δὲ τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα, ποὺ εἴπομεν. Κάμετε σύγκρισιν ἐκτάσεως καὶ πληθυσμοῦ τῆς Βουλγαρίας. Ποὺ δφείλεται ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς; Φέρετε πληροφορίας διὰ τὰς παραλίους πόλεις τῆς Πύργου καὶ Βάρων.

5. ΕΥΡΩΠΑΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

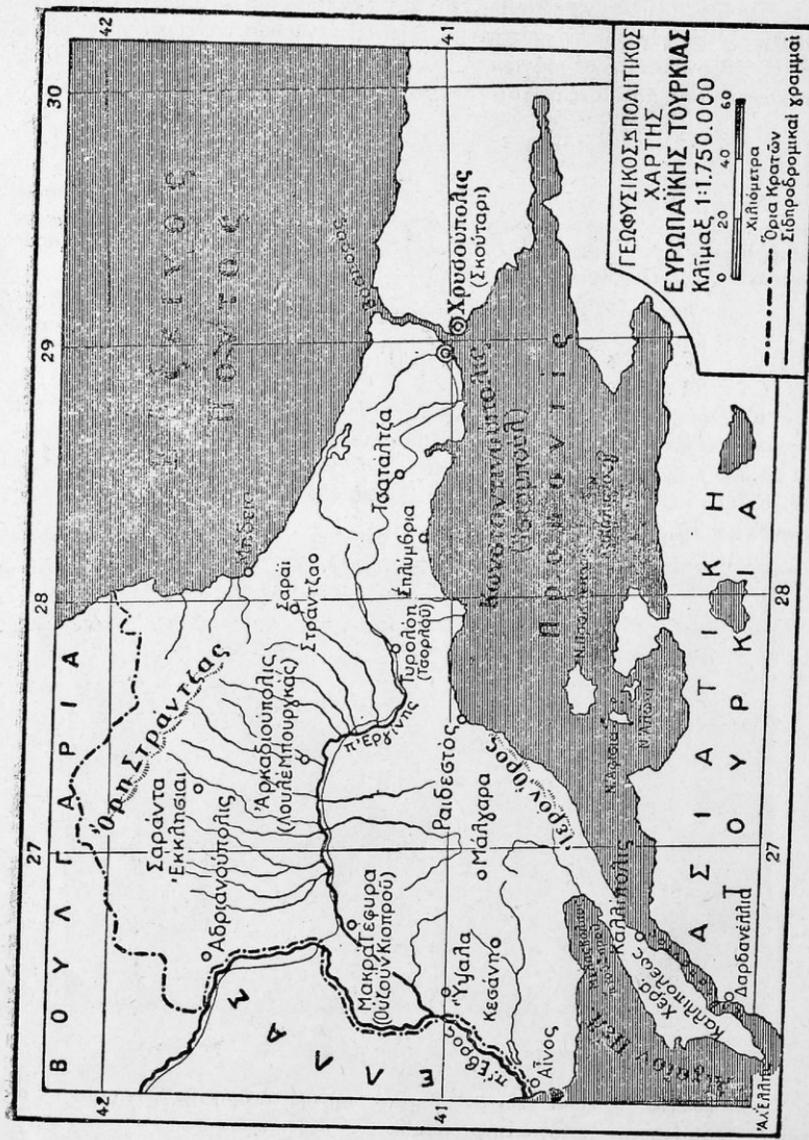
α'. Θέσις—**Εκτασις.** Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία εὑρίσκεται ἀνατολικῶς τῆς Ἑλληνικῆς Θράκης καὶ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὴν μὲ τὸν ποταμὸν Ἔβρον. ἔχει ἔκτασιν 24.000 τ. χλμ. καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Συνορεύει μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ Βουλγαρίαν καὶ βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὔξεινον Πόντον, τὴν Προποντίδα καὶ τὸ Αίγαιον πέλαγος.

Τμῆμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας

Τὸ ἔδαφός της εἶναι πεδινὸν μὲ μόνα ὅρη τῆς τὰ ὅρη τῆς Στρατιάς καὶ τὰ προϊόντα τῆς γεωργοκτηνοτροφικά.

β'. Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμός της ἀνέρχεται εἰς 1.340.000 κατ. Ἀπὸ αὐτοὺς 100.000 περίπου εἶναι Ἕλληνες.

γ'. Πόλεις. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἡ ἐνδοξοτάτη Βυζαντινὴ πρωτεύουσα, ἡ φημισμένη Πόλη. Είναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Τουρκίας. Ἡ Κωνσταντίνος ἐπὶ ἔκπτωτάδας ἐτῶν ἔξησε τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μὲ τοὺς Ἰουστινιανούς, τοὺς Ἡρακλείους, τοὺς Παλαιολόγους, μὲ τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸ Φανάριον καὶ μὲ τοὺς Ἑλληνας σοφούς της. Σήμερον ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ τῶν δρυθοδόξων.

"Αλλαὶ πόλεις εἶναι ἡ Ἀριανούπολις, αἱ Σαράντα Ἐπαληνίσιαι, ἡ Καλλίπολις κ.ἄ.

Ἐρωτήσεις

Διαπή λέγεται Εὐρωποτὴ Τουρκία; Φέρετε πληροφορίας διὰ τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Κωνσταντινούπολεως. Κάμετε τὸν χάρτην τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Β'. ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ι. ΙΤΑΛΙΑ

α'. Θέσις—"Εκτασις. Ἡ Ιταλία εὑρίσκεται ΒΔ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκτείνεται εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τὴν ὅποιαν χωρίζει εἰς δύο μέρη, μὲ τὴν ἀπέναντι αὐτῆς εὐρισκομένην ἀκτὴν τῆς Τοιπολίτιδος. Ἐχει σχηματισθεῖ συνορεύει βορείως μὲ τὴν Αὐστρίαν, Ἐλβετίαν καὶ Γιουγκοσλαβίαν καὶ βρέχεται ἀνατολικῶς, νοτίως καὶ δυτικῶς ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν (Ἄδριατικόν, Τυρρηνικὸν πέλαγος). "Εχει ἔκτασιν 301.000 τ. χλμ. μαζὶ μὲ τὰς νήσους Σικελίαν, Σαρδηνίαν καὶ Παντελαρίαν.

β'. Διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους. Αἱ βόρειοι περιοχαὶ τῆς Ιταλίας δεσπόζονται ἀπὸ τὸν δρεινὸν ὅγκον τῶν "Αλπεων" ή περιενταὶ, δπως εἰδομένην, ἡ μεγάλη διακλάδωσις τῶν "Αλπεων τὰ Απέννινα" εἶναι ἡ σπουδηλικὴ στήλη τῆς Ιταλικῆς χερσονήσου καὶ σχηματίζουν κατὰ τὴν διαδρομήν των πελλοὺς αὐγένας, κοιλάδας καὶ εὐκόλους διαβάσεις. "Εξ ἄλλου δλόκηρος ἡ δροσειρὰ εἶναι δασωμένη μὲ βλάστησιν δμοίαν μὲ τὴν τῶν Ἑλληνικῶν βουνῶν (ἔλατα, δρεῖς, δέναι) καὶ εἰς τοὺς πρόποδας καὶ τὰς κοιλάδας πεῦκα καὶ ἔλαια.

"Ἡ Ιταλία ἔχει τοία ἐνεργὰ ἡφαίστεια. Τὸν Βεζούβιον ποντά εἰς τὴν Νεάπολιν, τὴν Αἴτναν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ τὸ Σιρόμπολι εἰς τὰ νησιά τοῦ Αιόλου.

Εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας καὶ νοτίως τῶν "Αλπεων" ἔκτείνεται ἡ μεγάλη καὶ εὐφοριοτάτη πεδιάς τοῦ Πάδου ἢ Λομβαρδίας, τὴν δποίαν διασχίζει διποταμός Πάδος. Εἰς τὰ δυτικά ἐπίσης παράλια τῆς χερσονήσου σχηματίζονται μικρότεραι πεδιάδεις κατάφυτοι ἀπὸ ἀμπέλους καὶ ἔλαιας. Σπουδαιότεραι ἔξι αὐτῶν εἶναι αἱ πεδιάδεις τῆς Ρώμης, τῆς Τοσκάνης καὶ ἡ εὐφοριοτάτη ἔξι δλων Γαλατεία τῆς Εὐρώπης, ΣΤ'

ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ
ΧΑΡΤΗΣ

ΤΗΣ

ΙΤΑΛΙΑΣ

Κλίμαξ 1: 7.500.000

Χιλ. 100 200 300 Χιλ.

— Δρόμοι Κρατών

— Σιδηροδρομικά χραμματα

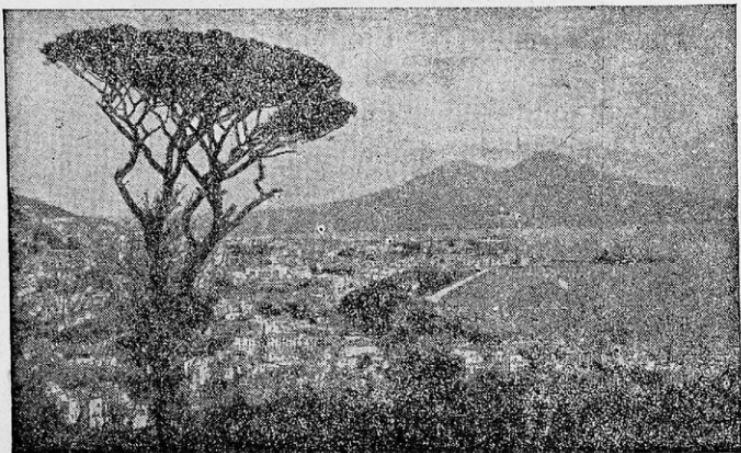

πεδιάς τῆς Καμπανίας. Τὸ ἔδαφος ἐπίσης τῶν νήσων εἶναι δρεινὸν μὲν μικρὰς κυιλάδας.

Τοιουτοτρόπως τὸ ἔδαφος τῆς Ἰταλίας εἶναι ποικίλον.

Οὐθαλάσσιος διασταύρωνος, ποὺ τελειώνει εἰς δύο ἄλλας μικροτέρας χερσονήσους τῆς Καλαβρίας, ποὺ καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σπαρτεῖον τὸ βέντο καὶ τῆς Ἀπολίας, ποὺ καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μαριάντε-Λέουντα. Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν χερσονήσων σχηματίζεται δύο κόλπος τοῦ Τάρραντος. Άλλοι κόλποι εἶναι τῆς Γένους εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τῆς Βενετίας εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑπάγονται ἐπίσης αἱ νῆσοι Σικελία καὶ Σαρδηνία.

γ'. **Υδατα.** Σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι δύο δοις, δύο διαφόρει

*Η Νεάπολις μὲ τὸν Βεζούβιον εἰς τὸ βάθος

τὴν ὁμώνυμόν του πεδιάδα καὶ εἶναι πλωτὸς εἰς βάθος 500 περίπου χλμ. Άλλοι ποταμοὶ εἶναι δύο τίβερις, ποὺ διασχίζει τὴν Ρώμην, δύο άδιγης, δύο άρνος καὶ ἄλλοι μικρότεροι. Κυριώτεραι λίμναι τῆς Ἰταλίας εἶναι εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀλπεων ἡ Ματζόρε καὶ ἡ Γκάρντα.

δ'. **Κλίμα.** Η Ἰταλία ἔχει κλῖμα μεσογειακόν. Εἰς αὐτό, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν θάλασσαν ποὺ τὴν περιβάλλει, συντελεῖ καὶ τὸ γεγονός διαδρεινὸς ὅγκος τῶν Ἀλπεων, ποὺ ἐκτείνεται εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας ὡς ἀδιαπέραστον τεῖχος, ἐμποδίζει τὰ ψυχρὰ βόρεια φεύγεια τοῦ ἀέρος νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καὶ νὰ ἐπιδράσουν εἰς τὸ κλῖμα. Τοιουτοτρόπως τὸ κλῖμα τῆς Ἰταλίας εἶναι γλυκὺ καὶ ἥπιον καὶ μόνον ἔνα μικρὸν τμῆμα τῆς Βορ. Ἰταλίας ἔχει κλῖμα, ποὺ πλησιάζει πρὸς τὸ ἡπειρωτικόν.

ε'. *Προϊόντα.* Η Ιταλική χερσόνησος, δύος διμοιάζει πολὺ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους, τοιουτορόπως τὴν δμοιάζει καὶ εἰς τὸ κλίμα καὶ εἰς τὰ προϊόντα. Η Ιταλία παράγει δὲ περίπου καὶ ή Ἑλλάς.

Η γεωγραφή παραγωγή της εἶναι σπουδαιοτάτη. Παράγει δημητριακά, δρυζαν, βαμβάκι, πρασί, ἔλαιον, ἑσπεριδοειδῆ, καπνὸν κ. ἄ. Ερχεται μετὰ τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ κρασιοῦ, δευτέρα δὲ μετὰ τὴν Ιστανίαν εἰς τὴν παραγωγὴν ἔλαιου. Οἱ Ιταλοί γεωργὸι ἔφαρμόζουν ἐπιμελῶς ἐπιστημονικάς μεθόδους καλλιεργείας. Δι' αὐτὸν η παραγωγὴ των εἶναι ἀξιόλογος. Η κτηνοτροφία ἔπισης τις κάρας εἶναι σημαντική, η δὲ βιομηχανία της πολὺ ἀνεπτυγμένη. Χρη-

Μια όδος τῆς Βενετίας (κανάλι)

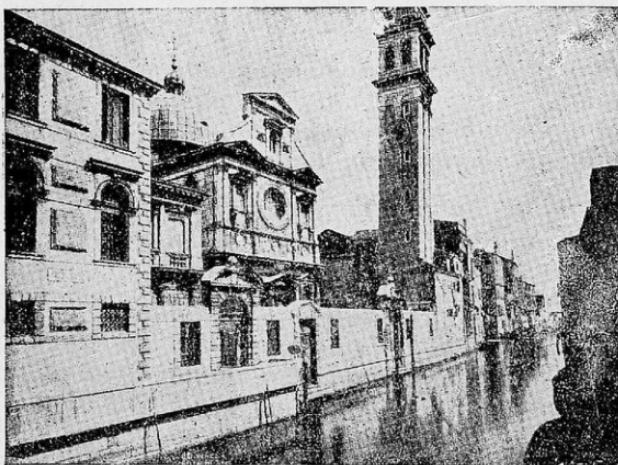
σιμοποιεῖ τὸν «λευκὸν ἄνθρακα» διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων της, διότι δὲν ἔχει γαιάνθρακας. Παράγει μηχανάς, αὐτοκίνητα, χημικά προϊόντα, νφάσματα ἔξαιρετα, μακαρόνια κ. ἄ. Τὸ ἐμπόριον της εἶναι ζωηρόν. Εξάγει κυρίως τρόφιμα καὶ βιομηχανικά προϊόντα καὶ εἰσάγει πρώτας ψιλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της.

στ'. *Κάτοικοι.* Ο πληθυσμὸς τῆς Ιταλίας ἀνέρχεται εἰς 46.000.000 κατ., ποὺ διμιοῦν Ιταλικά, εἶναι καθολικοὶ καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν κ. ἄ.

Εἶναι πολιτισμένοι ἀνθρώποι οἱ Ιταλοί. Αγαποῦν τὰ γράμματα, τὰς ἐπι-

στήμας καὶ ποδὸς παντός τὰς καλὰς τέχνας (μουσικήν, ζωγραφικὴν κλπ.). Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δημοκρατικόν.

ζ'. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας εἶναι ἡ Ρώμη (1.600.000), ποὺ εἶναι κτισμένη εἰς τὰς ὅχθας τοῦ Τιβέρεως. Ἡ Ρώμη εἶναι ἀρχαία πόλις, πρωτεύουσα τῆς ἀρχαίας Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἐχει πολλὰ ἀρχαῖα Ρωμαϊκὰ μνῆμα καὶ ἀξιόλογα κτίρια. "Αλλai σπουδαῖαι πόλεις εἶναι τὸ Μιλάνον, ἡ Γένουα, ἡ Φλωρεντία, τὸ Τούρινον ἡ Βενετία μὲ τὶς γόνδολες καὶ τὰ κανάλια, ἡ Τεργέστη μὲ τὸν θαυμαστὸν λιμένα της, ἡ Νεάπολις, τὸ Παλέρμον καὶ οἱ Συνακοῦσαι εἰς τὴν Σικελίαν κ.ἄ.

Ἐλληνικὴ εκκλησία του ἁγίου Γεωργίου εἰς τὴν Βενετίαν

η'. Ιστορία. Ἡ Ἰταλία εἶναι ἀρχαία χώρα. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία ἐκκινήσασα ἀπὸ τὴν Ρώμην κατέκτησεν διλόκληρον τὸν κόσμον. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐδημιουργήθησαν πολλὰ κρατίδια, τὰ ὃποια τὸ 1871 ἡνώθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας. Τὸ βασίλειον αὐτὸν ἐκήρυξε ἀναιτίως τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1940. Ἐνικήθη ὅμως καὶ ἔχασε τὴν παλαιάν του δύναμιν καὶ αἴγλην. Τώρα ἡ Ἰταλία εἶναι δημοκρατία καὶ διατηρεῖ φιλικὰς σχέσεις μὲ τὴν Ἐλλάδα.

Ἄσκησις

Κάμετε τὸν χάροτην τῆς Ἰταλίας. Τῇ ξέρετε ἀπὸ τὴν Ἰστορίαν διὰ τὴν νότιον Ἰταλίαν; Συγκρίνατε τὴν Ἰταλίαν μὲ τὴν Ἐλλάδα ἀπὸ ἀπόψεως κλίματος καὶ προϊόντων. Τὶ γνωρίζετε διὰ τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τὴν Ἰστορίαν τῆς Ἀναγεννήσεως. Πληροφορίαι καὶ εἰκόνες.

2. ΤΟ ΒΑΤΙΚΑΝΟΝ

Κοντά είς τὴν Ρώμην εύρισκεται τὸ κράτος τοῦ Βατικανοῦ. Είναι μικρο-
σκοπικὸν κρατίδιον μὲ ἔκτασιν μισοῦ χιλιομέτρου καὶ χιλίους περίπου κατοίκους.
·Αρχηγὸς τοῦ κρατίδιου αὐτὸν είναι ὁ Πάπας, ποὺ είναι καὶ ἀρχηγὸς τῆς καθο-
λικῆς ἐκκλησίας. Τὸ Βατικανὸν είναι ἀνεξάρτητον κράτος μὲ ἰδιούς τοι
νόμους κλπ.

---

3. ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ

Εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς εὑρίσκεται ἄλλο μικροσκοπικὸν κρατίδιον,
•**Άγιος Μαρίνος**, ποὺ ἔχει ἔκτασιν 90 τ. χλμ. περίπου καὶ πληθυσμὸν 15.000
κατοίκων. Καὶ τὸ κράτος αὐτὸν είναι ἀνεξάρτητον, ἀλλὰ λόγῳ τῶν πολλῶν ἀναγ-
κῶν του είναι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἰταλίας.

Γ'. ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

1. ΙΣΠΑΝΙΑ

α'. Θέσης—Ἐκτασίς. Ἡ Ισπανία ἀποτελεῖ μαζὶ μὲ τὴν Πορτογαλίαν τὴν
·**Ι β η ι x ή ν** χερσόνησον ἥ, δπως ἀλλέως λέγεται, τὴν Πυρηναϊκὴν
χερσόνησον, τῆς δποίας καταλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος. Κατέχει τὸ νοτιο-
δυτικὸν ἀκρων τῆς Εύρωπης. Συνορεύει μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ Πορτογαλίαν, ἐνῶ
ἀπὸ τὰ νότια καὶ ἀνατολικὰ καὶ ἐν μέρει καὶ ἀπὸ τὰ δυτικὰ καὶ βόρεια βρέχεται
ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν καὶ τὴν Μεσόγειον θαλάσσαν. Ἐχει ἔκτασιν
509.000 τ. χλμ.

β'. Παραλία. Τὰ παράλια τῆς Ισπανίας δὲν ἔχουν μεγάλον θαλάσσιον δια-
μελισμόν. ἔχουν ἔκτασιν 2000 χλμ. καὶ σχηματίζονται εἰς αὐτὰ οἱ κόλποι Βι-
σκαϊκὸς εἰς τὰ βόρεια, τῶν Γαδειρων εἰς τὰ νοτιοδυτικά, καθὼς καὶ
τὸ ἀκρωτήριον Τραφαλγάρο, ὁ κόλπος τῆς Βαλενθίας εἰς τὰ ἀνα-
τολικά (Μεσόγειος).

Τὸ νότιον ἀκρον τῆς Ισπανίας ἀποτελεῖ διβάρχος τοῦ Γιβραλτάρο, δ
δποῖος μὲ τὴν ἀπέναντι Ἀφρικανικὴν ἀκτὴν σχηματίζει τὸν περίφημον διώρυνον
πορθμόν.

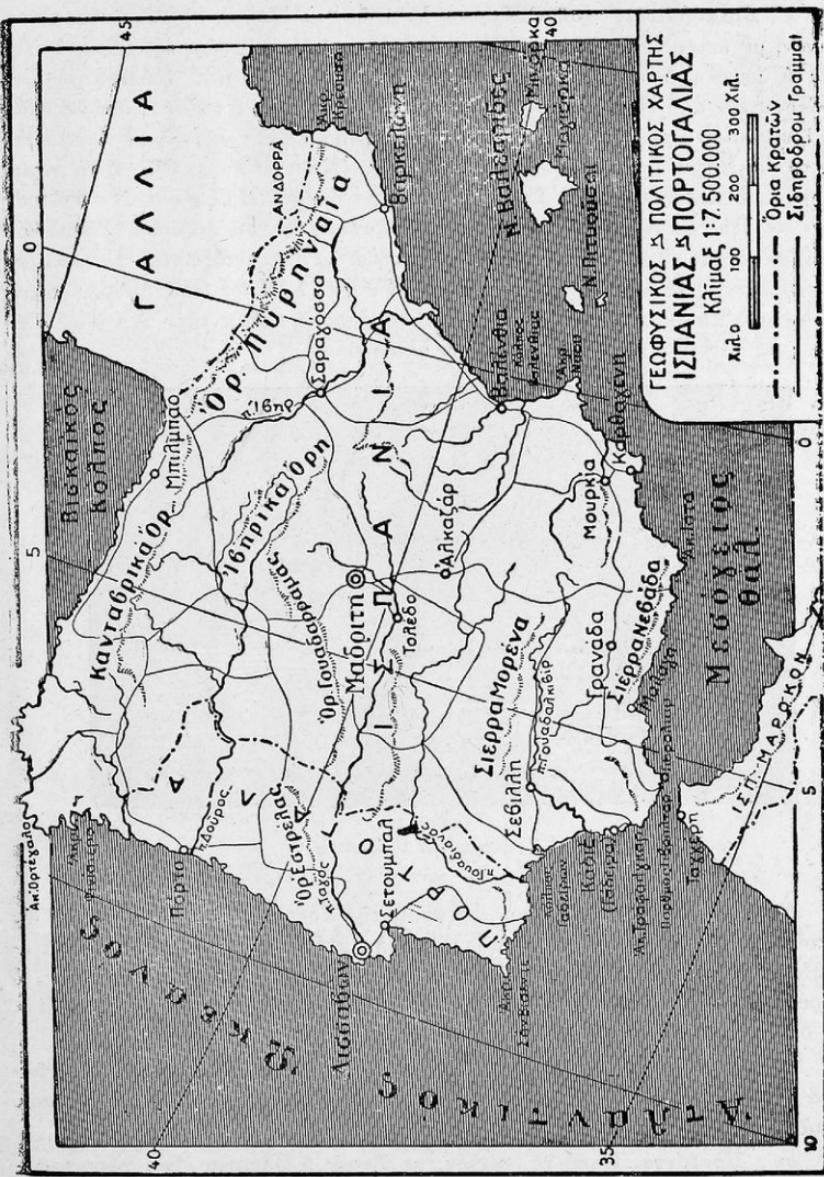
Τὸ Γιβραλτάρο κατέχεται ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους. Ἐχει μεγίστην ἐμπορικήν,
καθὼς καὶ στρατηγικὴν σημασίαν. Είναι ἡ μία θύρα τῆς Μεσογείου (ἥ ἀλλῃ είναι
τὸ Σούεζ). Δι' αὐτὸν οἱ Ἀγγλοι τὸ ἔχουν δχυόσσει καὶ τὸ ἔχουν μεταβάλει
εἰς πολεμικὴν βάσιν. Κατὰ τὴν μυθολογίαν εἰς τὸ Γιβραλτάρο ἦσαν αἱ στῆλαι
τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐκεῖ ἔφθασεν διὸ Ἡρακλῆς, ὃταν ἐπήγιαν διὰ τὰ μῆλα τῶν
·Εσπερίδων.

ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ Σ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΙΣΠΑΝΙΑΣ Σ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ

Κλίμαξ 1:7.500.000

Χιλ. 100 200 300 Χιλ.

— Ήρια Κρατών
— Σιδηροδρόμους γραμματα

γ'. Διαμέρφωσις τοῦ ἔδαφους. Γενικῶς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰσπανίας εἶναι δόρεινόν, μὲν ἐκτεταμένας ὁροσειρὰς καὶ δροπέδια. Εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας ἐκτείνεται ἡ μεγάλη ὁροσειρὰ τῶν Πυρρούν αἱ ῥάν (3.400 μ.), ἡ ὁποία χωρίζει τὴν Ἰσπανίαν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, καθὼς καὶ τὰ Κανταβρικά τῶν Πυρηναίων ἀπλώνεται ἡ ὁροσειρὰ τῶν Ἱβηρικῶν αἱ ῥάν ὅρεων, μὲ διακλαδώσεις τὰ δρόη τῆς Γούναδαρας καὶ τῆς Ἐστρεμαδούρας, ἐνῶ εἰς τὰ νότια τῆς χώρας ἐκτείνονται τὰ δρόη Σιέρρας καὶ Σιέρρας Νεβάδας.

Μεταξὺ τῶν ὁροσειρῶν αὐτῶν σχηματίζονται ἀρχεταὶ πεδιάδες. Σπουδαιότεραι ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἡ πεδιάς τῆς Ἀραγωνίας μεταξὺ τῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Κανταβρικῶν ὅρεων, ἡ πεδιάς τῆς Κασταλίας (τοῦ Δούρου ποταμοῦ) μεταξὺ Κανταβρικῶν ὅρεων καὶ Γουαδαράμας, ἡ πεδιάς τῆς Ανδαλουσίας εἰς τὰ νότια τῆς χώρας γαίᾳ ἄλλαι μικρότεραι.

Ο βράχος τοῦ Γιβραλτάρ

δ'. Ύδατα. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Ἰσπανίας εἶναι : "Ο Δούρος" μὲ τοὺς παραποτάμους του, ποὺ διασχίζει τὴν πεδιάδα τῆς Κασταλίας, δι Τάγιος καὶ Γούναδιάνας, ποὺ διαρρέουν τὴν κοιλάδα τῆς Ἐστρεμαδούρας, δι Εβρος, ποὺ διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Αραγωνίας καὶ δι Γουαλδαΐβιος, ποὺ διασχίζει τὴν πεδιάδα τῆς Ανδαλουσίας.

ε'. Κλῖμα. Ἐπειδὴ ἡ χώρα περικλείεται ἀπὸ ὑψηλὰς ὁροσειράς, δὲν γίνεται ἀνανέωσις τοῦ ἀέρος. Τοιουτορόπως τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ἡπειρωτικὸν εἰς τὰ μεσόγεια καὶ ἥπιον εἰς τὰ παραλία.

στ'. Προϊόντα. Παρὰ τὸ δορεινόν της ἔδαφος ἡ Ἰσπανία εἶναι χώρα γεωργική. Παράγει δημητριακά καὶ ἔλαιον. Ἐργεται πρώτη εἰς τὴν παραγωγὴν ἔλαιον. Παράγει ἐπίσης ἐσπεριδοειδῆ, φελλὸν καὶ ἔξοχα κρασιά. Εἰς τὰ νότια τμήματά της πρὸς τὴν Μεσόγειον, ἐπειδὴ τὸ κλῖμα τῆς εἶναι πολὺ ἥπιον, παράγει καὶ

μπανάνας καὶ φοίνικας. Ἐπίσης ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἀλιεία εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη.

Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας ἀσχολεῖται μὲ τὴν ὑφαντουργίαν, χαρτοποιίαν, σιδηρουργίαν, παραγωγὴν χημικῶν προϊόντων κλπ. Τὸ ὑπέδαφός της περιέχει γαιάνθρακας, θεῖον, ἄργυρον, μόλυβδον, ὑδράργυρον κ.ἄ.

ζ'. **Κάτοικοι.** Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰσπανίας ἀνέρχεται εἰς 28.000.000 κατοίκους περίπου, ποὺ διαιλοῦν τὴν Ἰσπανικὴν γλώσσαν καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δικτατορία μὲ ἀρχηγὸν τὸν στρατηγὸν Φράνκο. Οἱ Ἰσπανοὶ εἶναι καθυστερημένος λαός. Οἱ τελείως ἀγράμματοι εἰς τὴν Ἰσπανίαν εἶναι πάρα πολλοί. Τὸ πλέον ἀγαπητὸν θέαμα τῶν Ἰσπανῶν εἶναι αἱ ταυρομαχίαι.

η'. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας εἶναι ἡ Μαδρίτη (1.200.000 κατ.), ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας. Ἀλλαὶ πόλεις ἡ Βαρκελῶνη (1.140.000), ἡ Βαλένθια, ἡ Σεβίλλη, τὸ Τολέδον κ.ἄ.

θ'. **Αποικίαι.** Ἡ Ἰσπανία ἔχει ἀποικίας τὸ Ἰσπανικὸν Μαρόκον, τὴν Ἰσπανικὴν Σαχάραν καὶ τὴν Ἰσπανικὴν Γουινέαν εἰς τὴν Ἀφρικήν.

ι'. **Ιστορία.** Πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἰσπανίας ήσαν οἱ Ἰβηροες. Δι' αὐτὸν καὶ ἡ χερσόνησος ὀνομάσθη Ἰβηρική. Ἡ χώρα ὑπετάγη κατὰ σειρὰν εἰς τοὺς Καρχηδονίους, τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς Ἀραβας. Ἡ Ἰσπανία μόλις κατὰ τὸ 1492 ἔγινεν ἀνεξάρτητος, ἀπέκτησε πολλὰς κτήσεις καὶ ἔγινε πολὺ ἰσχυρὸν κράτος. Κατὰ τὸ 1898 ὅμως, εἰς πόλεμον μὲ τοὺς Ἀμερικανοὺς, ἔχασε τὰς κτήσεις τῆς καὶ ἐξέπεσεν εἰς μικρὰν δύναμιν.

2. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Ἡ Πορτογαλία εἶναι τὸ ἄλλο κράτος τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου. Εὑρίσκεται πρὸς Δ τῆς Ἰσπανίας καὶ ἔχει ἔκτασιν 92.000 τ. χλμ. περίπου καὶ πληθυσμὸν 8.000.000 κατ.

Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι δρεινὸν εἰς τὰ βόρεια καὶ πεδινὸν εἰς τὰ δυτικὰ καὶ νότια. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ὑψοῦνται τὰ ὅρη Σιέρρα Εστρέλα. Οἱ ποταμοὶ Δούρος καὶ Τάγος διασχίζουν τὰς δυτικὰς πεδιάδας τῆς. Τὸ κλίμα τῆς Πορτογαλίας εἶναι ὡς ἡ νείσιον καὶ τὰ προϊόντα τῆς χώρας γεωργικά, κτηνοτροφικά καὶ δασικά. Τὰ δρυκτά τῆς εἶναι γαιάνθρακες, χαλκὸς καὶ σίδηρος. Ἡ βιομηχανία τῆς Πορτογαλίας παράγει ὑφάσματα, πορσελάνην, φελλούς, σάπωνας κ.ἄ.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δημοκρατικόν, γλώσσα η Πορτογαλική καὶ δημοσκεία η καθολική.

Πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλίας εἶναι η Λισσαβών, σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἀλλαὶ πόλεις η Σετούμπαλ, η Πόρτο κλπ.

Ἡ Πορτογαλία ἔχει τὰς ἔξης ἀποικίας. Εἰς τὴν Ἀφρικήν, τὴν Αγγόλαν, Μοζαμβίκην, Πορτογαλικὴν Γουινέαν καὶ τὰ νησιά τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίουν. Καὶ εἰς τὴν Ασίαν, τὰς Πορτογαλικὰς Ἰνδίας, τὸ Μακάο καὶ τὸ Τιμόρ.

‘Η Πορτογαλία παλαιότερον ἀπέτελε ενα κράτος μὲ τὴν Ἰσπανίαν. Ἀπὸ
εὐ 1143 μ. Χ. δμως ἔγινε χώρα ἀνεξάρτητος.

‘Α σκήσεις

Συγχρίνατε τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ διαφόρων χωρῶν τῆς Νοτίου Εὐ-
ρώπης καὶ ἑξηγήσατε, διατὶ ἄλλαι ἀπὸ αὐτὰς ἔχουν μεγαλυτέραν καὶ ἄλλαι μικρο-
τέραν πυκνότητα. Κάμετε τὸν χάρτην τῆς Νοτίου Εὐρώπης καὶ τοποθετήσατε εἰς
αὐτὸν τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἐμάθατε. Κάμετε πίνακα τῶν κυριωτέρων πό-
λεων καὶ χωρῶν τῆς Νοτίου Εὐρώπης.

Π Ι Ν Α Ζ Α’.

Χῶραι τῆς Νοτίου Εύρωπης

ε	Χῶρα	Ἐκτασις εἰς τ. χλμ.	Πληθυσμός	Πυκν. πληθ. κατὰ τ. χλμ.	Κυριώτεραι πόλεις
1	Ἐλλάς	135.000	7.800.000	58	Ἀθῆναι, Θεσσαλονίκη, Πει- ραιαί, Πάτραι.
2	Ἄλβανία	27.000	1.120.000	42	Τίρανα, Δυράχιον, Κορυτσᾶ
3	Γιουγκοσλαβία	250.000	15.000.000	60	Βελιγράδιον, Ζάγκρεμπ, Σκόπια.
4	Βουλγαρία	110.000	7.000.000	64	Σόφια, Φιλιππούπολις, Βάρνα.
5	Εὐρ. Τουρκία	24.000	1.340.000	55	Κωνσταντινούπολις, Ἀδρια- νούπολις.
6	Ιταλία	301.000	46.000.000	150	Ρώμη, Μιλάνον, Νεάπολις, Φλωρεντία, Βενετία.
7	Βατικανὸν	1/2	1.000	—	—
8	Ἀγ. Μαρίνος	90	15.000	—	—
9	Ισπανία	509.000	28.000.000	53	Μαδρίτη, Βαρκελώνη, Σε- βίλη.
10	Πορτογαλία	92.000	8.000.000	88	Λισαβών.
	Σύνολον	1.448.090	114276000	78	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Η ΟΥΓΓΑΡΙΑ

α'. Θέσης—Εκτασις. Η Ούγγαρια συνορεύει ανατολικῶς μὲ τὴν Ρουμανίαν, νοτίως μὲ τὴν Γιουγκοσλαβίαν, δυτικῶς μὲ τὴν Αὐστρίαν καὶ βορείως μὲ τὴν Τσεχοσλοβακίαν. Έχει έκτασιν 92.500 τ. χλμ. περίπου.

β'. Διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους. Τὸ έδαφος τῆς Ούγγαριας εἶναι μία μεγάλη πεδιάς, ή δποία διακόπτεται ἐδῶ καὶ ἔκει ἀπὸ χαμηλοὺς λόφους. Τὴν μεγάλην αὐτὴν πεδιάδα διασχίζουν οἱ ποταμοὶ Δούναβις καὶ Τίσας. Υπάρχουν ἐπίσης εἰς τὴν Ούγγαριαν καὶ δύο μεγάλαι λίμναι· ἡ Βαλατώνη καὶ ἡ Φέρτε μεταξὺ Ούγγαριας καὶ Αἴσποιας.

Ούγγροι μὲ έθνικὰς ἐνδυμασίας

γ'. Κλῖμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ἡπειρωτικόν. Ἔν τούτοις ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, δτι σχετικῶς μὲ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς τὸ κλίμα τῆς εἶναι κάπως ἡπιώτερον. Διότι ἡ ὁροσειρὰ τῶν Καρπαθίων, ποὺ εὑρίσκεται βορείως τῆς χώρας, ἐμποδίζει τὰ ψυχρὰ βρόεια ρεύματα νὰ εἰσχωρήσουν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ κάμουν ψυχρότερον τὸ κλίμα τῆς.

δ'. Προϊόντα. Τὰ προϊόντα τῆς χώρας εἶναι γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικά.

Κύρια γεωγρικά προϊόντα της είναι τὰ δημητριακά, τὰ γεώμηλα, τὰ ζαχαρότευτλα κ.ἄ. Ἐπίσης ἡ κτηνοτροφία είναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Τὰ οὐγγρικὰ ὄλογα είναι περίφημα διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀντοχήν των. Χρησιμοποιοῦνται κυρίως διὰ νὰ σύρουν τροχοφόρα μὲ μεγάλα φορτία.

‘Η βιομηχανία τῆς χώρας ἔξι ἀλλού παραγεῖ ὑφάσματα, ζάχαριν, μπύραν, διαφόρους κονσέρβας καὶ ἀλαντικὰ ὁσ καὶ διάφορα μηχανήματα. Ἀπὸ μεταλλεία ἔξαγει γιατίνθρακας καὶ σίδηρον. Ἡ συγκοινωνία της είναι ἀνεπτυγμένη. Ἐχει ὅλων τῶν εἰδῶν τὰς συγκοινωνίας.

ε'. Κάτοικοι. ‘Ο πληθ. τῆς χώρας ἀνέρχεται εἰς 9.200.000 κατ., ποὺ είναι κατὰ τὸ πλεῖστον γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Οἱ Ούγγροι είναι μορφωμένος καὶ πολιτισμένος λαός. Χρησιμοποιοῦν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν μηχανικὰ μέσα καλλιεργείας καὶ δι' αὐτὸν ἡ παραγωγή των είναι πολὺ μεγάλη. Ἐχει πολλὰ κατώτερα καὶ ἀνώτερα σχολεῖα, μεταξὺ τῶν δροίων καὶ 6 Πανεπιστήμια. Τὸ πολιτευμα τῆς χώρας είναι δημοκρατικόν, εὑρίσκεται ὅμως ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσίας.

στ. Πόλεις. Πρωτεύουσα της Ούγγαριας είναι ή Βούδαπέστη (1.025.000) ώραιοτάτη πόλις ἐπί τοῦ Δουνάβεως. *Άλλαι πόλεις είναι ή Κεσκεμέτη, ή Σέγεντ κ.ά.

2. ΑΥΣΤΡΙΑ

α'. Θέσις—Εκτασις. Η Αύστρια εύρισκεται εἰς τὰ βόρεια τῆς Ιταλίας καὶ τῆς Τεργέστης. Συνορεύει βορείως μὲ τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, ἀνατολικῶς μὲ τὴν Ούγγαριαν, νοτίως μὲ τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ Ιταλίαν καὶ δυτικῶς μὲ τὴν Ἐλβετίαν καὶ Γερμανίαν. *Έχει ἔκτασιν 84.000 τ. χλμ.

β'. Διαμέρφωσις τοῦ ἔδαφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Αύστριας είναι ὁρεινόν. Καλύπτεται ἀπὸ τὰς Αὐστριακὰς *Αλπεων καὶ τὸν Βοημικὸν Δούμον, τοῦ ὅποιου αἱ κορυφαὶ είναι πάντοτε σκεπασμέναι μὲ χιόνια. Μόνον πέραν τῆς Βιέννης, πρὸς τὰ σύνορα τῆς Ούγγαριας, ἔκτεινεται γόνυμος πεδιάς, ή ὅποια διαρρέεται ἀπὸ τὸν Δούναβιν ποταμόν. Τὰ δοριαὶ τῆς είναι ὅλα δασωμένα καὶ τὰ ἄφθονα νερά των, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν τῇξιν τῶν χιόνων, σχηματίζουν πολλοὺς παραποτάμους τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Δραύου.

γ'. Κλήμα. Η Αύστρια γενικῶς ἔχει κλῖμα ἡπειρωτικὸν μὲ ἀρκετὰς βροχάς.

δ'. Προϊόντα. *Ἀπὸ τὰ πλούσια δάση τῆς χώρας παράγεται ἀφίθινος οἰκοδομικὴ ξυλεία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔξαγει μεγάλας ποσότητας εἰς τὸ ἔξωτερικόν. *Έχει ἐπίσης ή Αύστρια καλὴν κτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν. Παράγει ἰδίως τεῦτλα, γεώμηλα καὶ δημητριακά.

*Ο δρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας είναι ἴκανο ποιητικός. *Έχει μεταλλεία γαιανθράκων, σιδήρου, χαλκοῦ, μαγγάνιον κ.ά.

*Η βιομηχανία τῆς ἐπίσης είναι ἀνεπτυγμένη. Η συγκοινωνία, παρὰ τὸ ὁρεινὸν ἔδαφός της, είναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. *Υπάρχει πυκνὸν σιδηροδρομικὸν δίκτυον, ἄριστοι αὐτοκινητόδρομοι, καθὼς καὶ καλὴ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

ε'. Κάτοικοι. Ο πληθυσμός τῆς Αύστριας ἀνέρχεται εἰς 7.000.000 κατ. Είναι ὅλοι γερμανικῆς καταγωγῆς, διμιλοῦν γερμανικὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν είναι χριστιανοί, καθολικοί καὶ διαμαρτυρόμενοι.

στ'. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Αύστριας είναι ή Βιέννη (1.920.000 κατ.), ποὺ ἔχει ὡραία κτίσια, δρόμους καὶ πολὺ καλὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν κίνησιν καὶ ζωήν. *Άλλαι πόλεις είναι τὸ Γρατς, τὸ Λίντς κ.ά.

ζ'. Ιστορία. Η Αύστρια πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἦτο ἥνωμένη μὲ τὴν Ούγγαριαν καὶ ἀπέτελει μὲ αὐτὴν τὴν Αύστρουγγαρίαν. Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς καὶ ἀπετέλεσεν ἀνεξάρτητον κράτος. Εἰς τὸ 1938 η Αύστρια κατελήφθη ἀπὸ τὴν Γερμανίαν τοῦ Χίτλερ καὶ ἔγινεν πάλιν ἐλευθέρα μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Τώρα τὸ καθεστώς τῆς χώρας είναι δημοκρατικόν.

3. ΑΙΧΤΕΝΣΤΑΪΝ

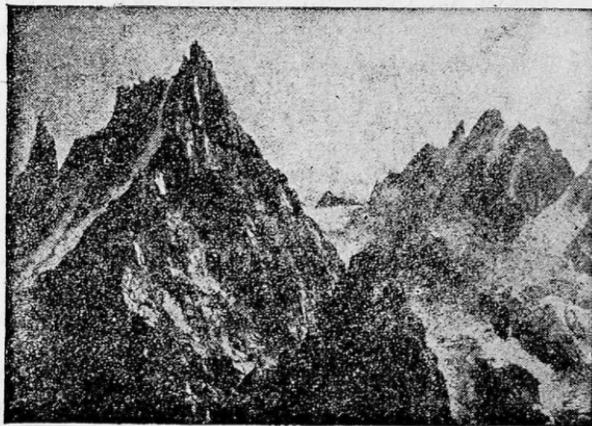
Τὸ μικροσκοπικὸν Λιχτενστάϊν εὑρίσκεται εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Αὐστρίας. Εἶναι πρὶγκηπᾶ τον, ἔχει ἔκτασιν 110 τ. χλμ. καὶ 11.000 κατοίκους, ποὺ διαιλοῦν τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι ὅλοι καθολικοί.

Τὸ Λιχτενστάϊν εἶναι ἀγεξάρητον κράτος ἀπὸ τὸ 1886. Πρωτεύουσά του εἶναι ἡ Βαντούζ.

4. ΕΛΒΕΤΙΑ

α'. Θέσις—*Εκτασις*. Ἡ ‘Ελβετία εἶναι χώρα μεσογειακή’ εὑρίσκεται μακρὰν τῆς θαλάσσης. Συνορεύει μὲ τὴν Αὐστρίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ιταλίαν. Ἔχει ἔκτασιν 41.200 τ. χλμ.

β'. Διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους. Εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ελβετίας κυριαρχοῦν-

Δευτὸν ὅρος Ἀλπεων

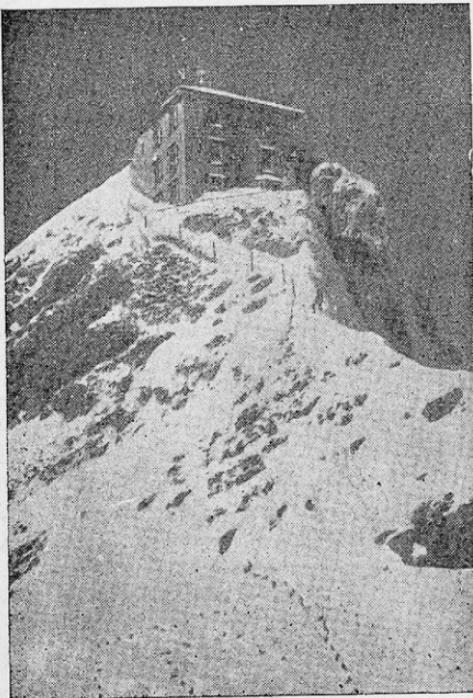
αι Ἀλπεις, ποὺ φιλάνουν εἰς τὸ μεγαλύτερον ὑψος των μὲ τὴν κορυφὴν Λευκὸν ὅρος (4.810 μ.) καὶ μὲ τὸ ὅρος Ἰούρα. Τὸ ἔδαφος λοιπὸν τῆς χώρας εἶναι κατ' ἔξοχὴν ὁρεινόν.

Αἱ ὁροσειραὶ τῆς σχηματίζουν βαθείας καὶ ἀποτόμους χαράδρας καὶ μικρὰς κοιλάδας, ποὺ ἔχουν ὅλαι διεύθυνσιν ἀπὸ Βρόδος N. Τὰ ὅρη αὐτὰ εἶναι σχεδόν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους σκεπασμένα μὲ χιόνια καί, δπως θὰ τίθωμεν, ἀποτελοῦν πηγὴν πλούτουν διὰ τὴν Ελβετίαν.

γ'. *Υδατα*. Εἰς τοὺς ὁρεινὸν δύκους τῆς Ελβετίας ἔχουν τὰς πηγάς των οἱ μεγάλοι ποταμοὶ Δούναβις, Ρήνος, Ροδανὸς καὶ πολλοὶ παραπό-

ταυμοί των. "Ολοι αὐτοὶ οἱ ποταμοὶ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὰ νερά τῶν βροχῶν καὶ τὴν τῆξιν τῶν κλύνων καὶ παγετώνων τῶν ὁροσειρῶν.

'Απὸ τὰ ἔδια νερὰ σχηματίζονται καὶ αἱ γραφικώταται λίμναι τῆς Ἐλβετίας. Σπουδαιότεραι ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἡ λίμνη τῆς Γενεύης (Λέμαν), ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὰ σύνορα Ἐλβετίας καὶ Γαλλίας, ἡ λίμνη τῆς Κωνσταντίας ἐπὶ τῶν Γερμανοελβετικῶν συνόρων, ἡ λίμνη τῆς Ζυρίχης, ἡ Ματζόρε εἰς τὰ σύνορα Ἐλβετίας καὶ Ἰταλίας καὶ ἄλλαι μικρότεραι.

Σανατόριον εἰς τὰς "Αλπεις"

δ'. Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Ἐλβετίας, δπως εἶναι φυσικόν, εἶναι ψυχρόν. Ταυτοχρόνως ὅμως καὶ ξηρὸν καὶ δι' αὐτὸν εἶναι ὑγιεινότατον.

Τὸ ξηρὸν κλῖμα τῆς Ἐλβετίας εἶναι πολὺ ὀφέλιμον διὰ τοὺς πάσχοντας ἀπὸ πνευμονικὰς ιδίως ἀσθενείας (φυματίωσιν). Οἱ Ἐλβετοὶ ἔχουν κτίσει εἰς τοὺς πρόποδας καὶ τὰ λεκανοπέδια τῶν "Αλπεων πολλὰ σανατόρια, εἰς τὰ δυοῖς ἔχονται οἱ ἀσθενεῖς ἀπὸ δλον τὸν κόσμον καὶ θεραπεύονται.

ε'. Προϊόντα. Εἰς τὴν Ἐλβετίαν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία. Εἰς τὰς κοιλάδας τῶν "Αλπεων ὑπάρχουν πολλοὶ βοσκότοποι, εἰς τοὺς δποίους βόσκουν πάρα πολλαὶ ἀγελάδες. Ἀλλὰ καὶ οἰκέσιτον κτηνοτροφίαν, ιδίως

ἄγελάδων, ἔχει δὲ Ἐλβετία. Οἱ Ἐλβετοὶ περιποιοῦνται τὰς ἀγελάδας των ἐπιστημονικῶν καὶ διὸ αὐτὸς ἡ ἀπόδοσίς των εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἡ μικρὰ καὶ διαρκῶς χιονισμένη αὐτὴ χώρα πλημμυρίζει τὸν κόσμον μὲν γάλα, βούτυρον, τυρόν, βιομηχανοποιημένα καὶ καλλιεργεικάτα συσκευασμένα.

Άλλα καὶ μία ἀλλή βιομηχανία τῆς Ἐλβετίας εἶναι γνωστή εἰς δόλον τὸν κόσμον. Τὰ ωρολόγια της. Ἐχουν ἀρίστας μηχανάς, διότι οἱ Ἐλβετοὶ εἶναι εἰλιτικρινεῖς ἔμποροι καὶ βιομήχανοι. Διὸ αὐτὸς τὰ Ἐλβετικὰ ώρολόγια προτιμῶνται παντοῦ.

Ἐκεῖ δῆμως ποὺ δὲ Ἐλβετία εἶναι ἄφθαστος, εἶναι δὲ τούρις μός της. Χώρα μὲ πολλὰς φυσικὰς καλλονάς, μὲ ὁραιότατα χιονισμένα τοπῖα ἐπὶ τῶν Ἀλπεων, πρόσελκνει κατ' ἕτος πολλὰς χιλιάδας ἔξων, ποὺ ζητοῦν νὰ ἀπολαύσουν τὰς καλλονάς της καὶ νὰ ἀναπαυθοῦν εἰς τὰ θαυμάσια ἔνοδοςχεῖα της. Διότι οἱ Ἐλβετοὶ φροντίζουν ἐπιμελῶς διὰ τὴν ἀνεσιν καὶ εὐχαριστησιν τῶν ἔξων. Ἀνετακαὶ ὁραιότατα ἔνοδοςχεῖα καὶ ἑστιατόρια εὑρίσκουν οἱ ἐπισκέπται εἰς κάθε γωνίαν τῆς χώρας, ἐνῶ δὲ συγκοινωνία της εἶναι εἰς ἀνώτατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη. Τὸ αὐτοκίνητον διασχίζει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Ἐλβετίαν, παρὰ τὸ ὁρεινὸν ἔδαφός της καὶ μικροὶ ἥλεκτρικοι σιδηρόδρομοι, ἐπίγειοι καὶ ἐναέριοι, ἀνεβαίνουν καὶ εἰς τὰς πλέον ὑψηλὰς κορυφάς της.

Τοιουτοτρόπων οἱ Ἐλβετοὶ εἰσπράττουν πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὸν τουρισμόν. στ'. **Κάτοικοι.** Ό πληθυσμός τῆς χώρας ἀνέρχεται εἰς 4.600.000 κατ. Όλοι σχεδὸν εἶναι Ἐλβετοί, διμιοῦν οἱ περισσότεροι τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι τὴν Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν. Εἶναι χριστιανοί, διαμαρτυρόμενοι καὶ καθολικοί, καὶ αἱ ἀσχολίαι των εἶναι ἀνάλογοι μὲ τὰ προτίστα τῆς χώρας των. Όι Ἐλβετοὶ εἶναι εἰρηνικοί ἀνθρώποι. Ἐκήρυξαν τὴν χώραν των οὐδετέρων καὶ δὲν ἀνεμίχθησαν εἰς κανένα πόλεμον.

Τὸ πολίτευμά της εἶναι δημοκρατικὸν καὶ ὀλόκληρος δέ τον διαιρεῖται εἰς 22 τμῆματα, ποὺ λέγονται καὶ αντόνια.

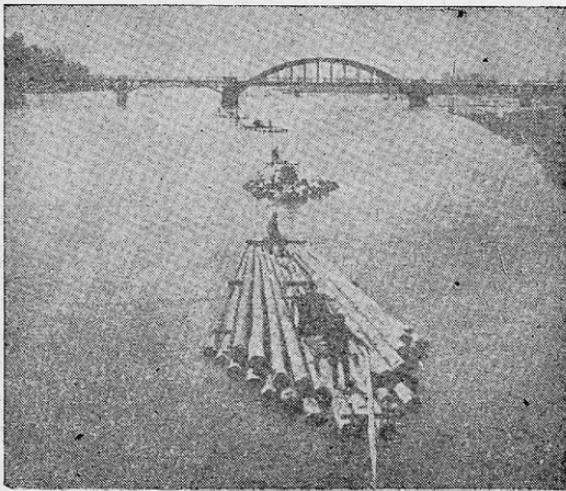
ζ'. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα τῆς Ἐλβετίας εἶναι δὲ Βέρνη, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας. Άλλαι πόλεις εἶναι δὲ Ζυρίχη, δὲ Λωζάνη, δὲ Γενεύη κ. ἅ.

η'. **Ιστορία.** Η ιστορία τῆς Ἐλβετίας εἶναι μία μακρὰ περίοδος εἰρήνης. Απὸ τὸ 1648, ποὺ ἔγινε ἔλευθερον καὶ ἀνεξάρτητον κράτος, δὲν ἔγνωρισε πολέμους. Ο λαός της εἶναι φιλήσυχος, εἰρηνικός, ἐργατικός καὶ πολὺ μορφωμένος. Τὰ δικαστήρια εἰς τὴν Ἐλβετίαν δὲν ἐργαζονται σχεδὸν καὶ αἱ φυλακαὶ της εἶναι πάντοτε κεναὶ.

5. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

α'. Θέσις—“Εκτασις. Η Τσεχοσλοβακία είναι μία στενή λωρδία γῆς στην Κεντρικήν Εύρωπην, η δοία ενδισκεται μεταξύ της Αυστρίας, Ουγγαρίας, Φουρμανίας, Πολωνίας και Γερμανίας. Έχει έκτασιν 140.000 τ. χλμ. περίπου και περιλαμβάνει τὰς χώρας Σλοβακίαν, Μοραβίαν, Βοημίαν και Ρούνιαν.

β'. Διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὴν ΝΔ περιοχὴν τῆς χώρας δεσπόζει δι Βοημίας Δούμας. Εἰς τὰ βόρεια ὑψώνονται τὰ Γιγάντια Όρη (Σουνδήτεια). Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν δρεινῶν ὅγκων ἀπλώνονται αἱ εὐφρόδοι πεδιάδεις Βοημίας και Μοραβίας. Εἰς τὰ ἀνατολικὰ και εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σλοβακίας ὑψώνονται τὰ Καρπάθια μὲ τὰς προεκτάσεις

Μεταφορὰ ξυλείας διὰ τοῦ ποταμοῦ

γων. Τοιουτοδόπως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν δτι η Τσεχοσλαβακία είναι μᾶλλον δρεινὴ χώρα.

Σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς χώρας είναι διούναβις δ. Ελβας και δ. Οδερός.

γ'. Κλῖμα—Προϊόντα. Η χώρα, δπως εἴπομεν, περιβάλλεται ἀπὸ δροσερὰς και είναι μακρὰν τῆς θαλάσσης. Συνεπῶς τὸ κλῖμα τῆς είναι ἡπειρωτικόν.

Τὰ προϊόντα τῆς χώρας είναι ἀνάλογα μὲ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους και τὸ κλῖμα τῆς, ἥτοι γεωγρά, κτηνοτροφικὰ και δασικά. Η ξυλεία τῆς είναι ἀφθονος και ἐκλεκτή. Τὸ ὑπέδαφός τῆς ἔχει γαιάνθρακας, πετρέλαιαν, σιδηρον, χαλκὸν κ.ἄ.

Γεωγραφία τῆς Εύρωπης ΣΤ'

Η βιομηχανία της χώρας είναι πολύ πρωτευμένη. Έχει πάρα πολλά έργα τοστάσια, πού παράγουν ζάχαριν, έργαλεία, μηχανάς, κρύσταλλα (Βοημίας), άναλυτικά διάφορα, εῖδη πορσελάνης, χαρτί κλπ. Η βιομηχανία της Τσεχοσλοβακίας είναι μία από τα πλέον άνεπτυγμένας βιομηχανίας της Ευρώπης.

Η συγκοινωνία της είναι πυκνοτάτη. Υπάρχει άριστον δίκτυον σιδηροδρόμων, αυτοκινητοδόρων και αεροπορικών γραμμών. Επίσης και πολλά ποταμόπλοια είς τα πλωτά ποτάμια της.

δ'. **Κέτσικοι.** Ο πληθυσμός της άνερχεται εἰς 12.400.000 κατ., που ολούν τὴν Τσεχικήν, Σλοβακικήν και Γερμανικήν γλώσσαν.

Τὸ πολίτευμά της είναι «λαϊκή δημοκρατία» (κομμουνιστικὸν) και κινήσεις θρησκεία ή χριστιανική (καθολικοί και διαμαρτυρόμενοι).

ε'. **Πόλεις.** Πρωτεύοντα είναι ή Πράγα (1.000.000) ώραία και συγχρονισμένη πόλις, μὲ βιβλιοθήκας και καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, μὲ ώραίους δρόμους, πλατείας και κήπους. Άλλαι πόλεις είναι ή Μπρατισλάβα, Βρνο, Κρακοβία, Λίτη, Μπρνούντιν κ.ἄ.

σ'. **Ιστορία.** Μέχρι τοῦ ἔτους 1918 ή Τσεχοσλοβακία ἀπετέλει τμῆμα τῆς Αντρούσονγγαρικῆς αὐτοκρατορίας. Κατὰ τὸ 1918 οἱ Τσέχοι μὲ ἀρχηγὸν τὸν Θωμᾶν Μάζαρικ ἰδρυσαν τὴν ἀνεξάρτητον Τσεχοσλοβακικὴν Δημοκρατίαν. Κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ή Τσεχοσλοβακία ὑπέφερε τὰ πάνδεινα.

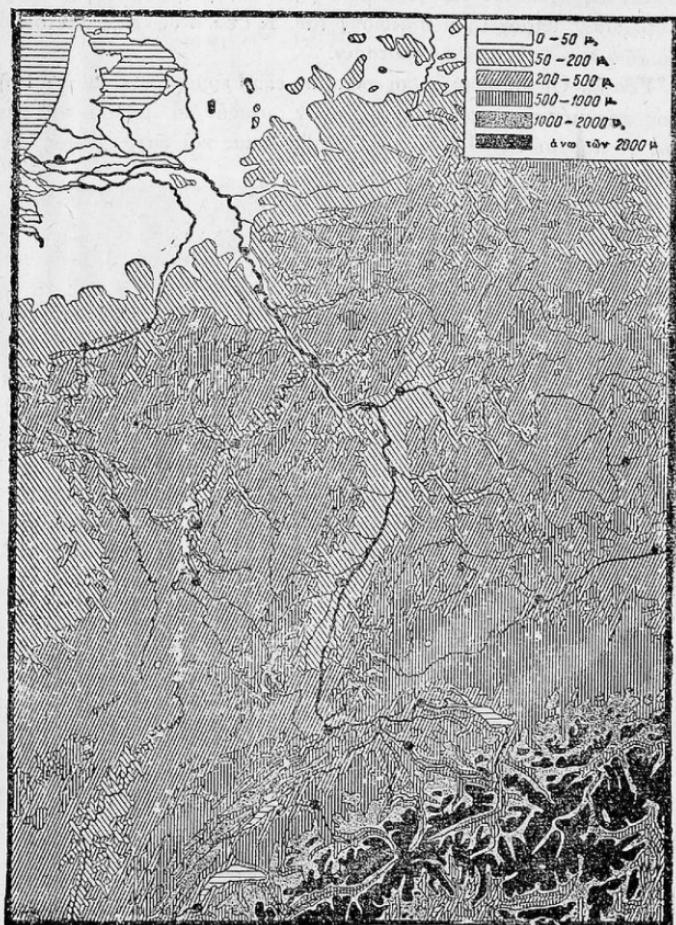
6 ΓΕΡΜΑΝΙΑ

α'. **Θέσις—Εκτασις.** Η Γερμανία εύρισκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς Ευρώπης. Συνορεύει ἀνατολικῶς μὲ τὴν Πολωνίαν και Τσεχοσλοβακίαν, νοτίως μὲ τὴν Αὐστροίαν και Ἐλβετίαν, δυτικῶς μὲ τὴν Γαλλίαν, τὸ Βέλγιον, τὸ Λουξεμβούργον καὶ τὴν Όλλανδίαν και βορείως μὲ τὴν Δανίαν. Βρέχεται ἀπὸ τὴν Βόρειον και Βαλτικὴν θάλασσαν. Έχει ἔκτασιν 371.000 τ. γλ.μ.

β'. **Διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους.** Τὸ ἐδαφος τῆς Γερμανίας εἰς τὰ βόρεια εἶναι πεδινόν. Είναι συνέχεια τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος. Εἰς τὰ Ν. και ιδίως εἰς τὰ ΝΔ είναι ὁρευνόν. Ἐκτείνονται ἐδῶ αἱ ὁροσειραὶ τῶν Βαναρίκων Ἀλπεων και τοῦ Μέλαντος Δρυμοῦ (διακλαδώσεις τῶν Ἀλπεων). Η κεντρικὴ Γερμανία κυριαρχεῖται ἀπὸ τὰς ὁροσειρὰς τῶν Αρδενών και τῶν Βοεμικοῦ και Θουριγγίου Δρυμοῦ. Μεταξὺ τῶν δρέσων αὐτῶν σχηματίζονται πολλὰ δροπέδια και κοιλάδες.

Πεδιάδες. Η ὑπόλοιπος Γερμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἔκτεταμένας πεδιάδας, οποιας ή εὐφορβωτάτη πεδιάς τοῦ Ρήνου, ή πεδιάς τῆς Βετσφαλίας, τοῦ Αντοβέρεου, τοῦ Κολστάϊν, τοῦ Μεκλεμβούργου, τῆς Περιφερειας κ.ἄ.

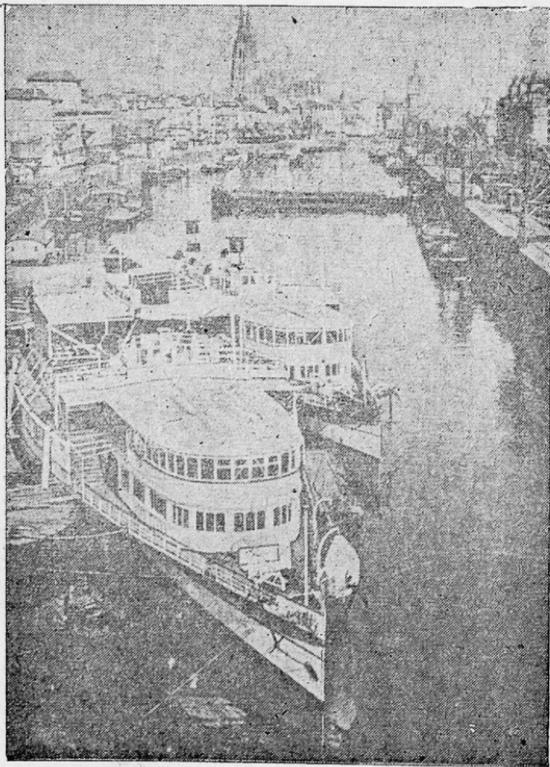
Οιαλάσσιος διαμελισμός. Τὰ παρόλα τῆς Γερμανίας, ποὺ βρέχονται ἀπὸ τὴν Βόρειον και Βαλτικὴν θάλασσαν, δὲν ἔχουν βαθὺν διαμελισμόν. Σχηματίζον-

Χάρτης τῆς χοιλάδος τοῦ Ρήνου

α ὅμως εἰς αετάς ἀρκετὰ νησιά. Ἐνα ἀπὸ αετὰ εἶναι ή Ἐλιγολάνδη, η ὥποια ὑπῆρξεν τὸ φρούριον τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ. Μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ Βαλτικῆς θαλάσσης ὑπάρχει καὶ η διώρυξ τοῦ Κιέλου, ποὺ συντομεύει πολὺ τὴν μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν ἀπόστασιν.

γ'. **Ύδατα.** Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς Γερμανίας εἶναι: ὁ Ρήνος, ὁ μεγαλύτερος ποταμός της, ποὺ εἶναι εἰς ὅλον σχεδὸν τὸ μῆκος του πλωτός. Ὁ Ρήνος εἶναι τὸ ποτάμι τῆς Γερμανικῆς μυθολογίας καὶ κατὰ μῆκος αὐτοῦ εἰχον

·Η Κολωνία ἐπὶ τοῦ Ρήνου

κατασκευάσει πρὸ τοῦ πολέμου οἱ Γερμανοὶ τὴν περίφημον ὁχυρωματικὴν γραμμὴν Ζίγκφριδο. Ἀλλοι ποταμοὶ εἶναι ὁ Βέζερος, ὁ γνωστός μας Δούναβις, ὁ Ἐλβας καὶ ὁ Οδερός.

δ'. **Κλιμα.** Τὸ κλίμα τῆς Γερμανίας εἶναι ἡπειρωτικόν. Μόνον εἰς τὰ βόρεια παράλιά της λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ γνωστοῦ μας Ρεύματος τοῦ Κόλπου εἶναι κάπως ἡπιώτερον.

ε'. Προϊόντα. Τὰ κύρια προϊόντα τῆς χώρας είναι: Γεωργικά πάρα πολλά γεώμητρα, δημητριακά, ξηροί καρποί, λαχανικά, σπορέλαια, ζαχαρούχα τεύτλα κλπ. Καὶ η νοτικόφυτα, κοινέλια καὶ διάφορα πουλερικά. Δασικά οἰκοδομική ξυλεία καὶ οητίν.

Ἐπίσης ἡ βιομηχανία τῆς χώρας προπολεμικῶς ήτο ἀξιόλογος. Είχον κατετήσει τὰ γεωμανικά βιομηχανικά προϊόντα τὰς ἄγοράς του ἔξωτεροι καὶ ἡ γεωμανική βιομηχανία συνηγωνίζετο ἀποτελεσματικῶς τὴν Ἀγγλικήν καὶ Ἀμερικανήν. Τώρα ηὔχισε καὶ πάλιν ἡ ἀνασυγκρότησίς της.

Καὶ δύνατος πλοῦτος τῆς χώρας είναι ἀξιόλογος. Κυριώτερα δρυκτά πετεῖναι οἱ γαιάνθρακες, διγνίτες, δισήδηρος, διχαλκὸς κ.ἄ.

Ἡ συγκοινωνία τῆς Γερμανίας ἡτο προπολεμικῶς ἀπὸ τὰς καλυτέρας Εὐρωπαϊκὰς συγκοινωνίας, ἀλλὰ κατεστράφη τελείως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

στ'. Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας ἀνέρχεται εἰς 67.000.000 κατ., οἱ διποῖοι διμιοῦν τὴν γεωμανικήν γλῶσσαν καὶ είναι κατὰ τὸ θρήσκευμα χριστιανοί, διαμαρτυρόμενοι καὶ καθολικοί. Οἱ Γερμανοὶ είναι λαός, ποὺ ἐδημούρησε ἀξιόλογον ὑλικὸν καὶ πνευματικὸν πολιτισμόν, τὸν διποῖον κατέστρεψεν ἡ ἔξαλλος μεγαλομανία τοῦ δικτάτορος Χίτλερ.

ζ'. Πολιτεύμα. Ἡ χώρα δὲν ὑπέργορφεν ἀκόμη εἰρίγνην μὲ τοὺς νικητάς της καὶ δὶ αὐτὸς σήμερον δὲν είναι ἀνεξάρτητος. Κατέχεται ἀπὸ Ἀμερικανικά, Ἀγγλικά, Γαλλικά καὶ Ρωσικά στρατεύματα.

η'. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας είναι τὸ Βερολίνον μὲ πληθυσμὸν 4.200.000. Ἡτο ὡδιοτάτη πόλις. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τοῦ πολέμου ἔπαθε τεραστίας καταστροφάς. Ἄλλαι πόλεις είναι τὸ Ἀμβούργον (1.500.000) κτισμένον εἰς τὰς ἔκβολὰς τοῦ Ἐλβα, τὸ Μόναχον καὶ ἡ Λειψία ἡ ἀξιόλογα πνευματικὰ κέντρα προπολεμικῶς, ἡ Κολωνία, ἡ Φραγκφούρτη.

θ'. Ιστορία. Οἱ Γερμανοὶ είναι ἀπόγονοι τῶν Γοτθικῶν φυλῶν. Ἐχουν γεγάλην ιστορίαν. Παλαιότερα ἡσαν χωρισμένοι εἰς μικρὰ κρατίδια, τὰ διοικητικά της κατὰ τὸ 1870 μ.Χ. ἡγάθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν Γερμανικήν αὐτοκρατορίαν. Ἡ Γερμανία ὑπῆρξεν δημιουργὸς δύο παγκοσμίων πολέμων, κατὰ τοὺς διποῖος ήττηθή καὶ κατέστρεψε τὸν πνευματικὸν καὶ ὑλικὸν πολιτισμόν της, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἐπροξένησε καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἀνυπολογίστους καταστροφάς.

7. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

α'. Θέσις—Εκτασις. 'Η Ρουμανία εύρισκεται πρός Βορράν της Βουλγαρίας, ἀπὸ τὴν δόπιαν χωρίζεται μὲ τὸν Δούναβιν. Συνορεύει ἐπίσης βορείως μὲ τὴν Ρωσίαν καὶ Τσεχοσλοβακίαν καὶ δυτικῶς μὲ τὴν Οὐγγαρίαν καὶ Γιουγκοσλαβίαν. Ἀνατολικῶς βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὗξεινον Πόντον. ἔχει ἔκτασιν 233.000 τ. χλμ.

β'. Διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους. 'Η Ρουμανία ἔχει σχῆμα κυκλικὸν καὶ χωρίζεται εἰς δύο ἀπὸ τὴν δροσειρὰν τῶν Καρπαθίων, ἢ δόπια διασχίζει ὅλοκλη-
-αν τὴν χώραν μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ. Μία ἄλλη δροσειρὰ μὲ διεύθυνσιν
- ἀπὸ Δ πρὸς Α, αἱ Τρανσυλβανία ἢ Αλπεις ἢ Νότια Καρπαθία,
- οὐδὲν μὲ τὴν δροσειρὰν τῶν Καρπαθίων καὶ σχηματίζουν ἓνα ἡμι-
-κλιον. Αἱ δροσειραὶ αὐταὶ εἰναι κατάφυτοι ἀπὸ δάση δρυῶν καὶ δένδρων (τὸ ὄψος
- δὲν ὑπερβαίνει τὸ ὄψος τῆς Πίνδου).

'Εντὸς τοῦ ἡμικυκλίου τῶν δύο δροσειρῶν ἀπλώνεται τὸ μεγάλο καὶ εὔφορο λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας.

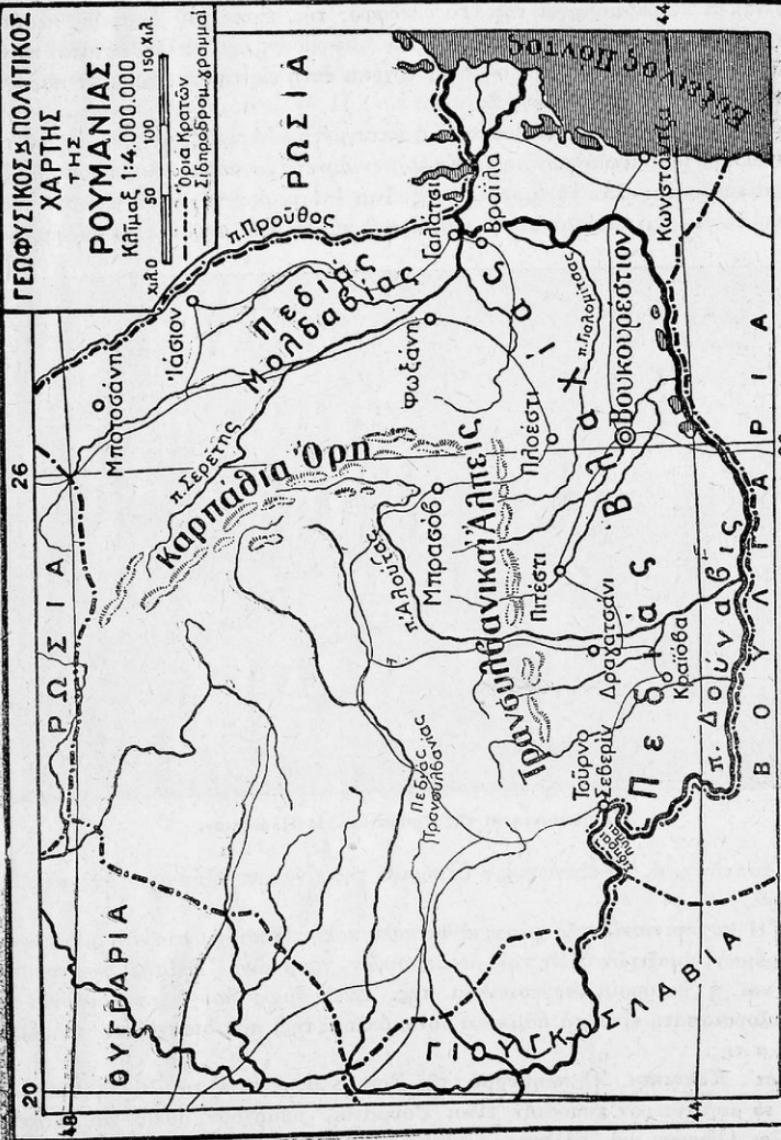
Αἱ ἀνατολικαὶ καὶ νότιαι περιοχαὶ τῆς χώρας εἰναι πεδιναί. Εἰς τὰ ΒΑ ἔκτείνονται αἱ πεδιάδες τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βεσαραβίας, πρὸς τὰ ΝΑ ἡ πεδιάς τῆς Λούβρους τσᾶς καὶ εἰς τὰ νότια ἡ γονυμωτάτη πεδιάς τῆς Βλαχίας.

Τὰ παραλία τῆς χώρας εἰναι τὸν Εὗξεινον Πόντον δὲν παρουσιάζουν μεγάλον διαμελισμόν. Αὐτὸς συμβαίνει, διότι αἱ πεδιάδες τῆς φυλάνουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ἡ παραλία της ἔχει σχηματισθῆ ἀπὸ προσχώσεις ποταμῶν, ποὺ κάμνουν διαλήν τὴν παραλιακὴν γραμμήν.

γ'. Ύδατα. Αἱ πεδιάδες τῆς χώρας διαρρέονται ἀπὸ πολλοὺς ποταμούς, ποὺ ὅλοι τους σχεδὸν εἰναι παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως. 'Ετσι τὴν πεδιάδα τῆς Βλαχίας τὴν βρέχει ὁ Δούναβις καὶ ὁ παραπόταμός του. 'Αλούτας, τὴν πεδιάδα τῆς Μολδαβίας ὁ Προύθος καὶ τὰς ἄλλας πεδιάδας ἄλλοι μικρότεροι ποταμοί, διποὺς ὁ Σερέτης, δι Τίσα κλπ. 'Ο Δούναβις καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παντοτάμους του εἰναι πλωτοὶ εἰς μεγάλο βάθος, πρᾶγμα τὸ διποῖον διευκολύνει όλὺν τὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας. 'Υπάρχουν ἐπίσης καὶ ἀρχεταὶ λίμναι.

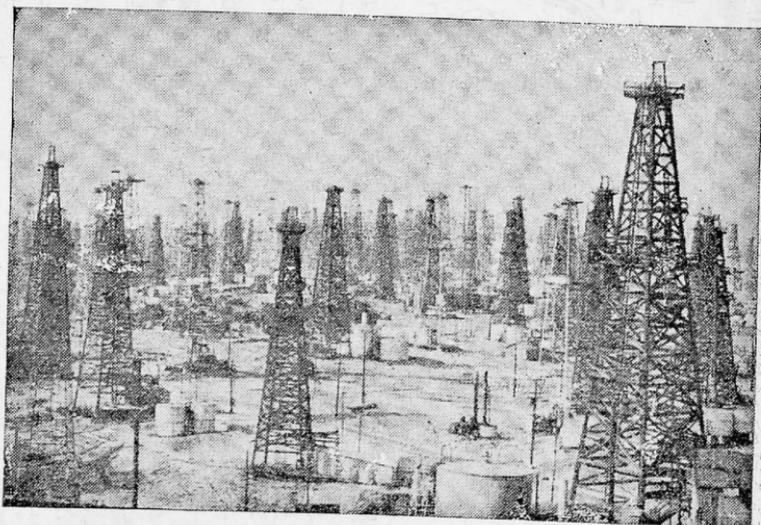
δ'. Κλῖμα Τὸ κλῖμα τῆς Ρουμανίας εἰναι ἡ περιοδονθήν. 'Ο κειμὼν ίναι πολὺ ψυχρὸς καὶ τὸ θέρος πολὺ θερμόν. 'Ιδίως εἰς τὸ ἐστωτερικὸν τῆς χώρας. Πρὸς τὰ παραλία τοῦ Εὗξεινον Πόντου τὸ κλῖμα γίνεται κάπως ἥπιώτερον. Γενικῶς τὸ κλῖμα τῆς Ρουμανίας διακοίνεται διὰ τὰς ἀποτόμους μεταβολάς του.

ε'. Προϊόντα. 'Η φύσις τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας ὀνθεῖ τοὺς κατοίκους της εἰς τὴν γεωργίαν. 'Η Ρουμανία λοιπόν, εἰναι χρόνα γεωργική. Τὸ εὐφορδώτατον ἐδαφός της παράγει ἀφθονα γεωργικὰ προϊόντα καὶ κυρίως σιτάρι. Παράγει ἐπίσης πολλὰ δσπρια, ιδίως φασόλια, καπνόν, λαχανικά, τεῦτλα καὶ φρούτα (δαμάσια). 'Επίσης ἔχει πολλὰ κτηνοτροφικὰ καὶ δασικὰ προϊόντα. Περιέχετος εἰναι

Η ξυλεία της Ρουμανίας. Έκεινο δμως ποὺ κάμνει τὴν Ρουμανίαν πλουσίαν χώραν είναι αἱ πετρελαιοπηγαὶ τῆς. Τὸ ὑπέδαφός της, ἐκτὸς τοῦ δρυκτοῦ πλούτου εἰς χρυσόν, χαλκόν, ἀργυρον, σίδηρον καὶ μόλυβδον, ἔχει πλουσιώτατα κοιτάσματα πετρελαϊκοὶ λαίοι. Η Ρουμανία ἔρχεται ἐκτη εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ ὑγροῦ.

Η βιομηχανία της είναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Ασχολεῖται κυρίως μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν προϊόντων της. Υπάρχουν ἀρκετὰ ἐργοστάσια οἰκοδομικῆς ξυλείας, ἀλευροδόμων κλπ. Τὸ ἐμπόριόν της είναι ἐπίσης ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Εξάγει κυρίως γεωργικὰ προϊόντα καὶ πετρελαϊον καὶ εἰσάγει μηχανάς, ἐργαλεῖα, φάρ-

Πετρελαιοπηγαὶ τῆς Ρουμανίας εἰς Πλοέστιον.

ματα, καπνὸν κ. ἄ. Τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριόν της είναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ εἰσαγωγικόν.

Η συγκοινωνία τῆς χώρας είναι πολὺ καλή. Υπάρχει πυκνὸν δίκτυον σιδηροδρόμων, ἀμάξιτῶν δόδῶν καὶ λεροπορικῶν γραμμῶν. Επίσης ἀνεπτυγμένη είναι καὶ ἡ θαλασσία συγκοινωνία της. Έκεῖ δμως ποὺ ἡ συγκοινωνία της είναι πλουσιωτάτη είναι τὰ πάμπολα ποταμόπολιά της, ποὺ διασχίζουν τὰ πλωτὰ ποτάμια της.

στ'. Κάτιοικοι. Ο πληθυσμὸς τῆς Ρουμανίας φθάνει τὰ 16.000.000 κατ. Κατὰ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν είναι Ρουμάνοι, ὑπάρχουν δμως καὶ ἀρκετοὶ Εβραῖοι, Οὐγγροὶ καὶ Ἑλληνες. Τὰ 80% ἀπ' αὐτοὺς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Είναι ἐργατικοὶ καὶ πρᾶοι ἀνθρωποι οἱ Ρουμάνοι. Είναι κατὰ τὸ πλεῖστον χειστιανοὶ δρθόδεξοι.

ζ'. Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ρουμανίας εἶναι «λαϊκὴ δημοκρατία» (κομμουνιστικὸν).

η'. Πόλεις. Πρωτεύουσά της εἶναι τὸ Βούκούρεστιον (1.000.000) ποὺ εἶναι κτισμένον εἰς τὸ κέντρον τῆς πεδιάδος τῆς Βλαχίας. Εἶναι ώραία καὶ μεγάλη πόλις. Ἀλλαι πόλεις εἶναι τὸ Πλοέστι της Βουκουρεστίου, δπου αἱ πετρελαιοπηγαὶ τῆς Ρουμανίας, τὸ Γαλάτσικαὶ ἡ Βραΐλα ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ἡ Κωνστάντζια τὸ μεγαλύτερον λιμάνι τῆς χώρας ἐπὶ τοῦ Εὗξενον Πόντου, τὸ Ἰάσιον, δπου δὲ Ὑψηλάντης ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς πρώτης Ἑλλ. ἐπαναστάσεως καὶ τὸ Δραγαΐανιον, δπου κατεστάλη ἡ πρώτη ἐκείνη ἐπανάστασις κ. ἄ.

θ'. Ιστορία. Η Ρουμανία κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους ἀπετέλει ἐπαρχίαν Ρωμαϊκήν. Ἐπειτα ἔγινε Βυζαντικὴ ἐπαρχία καὶ τέλος Τουρκική. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας εἶχεν Ἐλληνας ἡγεμόνας, τοὺς δποίους διώριζεν δ. Σουλτάνος, ἀπὸ τὸ Φανάριον τῆς Κωνσταντινούπολεως. Ὡς ἐλεύθερον κράτος παρουσιάζεται κατὰ τὸ 1856. Περιελάμβανε τότε τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν Μολδαβίαν. Μετὰ τοὺς δύο πολέμους ἀπέκτησε τὴν Δουβρουτσᾶν, τὴν Τρανσυλβανίαν, τὴν Βουκοβίναν καὶ τὴν Βεσσαραβίαν.

Ασκήσεις

Κάμετε τὸν χάρτην τῆς Κεντρικῆς Εὐρωπῆς καὶ σημειώσατε ἐπ' αὐτοῦ ὅλα τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα ποὺ ἐμάθατε. Νὰ εὑρετε ποῖος μεσημβρινὸς περιφέλιος τὴν Ελβετίαν. Κάμετε ἔνα ταξίδιον οιδηροδορικῶς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας μέχυν τῆς Βέροντης. Περιγράψατε τὰς χώρας, ἀπὸ τὰς δύοις θὰ διέλθετε Μεταξὺ ποιων παραλλήλων ενδίσκεται ἡ Τσεχοσλοβακία; Δικαιολογίσατε τὸ κλῆμα τῆς Γερμανίας. Εὑρετε τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ελβετίας. Πάσι τὴν ἔξηγείτε: Κάμετε σύγκρισιν τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρωπῆς. Εξηγήσατε τοὺς λόγους. Κάμετε τὸν χάρτην τῆς Ρουμανίας. Ταξίδιον οιδηροδορικῶς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Κωνστάντζαν καὶ ἐκεῖθεν ἀτμοπλοϊκῶς εἰς Πειραιᾶ.

Π Ι Ν Α Ξ Β'.

Χώραι της Κεντρικής Εύφωπης

Α	Χώραι	Έκτασις εις τ. χλμ.	Πληθυσμός	Πυκν. πληθ. κατά τ. χλμ.	Κυριώτεραι πόλεις
1	Οδγαρία	92.500	9.200.000	100	Βουδαπέστη
2	Αντρία	84.000	7.000.000	83	Βιέννη
3	Λιχτενστάϊν	110	11.000	—	Βαντούζ
4	Έλβετία	41.300	4.600.000	112	Βέρνη, Γενεύη, Λωζάνη
5	Τσεχοσλοβακία	140.000	12.400.000	105	Πράγα, Πίλσεν
6	Γερμανία	371.000	67.000.000	180	Βερολίνον, Άμβούργον, Μόναχον, Λειψία
7	Ρουμανία	237.000	16.000.000	54	Βουκουρέστιον, Κωστάντζα Δραγατσάνιον
	Σύνολον	965.910	116211.000	120	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ^ο.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. ΑΓΓΛΙΑ (ΜΕΓ. ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ)

α'. Θέσης — Έκτασης. Η Αγγλία ή Μεγάλη Βρεττανία και αι κτήσεις της άποτελούν μίαν μεγάλην δμοσπονδίαν κρατών, που είναι γνωστή με τὸ δνομα Βρεττανική Κοινοπολιτείας και αι κτήσεις της ενδίσκονται εις ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Η μητροπολιτική δύμως Αγγλία ενδίσκεται εις τὸ ΒΔ ἀκρον τῆς Ευρώπης και άποτελεῖται ἀπὸ νήσους, μεγαλύτεραι τῶν δποίων είναι η Μεγ. Βρεττανία και η Ιρλανδία. Απὸ τὴν Ευρώπην χωρίζεται μὲ τὴν Βύρειον θάλασσαν και τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης. Ανατολικῶς και βορείως βρέχεται ἀπὸ τὸν Ατλαντικὸν ὥκεανόν. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι ἔχουν ἔκτασιν 314.000 τ. χλμ. περίπου, ἐκ τῶν δποίων τὰ 84 τ. χλμ. ἔχει η Ιρλανδία. Εξ αὐτῶν πάλιν τὰ 70 τ. χλμ. άποτελοῦν τὸ άνεξάρτητον κράτος τῆς Ιρλανδίας, ἐνῶ τὸ υπόλοιπον μέρος τῆς νήσου ἀνήκει εις τὸ βασίλειον τῆς Αγγλίας.

β'. Παράλια. Η θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθειὰ εἰς τὴν ξηρὰν και σχηματίζει πολλοὺς κόλπους, χερσονήσους, ἀκρωτήρια και φιόρδ. Τοιουτορόπως ὅλαι σχεδὸν αἱ περιοχαὶ τῶν Βρεττανικῶν νήσων ενδίσκονται πλησίον τῆς θαλάσσης. Μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων νήσων σχηματίζεται η Ιρλανδικὴ θάλασσα, αἱ ἀκταὶ τῆς δποίας είναι βραχώδεις και ἀπόκροντοι.

γ'. Διαμέρφωσις τοῦ ἁδάφους. Τὸ ἁδάφος τῆς Μ. Βρεττανίας είναι ποικίλον. Εἰς τὰ βόρεια τῆς νήσου Μ. Βρεττανίας ενδίσκονται τὰ ὅρη τῆς Σκωτίας Γκραμπιάν (1300 μ.). Νοτιώτερον είναι η δροσειρὰ τῶν Πεννίνων και εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς νήσου τὰ χαμηλὰ βουνὰ τῆς Οὐλίας και Κορνουάλης. Εξ ἀλλού η νῆσος Ιρλανδία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην κεντρικὴν πεδιάδα, η δποία περιβάλλεται ἀπὸ χαμηλὰ ὅρη. Γενικῶς τὰ ὅρη τῆς Αγγλίας δὲν υπερβαίνουν τὸ ύψος τῶν 1300 μ.

Τὸ υπόλοιπος χώρα είναι πεδινή, ίδιως η ΝΑ περιοχὴ της, η δποία ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην πεδιάδα τοῦ Λονδίνου. Έκτὸς αὐτῆς υπάρχουν και ἄλλαι μικρότεραι πεδιάδεις και κοιλάδεις εἰς τὰς διαφόρους νήσους.

δ'. Ύδατα. Ο μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Μ. Βρεττανίας είναι δ Τάμεσις, δ δποίος περνᾷ ἀπὸ τὸ Λονδίνον και είναι πλωτός, δ Σέβερν, που πηγάζει ἀπὸ τὰ ὅρη τῆς Ουαλίας, δ Τέντα και πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι. Επίσης εἰς τὴν Βρ. Ιρλανδίαν υπάρχει η λίμνη Λόχη Νέα.

ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΜΕΓ. ΒΡΕΤΤΑΝΙΑΣ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ

Κλίμαξ 1:6.000.000

Χιλ. 0 100 200 300 Χιλ.

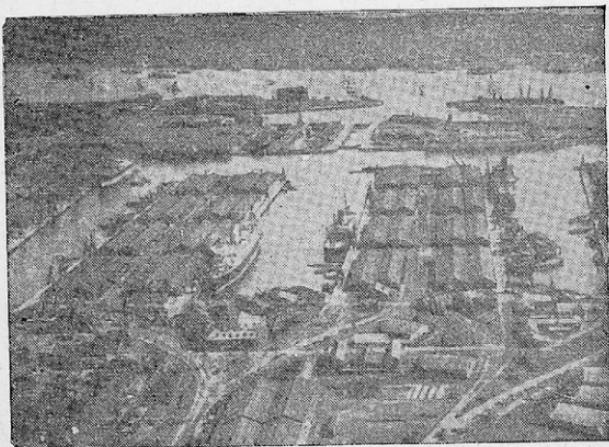
— Όρια Κρατών

— Σιδηροδρομικά χραμμιοί

ε'. Κλῖμα. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς των προεπει τὰ ἔχουν κλῖμα μᾶλλον πολικόν. Ἐπειδὴ δύμως δέχονται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θαλασσίου Ρεύματος τοῦ Κόλπου (Γκόλφστρημ) ἔχουν κλῖμα μᾶλλον ἥπιον. Τὸν κλῖμα τῶν διαφέρει κατὰ περιοχάς. Ἐτσι εἰς τὰ δυτικὰ παράλια, δους ἐπιδρᾷ περισσότερον τὸ Γκόλφστρημ, τὸ ψῦχος μετριάζεται πάρα πολὺ καὶ τὸ κλῖμα εἶναι ὠκεάνειον. Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λονδίνου εἶναι ἐπίσης θερινότερον, ἐνῷ ἀντιθέτως εἰς τὴν Βορ. Σκωτίαν, ποὺ εὐρίσκεται πλησιέστερα πρὸς τὸν πόλον καὶ δὲν ἐπιδρᾷ ἀμέσως εἰς αὐτὴν τὸ Ρεύμα τοῦ Κόλπου, τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρόν.

στ'. Προϊόντα. Τὰ προϊόντα τῆς χώρας εἶναι γεωργικά, κτηνοτροφικά, ἀλιευτικά καὶ βιομηχανικά. Τὰ γεωργικά της προϊόντα εἶναι διάφορα, διότι δὲν

· Αποβάθρα εἰς τὸν Τάμεσιν

ὑπάρχουν μεγάλαι καλλιεργήσιμοι ἔκτασεις. Δι' αὐτὸῦ δημητριακὰ προϊόντα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀπὸ τὸν Καναδᾶν. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα τῆς εἶναι ἀρκετά. Τρέφει βοοειδῆ, χοίρους καὶ τὰ γνωστὰ ἔξαιρετα ἄλογα. Τὰ ἀλιευτικὰ προϊόντα τῆς Ἀγγλίας εἶναι πάμπολα. Εἰς τὰς θαλάσσας τῆς ἀλιεύονται μεγάλαι ποικιλίαι ψαριῶν, ἥτοι ρέγγας, σαρδέλλαι, βακαλάος, ἀστακοὶ κλπ., τὰ δποῖα κονσερβοποιοῦνται καὶ στέλλονται εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

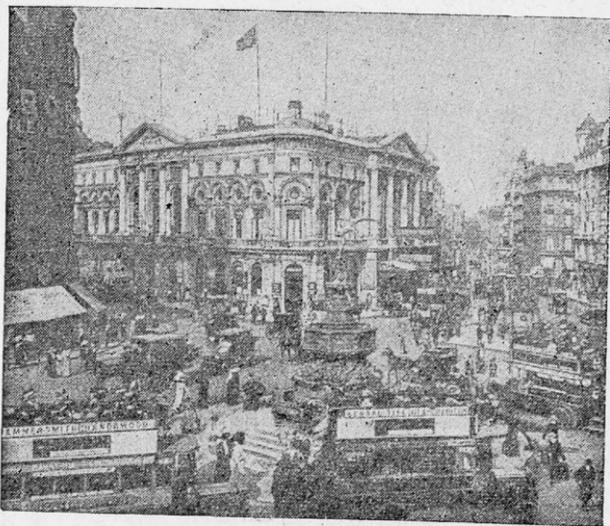
Ο δρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι ἀφθονώτατος, ίδιως εἰς γαιάνθρακας. Υπάρχουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν πάρα πολλὰ ἀνθρακωρυχεῖα, εἰς τὰ δποῖα ἐργάζονται πολλαὶ χιλιάδες ἐργατῶν. Ο ἀγγλικὸς γαιάνθρακες εἶναι δ καλύτερος γαιάνθρακες τοῦ κόσμου (Κάρδιφ, ἀνθρακίτης κλπ.).

Υπάρχουν ἐπίσης πολλὰ μεταλλεῖα κασσιτέρου, χαλκοῦ, μολύβδου, καθὼς καὶ χῶμα πορσελάνης.

Τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς χώρας εἶναι ἀξιόλογα. Χιλιάδες ἐργοστάσια

νπάροχουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἑκατομμύρια ἐργατῶν ἐργάζονται εἰς αὐτά. Ἡ Ἀγγλία εἶναι βιομηχανική χώρα. Τὰ ἀγγλικὰ βιομηχανικὰ προϊόντα φημίζονται ώς τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου. Τὰ ἀγγλικὰ ὄφατα, τὰ νήματα, βαμβακερὰ καὶ μᾶλλινα, τὰ μηχανήματα, τὰ διάφορα ἐργαλεῖα εἶναι περιζήτητα διὰ τὴν ποιότητα καὶ στερεότητά των. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ μεγάλα ναυπηγεῖα, εἰς τὰ δυοῖα κατασκευάζουν πολεμικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα, καθὼς καὶ πολεμικὰ ἐργοστάσια κατασκευῆς ὅπλων κλπ.

Φυσικὸν εἶναι τώρα τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας, ἵδιως τὸ ἔξαγωγικόν, νὰ εἶναι ζωηρότατον. Πράγματι, ἡ χώρα ἔξαγει τὰ ἄρθρονα βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς καὶ εἰσάγει δημητριακά, μαλλιά, βαμβάκι καὶ πρώτας υλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της,

Πλατεῖα Πικαντίου εἰς Λονδίνον

Ἡ συγκοινωνία τῆς είναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Ἐσωτερικῶς ἔχει ὅλων τῶν εἰδῶν τὰς συγκοινωνίας. Σιδηρόδρομοι, αὐτοκίνητα, ποταμόπλοια, πλοῖα, ἀεροπλάνα. Ἐξωτερικῶς ἡ συγκοινωνία τῆς Ἀγγλίας ἔξυπηρτεῖται μὲ τὸν ἐμπορικὸν τῆς στόλον, ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους τοῦ κόσμου, καὶ μὲ τὸ πυκνότατον ἀεροπορικὸν τῆς δίκτυον.

ζ. Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τῆς M. Βρεττανίας ἀνέρχεται εἰς 48.000.000 περίπου κατοίκους ἐκ τῶν δύοισιν 3.000.000 περίπου ἀνήκουν εἰς τὸ ἐλεύθερον κράτος τῆς Ἰολανδίας. Ὅλοι οἱ κάτοικοι δυμιλοῦν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν. Ἀσχολοῦνται μὲ τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ γεωργικά, κτηνοτροφικὰ καὶ ἀλιευτικὰ ἐπαγγέλματα. Ἔνα μεγάλο,

τεπίσης ποσοστὸν "Αγγλων ἀσχολεῖται μὲ τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας." Οἱ ἄγγλικὸς λαὸς εἶναι ἀπὸ τοὺς περισσότερον πολιτισμένους λαοὺς τοῦ κόσμου.

η'. **Πολίτευμα.** Τὸ πολίτευμα τῆς Μ. Βρεττανίας εἶναι συνταγματικὴ βασιλεία. 'Ο Βασιλεὺς εἶναι τὸ σύμβολον τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας.

θ'. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας εἶναι τὸ Λονδίνον. Εἶναι κτισμένην εἰς τὰς ὅχθας τοῦ Ταμέσεως καὶ ἔχει πληθυσμὸν 8.000.000 κατ. περίπου. 'Ο λιμὴν τοῦ Λονδίνου εἶναι ἔνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους τοῦ κόσμου. Προάστειον τοῦ Λονδίνου εἶναι τὸ Γκρένι οντζ, ἀπὸ τὸ διποῖον θεωρεῖται δτὶ περοῦ ἀκρῶτος μεσημβρινὸς τοῦ κόσμου. Τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Γκρήνουτζ εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον φημισμένα τοῦ κόσμου. "Αλλai πόλεις εἶναι τὸ Μπρίστολ καὶ τὸ Κάρφι, λιμάνια μὲ μεγάλην ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κίνησιν. Τὸ Κάρδιφ ἔξαγει κυρίως γαλάνθρακας. 'Η Λιβερία πολὺ η μεγάλοι λιμάνι μὲ ἐμπόριον δεσμάτων καὶ θρασμάτων, ἥ 'Οξφορδη η περίφημος διὰ τὸ πανεπιστήμιον καὶ τὰ σχολεῖα τῆς, τὸ Πόρτσμουθ ναύσταθμος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Μάγχην, ἥ Γλασκώβη καὶ τὸ 'Εδιμβούργον εἰς τὴν Σκωτίαν, τὸ Σαούθ αμπτον καὶ πολλαὶ ἄλλαι.

ι'. **Χῶραι τῆς Βρετ. Κοινοπολιτείας.** Αἱ χῶραι τῆς Βρετ. Κοινοπολιτείας εἶναι αἱ ἔξης: Εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ Γιβραλτάρ καὶ ἡ Μάλτα. Εἰς τὴν Αφρικὴν. Τὸ Ἀγγλοαιγυπτιακὸν Σουδάν, ἡ Ροδεσία, ἡ Ταγκανίκα, ἡ Βρετ. Σομαλία, ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις, ἡ Νοτιοιδ. Ἀφρική, ἡ Νιγηρία, ἡ Χρυσῆ Ἀκτή, ἡ Σιέρρα Λεόνε, ἡ Γκάπια. Εἰς τὴν Ασίαν. Τὸ Αντεν, αἱ Ινδίαι, ἡ Κεϋλάνη, ἡ Βόρειο, ἡ Σιγκαπούρη κ.ἄ. Εἰς τὴν Μεσόγειον ἡ ἀλασσανή Ἑλληνικὴ Κύπρος. Εἰς τὴν Αμερικὴν. 'Ο Καναδᾶς, ἡ Νέα Γῆ, ἡ Βρετ. Γονιάνα καὶ ἄλλα μικρὰ νησιά. Εἰς τὴν Ωκεανίαν. 'Η Ανταρκτία, ἡ Νέα Ζηλανδία, ἡ Σαμόδα καὶ πλῆθος ἄλλαι νησοί.

ια'. **Ιστορία τῆς Ἀγγλίας.** Κατὰ τὸ 500 π.Χ. κατοικοῦν εἰς τὴν Ἀγγλίαν οἱ Κέλται, οἱ Γαλάται καὶ οἱ Σκώτοι. Οἱ Ρωμαῖοι ἔπειτα ἐκυρίευσαν τὴν χώραν, ἀλλὰ οἱ Βρεττανοὶ ταχέως ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν. 'Επηκολούθησαν πολλοὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῶν, μερικαὶ τῶν διοίων ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν τοὺς Ἀγγλοσάξωνας, οἵ διοῖοι εύρον εὐηγείαν καὶ κατέλαβον τὴν χώραν.

"Η μεγάλη πρόοδος τῆς χώρας ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1500 μ.Χ. 'Απὸ τότε ἡρχισε καὶ ἡ δημιουργία τῆς Βρετ. Αὐτοκρατορίας.

Εἰς τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους ἥ 'Αγγλια ὑπῆρξεν ἔνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους συντελεστὰς τῆς νίκης τῶν συμμάχων καὶ δικαίως θεωρεῖται προμηχῶν τῆς παγκοσμίου ἐλευθερίας.

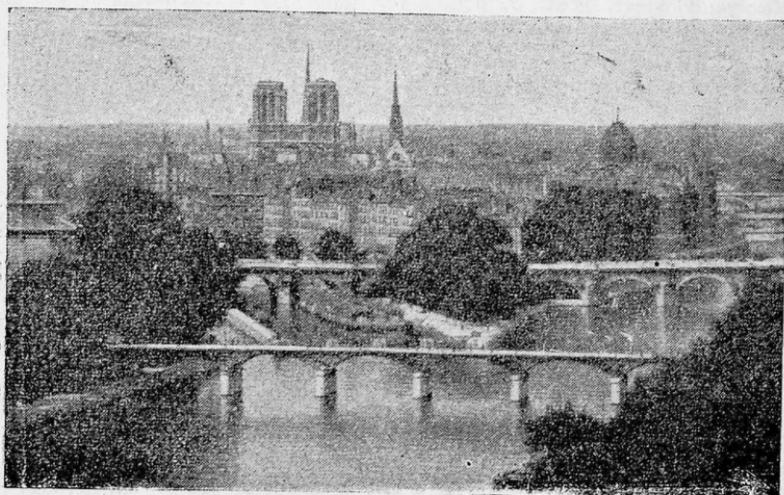
· Ασκήσεις

Χαρτογραφήσατε τὴν Μ. Βρεττανίαν καὶ τοποθετήσατε δλα τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα ἐπὶ τοῦ χάρτου σας. Τί εἶναι ἡ Βρετ. Κοινοπολιτεία; Πῶς ἔξηγετε τὴν πρόοδον τῆς χώρας; Φέρετε πληροφορίας διὰ τὰς πόλεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τὸν λαόν της. Εἰς ποίαν κατάστασιν ενδισκεται τώρα ἡ Ἀγγλία; Συγκρίνατε τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀγγλίας μὲ τὴν τῆς Ἐλλάδος καὶ ἐξιγήσατε τοὺς λόγους τῆς διαφορᾶς.

2. ΓΑΛΛΙΑ

α'. Θέσις—”Εκτασις. Η Γαλλία συνορεύει άνατολικώς μέ την Γερμανίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, βορείως μὲ τὸ Βέλγιον καὶ Λουξεμβούργον καὶ νοτίως μὲ τὴν Ἰσπανίαν. Βρέχεται νοτίως ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, δυτικῶς ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν καὶ βορείως ἀπὸ τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης. ἔχει ἔκτασιν 550.000 τ. χλμ.

β' Παράλια. Είναι μᾶλλον διμαλά. Εἰς τὴν Μάγχην σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τοῦ Καλαί, ποὺ ἔχει πλάτος 31 χλμ. καὶ χωρίζει τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Σχηματίζεται ἐπίσης ἡ χερσόνησος τοῦ Χερσόνησου μὲ ἑκατέρω-

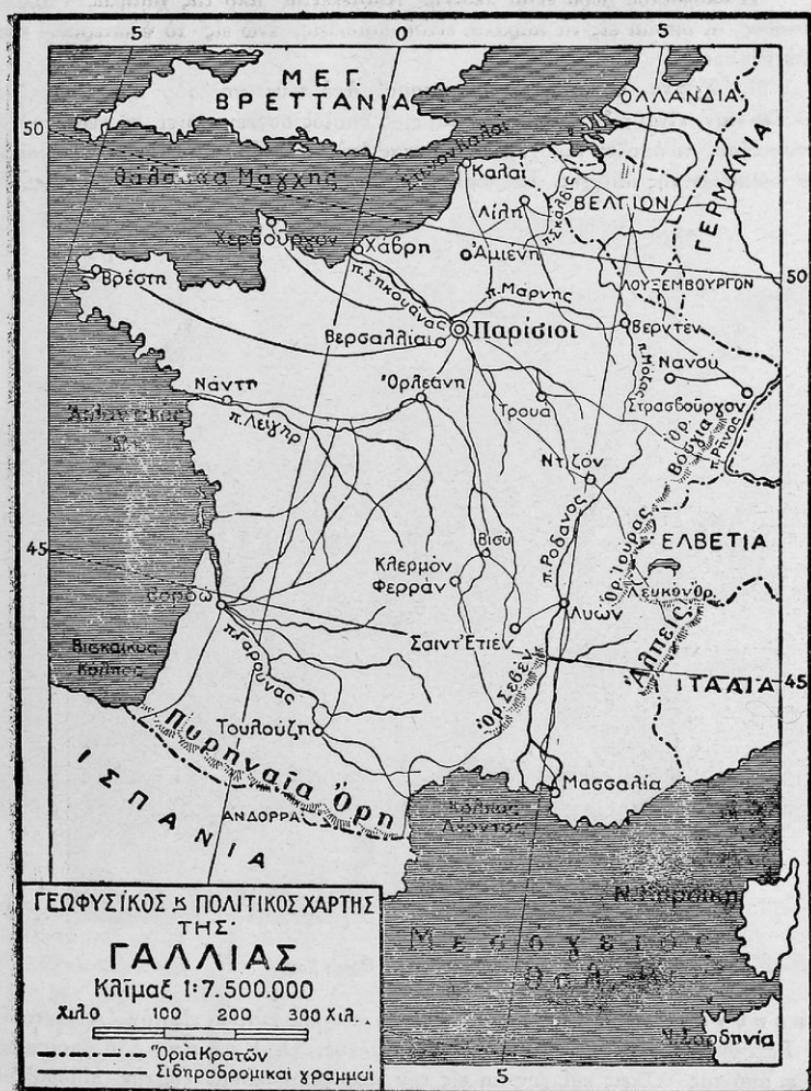

Παρίσιοι μὲ τὸν Σηκουάνα

θεν αὐτῆς τοὺς δύο κόλπους τοῦ Σαιν-Μαλό καὶ τοῦ Σηκουάνα. Ολίγον δυτικώτερον σχηματίζεται ἡ χερσόνησος τῆς Βρετανίας. Η Μεσόγειος σχηματίζει τὸν κόλπον τοῦ Λέοντος. Εἰς τὴν Μεσόγειον εὑρίσκεται ἡ Γαλλικὴ νῆσος Κορσική.

γ'. Διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους. Γενικῶς ἡμποροῦμεν νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν Γαλλίαν ὡς χώραν πεδινήν. Ὁροσειραὶ ἀπλώνονται μόνον εἰς τὰ νότια καὶ ἀνατολικὰ τῆς χώρας. Τοιουτορθπως εἰς τὰ ἀνατολικὰ κυριαρχοῦν αἱ Ἄλπεις, αἱ Σαβέναι, ὁ Ιούρας καὶ τὰ Βρετανικὰ καὶ εἰς τὰ νότια ἡ μεγάλη δροσειρὰ τῶν Πυρηναίων, ποὺ χωρίζει τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν.

Αἱ δροσειραὶ αὐταὶ εἰναι κατάφυτοι ἀπὸ πεύκα, ἔλατα, καστανέας, δρῦς καὶ ἄλλα δασικὰ δένδρα. Μεταξὺ τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Σαβενῶν σχηματίζεται ἡ εὔφορος κοιλάδς τοῦ Ροδανοῦ.

Πινακαράφα τῆς Εἰρόβης, ΣΤ°

7

•**Η θρόνοιπος χώρα είναι πεδινή.** Αποτελεῖται ἀπὸ τὰς χαμηλὰς Γαλλικές ~~πεδιάς~~, αἱ δύοιαι εἰς τὰ παράλια είναι ὅμιλοις, ἐνῶ εἰς τὸ ἔσωτερικὸν εἶναι μὲν εὔφοροι.

δ'. "Υδατα. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοί, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποὺ διασχίζουν τὴν Γαλλίαν, είναι: δὲ Σηκούνας, ὁ δύοιος συγκεντρώνει τὰ νερὰ τοῦ λεπροπεδίου, τὸ δύοιον διασχίζει, διέρχεται ἀπὸ τοὺς Παρισίους καὶ χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης. Παραπόταμος τοῦ Σηκουάνα είναι ὁ Μάρνης. Ο

Παρίσιοι (Άψις Θριάμβου)

Γαρούνας, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα καὶ χύνεται εἰς τὸν Αἰγαίον. Ο Γαρούνας είναι πλωτὸς εἰς ὅλον του τὸ μῆκος. Ο Ροδανός, ὁ δύοιος πηγῶν ἀπὸ τὰς Αλπεις καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον κοντά εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ο Λείγηρος, ὁ Ρήνος, ὁ Μόζας, ὁ Σκάλδειος κ. ἄ.

Οἱ περισσότεροι ποταμοὶ τῆς Γαλλίας είναι πλωτοί. Πολλὰ ποταμόπλοια, τὰ περίφημα καὶ ώ τῶν Γάλλων, διασχίζουν τοὺς πλωτοὺς ποταμοὺς τῆς χώρας καὶ ἔχουν πρεστοῦν τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰς μεταφορὰς τῆς Γαλλίας. Μία μάλιστα μεγάλη διώρυξ συγδέει τὸν ποταμὸν Γαρούναν μὲ τὸν κόλπον τοῦ Λέοντος. Ετε

Ημπορεῖ ένα πλοίον νὰ εισέλθῃ ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν εἰς τὴν διώρυγα αὐτήν, νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Γαεούναν, νὰ τὸν διαπλεύσῃ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ωκεανόν.

ε'. Κλίμα. Αἱ δυτικαὶ καὶ αἱ βόρειαι ἀκταὶ τῆς Γαλλίας, λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ρεύματος τοῦ Κόλπου, ἔχουν κλῖμα ωκεάνειον· τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γαλλίας ἔχει κλῖμα ἡπειρωτικὸν καὶ ἡ νότιος Γαλλία μεσογειακόν. Εἰς τὴν νότιον Γαλλίαν ὑπάρχει ἡ περίφημος διὰ τὸ ἥπιον κλῖμα τῆς Κυανῆς Ἄκτης, διόπου διαχειμάζουν κατ' ἔτος πολλοὶ πλούσιοι.

στ'. Προϊόντα. Ἡ Γαλλία ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν. Ἡμπο-

“Αποψίς τοῦ λιμένος τῆς Μασσαλίας

ρεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς γεωργική χώρα. Εἶναι αὐτάρκης εἰς τὰ γεωργικά της προϊόντα, τὰ δόπια εἶναι δημητριακά, γεώμητλα, ζαχαρότευτλα, ἔλαιον καὶ ἄλλα. Ἡ ἀμπελοκαλλιέργεια της εἶναι πάρα πολὺ ἀνεπτυγμένη. Τὰ κρασιά τῆς Γαλλίας, ίδιως τῆς περιοχῆς τοῦ Βορρᾶ, εἶναι περίφημα καὶ γνωστὰ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

‘Ἡ κτηνοτροφία ἐπίσης τῆς Γαλλίας εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Ἐξάγει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν γάλα συμπυκνωμένον, τυρόν, βούτυρον, πουλερικά καὶ αὐγά.

‘Ἡ βιομηχανία τῆς Γαλλίας εἶναι ἐπίσης πολὺ καλή. Τὰ προϊόντα της εἶναι ἡλεκτρικὰ εἴδη, θαυμάσια μεταξωτά, μάλλινα καὶ βαμβακερόν ὑφάσματα, αὐτοκίνητα, ζάχαρος κλπ. Τὸ ὑπέδαφός της δίδει γαιάνθρακας, ἀλάτι, σίδηρον, μικρὰν ποσότητα πετρελαίου, ἐνῶ τὰ δάση της ἀρκετὴν ἔχουσιν.

‘Ἡ συγκοινωνία τῆς Γαλλίας εἶναι πάρα πολὺ πυκνή. Σιδηρόδρομοι, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα, ποταμόπλοια εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῆς συγκοινωνίας. Ἐπ-

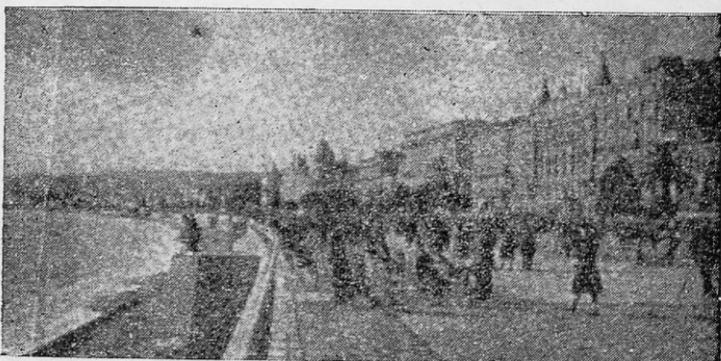
της πολλὰ διαιρέσια εξυπηρετοῦν τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν τῆς χώρας.

ζ'. *Κάτωικοι*. 'Ο πληθυσμὸς τῆς Γαλλίας φθάνει τὰ 41.000.000 κατ. "Όλοι δυμιλοῦν τὴν Γαλλικὴν καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα.

"Η Γαλλία εἶναι ἀπὸ τὰς πλέον πολιτισμένας χώρας τοῦ κόσμου. Η ἐκπαίδευσίς της εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. 'Υπάρχουν εἰς αὐτὴν 80.000 δημοτικὰ σχολεῖα καὶ πολλὰ ἀνώτερα σχολεῖα μεταξὺ τῶν δποίων καὶ 17 πανεπιστήμια, εἰς τὰ δποῖα φοιτοῦν καὶ πολλοὶ ἔνοι φοιτηταί.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δημιοκρατικόν. Οἱ Γάλλοι εἶναι πολὺ φιλειλύθεος λαός.

η'. *Πόλεις*. Πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας εἶναι οἱ Παρίσιοι, τὸ γνωστό-

Ἡ Νίκαια

ας Παρίσι, δπως συνήθως λέγεται. "Εχει 2.750.000 καὶ εἶναι κτισμένη εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα. Εἶναι ἡ ὁραιοτέρα πόλις τοῦ κόσμου, μὲ ὁραίους δρόμους καὶ πλατείας, μὲ μεγαλοπρεπῆ δημόσια καὶ ἴδιωτικὰ κτίρια, μὲ λαμπροὺς ναοὺς, μὲ ὑπόγειον στιθηρόδρομον. Εἰς αὐτὴν εὑρίσκεται ἡ περίφημος Παναγία τὸν Παρισίων, τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου, δ πύργος τοῦ "Αἴφελ, αἱ φημισμέναι Βερσαλλίαι, τὸ δάσος τῆς Βουλώνης κ. ἢ. Τὰ καταστήματα τῶν Παρισίων εἶναι ἄφθαστα εἰς πολυτέλειαν καὶ ἐπιβάλλουν κατ' ἔτος τὴν «μόδαν» εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Οἱ Γάλλοι θεωροῦν τὸ Παρίσιον ὡς τὴν ψυχὴν τῆς Γαλλίας καὶ δὲν ἔχουν ἄδικον. "Αλλαὶ πόλεις εἶναι ἡ Χάβρη, ἡ Νάντη, τὸ Βορδώ, ἡ Τουλούζη, ἡ Μασσαλία, ἡ Νίκαια ἡ Λυών, τὸ Καλαί, τὸ Βερντέν, τὸ Χερβούργον, ἡ Λίλη κ.ἄ.

θ'. *Αποικίαι*. 'Η Γαλλία ἔχει ἀποικίας εἰς διάστασίν την ἡπείρους. Εἰς τὴν Αφρικὴν ἔχει τὴν Τύνιδα, τὸ Ἀλγέριον, τὸ Μαρόκον, τὴν Γαλ. Ἀφρικήν, τὸ Γαλ. Καμεροῦν, τὴν Γαλ. Σομαλίαν καὶ τὴν μεγάλην νῆσον Μαγαδασκάρην. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἔχει τὴν Γαλ. Γονιάν, τὴν Μαρτινίκαν καὶ ἄλλα νησιά. Εἰς τὴν Ἀσίαν ἔχει τὰς Γαλ. Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰνδοκινεζικὴν Ἐνωπίων. Εἰς τὴν Ὡκεανίαν ἔχει τὰς νησιὰς Ἐβρίδας, Νέαν Καληδονίαν.

ν'. Ιστορία. Η Γαλλία ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν κατά τὴν ἐποχὴν τοῦ **Μ. Ναπολέοντος**. Οἱ Γάλλοι ἔκαμον τὸ 1789 τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ ἤγκαθίδρυσαν εἰς τὴν χώραν των τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Εἰς τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν. Η Γαλλία ἔχει ὡς ἔμβλημά της τὴν ἴστητα, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀδελφοσύνην.

Ασκήσεις

Χάροης τῆς Γαλλίας. Φέρετε περισσοτέρας πληροφορίας διὰ τὰς πόλεις τῆς Γαλλίας. Φέρετε εἰκόνας καὶ πληροφορίας διὰ τὰ δημόσια κτίρια τῶν Παρισίων. Τὶ γνωρίζετε διὰ τὸν πύργον τοῦ "Αἴφελ". Ποῖον εἶναι τὸ ἰδιάστερον χαρακτηριστικὸν τῆς Γαλλίας; Φέρετε περισσοτέρας πληροφορίας διὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Συγχρίνατε τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ βγάλετε σχετικὰ συμπεράσματα.

3. ΒΕΛΓΙΟΝ

α'. Θέσης—"*Εκτασις*. Τὸ Βέλγιον ἔχει σχῆμα τριγώνου. Ενδέσκεται βορείως τῆς Γαλλίας καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Γερμανίας. ΒΔ ἡ χώρα βρέχεται ἀπὸ τὴν Βόρειον θάλασσαν. Η ἔκτασις τοῦ Βελγίου εἶναι 30.500 τ. χλμ.

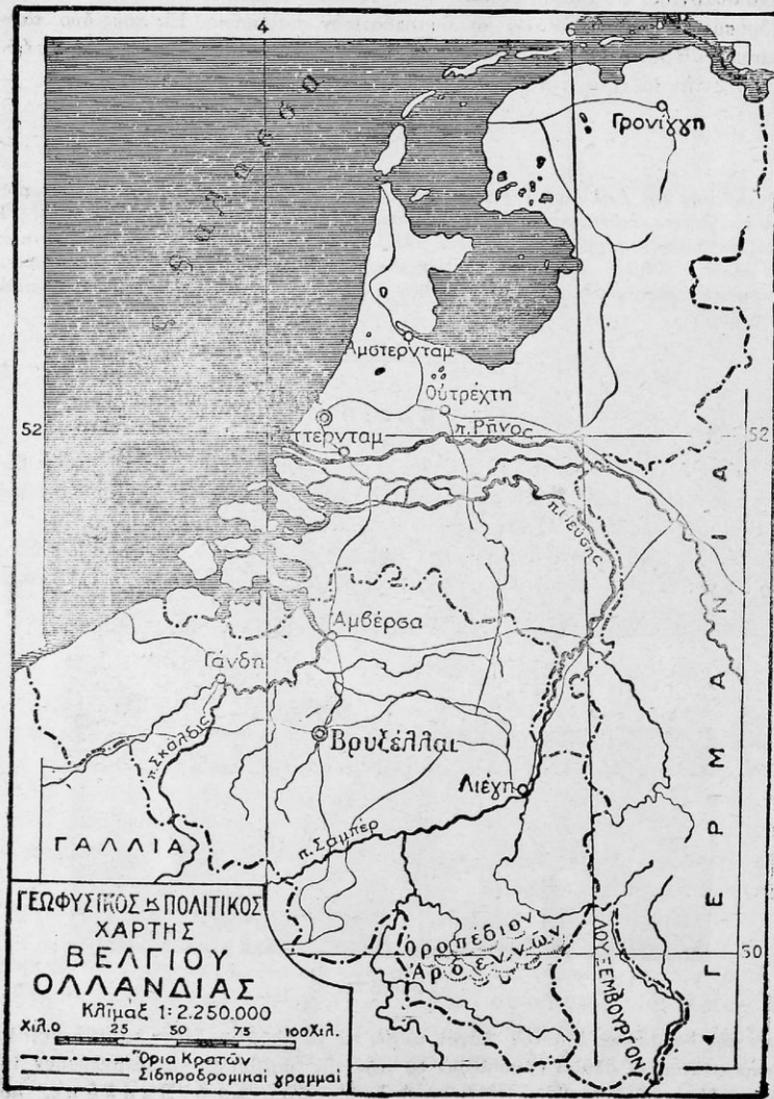
β'. Εδαφος. Τὸ ΝΑ τμῆμα τῆς χώρας κατέχεται ἀπὸ τὰ μέτρια εἰς ὄψις "*Αρδενα*". Τὸ ν. θοτόν μέρος εἶναι πεδινὸν καὶ χαμηλότερον ἀπὸ τὴν ἐπιφά-

Αἱ Βρυξέλλαι

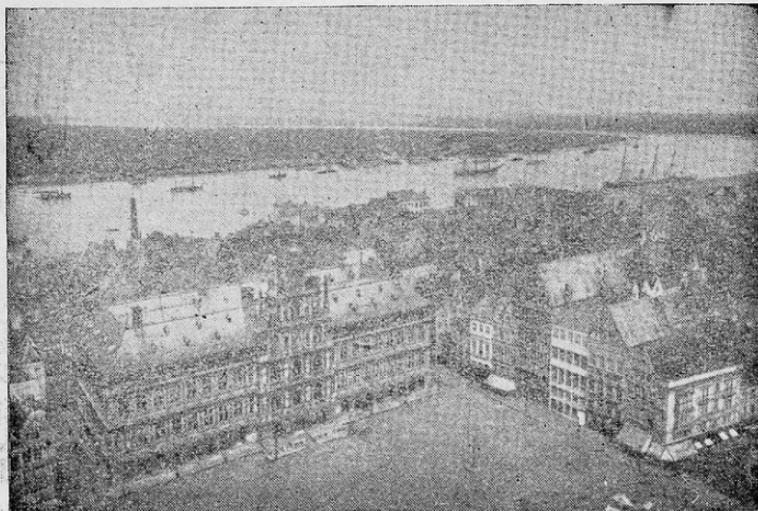
νειαν τῆς θαλάσσης. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὰ παράλια ἔχουν κτισθῆ μεγάλαι ὑδατοφράκται, οἱ δποῖοι ἐμποδίζουν τὰ νερά τῆς θαλάσσης νὰ κατακλύσουν τὴν χώραν. Ήστιαροὶ διασχίζουν τὸ Βέλγιον δ—Μ· ὄ· β· α·ς καὶ δ· Σ· κ· ἀ· δ· η·ς, ποὺ εἶναι διμφότεροι πλωτοὶ καὶ συνδέονται μὲ διώρυγας.

γ'. Κλιμα. Τὸ πεδινὸν τμῆμα, ἐπειδὴ εἶναι πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ δε-

ζεται την έπιδρασιν του Ρεύματος του Κόλπου, έχει κλίμα ωκεάνειον. Τδ νότιον πυμήμα έχει κλίμα μαλλον ήπειρωτικόν, διότι είναι δρεινόν.

δ'. Προϊόντα. Τὰ προϊόντα τῆς χώρας είναι κυρίως γεωργικά καὶ βιομηχανικά. Ἡ γάρω δποτελεῖται, δπως εἴδομεν, ἀπὸ ἔνα βαθύπεδον. Τδ βαθύπεδον αὐτὸ διαρρέεται ἀπὸ τὸν ποταμὸν Σκάλδην, εἰς τὸν δποῖον ἔχουν διανοτέξει οἱ Βέλγοι πολλὰς διώρυγας διὰ τὸ πότισμα τῶν χωραφιῶν. Τοιουτορόπως ἡ εὐφορία του ἐδάφους καὶ τὸ ωκεάνειον κλίμα ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐντατικὴ καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν ἀπὸ τοὺς ἐργατικοὺς Βέλγους ἀφ' ἐτέρου, κάμνουν τδ φυσιθύπεδον νὰ δμοιάζῃ μὲ θαυμιάσιον κῆπον. Ἀξιόλογος είναι ἐδῶ ἡ παραγωγὴ τῶν τεύτλων, τῆς βύνης διὰ τὸν ζῦθον (μπύρα) καὶ τοῦ λίνου διὰ τὴν ὑφαντουρ-

Ἡ Ἀμβέρσα μὲ τὸ λιμάνι τῆς

γίαν. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἀσκετὰ λειβάδια εἰς τὴν παραλίαν, δπου βόσκουν ἀγέλαι φοειδῶν, ἀλόγων καὶ κοίρων.

Ο δρυκτὸς πλοῦτος τοῦ Βελγίου είναι πλούσιος. Ἐξάγονται κυρίως γαλάνθρακες, ἀλλὰ καὶ σιδηρος, ψευδάργυρος κ. ξ.

Ἐνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν γαλανθράκων καὶ τῆς μορφώσεως τῶν κατοίκων, τὸ Βέλγιον έχει τεραστίαν βιομηχανίαν ἐν συγκρίσει μὲ τὸ μέγεθός του. Ἐχει πολλὰ ἐργοστάσια ὑαλουργίας, ὑφαντουργίας καὶ μεταλλουργίας.

Ἀνάλογον μὲ τὴν βιομηχανίαν είναι καὶ τὸ ἐπιπόνιον τῆς χώρας, τὸ δποῖον θεανερογείται μὲ δλον τὸν κόσμον. Εἰσάγει πρώτας ὅλας (βάμβακα, δημητριακὲ καὶ βιομηχανικάς δλας) καὶ ἔξαγει τὰ βιομηχανικά τῆς περιοδόντα.

Ἡ συγκοινωνία τῆς χώρας είναι πικνοτάτη μὲ τὰς αιδηροδρομικὰς γραμ-

πόδες, τοὺς αὐτοκινητοδρόμους, τὰς διώρυγας τῶν ποταμῶν, τὰς Δεροπορικὰς γεφυμάς κλπ.

ε'. Κάτοικοι. Ο πληθυσμὸς τοῦ Βελγίου ἀνέρχεται εἰς 7.700.000 κατ., ποὺ εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα καὶ διμιοῦν τὴν Γαλλικὴν καὶ Φλαμανδικὴν γλωσσαν. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι συνταγματικὴ βασιλεία.

στ'. Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι αἱ Βρυξέλλαι (1.300.000) πόλις, ὀφειλοτάτη μὲ σημαντικὰς βιομηχανίας. "Αλλαι πόλεις εἶναι ή Αμβέρσα, τὸ καλύτερον καὶ μεγαλύτερον λιμάνι τοῦ Βελγίου, ή Λιέγη μὲ τὰ περίφημα ναλουργεῖα καὶ τὰ μεταλλουργεῖα της, ή Γάνδη μὲ μεγάλα κλωστήρια καὶ δημαρχεῖα καὶ ἄλλαι.

Τ'. Αποικίαι. Τὸ Βέλγιον ἔχει εἰς τὴν Αφρικὴν τὴν μεγάλην ἀποικίαν τοῦ Βελγικοῦ Κόγκου.

•Ασκήσεις

Εὔρετε τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βελγίου καὶ ἐπηγήσατε τὸν λόγον τῆς μεγάλης πυκνότητός του. Φέρετε πληροφορίας διὰ τὸ φέντα τοῦ Κόλπου καὶ τὴν ἐπίδρασον ἐπὶ τοῦ καλλιατοῦ τῆς Εὐρώπης. Ταξιδέψατε τοερῶς ἀπὸ Παρισίου εἰς Βρυξέλλας οἰδηροδρομικῶς καὶ ἐκπέμψατε τὴν διαδρομὴν τοῦ ταξιδίου σας.

4. ΟΛΛΑΝΔΙΑ (ΚΑΤΩ ΧΩΡΑΙ)

α'. Θέσις—"Εκτασίς. Εὑρίσκεται βορείως τοῦ Βελγίου καὶ μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Βρρ. Θαλάσσης. "Εχει ἔκτασιν 41.000 τ. χλμ.

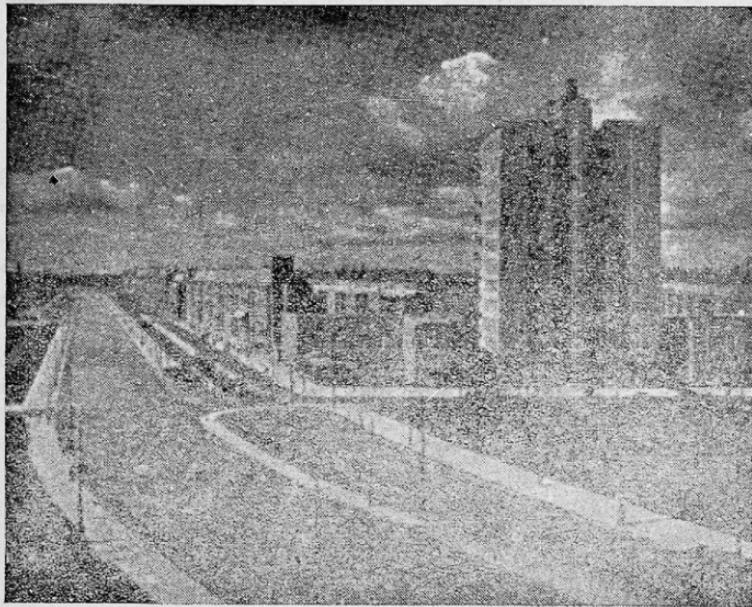
β'. Ξέδαφος. Ολλανδία εἶναι μία πεδιάς. Τὸ ὄνομα τῆς χώρας φανερώνει, δτὶ εἶναι ἔκτασις χαμηλὴ χωρὶς δοη. Τὸ ἡμισυ τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας ενίσκεται χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τὸ ξέδαφος αὐτὸν κατεκήθη ἀπὸ τὴν μεγάλην δραστηριότητα τῶν κατοίκων της. "Εκαμαν δηλ. τὸ ἔκτη οἱ Ολλανδοί: Κατεσκενάζον προχώματα εἰς τὰ ἀβαθῆ μέρη καὶ περιέκλειον μὲ αὐτὰ μέρος τῆς θαλάσσης. Κατόπιν ἀπεξήραυν τὸ ξέδαφος αὐτὸν καὶ μετ' δλιγον προέβαινον εἰς τὴν καλλιέργειάν τουν. Κατόπιν περιέκλειον ἄλλο τμῆμα καὶ τοιοντοτρόπως ἐπροχώρουν διαρκῶς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς θαλάσσης καὶ ἀπεξήραυν τὸ χαμηλὸν αὐτὸν ξέδαφος, ποὺ τώρα ἀποτελεῖ τὸ ἡμισυ τῆς Ολλανδίας.

Εἰς τὰ παρόλια καὶ εἰς τὰς δύνας τῶν ποταμῶν ἔχουν κτίσει ισχυρότατα φράγματα καὶ διώρυγας Παρ' δλα αὐτὰ νὰ προστατεύονται ἀπὸ τὰς πλημμύρας."Απειράριθμοι δὲ ἀνθρώποι καὶ ὑδραντίαι ἀποχετεύονται τὰ νερὰ ἀπὸ τὰ κτήματα εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς διώρυγας Παρ' δλα αὐτὰ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ισχυρότατη τρίκυμψια διέσπασε τὰ φράγματα, κατεπλημμύρισε τὴν χώραν καὶ ἐποξένησε τοὺς αὐτῆν μεγάλας καταστροφάς. "Αλλὰ οἱ ἐφαγατοί Ολλανδοί ἀπεκατέστησαν πάλιν τὰς καταστροφέντα φράγματα καὶ ἐπανώθισαν τὰς καταστροφάς.

γ'. Κλίμα—Πρεσβύτεροι. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ὀκεανέον μὲ πολλᾶς βρε-

χάς καὶ μὲ πολλὴν διπέχλην. Τὰ προϊόντα τῆς εἶναι γε ωργικά, δημητριακά, ζαχαρότευτλα, γεώμηλα, λαχανικά καὶ ἀφθονα ὑδαιούτατα ἀνθη καὶ τηνοτροφικά, περίφημα δλλανδικά τυριά καὶ βούτυρα, συμπεκυκνωμένον γάλα, δέρματα, κρέας κ. α. Ἐπίσης ἡ βιομηχανία της παράγει ψφάσματα καὶ χάρτην καὶ τὸ ἔδαφός της γαιάνθρακας.

Τὸ συγκοινωνιακὸν δίκτυον τῆς χώρας εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένον. Σιδηρόδρομοι, αὐτοκίνητα, διώρυγες, ἀτμόπλοια καὶ ἀεροπλάνα ἔξυπηρετοῦν τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, τὸ δποῖον εἶναι ἐπίσης πολὺ ἀνεπτυγμένον. Ἡ Ὀλλανδία ἔρχεται ὀνδόν κατὰ σειρὰν χώρα εἰς τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον.

Τὸ Ἀμστερνταμ

δ. *Κάτιοικοι*. Ἡ χώρα εἶναι πολὺ πυκνοκατφυγμένη. Ἔνω εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς Ἑλλάδος, οἱ κάτοικοι της ἀνέρχονται εἰς 10.173.000. Οἱ Ὀλλανδοὶ διμιοῦν τὴν Ὀλλανδικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι καθολικοὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι. Τὸ πολίτευμα τῆς Ὀλλανδίας εἶναι συνταγματικὴ βασιλεία.

Οἱ Ὀλλανδοί, δπως εἴπομεν, ἀπέσπασαν τὸ ἔδαφός των ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ εἶναι ἀναγκασμένοι νῦν τὸ ὑπερασπίζουν σκληρῶς ἀπὸ τὰς φοβερὰς ἐφόδους της. Διὰ τοῦτο δχι μόνον εἶναι ἐργατικοὶ καὶ ἀποφασιστικοὶ ἀνθρωποι, ἄλλα καὶ ἐπίμονοι καὶ θρογαλέοι. Παλαίοντες διαρκῶς μὲ τὴν θάλασσαν, ἔχοικειώθησαν μὲ αὐτήν, ἔγιναν ἀριστοὶ ναυτικοὶ καὶ ἀπέκτησαν ἀποικίας πολλὰς φοράς | εγαλυτέρας εἰς ἔκτασιν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, δπως π.χ. τὰς Ὀλλανδικὰς Ἰνδίας μὲ 72.000.000 κατ. καὶ πλουσιώτατα τρόπικὰ προϊόντα.

ε'. Πόλεις. Πρωτεύουσα της Όλλανδίας είναι η Χάγη (540.000). Τοπόλεις τὸ Ἀμστερδάμον (Αμστρενταμ (800.000 κατ.) ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Όλλανδίας, τὸ Ρόττερνταμ πλησίον τῆς Χάγης μεγάλος λιμὴν, η Ουτρέχτη κ. ἄ.

•Ασκήσεις

Φέρετε περισσοτέρας πληροφορίας δινὶ τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ έδαφους τῆς Όλλανδίας καὶ διὰ τὴν διαρκῆ καὶ ἐπίμονον πάλην τῶν Όλλανδῶν μὲν τὴν θάλασσαν. Εἰς τὸ χορηγοποιοῦντα ἵνα ἀνεμόμυλοι τῆς Όλλανδίας; Συγκρίνατε τοὺς Όλλανδοὺς μὲν τοὺς Ἐλβετούς. Ενδίσκετε δομοιότητας: Ποῦ;

---

5. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

Τὸ μικρὸν αὐτὸν κρατὶδιον είναι δούκατον. Εὑρίσκεται παρὰ τὰ Ἀρδενα, μεταξὺ Βελγίου, Γερμανίας καὶ Γαλλίας. Τοῦτο ἔκτασιν 2.500 τ. χλμ. καὶ κατοίκους 300.000 είναι περίπου ἴσον μὲ τὴν Αιτιανήν.

Τὸ ὑπέδαφος τῆς μικρᾶς αὐτῆς χώρας είναι πλουσιώτατον εἰς γαιάνθρωπας καὶ μεταλλεύματα σιδήρου. Διὰ τοῦτο ἡ ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς είναι ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ βιομηχανία.

Πρωτεύουσά του είναι τὸ Λουξεμβούργον (50.000). Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας είναι γερμανικῆς καταγωγῆς, διμιούντες τὴν Γαλλικήν. Τὸ Λουξεμβούργον ἀπό τὸ έτος 1922 είναι ἡνωμένον οἰκονομικῶς μὲ τὸ Βέλγιον, δηλ. μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν δὲν ὑπάρχουν τελωνειακοὶ περιορισμοί.

Π Ι Ν Α Ζ Γ'.

Χώραι τῆς Δυτικῆς Εύρωπης

α	Χώραι	*Εκτασις εἰς τ. χλμ.	Πληθυσμός	Πυκν. Πληθ. κατά τ. χλμ.	Κυριώτεραι πόλεις
1	Μεγ. Βρετανία	341.000	48.000.000	153	Λονδίνον, Λίβερπουλ, Οξφόρδη, Εδιμβούργον κ.ἄ.
2	Γαλλία	550.000	41.000.000	75	Παρίσιοι, Μασσαλία, Λυών, Τουλούζ, Χερβούργον.
3	Βέλγιον	30.500	7.700.000	252	Βρυξέλλαι, Αμβέρσα, Λιέγη.
4	Όλανδία	41.000	10.173.000	248	Χάγη, Αμστελόδαμον.
5	Λουξεμβούργον	2.500	300.000	120	Λουξεμβούργον.
	Σύνολον	965.000	107.173.000	111	

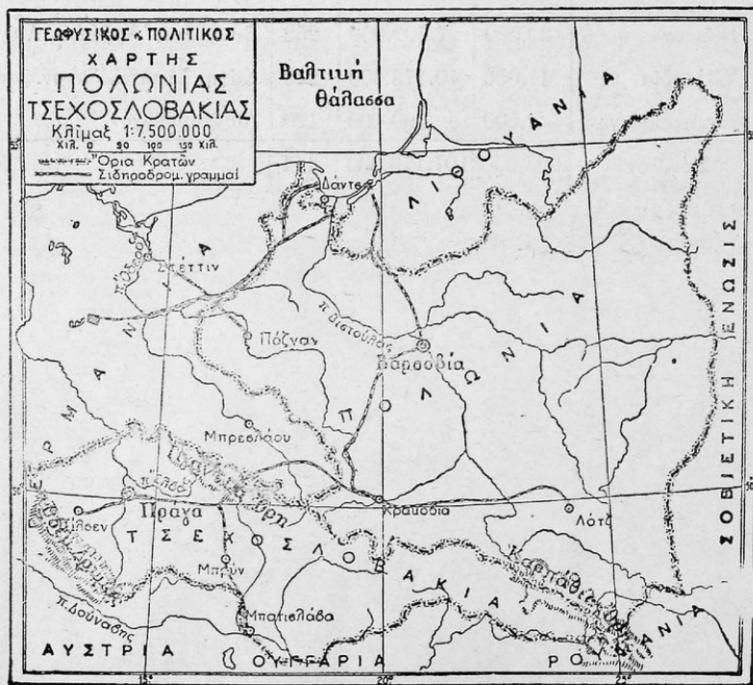
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. ΠΟΛΩΝΙΑ

α'. Θέσης—Εκτασις. Η Πολωνία εύρισκεται εἰς τὰ βόρεια τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ μεταξὺ αὐτῆς, τῆς Γερμανίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης.
Έχει ἔκτασιν 393.000 τ. χλμ.

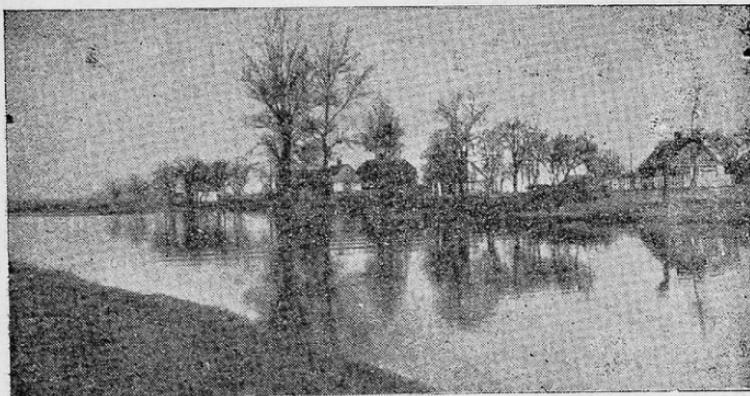
β'. Εδαφος. Τὸ δνομα «Πολωνία» εἰς τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν σημαίνει

πεδιας. Ιιράγματι τὸ ἔδαφος τῆς Πολωνίας είναι ἐντελῶς πεδινόν, διακοπτόμενον μόνον εἰς τὰς νοτίους περιοχάς της ἀπὸ χαμηλᾶς διακλαδώσεις τῶν Κυρπαθίων καὶ ἀνατολικῶς ἀπὸ τὰς Ἐλώδεις ἐκτάσεις τοῦ κοταμοῦ Πριπετ.

γ'. Υδατα. Ἡ Πολωνία διασχίζεται ἀπό τοὺς ποταμοὺς Βιστούλαν, Φόρτοιος χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, Δνείπερον, Πόντον, Πόντον, Πόντον, ποὺ χύνεται εἰς τὸν Εὐξεινὸν Πόντον, Πόντον, Πόντον, Πόντον, ποὺ χύνεται εἰς τὸν Δνείπερον διὰ διώρυγος καὶ τοιουτορόπτως, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο εἶναι πλωτοὶ εἰς δλον τῶν τὸ μῆκος, ἐπικοινωνεῖ ἀτμοπλοϊκῶς ὁ Εὐξεινὸς Πόντος μὲ τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν. Εἰς τὴν βόρειον Πολωνίαν ἐπίσης ὑπάρχουν μικραὶ λιμναὶ ἐν μέσῳ ἐκτεκταμένων πευκώνων.

δ'. Κλῖμα—Προϊόντα. Εἰς τὴν Πολωνίαν φυσοῦν βόρειοι καὶ ψυχροὶ ἄνεμοι. Ἔτσι τὸν χειμῶνα κάνει πολὺ ψῦχος καὶ τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν τῆς παγῶνταν. Οἱ ἔδιοι ἄνεμοι κάνουν δροσερὸν τὸ καλοκαίρι καὶ προκαλοῦν μὲ τοὺς

Ο Βιστούλας

ἄδρατμούς των, ποὺ μεταφέρουν, ἀφθόνους βροχάς. Τοιουτορόπτως τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ἡπειρωτικόν.

Ἡ Πολωνία εἶναι χώρα γεωργική. Καλλιεργοῦνται εἰς αὐτὴν ἄνω τῶν 20 ἑκατομ. στρεμμάτων γῆς καὶ παράγονται μεγάλαι ποστήτες δημητριακῶν, ἀσπριών, καπνοῦ, βάμβακος, ζαχαροτεύτλων, καὶ ἄλλων γεωργικῶν προϊόντων. Εἰς ἡμέραντα λειβάδια τῆς βόσκουν 20 ἑκατομ. βοοειδῶν, προβάτων, ἀλόγων κ. ἄ. καὶ οἱ δασωμένοι λόφοι τῆς παραγόνται ἀφθονον ἐκλεκτὴν ἔυλειαν. Όρυκτὸν πλοῦτον ἔχει ἀφθονον, ἥτοι γαιάνθρακας, πετρέλαιον, θειάφι, σιδηρον, πορφελάτην, μάρμαρον καὶ ίδιως ὅρυκτὸν ἄλιας. Περίφημα εἶναι τὰ ἀλατωρυχεῖα τῆς Κρακοβίας. Μέσα εἰς αὐτὰ ὑπάρχουν μεγάλωπρεπεῖς αἴθουσαι, ναοί, δόσι, ποὺ προκαλοῦν πράγματι τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἐπισκέπτου.

* Αρχετὴν ἔξελιξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία τῆς Πολωνίας. Τὰ ἔργα στάσιά της κατεργάζονται μέταλλα, κυρίως ἀτσάλι, καὶ παραγόνται ὑφάσματα, θάλινα εἴδη, δέρματα, ζάχαρον κλπ. Ἡ παραγωγὴ ζαχάρεως φθάνει τὰ 500 ἑκάτ. Ὁκάδας τὸ ἔτος.

ε'. Κάτοικοι. Ἡ Πολωνία ἔχει 29.000.000 κατ., ποὺ διμιλοῦν τὴν Πολω-

νικήν καὶ εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολοῦντας μὲ τὴν γεωργίαν, οἱ ὑπόλοιποι μὲ τὴν βιομηχανίαν, κτηνοτροφίαν καὶ ἐμπόριον.

Τὸ πολίτευμά της εἶναι λαϊκή δημοκρατία (κομμουνιστικόν).

στ'. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας εἶναι ἡ Β α σ ο β ι α (1.200.000) πτισμένη εἰς τὴν ἀριστεράν δ̄χθην τοῦ ποταμοῦ Βιστούλα. Εἰς αὐτὴν διασταυρώνονται αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ Βερολίνου—Μόσχας καὶ Βιέννης—Λενίγκραντ. Εἶναι ὁραία πόλις μὲ μεγάλα πάρκα, πλατείας, δρόμους, θέατρα καὶ πολλὰ ἐργοστάσια. Ἀλλα πόλεις ἡ Λ δ τ σ (600.000), ἡ Κ ο α κ ο β ι α, τὸ Π ό ζ ν α ν καὶ αἱ ἄλλοτε γερμανικαὶ πόλεις Μ π ρ ε σ λ α ο ν, Σ τέ τ τ ι ν καὶ τὸ Δ α ν τ σ ι χ, ποὺ εἶναι λιμήν εἰς τὴν Βαλτικὴν κ. ἄ.

ζ'. Ιστορία. Ἡ χώρα κατὰ τὸ 1796 διεμοιράσθη μεταξὺ τῆς Αὐστρίας, Ρωσίας καὶ Γερμανίας. Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (1918) ἔγινεν ἀνεξάρτητον κράτος. Ἐκράτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της μέχρι τοῦ 1939, δύποτε κατελήφθη ἀπὸ τὸν Γερμανὸν καὶ ἔνα μέρος αὐτῆς ἀπὸ τὸν Ρώσον. Μετὰ τὴν νίκην τῶν συμμάχων ἡ Πολωνία ἀνέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της.

*Ασκήσεις

Νὰ γίνῃ χαρτογράφησις τῆς χώρας μὲ ὅλα τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα, ποὺ εἴπομεν. Νὰ φέρετε περισσοτέρας πληροφορίας διὰ τὰς πόλεις τῆς Πολωνίας.

2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΡΩΣΙΑ (ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ)

α'. Θέσης—Ἐκτασις. Ἡ Ρωσία κατέχει διλόκληρον σχεδὸν τὸ τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Είναι μία ἀπέραντος εἰς ἔκτασιν χώρα, ποὺ καταλαμβάνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ἀνατολικῶς χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσίαν (Ἀσιατικὴ Ρωσία) μὲ τὴν δροσειρὰν τῶν Οὐραλίων δρέων καὶ μὲ τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Συνορεύει νοτίως μὲ τὴν Τουρκίαν, δυτικῶς μὲ τὴν Ρουμανίαν, Πολωνίαν καὶ Φιλλανδίαν καὶ βρέχεται νοτίως ἀπὸ τὸν Εὔξεινον Πόντον, δυτικῶς ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν καὶ βορείως ἀπὸ τὸν Βόρειον Παγ. Ὁκεανόν. Ἐχει ἔκτασιν 5.900.000 τ. χλμ.

β'. Παράλια. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου σχηματίζεται ἡ Ἀ ζ ο-φική θάλασσα, δ κόλπος τῆς Ὁ δ η σ ο ὖ καὶ ἡ χερσόνησος τῆς Κοιμαίας. Εἰς τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς δ κόλπος τῆς Ρίγας καὶ δ Φιννικὸς καὶ εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορ. Παγ. ὥκεανοῦ ἡ Λευκὴ θάλασσα, ἡ χερσόνησος τοῦ Κ α ν ί ν καὶ δ κόλπος Τ σ ε σ κ α γ ι α.

γ'. Ἐδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης. Ρωσίας εἶναι τελείως πεδινὸν καὶ μονότονον. Μόνον χαμηλὰ ὑψώματα καὶ πλατεῖς ποταμοὶ διακόπτουν τὴν μονοτονίαν τοῦ πεδινοῦ ἐδάφους τῆς χώρας. Εἰς τὰ ἀνατολικὰ μόνον δρια τῆς χώρας ἔκτείνεται ἡ μεγάλη δροσειρὰ τῶν Ο ύ ρ α λ ί ω ν (1700 μ.). Ἐπίσης εἰς τὰς νο-

τίους περιοχές, μεταξύ Κασπίας και Εύξεινου, υψώνεται δ Κ α ύ κ α σ ο σ (5600) και εἰς τὴν περιοχὴν Μόσχας—Χαρκόβου τὰ Β α λ τ ἄ τ α, ποὺ εἶναι χαμηλὰ δοῃ.

*Ολόκληρος ἡ χώρα εἶναι μία ἀπέραντος πεδιάς. Ἀπὸ τὴν πεδιάδα αὐτὴν μία μεγάλη ἔκτασις εἰς τὰ ΝΔ τῆς χώρας καλύπτεται ἀπὸ στέπας και εἰς τὰ Β. ὑπάρχει μία μεγάλη ἔκτασις ἀπὸ τούνδρας (χερσόνησος Κανίν και κόλπος Τσεσκάγια).

δ'. **Ύδατα.** Ὁπως εἴπομεν, τὴν χώραν διασχίζουν μεγάλοι ποταμοί. Μεγαλύτερος ἔξι αὐτῶν εἶναι δ Βόλγας, ποὺ ἔχει μῆκος 3.700 χλμ., πηγάζει ἀπὸ τὰ Ουράλια και χύνεται εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Ο Βόλγας εἶναι εἰς δύο

Ρωσίδες ἀλιεύουν εἰς τὸν Βόλγαν ποταμὸν

σχεδόν τὸ μῆκος του πλωτός. Ἀλλοι ποταμοὶ εἶναι δ Οὐράλης καὶ δ Δνείς περούς, ποὺ χύνονται εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, δ Μέμελ και Δινίας, ποὺ χύνονται εἰς τὴν Βαλτικήν, δ Ὁνέχας και δ Πετσκόρας, ποὺ χύνονται εἰς τὸν Βορ. Παγ. ὀκεανὸν και πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι. Οἱ περισσότεροι ἔξι αὐτῶν εἶναι πλωτοὶ και συνδέονται μεταξύ των μὲ διώρυγας.

*Ἐξ ἀλλού εἰς τὴν Ρωσίαν ὑπάρχουν πολλαὶ λίμναι, μεγαλύτεραι τῶν ὅποιων εἶναι: ἡ Λαδόγκα, ἡ Ὄνέγκα, ἡ Πέριπούς, ἡ Ιλμενία. ἀ.

ε'. Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Ρωσίας εἶναι ψυχρότατον εἰς τὰς βορείους περιοχές. Η θερμοκρασία εἰς αὐτὰς πίπτει κάτω τοῦ μηδενὸς κατὰ τὸν χειμῶνα. Εἰς τὴν κεντρικὴν και νότιον εἶναι ψυχρὸν τὸν χειμῶνα και θερμὸν τὸ καλοκαίρι (ἡπειρωτικὸν) και τέλος εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὔξεινου πόντου εἶναι εύκρατον* (ἔξηγήσατε τοὺς λόγους).

στ'. Προϊόντα. Η Ρωσία εἶναι χώρα κατ' ἔξοχὴν γεωργική. Τὰ γεωργικά της προϊόντα εἶναι ἀφθονα. Σιτηρά, γεώμηλα, ζαχαρότευτλα, βαμβάκι, λινάρι κλπ. εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα της. Εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Κριμαίας καλλιερ-

γείται ή αμπελος, ή ἑλαία, ή συκή καὶ ή δάφνη καὶ ἐξ σίτιας τοῦ ἡπίου κλίματός της ἔχουν ίδρυθη εἰς αὐτὴν πολλὰ θεριναὶ διαμοναὶ.

‘Η κατηνοτροφία τῆς χώρας εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Εἰς τὰ ἀπέραντα λειβάδια της βόσκουν πάρα πολλὰ ἀγέλαι μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων. Εἰς τὰς βορείους περιοχάς της οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὸ κυνήγιον τῆς ἀλώπεκος, τῶν κουναβίων καὶ τοῦ σκοιούρου.

‘Ἐπίσης ὁ ὄρυκτος πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι ἀφθονος. ‘Υπάρχουν εἰς αὐτὴν γαιανέθρακες, πετρέλαιον, χαλκός, σίδηρος, ὑδροάργυρος κλπ.

‘Η βιομηχανία τῆς Ρωσίας εἶναι ἐπίσης ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Καλύπτει δλας τὰς ἀνάγκας της εἰς βιομηχανικὰ προϊόντα.

‘Η συγκοινωνία τῆς χώρας εἶναι ἐπίσης ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. ‘Υπάρχουν εἰς αὐτὴν δλα τὰ εῖδη συγκοινωνῶν. Εἰς τὰ βόρεια μέρη της χρησιμοποιοῦν τὴν ἐποχὴν τῶν χιόνων ἐλκυσθεῖσαν.

ζ'. **Κάτοικοι.** ‘Ο πληθυσμὸς τῆς Ενδομετοπολεως της Ρωσίας ἀνέρχεται εἰς 140.000.000 κατ. περίπου. ‘Ολοι εἰναι σλάβοι, διμιλοῦν τὴν Ρωσικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι χριστιανοὶ δραγμόδοξοι τὸ θρήσκευμα.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι ‘Ενωσις Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν (Ε.Σ.Σ.Δ.) δηλ. κομμουνιστικὸν πολίτευμα.

η'. **Πόλεις.** Πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας εἶναι ἡ Μόσχα (4.200.000). Εἰς τὴν Μόσχαν ὑπάρχουν τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κρεμλίνου καὶ ἀλλα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, εἶναι δὲ κόμβος συγκοινωνιῶν. ‘Αλλαι πόλεις ἡ Πετρούπολις (Λένινγκραδ), ἐμπορικὸς λιμὴν εἰς τὸν Φιννικὸν κόλπον, τὸ Κίεβον, ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Οὐκρανίας, ἡ ‘Οδησσός, λιμὴν εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον, γνωστὴ ἀπὸ τὴν Φιλικὴν Ἐταιρίαν, ἡ Σεβαστούπολις εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Κριμαίας, τὸ Χάροβον καὶ ο βορειοανατολικὸν.

θ'. **Ιστορία.** Οἱ Ρώσοι κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν πολλὰς φορᾶς ἐπεξεργάσαν να κυριεύσουν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἀπέτυχον. ‘Αργότερον ἔδεχθησαν τὸν χριστιανισμόν. Κατὰ τὸ 1917 ἔγινεν εἰς αὐτὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις, πού κατήργησε τὴν ἡγεμονίαν τῶν Τσάρων. Κατὰ τὸν β'. παγκόσμιον πόλεμον ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν συμμάχων ἐνίκησαν.

3. ΒΑΛΤΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Εις τὴν παραλίαν τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης είναι τρεῖς μικροὶ χῶροι. Ἡ Ἐσθονία, ἡ Λεττονία καὶ ἡ Λιθουανία. Ἐχουν ἔκτασιν καὶ τρεῖς μαζὶ 190.000 τ. χλμ. καὶ 6.000.000 κατ. Αἱ χῶραι αὗται λέγονται Βαλτικαὶ ἢ Βαλτικὰ κράτη. Μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον συνεχωνεύθησαν μὲ τὰς ἄλλας Σοβιετικὰς Δημοκρατίας καὶ ἀποτελοῦν τώρα ἐδάφη Ρωσικά.

Ἐξ αὐτῶν ἡ Ἐσθονία ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ρεβάλη, ἡ Λεττονία τὴν Ρίγαν καὶ ἡ Λιθουανία τὸ Κόβνον. Οἱ κάτοικοι τῶν Βαλτικῶν χωρῶν είναι σλαβικῆς καταγωγῆς.

*Ασκήσεις

Νὰ κάμετε τὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ σημειώσετε ἐπ' αὐτοῦ δια-
τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα, ποὺ εἰπομένη. Ποία θαλασσία ὁδὸς φέρει ἐξ Ἑλλάδος εἰς
Ρωσίαν; Ἀνακοινώσεις διὰ τὴν χάραν καὶ τοὺς κατοίκους της. Σιδηροδρομικὸν
ταξίδιον ἀπὸ Μικαήλιας Παρισίους. Νὰ φέρετε διὰς τὰς πληροφορίας, ποὺ ἀφο-
ροῦν τὰς σχέσεις Ἑλλάδος καὶ Ρωσίας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Π Ι Ν Α Ζ Δ'.

Χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης

ε	Χῶραι	Ἐκτασις εἰς τ. χλμ.	Πληθυσμός	Πυκν. Πληθ. κατό τ. χλμ.	Κυριώτεραι πόλεις
1	Πολωνία	393.000	29.000.000	74	Βαρσοβία, Κρακοβία, Πόζνα
2	Εὐρωπαϊκὴ Ρω- σία	5.900.000	140.000.000	24	Μόσχα, Κίεβον, Πετρούπο- λις, Ὁδησσός.
3	Βαλτικαὶ χῶραι	190.000	6.000.000	32	Ρεβάλ, Ρίγα, Κόβνον.
	Σύνολον	6.483.000	175.000.000	27	

Πιναγραφία τῆς Εὐρώπης ΣΤ'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ^ο.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

1. ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ

α'. Θέσης. — "Εκτασις. Η Φιλλανδία ενρίσκεται εἰς τὰ ἀνατολικά τοῦ Βορειοῦ κόλπου. Συνορεύει ἀνατολικῶς μὲ τὴν Ρωσίαν, βορείως μὲ τὴν Νορβηγίαν, δυτικῶς μὲ τὴν Σουηδίαν. Βρέχεται δυτικῶς καὶ νοτίως ἀπὸ τοὺς Βοθικοὺς καὶ Φιννικὸν κόλπους. Εκτασις 350.000 τ. χλμ.

β'. Εδαφος. — Η Φιλλανδία δονομάζεται «χώρα τῶν χιλίων λιμνῶν». Διέσπαρτα χιλιάδες λίμναι ὑπάρχουν εἰς αὐτήν. Τὸ νότιον ίδιως τμῆμα τῆς χώρας:

Τοπίον Φιλλανδίας

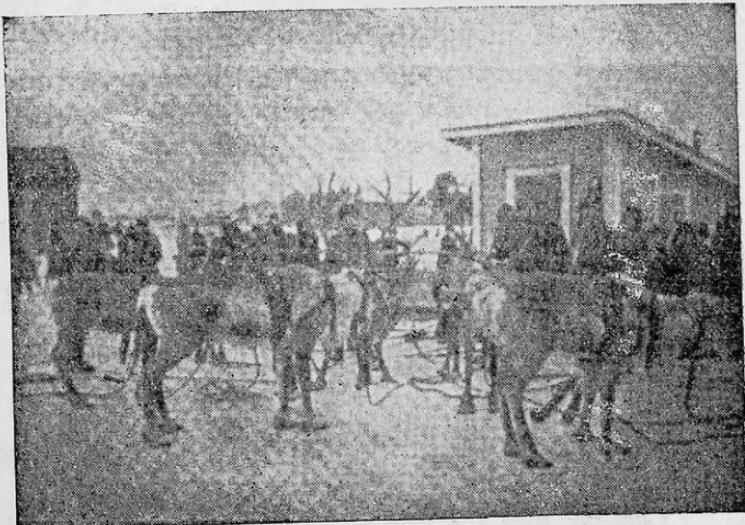
καλύπτεται ἀπὸ πλήθος μικρῶν καὶ μεγάλων λιμνῶν, ποὺ ἀποτελοῦν ἔνα μοναδικὸν φαινόμενον. Αἱ πολυάριθμοι αὐταὶ λίμναι τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τῶν παγετῶν καὶ τὰ χόνια τοῦ μακροῦ Φιλλανδικοῦ χειμῶνος.

Μεταξὺ αὐτῶν ἔκτείνονται μεγάλα ἐλώδη μέρη. Συνδέονται δὲ μεταξὺ των μὲ μικρὰς διώρυγας καὶ αἱ ἀκταὶ των καλύπτονται ἀπὸ δάσης ἐλάτων καὶ σημυδῶν. Μεγάλαι ἔκτασεις ἔχει ἄλλον τῆς Φιλλανδίας καλύπτονται ἀπὸ ἔλατα καὶ σημύδας καὶ μεταξὺ αὐτῶν ποιοβάλλονται αἱ πολυάριθμοι λαμπεραὶ λίμναι τῆς χώρας. Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν λιμνῶν δέν κατοικοῦν ἄνθρωποι. Οἱ Φιλλανδοὶ κατοικοῦν εἰς

τὰ λοφώδη μέρη τῆς χώρας διὰ νὰ ἀποφεύγουν τὴν ὑγρασίαν καὶ τὸ ψῦχος τῆς περιοχῆς τῶν λιμνῶν.

Τὸν χειμῶνα αἱ λίμναι καὶ τὰ ποτάμια τῆς Φιλλανδίας παγάνονται καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν κατοίκων τῆς γίνεται ἐπάνω εἰς τοὺς πάγους μὲ ἔλκυθρα καὶ παγόπέδιλα.

γ'. **Προσόντα.** Τὸ κλῖμα τῆς Φιλλανδίας εὐνοεῖ πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δασῶν. Ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν κυρίως δάση πολλὰ ἀπὸ ἔλατα καὶ σήμυδας. Τὸ ξύλο τῶν δένδρων αὐτῶν εἶναι ἔξαιρετος πρώτη ὄλη διὰ πολλὰς βιομηχανίας, ἥτοι

Συγκοινωνία μὲ ταράνδους

διὰ τὴν βιομηχανίαν πολτοῦ χάρτου, κόντρα πλακέ, ξυλίνων σπιτιῶν, πλακῶν ἀπὸ πολτὸν ξύλου κ. ἅ.

Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιοτέραν βιομηχανίαν τῆς Φιλλανδίας. Οἱ ἀναριθμητοὶ χείμωναι καὶ τὰ ποτάμια προσφέρουν εὐθηνήν μεταφοράν. Οἱ κοροί τῶν δένδρων φίπτονται εἰς αὐτοὺς καὶ φθάνουν ἀνεξόδως εἰς τὸν προσφερόν των.

Πολυάριθμοι ἐπίσης καταρράκται προσφέρουν τὴν δύναμιν κινήσεως τῶν βιομηχανιῶν καὶ βοηθοῦν ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀξιόλογον ἀνάπτυξιν των.

δ'. **Κάτοικοι.** Ο πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀνέρχεται εἰς 3.000.000 κατ. Ὁμηροῦν φιλλανδικά, ἔχουν θρησκείαν εὐαγγελικήν καὶ πολίτευμα δημοκρατικόν. Εἰς τὴν βιοείαν περιοχὴν τῆς Φιλλανδίας εὑρίσκεται ἡ Λαπτική. Εἰς αὐτὴν ζοῦν οἱ Λάπτωνες, ποὺ εἶναι Μογγολικῆς καταγωγῆς. Κατοικοῦν μέσα εἰς παγόσπιτα καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν. Μοναδικὸν ζῶν τῶν μερῶν αὐτῶν εἶναι ὁ τάρανδος. Οἱ τάρανδοι εἶναι πολύτιμοι σύντροφοι καὶ βοη-

θοι τῶν Λαπώνων. Ὁλόκληρος ή ζωὴ τῶν Λαπώνων ἔξαρταται ἀπὸ τὸ πολύτιμον αὐτὸν ζῶον.

ε'. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Φιλλανδίας εἶναι τὸ Ἐλσίνικον. Ἀλλα πόλεις ή Ταμπέρε, ή Βάσαντα.

στ' . Ιστορία. Ἡ Φιλλανδία ἀπετέλει ἀπὸ τὸ 1154 μέχρι τοῦ 1809 μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Σουηδίας. Τὸ 1809 ἔγινεν αὐτόνομον δουκάτον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσίας. Τὸ 1917 ἔγινεν ἀνεξάρτητον κράτος καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς τοιοῦτον ἀπὸ ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς κηφύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας της ή Φιλλανδία παρουσίασε φαγδαίαν ἔξέλιξιν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς.

2. ΣΟΥΗΔΙΑ

α'. Θέσης—Εκτασις. Ἡ Σουηδία ενδίσκεται εἰς τὴν Σκανδινανίκην κεφαλησσον, τῆς δοπίας κατέχει τὸ ΝΑ τμῆμα. Συνορεύει μὲ τὴν Νορβηγίαν καὶ Φιλλανδίαν καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴν Βαλτικήν θάλασσαν καὶ τὸν Βοθνικὸν κόλπον. ἔχει ἕκτασιν 448.000 τ. χλμ.

β'. Εδαφος. Εἰς τὰ ΒΔ αὐτῆς ἔκτείνονται αἱ Σκανδινανίκαια Ἀλπεις, αἱ δοπῖαι εἶναι κατάφυτοι ἀπὸ ἀπέραντα δάση. Εἰς τὰ ΝΑ ή χώρα παρουσιάζεται πεδινή.

γ'. Υδατα. Ἀπὸ τὴν ΝΑ πλευρὰγ τῶν Σκανδινανίκων Ἀλπεων πηγάδουν ἄρκετοι ποταμοὶ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸν Βοθνικὸν κόλπον καὶ τὴν Βαλτικήν θάλασσαν, ὅπου χύνονται.

Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ σχηματίζουν πάρα πολλοὺς καταρράκτας, τοὺς δοπίους οἱ Σουηδοὶ χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν παραγωγὴν ἡλεκτρικοῦ φεύματος καὶ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων. Ὑπάρχουν καὶ πολλαὶ λίμναι εἰς τὴν Σουηδίαν, σπουδαιότεραι τῶν δοπίων εἶναι ή Βένερ, ή Βέτερ, ή Μέλαρ κ.ἄ.

δ'. Κλῖμα—Προϊόντα. Τὸ κλῖμα τῆς Σουηδίας εἶναι ψυχρόν, ἀλλὰ τὸ ψυχρὸς μετριάζεται κάπως ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ρεύματος τοῦ Κόλπου. Τὰ προϊόντα τῆς εἶναι κυρίως δασικά, ἀλιευτικά καὶ βιομηχανικά. Εἶναι περιζήτητος εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἔξωτεροικοῦ καὶ τῆς πατρίδος μας ή Σουηδική ἔυλεια. Τὰ βιομηχανικά τῆς προϊόντα εἶναι μηχαναί, ἡλεκτρικά εἰδη, γεωργικά μηχανήματα, ὑφάσματα, ὑαλικά, πορσελάνινα εἰδη, σπίρτα, πολτὸς χάρτου κλπ.

ε'. Κάτοικοι. Ο πληθυσμός της εἶναι 6.000.000. Οἱ Σουηδοὶ εἶναι εὐγενικός, μορφωμένος καὶ πολιτισμένος λαός. Εἶναι ὅλοι διαμαρτυρόμενοι. Αἱ πόλεις των εἶναι ὁραιόταται μὲ μεγάλους δρόμους, βιβλιοθήκας, ναοὺς καὶ ὁραιά οἰκοδομήματα.

ζ'. Πόλεις. Πρωτεύουσά της εἶναι ή Στοκχόλμη (700.000), σπουδαιοὶ λιμήνην εἰς τὴν Βαλτικήν. Ἀλλα πόλεις οἱ σπουδαῖοι λιμένες Μάλμα καὶ Γκότενμποργκ, ή Ουζάλα εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας κ.ἄ.

η'. Ιστορία. Η Σουηδία ἀπετέλει παλαιότερον ἕνα κράτος μὲ τὴν Νορβηγίαν. Ἐχωρίσθησαν κατὰ τὸ 1905. Ἐκτοτε ἡ χώρα προώθευσε πολὺ. Οἱ Σουηδοὶ εἰναι ἐργατικοὶ καὶ δλοι τῶν μορφωμένοι. Δὲν ὑπάρχει Σουηδὸς ἀγράμματος. Ὑπάρχουν ἔξαιρετικά σχολεῖα εἰς τὴν Σουηδίαν, τὰ δποῖα φροντίζουν δχι μόνον διὰ τὸ πνεύμα τῶν νέων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ σῶμα τῶν. Ποῖος ἀγνοεῖ τὴν «Σουηδίαν γυμναστικὴν» μὲ τὴν δποῖα γυμνάζονται δλοι οἱ μιθητοὶ τοῦ κόσμου;

3. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

α'. Θέσης—Επιτοσίς. Η Νορβηγία εἰναι ἡ ἀλλη χώρα τῆς Σκανδινανικῆς χερσονήσου. Εἶναι μικροτέρα τῆς Σουηδίας μὲ ἔκτασιν 324.000 τ. χλμ. Συνορεύει μὲ τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Φιλλανδίαν καὶ βρέχεται ἀπὸ τὸν Β. Παγ. ὥκεανὸν καὶ τὴν Βόρειον θάλασσαν.

β'. Παράλια. Τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Νορβηγίας εἰναι πάοα πολὺ ἀνώμαλα.

Σιδόδ

Η θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν ἔηράν καὶ σχηματίζει τὰ περίφημα φιόδος. Τὰ φιόδος εἶναι βαθύτατοι κόλποι μὲ ἀποκρήμνους παραλίας καὶ πολλὰς διακλαδώσεις. Σχηματίζονται τοιουτούρποτες ἀξιοθέατα θαλάσσια τοπῖα, τὰ δποῖα ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος πολλοὶ περιηγηταί. Εἰς τὰ φιόδος καταφεύγονται τὰ πλοῖα ἐν ὁρφ τρικυμίας.

γ'. Εδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Νορβηγίας εἶναι ὅρεινὸν λόγῳ τῶν Σκανδινανικῶν "Αλπεων καὶ τῶν διακλαδώσεών των, ποὺ ὑπάρχουν εἰς αὐτήν.

δ'. Χάρατα. Οἱ ποταμοὶ, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ΒΔ πλευρὰν τῶν Σκανδινάκων, ἀνήκουν εἰς τὴν Νορβηγίαν. Εἶναι πολλοὶ μὲ πολλοὺς καταρράκτας, ποὺ

τοὺς χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν παραγωγὴν ἡλεκτρικοῦ οεύματος. Σπουδαιότερος εἶναι δὲ Γκλόμμεν, ποὺ χύνεται εἰς τὸν Σκαγεράκην καὶ εἶναι πλωτὸς εἰς ἀφρισμένα σημεῖα, ἡ Λόγκ, ὁ Αἴλβ κ. ἄ.

ε'. Τὸ κλῆμα τῆς χώρας εἶναι ψυχρόν, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της, μετριαζόμενον ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ρεύματος τοῦ Κόλπου.

Τὰ κύρια προϊόντα τῆς Νοοθηγίας εἶναι βιομηχανικά. Ἐχει ναυπηγεῖα, φρούριανάν χάρτου, μηχανημάτων, λιπασμάτων τροφίμων κλπ. Ἐπίσης ἔχει ἀφθονα δασικά προϊόντα καὶ παράγει ἀφθονον οἰκοδομικὴν ἔυλειαν. Τέλος ἔλλιει δίδει ἀφθονα ψάρια. Εἰς τὴν Νοοθηγίαν παράγεται τὸ περίφημον μουσουνέλαιον, ποὺ παράγεται ἀπὸ τὴν μουρούναν (εἶδος ψαριοῦ), ἀλευομένην εἰς τὰ πιρούλια της. Ἐπίσης παράγει ἀφθονον ἔλαιον ἀπὸ φαλαίνας, ποὺ καὶ αὐτὲς ἀλευομέναι εἰς τὰ παραλία της.

στ'. Κάτοικοι. Πληθυσμὸς 3.000.000^o εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ χωριτσιανοὶ διαμαρτυρόμενοι. Οἱ Νοοθηγοὶ εἶναι πολιτισμένοι, γενναῖοι καὶ ἀριστοὶ ναυτικοί. Τρέφουν ἀλιθινὴν λατρείαν πρὸς τὴν θάλασσαν. Τὸ πολίτευμά της είναι συνταγματικὴ βασιλεία.

ζ'. Πόλεις. Πρωτεύουσά της εἶναι τὸ "Ο σλον (300.000). Ἀλλα πόλεις ἡ Μπέργκαν, ἡ Τρόντχαϊμ, τὸ Νάρβικ κ. ἄ.

Α σκήσεις

Κάμετε τὸν ζάριην τῆς Σκανδινανίκης χερσονήσου. Φέρετε πληροφορίας διὰ τὴν ζωὴν τῶν λαῶν τῆς Φιλλανδίας καὶ τῆς Σκανδ. χερσονήσου. Εἰς τὴν Λα πετρίαν πηγαίνονταν πολλοὶ περιηγηταὶ διὰ τὰ δαμασσούν τὸν «ῆλιον τὸν μεσον πτίσιον». Φέρετε πληροφορίας διὰ τὸ ξειρετικὸν αὐτὸν φανόμενον. Η Σκανδινανίκη εἶναι χερσόνησος τῆς Ευρώπης; Ποίας ἀλλας μεγάλας χερσονήσους ἔχει ἡ Εὐρώπη; Περιγράψατε ἐντυπώσεις ἀπὸ μίαν φανταστικὴν ἐπίσκεψιν τῶν φιόρδ. Πληροφορίας καὶ εἰκόνας ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν τριῶν χωρῶν.

4. ΔΑΝΙΑ

"Η Δανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Ιοντλάνδης καὶ πολλὰς νῆσους, σπουδαιότερα τῶν δούλων εἶναι ἡ Σεελάνδη, ἡ Λααλάνδη, ἡ Φιονία καὶ ἡ ἀπομεμακρυσμένη Ισλανδία, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸν "Αιλαντικὸν ώκεανόν. Κατέχει τὴν εῖσοδον τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, αἱ δὲ νῆσοι τῆς ἀποτελοῦν ἔνα εἶδος γεφύρας, ἡ δούλια ἐνώνει τὴν Κεντρικὴν Ευρώπην μὲ τὴν Σκανδ. χερσόνησον.

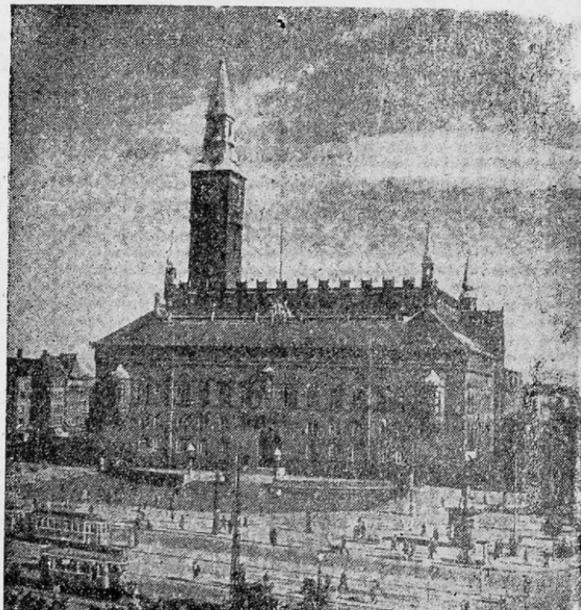
"Η θάλασσα εἰς τὰ ἀνατολικὰ σχηματίζει βαθεῖς κόλπους, εἶδος φιόρδ, ποὺ δὲν ἔχουν ὅμως τὰς ὑψηλὰς καὶ ἀποκορύμνους ἀκτὰς τῶν φιόρδ τῆς Νοοθηγίας, δεστοὶ μόνον μικροὶ λόφοι. ὑπάρχουν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας. Ἐχει ἔκτασιν 13.000 τ. χλμ. Τὸ κλῆμα της εἶναι ψυχρόν, γίνεται ὅμως ἡπιώτερον ὅπο τὴν

Πιλίθρασιν τοῦ Γκόλφστοημ. Ἐν τούτοις δὲ χειμώνων εἶγαι πολὺ ψυχρὸς εἰς τὴν Δανίαν.

Τὰ προϊόντα τῆς εἶναι γεωργικά, κτηνοτροφικά καὶ ἀλιευτικά.

Οἱ πληθυσμός τῆς ἀνέρχεται εἰς 3.000.000, ποὺ διαιροῦν τὴν Δανικήν· μέντοι χριστιανοὶ διαμαρτυρόμενοι καὶ εὐαγγελισταὶ καὶ ἔχοντες συνταγματικὴν βασιλείαν.

Η Δανία ἔχει ἀποικίας εἰς τὸν Β. Ατλαντικὸν τὰς Φερόδας νήσους.

Κοπεγχάγη (Κεντρικὸν τμῆμα τῆς πόλεως).

καὶ τὴν Γροιλανδίαν.

Πρωτεύουσά της είναι ἡ Κοπεγχάγη, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ διατομὸν ἀκρων τῆς Σεελάνδης.

Ἄσκησεις

Κάδεια τὸν χάροτην τῆς Δανίας. Μὲ ποῖον κράτος συνορεῖε πρὸς Νῆστον Δανία; Ὁνδρασε τὸν πορθμὸν ἀπὸ τὴν Βορ. Θάλασσαν πρὸς τὴν Βαλτικήν. Διατὰ τῆς Δανίας δὲν έχει ποταμούς; Φέρετε πληροφορίας καὶ εἰκόνας ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Δανῶν.

Π.Ι.Ν.Α.Ξ. Ε.

Χώραι τῆς Βορείου Εύρωπης

№	Χῶραι	Έκτασις	Πληθυσμός	Πυκνότης πληθυσμού κατά τχλ
1	Φιλλανδία	350.000	3.000.000	10
2	Σουηδία	448.000	6.000.000	13
3	Νορβηγία	324.000	3.000.000	10
4	Δανία	43.000	3.000.000	70
	Σύνολον	1.165.000	15.000.000	13

5. ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Νὰ κάμετε τοὺς παρακάτω πίνακας.

1. Πίνακα τῶν σπουδαιοτέρων ποταμῶν τῆς Εύρωπης, μὲ τὰς πεδιάδας τὰς δόποιας διασχίζουν.
  2. Πίνακα τῶν κρατῶν τῆς Εύρωπης κατὰ σειρὰν ἐκτάσεως.
  3. Πίνακα τῶν κρατῶν τῆς Εύρωπης κατὰ σειρὰν πυκνότητος πληθυσμοῦ.
  4. Πίνακας α'. τῶν βιομηχανιῶν, β'. τῶν γεωργικῶν καὶ γ'. τῶν κτηνοτροφικῶν κρατῶν.
  5. Πίνακα τῶν πρωτευούσων τῶν κρατῶν κατὰ σειρὰν πληθυσμοῦ.
  6. Πίνακα τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων.
  7. Κάμετε τὸν χάρτην δλοικλήρου τῆς Εύρωπης.
- Μελετήσατε τοὺς πίνακας ἐκτάσεως καὶ πυκνότητος πληθυσμοῦ καὶ βγάλετε σχετικὰ σύμπεράσματα. Διατὶ αἴφνης τὸ Βέλγιον εἶναι ἡ πλέον πυκνοκατφυγμένη χώρα καὶ διατὶ ἡ Φιλλανδία, Σουηδία καὶ Ρωσία εἶναι τόσον ἀραιοκατφυγμέναι περιοχαί.

Π Ι Ν Α Σ ΣΤ^η.

Κυριώτεροι ποταμοί και ὅρη τῆς Εύρωπης

Ξ	Π ο τ α μ ο ι κατά σειράν μεγέθ.	Πού εύρισκονται	Ο ρη κατά σειράν ὄψους	Πού εύρισκονται
1	Βόλγας	Ρωσία	*Αλπεις (Λευκὸν ὁρος)	*Ελβετία, Γαλλία, Ιταλία
2	Δούναβις	Κ-Α Εύρωπη	Πυρηναῖα	*Ισπανία, Γαλλία
3	Οὐράλης	Ρωσία	*Ολυμπος	*Ελλάς
4	Δνείπερος	Ρωσία	*Απέννινα	*Ιταλία
5	Δὸν	Ρωσία	Ροδόπη	*Ελλάς, Βουλγαρία
6	Δνείστερος	Ρωσία	Δειναρικαὶ *Αλπεις	Γιουγκοσλαβία
7	Ρήνος	Γερμανία	*Αλβανικαὶ *Αλπεις	*Αλβανία
8	*Ελβας	Γερμανία	Κανταροικὰ ὅρη	*Ισπανία
9	Βιστούλας	Πολωνία	Τρανσυλβανικαὶ *Αλπεις	Ρουμανία
10	Λείγηρος	Γαλλία	Πίνδος	*Ελλάς
11	*Αξιός	*Ελλάς	Καρπάθια	Τσεχοσλοβακία

Π Ι Ν Α Ξ Ζ'.

**Τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν ἔκτασιν ἐκάστου, τὸν ἀριθμὸν
κατοίκων καὶ τὴν πυκνότητα πληθυσμού**

Αριθμός	Χῶρα	Έκτασις εἰς τ. χλμ.	Πληθυσμός	Πυκνότης Πληθυσμ. κατά τ.χλ.
1	Ρωσία	5.900.000	140.000.000	24
2	Γαλλία	550.000	41.000.000	75
3	*Ισπανία	509.000	28.000.000	53
4	Σουηδία	448.000	6.000.000	13
5	Πολωνία	393.000	29.000.000	74
6	Γερμανία	371.000	67.000.000	180
7	Φιλλανδία	350.000	3.000.000	10
8	Νορβηγία	324.000	3.000.000	10
9	Μεγάλη Βρεττανία	314.000	48.000.000	153
10	*Ιταλία	301.000	46.000.000	150
11	Γιουγκοσλαβία	250.000	15.000.000	60
12	Ρουμανία	237.000	16.000.000	54
13	Βαλτικαὶ χῶραι	190.000	6.000.000	32
14	Τσεχόσλοβαχία	140.000	12.400.000	105
15	*Ελλάς	135.000	7.800.000	58
16	Βουλγαρία	110.000	7.000.000	64
17	Ούγγαρία	92.500	9.200.000	100
18	Πορτογαλία	92.000	8.000.000	88
19	Αύστρια	84.000	7.000.000	83
20	Δαγκία	43.000	3.000.000	70
21	*Ελβετία	41.300	4.600.000	112
22	*Ολλανδία	41.000	10.173.000	248
23	Βέλγιον	30.500	7.700.000	252
24	*Αλβανία	27.000	1.120.000	42
25	Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία	24.000	1.340.000	55
26	Λουξεμβούργον	2.500	300.000	120
27	Λιχτενστάϊν	110	11.000	100
28	*Αγιος Μαρίνος	90	15.000	165
29	Βατικανὸν	—	1.000	—
Σύνολον		11.000.000	527.660.000	48

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

1. Οι κάτοικοι τής γῆς

Οι πρῶτοι ἀνθρωποί, ποὺ ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἦσαν ἀσφαλῶς, δπως οἱ σημερινοί. Εἶναι ἔξηκοιβωμένον διὰ νὰ φθάσῃ ὁ ἀνθρωπός εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν, ἐπέρασεν ἀπὸ πολλὰ στάδια.

Πόσοι δμως αἰῶνες ἔχοιεσθησαν δι' αὐτό, εἶναι ἄγνωστον, δπως ἄγνωστον εἶναι πότε ἐνεφανίσθη ὁ πρῶτος ἀνθρωπός ἐπὶ τῆς γῆς. "Υπάρχουν βέβαιως περὶ αὐτοῦ διάφοροι ὑποθέσεις" τίποτε δμως δὲν εἶναι ἔξηκοιβωμένον καὶ βέβαιον. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι διὰ οἱ πρῶτοι ἀνθρωποί ἦσαν ἀγροικοὶ καὶ πρωτόγονοι. Δὲν ἔγνωριζον τίποτε ἀπὸ δσα, γνωρίζομεν ἡμεῖς σήμερον. "Εἶχαν μεμονωμένοι εἰς σπήλαια καὶ ἐτρέφοντο ἀπὸ τὸ κυνήγιον ἀγρίων ζώων καὶ τὰς ρίζας καὶ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων. "Ετρωγον τὸ κρέας ὅμον, διύτι δὲν ἔγνωριζον νὰ ἀνάπτουν φωτιάν. "Εκάλυπτον, δταν ἐκρύψανον, τὰ γυμνὰ σώματά των μὲ δέρματα ζώων καὶ εἶχον ὃς ὅπλον τὸ ωπάλον καὶ τὸ λιθάρι. "Ησαν μὲ ἄλλους λόγους οἱ πρῶτοι ἀνθρωποί εἰς ζωώδη κατάστασιν.

"Αλλὰ δ ἀνθρωπος, καὶ μόνον αὐτὸς ἀπὸ δλα τὰ ζῶα, εἰχε προικισθῇ ἀπὸ τὸν πανάγαμον Δημιουργὸν μὲ λ ο γι κ ὁ ν. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θείου αὐτοῦ δώρου ἥρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ προοδεύῃ καὶ νὰ ἐκπολιτίζεται. "Εμαδε νὰ ἀνάπτη τὴν φωτιάν καὶ νὰ χρησιμοποιῇ τὴν δύναμίν της" ἔγνωρισε πολλὰ ἀπὸ τὰ μυστικὰ τῆς φύσεως καὶ ἐδάμασε τὰ ἀγροὶ στοιχεῖα ἐβελτίωσε τὴν τροφήν, τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν κατοικίαν του" ἐκαλλιέργησε τὸ πνεῦμα του" καὶ γενικῶς κατέκτησε μίαν πρὸς μίαν δλας τὰς βαθμίδας τοῦ πολιτισμοῦ.

Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς θελήσεως κατενίκησεν δλας τὰς δυσκολίας. Εἰσεχώρησε εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς καὶ ἀπέσπασε τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ μυστικά της. "Ανέβη καὶ ἐπάτησε τὰς ὑπεροφάνους καὶ ἀπροσίτους κορυφάς της. Διέσχισε καὶ ὑπέταξε τοὺς ἀγρίους ὄκεανούς. "Ἐπέταξε καὶ κατέκτησε τοὺς αἰθέρας. Καὶ ἔγνωρισε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν χαρὰν τῆς ίδικῆς του δημιουργίας. Θαύματα ἐπετέλεσεν δ ἀνθρωπός μέχρι σήμερον ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ θὰ προχωρήσῃ ἀσφαλῶς ἀκόμη. Θὰ κατατήσῃ καὶ θὰ κατακυριεύσῃ τὴν γῆν κατὰ τὴν θείαν παραγγελίαν.

"Ολα δμως αὐτὰ ἐπετεύχθησαν μὲ ἀφαντάστους κόπους καὶ θυσίας. Πολλοὶ ἀνθρωποι ἀφέρωσαν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν των διὰ τὸ καλὸν τῶν συνανθρώπων.

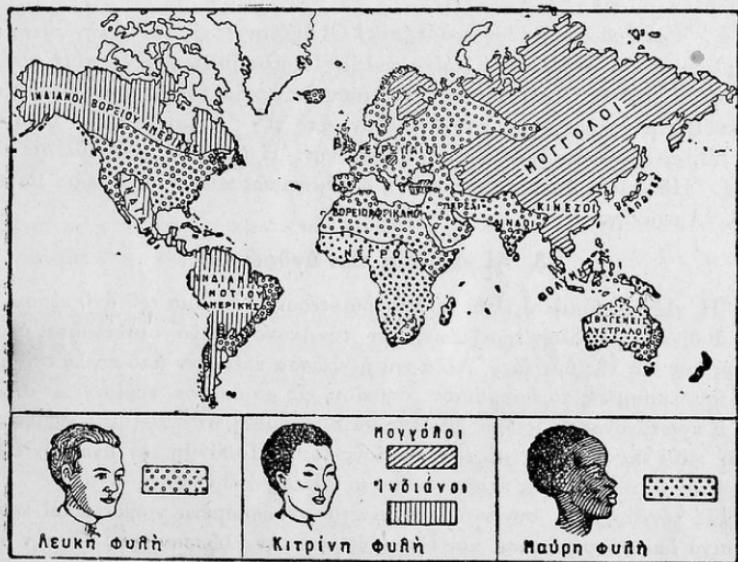
των. Καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς ἔθνσιασαν καὶ τὴν ζωήν των ἀκόμη διὰ τὴν πρόσδον τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ αὐτὸς ὅταν ἔξακολουθήσῃ ἐπ' ἄπειρον καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ἀνθρώποι ἐπὶ τῆς γῆς.

2. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ οἱ ἀνθρώποι δὲν εἶναι δμοῖοι μεταξύ των. Ἐχουν διαφορὰς εἰς τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος, τὸ ἀνάστημα, τὰ μάτια, τὰ μαλλιά, τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς κλπ.

Μέ βάσιν τὰς ἔξωτερικὰς αὐτὰς διαφορὰς οἱ κάτοικοι τῆς γῆς χωρίζονται εἰς μεγάλας διμάδας, ποὺ ἀποτελοῦν τὰς φυλαίς.

Αἱ φυλαί, εἰς τὰς δύοις ἡμιποροῦμεν νὰ κατατάξωμεν τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι κυρίως τέσσαρες. Ἡ λευκὴ ἡ καυκασία φυλή, ἡ κιτρίνη ἡ μογγολική, ἡ μαύρη ἡ αἰθιοπική καὶ ἡ ἑρεβική.

Αἱ κυριώτεραι φυλαί

α'. **Λευκὴ ἡ καυκασία φυλή.** Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν αὐτὴν ἔχουν πέριμα λευκόν, πρόσωπον ὠοειδές, μαλλιά μαῦρα, καστανὰ ἢ γαλανά, ἀνάστημα σχετικῶς ὑψηλόν καὶ σῶμα συμμετρικόν. Εἰς τὴν φυλὴν αὐτήν, ἀνήκουν ποὺ πάντων οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Κοῦρδοι, οἱ Πέρσαι, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Βορειοαφρικανοί, οἱ Πολυνήσιοι κλπ. Ἡ ιδιοσυγκασία τῶν λευκῶν παρουσιάζει μεγάλην σταθερότητα, φαντασίαν, ζωηρότητα, δραστηριότητα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν μεγάλην ὑπομονήν.

β'. **Κιτρίνη ἡ μογγολικὴ φυλή.** Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν αὐτὴν ἔχουν

χρῶμα ὑποκίτρινον, μαλλιὰ μαῦρα καὶ θαυμά, γένεια ἀραιά, μάγουλα ἔξωγκωμένα, μάτια στενά ἀμυγδαλωτά, μαῦρα καὶ δλίγον λοξά, μικρὰν μύτην, ἀνάστημα μέτριον, μᾶλλον κοντόν. Ἡ ἴδιοσυγκρασία των είναι ὀκνηρά, μελαγχολική καὶ σιωπηρά, ἀλλὰ ἔχουν ἀξιοθαύμαστον ὑπομονήν. Εἰς τὴν φυλήν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ Κινέζοι, οἱ Ἱάπωνες, οἱ Μογγόλοι, οἱ Θιβετιανοί.

γ'. **Ἡ μαύρῃ ἡ αἰθιοπικὴ φυλὴ**. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν αὐτὴν ἔχουν χρῶμα μελαψὸν ἔως μαῦρον, χρακτηριστικὴν δσμήν, μαῦρα μάτια, μαῦρα κατσαρὰ μαλλιά, γένεια ἀραιά, μύτην πεπλατυσμένην, κείλη παχέα καὶ προτεταμένα, ἀνάστημα ἄνω τοῦ μετρίου ἔως ὑψηλόν, σῶμα φουμαλαῖον, ἀλλὰ μὲ τὰ κάτω ἄκρα ἀδύνατα. Ἡ ἴδιοσυγκρασία των είναι ὁρμητική, ἀλλ' εὐμετάβολος, μὲ μικρὸν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μὲ καμμίαν κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Εἰς τὴν μαύρην φυλὴν ἀνήκουν οἱ Νέγροι τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, καθὼς καὶ αἱ φυλαὶ τῶν μικροσώμων πυγμαίων, ποὺ δνομάζονται Νεγροί οἱ ταῖς ἡ Νεγρίλλοι.

δ'. **Ἐευθρὰ φυλὴ (ἐρυθρόδερεμοι)**. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν αὐτὴν κατάγονται ἀπὸ τοὺς Μογγόλους (Κιτρίνη φυλὴ). Περιλαμβάνει ἡ φυλὴ αὐτὴ τοὺς Ἰνδαγενεῖς κατοίκους τῆς Ἀμερικανικῆς Ἡπείρου, οἱ δποῖοι ἐσφαλμένως δνομάζονται Ἰνδιάνοι. Εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν ἤλθον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἡ φυλὴ αὐτὴ ἦτο ἀλλοτε πολυάριθμος. Ἡδη είναι πολὺ περιωρισμένη ἀριθμητικῶς καὶ ὑπάρχει τώρα μόνον εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν.

3. Αἱ γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων

Ἡ γλῶσσα (διμιλία) είναι τὸ σπουδαιότερον γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου. Μόνον δ ἀνθρωπος, ἔξι λων τῶν ζώων, ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ συνεννοήται μὲ τοὺς δμοίους τιν διὰ τῆς διμιλίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα ἐπέρασεν ἀπὸ πολλὰ στάδια μέχρις ὅτου φθάση εἰς τὸ θαυμασίον σημεῖον, εἰς τὸ δποῖον ενδρίσκεται σήμερον. Διότι δ πρωτόγονος ἀνθρωπος δὲν ἔγνωριζε νὰ διμιλῇ, δταν ἔξι μεμονωμένος καὶ μακρὰν κάθε ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς δμοίους του. Ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς διμιλίας, μόνον δταν ἤλθεν εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ ἀλλούς ἀνθρώπους.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ συνεννόησις ἔγίνετο μὲ ωρισμένα νοήματα καὶ κραυγάς. Σιγὰ σιγὰ δμως ἐπροχώρησε καὶ ἐδημιούργησε τὴν γλῶσσαν του, μὲ τὴν δποίαν συνεννοεῖτο μὲ τοὺς δμοίους του.

Σήμερον δλοι οἱ ἀνθρωποι τῆς γῆς διμιλοῦν μίαν γλῶσσαν. Αἱ σπουδαιότεραι γλῶσσαι τὰς δποίας διμιλοῦν μεγάλαι διμάδες ἀνθρώπων είναι αἱ ἔξης: Ἡ κινέζικη, τὴν δποίαν διμιλοῦν περὶ τὰ 500 ἑκατομ. ἀνθρωποι, ἡ ἵνδονη σιακή, τὴν δποίαν διμιλοῦν περὶ τὰ 300 ἑκατομ. ἀνθρωποι, ἡ ἀγγλική, ποὺ τὴν διμιλοῦν περὶ τὰ 300 ἑκατ. ἀνθρωποι, ἡ σλαβική, ποὺ τὴν διμιλοῦν περὶ τὰ 250 ἑκατ. ἀνθρωποι, ἡ σανική, ποὺ τὴν διμιλοῦν 120 ἑκατ. ἀνθρωποι, ἡ γερμανική, ποὺ τὴν διμιλοῦν 80 ἑκ., ἡ γαλλική, ποὺ τὴν διμιλοῦν 75 ἑκατ., ἡ ιταλική, ποὺ τὴν διμιλοῦν 60 ἑκατ., ἡ ελληνική, τὴν δποίαν διμιλοῦν 10 ἑκατ. ἀνθρωποι κ.ἄ.

“Ολαι αἱ σῆμερον διμιούμεναι γλῶσσαι τῆς Εὐρώπης παρήχθησαν ἀπὸ τὰς τρεῖς παλαιὰς γλώσσας· τὴν ἐλληνικὴν, λατινικὴν καὶ σλαβικὴν.

Ἐργασίαι

Ποῖαι γλῶσσαι παρήχθησαν ἀπὸ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν; Διατὸι οἱ δπολίτισαι καὶ οἱ ἄγριοι λαοὶ ἔχοντι πιωχάς εἰς λέξεις γλώσσας, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ πολιτισμένοι ἔχοντι πλονοίας;

4. Αἱ θρησκεῖαι

Αἱ πρῶται θρησκεῖαι τῶν ἀνθρώπων ἦσαν εἰδωλολατρικαί. Οἱ πρῶτοι ἀνθρώποι ἔθεοπλίσαντι διάφορα ἀντικείμενα ἦσαν νόμενα. Ἀργότερον ἐπίστεψαν εἰς ἔμψυχα δῆτα, ἀνθρώπους δηλ., καὶ ζῶα τὰ δόποια ἐφαντάσθησαν ὡς θεούς. Τέλος μὲ τὴν πρόδοσον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος εἰδεν ὁ ἀνθρώπως τὸν ἔαυτόν του καὶ τὸν κόσμον δόλοκληρον ὡς δημιούργημα μιᾶς ὑπερφυσικῆς, θείας δυνάμεως, δηλ. τοῦ παντοδυνάμου Θεού.

Τὰς θρησκείας, ποὺ ἐπεκράτησαν κατὰ καιρούς εἰς τὸν κόσμον, δυνάμενα νὰ διακρίνωμεν εἰς φετιχιστικάς, πολυθεϊστικάς καὶ μονοθεϊστικάς.

Φετιχιστικαὶ εἰναι αἱ θρησκεῖαι τῶν εἰδώλων, πολυθεϊστικαὶ εἰναι αἱ θρησκεῖαι τῶν πολλῶν θεῶν καὶ μονοθεϊστικαὶ αἱ θρησκεῖαι τοῦ ἑνός, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν εἰναι δ Χριστιανισμός, δ Ιουδαϊσμός καὶ δ Μωαμεθανισμός.

Οἱ Χριστιανισμὸς πάλιν ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ἐκκλησίας· τὴν δρυθόδοξον ἐκκλησίαν, εἰς τὴν δποίαν ἀνήκουν οἱ Ἕλληνες, οἱ Ρώσοι, οἱ Βούλγαροι, οἱ Ρουμάνοι καὶ οἱ Σέρβοι· τὴν καθολικήν, εἰς τὴν δποίαν ἀνήκουν οἱ Ιταλοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Νότιοι Γερμανοί, οἱ Ισπανοί, οἱ Πορταγάλοι καὶ οἱ λαοὶ τῆς Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Αμερικῆς· καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν διαμαρτυρούμενων, εἰς τὴν δποίαν ἀνήκουν οἱ Γερμανοί, οἱ Δανοί, οἱ Σκανδινανοί, οἱ Βέλγοι, οἱ Ολλανδοί, οἱ Αγγλοί, οἱ Βορειοαμερικανοὶ καλπ.

Ἐργασίαι

Φέρετε περισσοτέρας πληροφορίας ἀπὸ τὰ θρησκευτικά σας περὶ τῶν διαφόρων θρησκειῶν. Τί εἴδους θρησκεία εἰναι δ Βουδισμός, δ Κομφουκιομός, δ Βραχμανισμός; Τί εἴδους θρησκεία ἥτο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων;

5 Πολιτεύματα

Τὰ κράτη διοικοῦνται κατὰ κάποιον τρόπον. *Ο τρόπος μὲ τὸν δποῖον διοικεῖται ἔνα κράτος λέγεται πολιτεύματα. Τὰ σημερινὰ πολιτεύματα τῶν διαφόρων κρατῶν εἶναι τὰ ἔξῆς :

α'. **Ἡ συνταγματικὴ βασιλεία.** Εἰς τὸ πολίτευμα αὐτὸν ἀνώτατος ἀρχων εἶναι διβασιλεύς, διδποῖος κυβερνᾷ τὸ κράτος, δπως δρίζουν τὸ σύνταγμα καὶ οἱ νόμοι, τοὺς δποίους ψηφίζει ἡ βουλὴ. Τὴν βουλὴν ἐκλέγει διλαός. *Ο βασιλεὺς εἶναι λισόβιος. Τὸ πολίτευμα αὐτὸν λέγεται καὶ βασιλευομένη δημοκρατία. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι συνταγματικὴ βασιλεία.

β'. **Δημοκρατία.** Εἰς τὸ πολίτευμα αὐτὸν ἀνώτατος ἀρχων εἶναι διπρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, διδποῖος ἐκλέγεται δι' ὁρισμένον χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τὸν λαόν.

γ'. **Σοβιετικὸν πολίτευμα.** Τὸ πολίτευμα αὐτὸν εἶναι κομμουνιστικόν. Εἰς τὸ πολίτευμα αὐτὸν ἡ χώρα διοικεῖται ἀπὸ ἔνα συμβούλιον μὲ ἀρχηγὸν τοῦ κράτους τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, τὸ διπότον εἶναι τὸ μόνον κόμμα, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν χώραν. Μὲ τέτοιο πολίτευμα διοικεῖται ἡ Ρωσία καὶ αἱ γειτονικαὶ τῆς χώρα.

δ'. **Δικτατορία.** Εἰς τὸ πολίτευμα αὐτὸν τὸ κράτος διοικεῖ ἔνα ἀτομον, τὸ δποῖον κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν ἔξουσίαν. Δικτατορικὸν πολίτευμα ἔχει σήμερον μόνον ἡ Ίσπανία.

*Ἐργασίαι

Νὰ κάμετε ἔνα πίνακα τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης μὲ τὰ πολιτεύματά των.

6. Αἱ συγκοινωνίαι

Αἱ συγκοινωνίαι εἶναι τριῶν εἰδῶν· αἱ συγκοινωνίαι τῆς ξηρᾶς, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος.

α'. **Συγκοινωνίαι ξηρᾶς.** Εἰς τὰς συγκοινωνίας τῆς ξηρᾶς διανθρωπος χρησιμοποιεῖ τὰ ζῶα, τὰ διάφορα τροχοφόρα, τὸ αὐτοκίνητον καὶ τὸν σιδηρόδρομον. Σήμερον αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τοῦ κόσμου (πρωτεύουσαι κλπ.) συνδέονται μεταξύ των σιδηροδρομικῶν.

Τοιουτορόπως ήμπορεῖ σήμερον κανεὶς νὰ ταξιδεύσῃ σιδηροδρομικῶς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ φθάσῃ εἰς οἰανδήποτε πόλιν τῆς Εὐρώπης ἢ καὶ στὰ πλέον ἀνατολικά ἄκρα τῆς Ασίας μὲ τὸν ὑπεροιθωρικὸν σιδηρόδρομον.

β'. **Συγκοινωνίαι θαλάσσης.** Μὲ τὰ ιστιοφόρα καὶ τὰ διάφορα ἀτμόπλοια ἡ ἥλεκτροκίνητα πλοῖα ήμποροῦμεν νὰ ταξιδεύσωμεν ἀνέτως εἰς τὴν θάλασσαν. Μὲ τὰ μεγάλα δὲ καὶ ἀσφαλῆ ὑπερωκεάνεια ήμποροῦμεν νὰ διασχίσωμεν διλοὺς (τοὺς ὥκεανοὺς) καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πλέον ἀπομεμακρυσμένον λιμένα τοῦ κόσμου.

γ'. *Αεροπορικαὶ συγκοινωνίαι.* Τὸ ἀεροπλάνον κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια διεδόθη καὶ χρησιμοποιεῖται πάρα πολύ. Ἀποτελεῖ σήμερον ἔνα ἄνετον, ταχὺ καὶ ἀσφαλέστατον μέσον συγκοινωνίας. Τὸ ἀεροπορικὸν δίκτυον εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν εἶναι πυκνότατον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους δὲν ὑστερεῖ. *Ολοὶ σήμερον προτιμοῦν τὸ ἀεροπλάνον ὡς μέσον συγκοινωνίας.*

Διὰ τὸν ἄνθρωπον ἡ συγκοινωνία εἶναι θεῖον δῶρον. Διότι μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων τῆς ἐξεμηδενίσθησαν αἱ ἀποστάσεις, ἥλθον εἰς ἐπαφὴν μεταξύ των οἱ ἄνθρωποι, ἐγνωμόσθησαν περισσότερον καὶ ἔγιναν περισσότερον ἡμεροι, ἔνγενικοι καὶ πολιτισμένοι.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Εἰς τὰ παρακάτω βιβλία ἔξετάζονται λεπτομερέστερον τὰ θέματα, ποὺ ἀνεπτύχθησαν εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον.

1. *Η Εὐρώπη.* Δημ. Τσαμασφύρου.
2. *Ο γύρος τοῦ κόσμου.* Ἐκδοσις «Ἀκροπόδλεως».
3. *Χῶραι καὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης,* Γ. Σωτηριάδου. Ἐκδ. Συλ. Ὡφελ. Βιβλίων.
4. *Η Φιλανδία.* Κων. Λαζαράκη.
5. *Η Ελλάς καὶ οἱ γείτονές της.* Γεωγραφικὸν ἀνάγνωσμα Δημ. Ἀνδρεάδου.
6. *Πᾶμε μαζὶ γύρω στὴν Ελλάδα.* Γεωργαντῆ.
7. *Στρ.* *Αγραφα* ἔνα ταξίδι. Δ. Λουκοπούλου.
8. *Μετέωρα.* Δ. Αἰγινήτου.
9. *Αστέρες.* Δ. Αἰγινήτου.
10. *Ο ἀναδρομάρχης τῆς Αττικῆς.* Δ. Καμπούρογλου.
11. *Η Ελευσία.* *Έλλης Χαρ.* *Αποστολίδου.*
12. *Η Ιταλία.* Χ. Αννίνου.
13. *Αττικὸν περίπατοι.* Κ. Πασαγιάννη.
14. *Ο οὐρανὸς.* Φλαμμαρίωνος—Αἰγινήτου.

Π Ι Ν Α Ξ Η'.

Τὰ μεγαλύτερα κράτη τοῦ κόσμου

Μεγαλύτερα εἰς ἔκτασιν			Μεγαλύτερα εἰς πληθυσμὸν		
σ ο	Κράτη	"Ἐκτασὶς εἰς τ. χλμ	σ ο	Κράτη	Πληθυσμός
1	Βρεττανικὴ Κοινοπολιτεία (Μ. Βρεττανία καὶ κτήσεις τῆς)	31.000.000	1	Βρεττανικὴ Κοινοπολιτεία (Μ.Βρετ.	548.000.000
2	Ρωσία (Ε.Σ.Σ.Δ.) Εὐρωπ. καὶ Ἀσιατικὴ Ρωσία	21.500.000	2	Κίνα	450.000.000
3	Γαλλία μὲ τὰς ἀπονίας τῆς	12.500.000	3	Ρωσία (ΕΣΣΔ) Ευρωπαϊκὴ καὶ Ἀσιατικὴ	194.000.000
4	Κίνα	10.000.000	4	Ἡνωμ. Πολιτεῖαι	145.000.000
5	Βραζιλία	9.000.000	5	Γαλλία μὲ τὰς κτήσεις τῆς	114.000.000
6	Ἡνωμ. Πολιτεῖαι	8.000.000	6	Οὐλανδία μὲ τὰς κτήσεις τῆς	82.000.000
7	Ἀργεντινὴ	3.000.000	7	Ἴαπωνία	80.000.000
8	Ὀλλανδία μὲ τὰς κτήσεις τῆς	2.400.000	8	Γερμανία	67.000.000
9	Μεξικὸν	1.900.000	9	Βραζιλία	45.600.000
10	Περσία	1.600.000	10	Ἴταλία	46.000.000
			11	Μεξικὸν	24.000.000
			12	Περσία	17.000.000

Π Ι Ν Α Ξ Θ'.

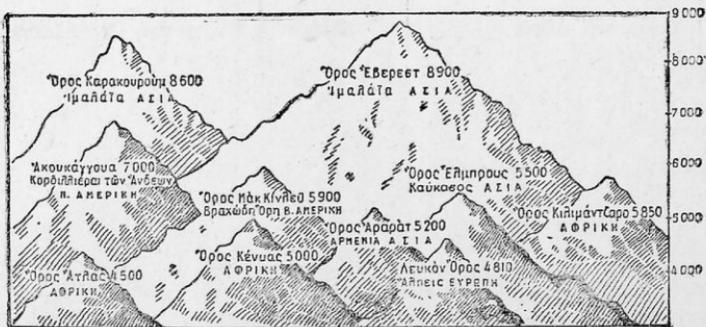
Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τοῦ κόσμου

Σ	Όνομα πόλεως	Πληθυσμὸς	Κράτος εἰς τὸ δποῖον ἀνήκει
1	Νέα Ὑόρκη	10.000.000	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι
2	Λονδίνον	8.000.000	Ἀγγλία
3	Τόκιο	6.700.000	Ἰαπωνία
4	Μόσχα	4.200.000	Ρωσία
5	Βερολίνον	4.200.000	Γερμανία
6	Σαγκάνη	4.000.000	Κίνα
7	Σικᾶγον	3.600.000	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι
8	Πετρούπολις (Λένινγκραντ)	3.100.000	Ρωσία
9	Παρίσιοι	2.750.000	Γαλλία
10	Μπουένος Ἀὐρεս	2.500.000	Ἄργεντινη (Ν. Ἀμερικῆ).

Π Ι Ν Α Ζ Γ.

Τὰ ὑψηλότερα ὅρη τοῦ κόσμου

ε	Όνομα ὅρους	Ύψος εἰς μέτρα	Ποῦ ενδίσκεται
1	*Ιμαλάϊα (*Ἐβερεστ)	8.900	*Ασία
2	Καρακορούμ	8.620	*Ασία
3	Κορδιλλιέραι τῶν *Ἀνδεων (*Ἀκουνάγγουα)	7.000	N. *Αμερική
4	Βραχώδη ὅρη (Μὰκ Κίνλεν)	5.900	B. *Αμερική
5	Κιλιμάντζαρον	6.000	*Αφρική
6	Καύκασος	5.500	*Ασία
7	Κένυας	5.240	*Αφρική
8	*Ἄραφάτ	5.160	*Ασία (*Ἀραβενία)
9	*Ἀλπεις (Λευκὸν ὅρος)	4.810	Εὐρώπη
10	*Ἄτλας	4.200	*Αφρική
11	Σιέρα Νεβάδα	3.480	Εὐρώπη

Συγχριτικὸς πίνακες ὑψους ὁρέων

Π Ι Ν Α Ζ ΙΑ'.

Οι μεγαλύτεροι ποταμοί της γῆς

№	Όνομα ποταμού	Μήκος εἰς μέτρα	Ποῦ εὑρίσκονται
1	Νεῖλος	6.500	*Αφρική
2	Μισσισιπής	6.400	B. *Αμερική
3	*Αμαζόνιος	6.200	N. *Αμερική
4	*Οβις	5.300	*Ασία
5	Γιάγκ - τσὲ - Κιάγκ (Κυανοῦς)	4.900	*Ασία
6	Κόγκος	4.700	*Αφρική
7	*Αιμοὺρ	4.600	*Ασία
8	Βόλγας	3.700	Εύρωπη
9	Μώραιη	3.500	Αύστραλία
10	*Αγ. Φραγκίσκος	2.900	N. *Αμερική
11	Δούναβις	2.800	Εύρωπη
12	Ζαμβέζης	2.700	*Αφρική

Π Ι Ν Α Ξ Ι Β'.

Διάφοροι στατιστικοί πίνακες
Κτηνοτροφική παραγωγή κρατών Εύρωπης

Κράτη	Βόες - άγελάδες	Πρόβατα	Αιγας	*Ιπποι	Χοῖροι
Έλλας	1.000.000	8.000.000	5.000.000	3.500.000	600.000
Βουλγαρία	2.300.000	9.000.000	1.500.000	400.000	1.000.000
Γιουγκοσλ.	3.500.000	7.500.000	2.000.000	1.000.000	3.000.000
Ιταλία	700.000	10.000.000	2.000.000	900.000	3.500.000
Ισπανία	4.500.000	20.000.000	5.000.000	800.000	6.000.000
Πορτογαλία	800.000	5.000.000	—	100.000	1.000.000
Ελβετία	1.500.000	300.000	500.000	150.000	500.000
Γαλλία	15.000.000	10.000.000	3.000.000	1.500.000	6.000.000
Βέλγιον	1.700.000	—	—	250.000	1.000.000
Αγγλία	4.000.000	20.000.000	—	2.000.000	4.000.000
Γερμανία	20.000.000	5.000.000	4.500.000	4.500.000	18.000.000
Ολλανδία	2.000.000	700.000	—	400.000	1.500.000
Νορβηγία	1.500.000	2.000.000	—	—	—
Δανία	3.000.000	300.000	—	600.000	2.500.000
Πολωνία	10.000.000	2.500.000	—	—	7.000.000
Ρουμανία	5.000.000	14.000.000	—	2.000.000	3.000.000
Τσεχοσλοβ.	4.500.000	2.000.000	—	—	2.000.000
Ρωσία	70.000.000	150.000.000	—	35.000.000	25.000.000
Ουγγαρία	1.800.000	2.000.000	—	500.000	2.500.000
Σουηδία	2.000.000	—	—	200.000	—

Π Ι Ν Α Ξ ΙΓ'.

Ἐτησίας παραγωγῆς διαφόρων προϊόντων τῶν κυριωτέρων κρατῶν
τῆς Εὐρώπης (εἰς χιλιάδας τόννους)

Κ ρ α τ η	Σίτος	Αραβό- σιτος	Έλαιον	Οίνος εἰς έκατόλι- τρα	Γεώμηλα	Πετρέ- λαιον
Ρωσία (1938)	40.880	4.648	—	—	73.933	294
Γαλλία	7.116	690	10	52.858	13.400	294
Ιταλία	6.904	2.750	353	45.538	2.818	17
Τουρκία	5.600	—	39	—	—	—
Ισπανία	4.266	635	700	13.053	4.000	—
Ρουμανία	2.600	5.279	—	4.550	2.000	6.586
Αγγλία	2.353	—	—	—	8.147	155
Γιουγκοσλαβία	2.277	4.033	3	5.930	1.621	—
Πολωνία	2.280	—	—	—	36.835	198
Γερμανία	2.949	—	—	3.112	24.103	1.367
Ουγγαρία	2.040	2.862	—	3.400	1.920	500
Βουλγαρία	1.690	913	—	—	109	—
Τσεχοσλοβακία	1.540	235	—	469	7.500	95
Βέλγιον	514	—	—	—	2.016	—
Ελλάς	930	220	160	3.800	413	—
Πορτογαλία	604	423	92	6.156	1.209	—
Σουηδία	477	—	—	—	1.756	—
Αὐστρία	342	138	—	1.104	2.159	2.300
Δανία	273	—	—	—	1.952	—
Ολλανδία	270	—	—	—	3.796	714
Τριλανδία	252	—	—	—	2.810	—
Φιλλανδία	250	—	—	—	1.481	—
Ελβετία	234	—	—	1.041	968	46
Αλβανία	—	134	—	—	—	—

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΝ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΝ
Κεφάλαιον Α'.
Η Γ Η

1. Σχῆμα καὶ μέγεθος τῆς γῆς Σελ. 3
2. 'Η λιθόσφαιρα > 5
3. Πετρώματα > 6
4. Μεταβολαὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς > 7
5. Τὸ ἔσωτερικὸν τῆς γῆς > 9
6. Κινήσεις τῆς γῆς > 13
7. Ἡμερολόγια > 16

Κεφάλαιον Β'.
ΕΝΑΣΤΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

1. Οὐράνια σώματα—'Αστερισμοὶ > 18
3. 'Απλανεῖς καὶ πλανῆται > 19
4. Δορυφόροι > 20
5. Κομῆται καὶ διάττοντες > 22
6. 'Εκλείψεις > 23

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
Κεφάλαιον Α'.

Ε Υ Ρ Ω Π Η

1. Γενικὴ ἔξέτασις > 25
2. Κλῖμα > 28
3. Φυτὰ—Ζῶα—Προϊόντα > 29
5. 'Ανθρωποι > 31
6. 'Ιστορία τῆς Εύρωπης > 33
7. Διαίρεσις τῆς Εὐρώπης > 33

Κεφάλαιον Β'.

ΝΟΤΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

- Α' Βαλκανικὴ Χερσόνησος
1. 'Η Έλλας > 34
  2. 'Αλβανία > 54
  3. Γιουγκοσλαβία > 56
  4. Βουλγαρία > 59
  5. Εδρωπαϊκὴ Τουρκία > 63
- Β'. Ιταλικὴ Χερσόνησος
1. Ιταλία > 65
  2. Τὸ Βατικανὸν—'Αγ. Μαρίνος > 70
- Γ'. Ιθημερικὴ Χερσόνησος
1. Ισπανία > 70
  2. Πορτογαλία > 73

Κεφάλαιον Γ'.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Ούγγαρια Σελ. 75
2. Αύστρια > 77
3. Λιχτενστάϊν—Ἐλβετία > 78
5. Τσεχοσολοβακία > 81
6. Γερμανία > 82
7. Ρουμανία > 86

Κεφάλαιον Δ'.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. 'Αγγλία (Μεγάλη Βρετανία) > 91
2. Γαλλία > 96
3. Βέλγιον > 101
4. 'Ολλανδία > 104
5. Δουζεμβούργον > 106

Κεφάλαιον Ε'.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Πολωνία > 108
2. Ρωσία Εὐρωπαϊκὴ (Ε.Σ.Σ.Δ.) > 110
3. Βαλτικαὶ χώραι > 118

Κεφάλαιον ΣΤ'.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

1. Φιλλανδία > 114
2. Σουηδία > 117
3. Νορβηγία > 118
4. Δανία > 119

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

1. Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς > 124
2. Άι φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων > 125
3. Άι γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων > 126
4. Άι θρησκεῖαι > 127
5. Τὰ πολιτεύματα > 128
6. Άι συγκοινωνίαι > 128
7. Τὰ μεγαλύτερα κράτη > 130
8. Άι μεγαλύτεραι πόλεις τῆς γῆς > 131
9. Τὰ ὑψηλότερα δην τοῦ κόσμου > 132
10. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς γῆς > 133
11. Διάφοροι στατιστικοὶ πίνακες > 134
12. Πλίνεις ἐπησίας παραγωγῆς προδόντων > 135

ΤΑ ΝΕΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΓΩΝΝΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΔΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1955—56

1. ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ

καὶ τὸ Β' ἔτος τῆς συνδιδασκαλίας τῶν Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων

<i>Δειπουργική - Κατήχησις</i> , Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	ἀρ. ἐγκρ. 65303	
<i>Ίστορία Νεωτ. Χρόνων</i> Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	ἔτος ἐγκρ. 1955	
<i>Γραμματ. Καθαρευούσης</i> Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	ἀρ. ἐγκρ. 52974	
<i>Φυσική Πειραμ.-Χημεία</i> Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου—		
N. I. Παπάκη	» » 71660	
<i>Άριθμητική</i>	Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	» » 61452
<i>Γεωμετρία</i>	Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	» » 61452
<i>Γεωγραφία Εύρωπης</i>	Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	» » 71658
<i>Γεωμετρία</i>	Π. Τόγκα—Μ. Γ. Ιωαννίδου	» » 61452
<i>Φυσική Ίστορια</i>	Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	Συνιστᾶται
<i>Ίστορία Νεωτ. Έλληνισμοῦ</i> Γεωρ. Σακκᾶ	ἔτος ἐγκρ. 1955	

2. ΔΙΑ ΤΗΝ Ε'. ΤΑΞΙΝ

καὶ τὸ Α' ἔτος συνδιδασκαλίας τῶν Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων

<i>Γραμματ. Καθαρευούσης</i> Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	ἀρ. ἐγκρ. 52974	
<i>Άριθμητική</i>	Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	» » 61452
<i>Γεωμετρία</i>	Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	» » 61452
<i>Φυσική Πειραμ.-Χημεία</i> Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου—		
N. I. Παπάκη	» » 71659	
<i>Βυζαντινή Ίστορια</i>	Μιχ. Μπίγκα	ἔτος ἐγκρ. 1955
<i>Φυσική Ίστορια</i>	Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου	Συνιστᾶται
<i>Γεωμετρία</i>	Π. Τόγκα—Μ. Γ. Ιωαννίδου	ἀρ. ἐγκρ. 61452
<i>Γεωγραφία Ήπείρων</i>	Κων. Κωνσταντᾶ	» » 71658
<i>Περιηπολική Εναγγελίων</i>	Βασ. Ιωαννίδου	» » 105643
<i>Έκκλησιαστική Ίστορια</i>	Γ. Σακκᾶ	» » 65303